A SHORT Introduction of GRAMMAR,

Compiled and set forth for the bringing up of all those that intend to attaine to the knowledge of the Latine tongue.

LONDON,
Printed by the Printers of London for the good of the Common-wealth

Anno 16 42.

X475
L62 A1
1642

To the READER.

TO exhort every man to the learning of Grammer that intendeth to attain to the understanding of the tongues, (wherein is contained a great treasure of wisdome & knowledg) it would seem much vain & little needful for so much as it is to be known, that nothing can surely be ended, whose beginning is either feeble or faulty; & no building be perfect, when as the foundation and ground-work is ready to fall, & unable to uphold the burden of the frame. Wherefore it were better for the thing it self, and more profitable for the learner, to understand how he may best come to that which he ought most necessarily to have; and to learn the gainest way of obtaining that which must be his best and certainest guide, both of reading & speaking, than to fall in doubt of the goodness and necessity thereof: which I doubt whether he shall more lament that he lacketh, or else that he hath it: and whether he shall oftner stumble in trifles, and be deceived in light matters, when he hath it not; or judge truely & faithfully of divers weighty things when he hath it. The which hath seemed to many very hard to compasse afore time, because that they who professed this art of teaching Grammar, did teach divers Grammars, and not one: and if by chance they taught one Grammar,

yet they did it diuersly, and so could not doe it all best; because there is but one best rule, not onely in euery thing, but also in the manner of euery thing.

As for the diuersity of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings Maiesties wisedome, who foreseeing the inconuenience, and fauourably prouiding the remedie, caused one kinde of Grammar by sundry learned men to be diligently drawn, and so to be set out onely, euery where to be taught for the vse of learners, and for auoiding the hurt in changing of Schoolmasters.

The variety of teaching is diuers yet, and alwayes will be, for that euery Schoolmaster liketh that he knoweth, and seeth not the vse of that he knoweth not, and therefore iudgeth that the most sufficient way, which he seeth to be the readiest meane, and perfectest kinde, to bring a learner to haue a thorough knowledge therein.

Wherefore it is not amisse, if one seeing by triall an easier and readier way then the common sort of teachers doe, would say what hee hath proued, and of the commodity allowed: that others not knowing the same, might by experience proue the like, and then by proofe reasonable iudge the like: not hereby excluding the better way when it is found: but in the meane season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Master make not the Scholler haste too much, but that hee in continuance and diligence of teaching make him to reuerse so, that while he hath perfected that which is behinde, hee suffer him not to goe forward: for this posting haste ouerthroweth and hurteth a great sort of wits, and casteth them into a amazednesse, when they know not how they do either goe forward or backward, but stick fast as one plunged that cannot tell what to doe, or which way

to turn him: and then the Maister thinketh the Scholar to be a bullard, and the Scholar thinketh the thing to be unsutie, and too hard for his wit: and the one hath an yuill opinion of the other, when oftentimes it is in neither, but in the kinde of teaching. Wherefore, the best and chiefest point throughly to be kept, is, that the Scholar habe in minde so perfectly that which he hath learned, & understand it so, that not only it be not a stop for him; but also a light and help unto the residue that followeth. This shall be the Maisters ease, and the children encouraging, when the one shall see his labour take good effect, and thereby in teaching be lesse tormented: and the other shall think the thing the easier, and so with more gladnesse be ready to go about the same.

In going forward, let him habe of every declension of Nounes and conjugation of Verbs, so many severall examples, as they passe them, that it may seeme to the Schoolmaister, no word in the Latine tongue to be so hard for that part, as the Scholar shall not be able practeably to enter into the forming thereof. And surely the multitude of examples (if the easiest and commonest be taken first, & so come to the straunger and harder) must needs bring this profit withall, that the Scholar shall best understand, & soonest conceive the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue. wherein it is profitable, not only that he can orderly decline his Nowne and his Verb: but every way forward, backward, by cases, by persons: that neither case of Nowne, nor person of Verb can be required, that he cannot without stop or study tell. And untill this time I count not the Scholar perfect, nor ready to go any further till he hath this already learned.

This when he can perfectly doe, and hath learned every part, not by rote, but by reason, and is mas-

ranning in the understanding of the thing, therin rehearsing of the words, (which is not pull a quarter of yeares diligence, or very little more, to a painfull and diligent, man if the Scholar hade a mean wit) then let him passe to the Concords, to know the agreement of parts among themselues, with like way and diligence as afore described wherein plain and sundry examples, and carefull rehearsall of things learned, and specially the daily declining of a Verb, and turning him in to all fashions, shall make the great and heavie labour so easie and so pleasant for the framing of sentences, that it will be rather a delight unto them, that they be able to do well than pain in learning of an unused and unacquainted thing.

When these Concords be well knowen unto them, (an easie and pleasant pain, if the fore grounds be wel and throughly beaten in) let them not continue in learning of their rules orderly, as they lie in their Syntax, but rather learn some pretty book, wherein is contained not onely the eloquence of the tongue, but also a good plain lesson of honestie and godlines and therof take some little sentence as it lieth, and learn to make the same first out of English into Latine, not seeing the book or construing it therupon And if there fall any necessary rule of the Syntax to be knowen, then to learn it, as the occasion of the sentence giveth cause that day: when sentence once made well, and as nigh as may be with the words of the book, then to take the book and construe it, and so shall he be lesse troubled with the parsing of it, & easilie carrie him lesson in mind.

And although it was said before, that the Scholars should learn but a little at once it is not meant that when the master hath heard them a while, he should let them alone (for that were more negligence

ter both parts) but I would all their time they be at school they should rather be idle, but always occupied in a continuall rehearsing & looking back again to those things they have learned, & be more bound to keep well their old, than to take forth any new.

Thus if the Master occupie them, he shall for a little lesson take a great deal of time; and diligently enquiring and examining of the parts and the rules, not to be done so quickly and speedily as it might be thought to be: within a while, by this use, the scholar shall be brought to a good kinde of readines of making, to the which if there be adjoyned some use of speaking (which must necessarily be had) he shall be brought past the wearisome bitternesse of his learning.

A great help to further this readines of making and speaking, shall be, if the Master give him an English book, and cause him ordinarily to turn every day some part into Latine. This exercise cannot be done without his rules, & therefore doth stablish them, and ground them surely in his minde for readines, and maketh him more able to speak suddenly, whensoever any present occasion is offered for the same. And it doth helpe him learning more a great deal to turn out of English into Latine, than on the contrary.

Furthermore, we see many can understand Latine, they cannot speak it, and when they reade the Latine sayd in the book, can tell what the English thereof is: but when they take said away their book they cannot contrariwise tell upon sight the English the Latine again, whensoever you aske them. And therefore this exercise helpeth this more well, and maketh those words which he understandeth, to be readier by use unto him, and so perfourmeth him in the tongue handsomly.

These precepts well kept, will bring a man clean past the use of this Grammar-book, and make him as ready as his book, and so meet to further things: whereof it were out of season to give precepts here. And therefore this may be, for this purpose, enough. But if to good Schoolmasters and skilfull is not so meet dull: to other meaner and lesse practised, it may be, not onely worth the labour of reading, but also of the using.

An advertisement to the Reader.

IN this Edition, for the greater profit and ease both of Master and Scholar, in the English Rules and in the Latine Syntax, those words, wherein the force of each example lyeth, are noted with letters and figures, where need is: the governour, director, or guider, or that which is in place of it, with an [a]; the governed, or that which is guided by it, with [b]: or if there be more governours, the first with [a], the second with [a a]: and so if more governeds, the first with [b], the second with [b b]: and sometimes the order is directed by [a], [b], [c] or by figures, and words of the same or such like nature, coupled together with little strokes betweene, so much as may be. That so in saying the ensamples, the children may (where or when the Master pleaseth) render againe, onely those words which are the ensample: as saying, *Quæ nisi* [a] *mitis* [a] *epi abiatum respuat aprum?* may repeat againe, [a] *inops* [b] *mentis*. So throughout all the Latine Rules, for better understanding thereof, and for a short repetition, when the Master pleaseth, the summes of all the rules are set downe, either in the words before the rule, or in the margent, that so they may be chained together briefly, and make perfect sense.

The

The latine letters are thus written.

The capitall letters. A B C D E F G H J I K L M N O P Q R S T V U X Y Z.

A B C D E F G H J I K L M N O P Q R S T V U X Y Z.

The small letters. a b c d e f g h j i k l m n o p q r ſ s t v u x y z.

a b c d e f g h j i k l m n o p r ſ s t v u x y z.

Letters are divided into vowels and conſonants.

A vowell is a letter which maketh a full and perfect ſound of it ſelf; and there are five in number: namely, *a, e, i, o, u*; whereunto is added the greek vowell *y*.

A conſonant is a letter which muſt needs be ſounded with a vowell; as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels, are conſonants.

A ſyllable is the pronouncing of one letter or more with one breath: as *A-me*.

A diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable; and of them there be foure in number, namely, *æ, œ, au, eu*; whereunto is added *ei*: as *Æneas, cœna, audio, euge, hei*.

The ſound of *y* and *u* we commonly do pronounce *i*.

The greek letters are thus written.

The capitall letters. Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters. α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω.

PRE-

BRECATIO.

DOmine Pater, cœli ac terræ Effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenii mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine divinæ gratiæ tuæ, ut non modo quæ ad cognoscendum te, & Servatorem nostrum Dominum Jesum valeant, intelligam, sed etiam ità mente & voluntate persequar, & indies benignitate tuâ, tum doctrinâ tum pietate proficiam, & qui efficis omnia in omnibus, in me resplendescere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Majestatis tuæ. AMEN.

A PRAYER.

O Almighty Lord and mercifull Father, Maker of heaven and earth, which of thy free liberality giuest wisdome aboundantly to all men with faith and trust assurance of thee, beautifie by the light of thy heauenly grace the commendalls of my soule with all powers of nature thou hast endued me; that I may not onely understand those things which may effectually bring me to the knowledge of thee and the Lord Jesu our Sauiour, but also with my whole heart and will constantly follow the same, and receiue daily increase through thy bountifull goodnesse towards me, so shall in good life as becommeth so that thou which workest all things in all creatures, mayst make thy gracious benefits shine in me, to the endlesse glory and honour of thine immortall Majestie. So be it.

(A)

¶ An introduction of the eight parts of LATINE speech.

IN speech be these eight parts following:

Nouns, Pronoune, Verb, Participle, } declined.

Adverb, Conjunction, Prepoſition, Interjection, } undeclined.

Of a NOUNE.

A Nouns

A Noune is the name of a thing may be ſeene, felt, heard, or underſtood: as the name of my hand in Latine, is manus: the name of an houſe, is domus: the name of goodneſſe, is bonitas.

Nouns of two ſorts.

Of Nounes, ſome be Subſtantives, and ſome be Adjectives.

A Noune Subſtantive.

A Noune Subſtantive is that ſtandeth by himſelfe, and requireth not another word to be joyned with him to ſhew his ſignification: as Homo, *a man*. And it is declined with one article: as Hic magiſter, *a maſter*: or elſe with two at the moſt: as Hic & hæc parens, *a father or mother*.

A Noune Adjective.

A Noune Adjective is that cannot ſtand by it ſelfe in ſenſe or ſignification, but requireth to be joyned with another word: as, Bonus, *Good*, Pulcher, *Faire*. And it is declined either with three terminations, as, Bonus, bona, bonum: or elſe with three articles, as Hic hæc & hoc Felix, *Happy*: Hic & hæc Levis, & hoc Leve, *Light*.

Two kinds of Nounes Subſtantives.

A Noune Subſtantive either is proper to the thing whereto he putteth him: as, Edvardus is my proper name: or elſe is Common to more as Homo is a common name to all men.

Numbers

Numbers of Nounes.

IN Nounes be two Numbers, the Singular and the Plurall. The Singular number speaketh but of one: as Lapis, *a stone*. The Plurall number speaketh of more than one: as Lapides, *stones*.

Cases of Nounes.

NOunes be declined with five cases, Singularly, and plurally: the Nominative, the Genitive, the Dative, the Accusative, the Vocative, and the ablative.

Nominative case. The Nominative case commeth before the Verb, and answereth to this question, who, or what? as Magister docet, *The master teacheth.*

Genitive. The Genitive case is knowne by this token, and answereth to this question, whose, as Doctrina Magistri, *The learning of the master.*

Dative. The Dative case is knowne by this token, and answereth to this question, To whom? as Do librum magistro, *I give a booke to the master.*

Accusative. The Accusative case followeth the Verbe, and answereth to this question; whom or what? as Amo magistrum, *I love the master.*

Vocative. The Vocative case is knowne by calling or speaking to: as O magister, *O master.*

Ablative. The Ablative case is commonly joyned with Prepositions belonging to the Ablative case: as De magistro, *Of the master.* Coram magistro, *Before Master.*

Sine, Without, Tenus, Through, Tenus, From; Tenus, By, and Clam, after the Comparative degree, belong to the Ablative case.

Article

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoune, and be thus declined:

Singulariter	*Nominat. hic, hæc, hoc.*	Pluraliter	*Nominat. hi, hæ, hæc.*
	Genitivo hujus.		*Gen. horum, harum, horum.*
	Dativo huic.		*Dativo his.*
	Accuſ. hunc, hanc, hoc.		*Accuſat. hos, has, hæc.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo hoc, hac, hoc.		*Ablativo his.*

Genders of Nounes.

GEnders of Nounes be seven: the Maſculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtfull, and the Epicene.

The Maſculine Gender is declined with this article Hic: as Hic vir, *a man.*

The Feminine gender is declined with this article, Hæc, as Hæc mulier, *a woman.*

The Neuter gender is declined with this article Hoc: as Hoc ſaxum, *a ſtone.*

The Commune of two is declined with Hic and hæc: as Hic & hæc parens, *a father or mother.*

The Commune of three is declined with Hic, hæc and hoc: as Hic, hæc & hoc fœlix, *happy.*

The Doubtfull Gender is declined with Hic or hæc: as Hic vel hæc dies, *a day.*

The Epicene Gender is declined with one article, and under that one article both kinds are ſignified as: Hic paſſer, *a ſparrow*: Hæc aquila, *an eagle*, both he, and ſhee.

The

The Declenſions of Nounes.

There be fyue declenſions of Nounes.

I. The firſt is when the Genitiue and Datiue ſingular end in æ: The Accuſatiue in am: The Vocatiue like the Nominat. The Ablatiue in a. The Nominat. plur. in æ: The Genitiue in arum. The Datiue in is: The Accuſatiue in as: The Vocatiue like the Nominat. The Ablatiue in is.

As in example:

Hæc muſa. Hic Poeta. Hic & hæc vates.

Singulariter	Nominativo hæc muſa.	Pluraliter	Nominativo hæ muſæ.
	Genitivo hujus muſæ.		Gen. harum muſarum.
	Dativo huic muſæ.		Dativo his muſis.
	Accuſat. hanc muſam.		Accuſativo has muſas.
	Vocativo ô Muſa.		Vocativo ô muſæ.
	Ablativo ab hac muſa.		Ablat. ab his muſis.

Note that filia and nata, doe make the Dat. and the Ablatiue plurall in is, or in abus. Filia dea mula, equa, liberta, make the Datiue and the Ablatiue caſe plurall in abus onely.

II. The ſecond is when the Genitiue ſingular ends in i: The Datiue in o: The Accuſatiue in um. The Vocatiue for the moſt part like the Nominatiue: The Ablatiue in o. The Nominatiue plur. in i: The Genitiue in orum; The Datiue in is. The Accuſatiue in os: The Vocatiue like the Nominatiue: The Ablatiue in is.

As in example:

Hic vir. Hi liber.

Singulariter	Nominat. hic magiſter.	Pluraliter	Nominat. hi magiſtri.
	Gen. hujus magiſtri.		Gen. horum magiſtrorum.
	Dativo huic magiſtro.		Dativo his magiſtris.
	Accuſ. hunc magiſtrum.		Accuſat. hos magiſtros.
	Vocativo ô magiſter.		Vocativo ô magiſtri.
	Ablat. ab hoc magiſtro.		Ablat. ab his magiſtris.

Here is to be noted, that when the Nominatiue endeth in us, the Vocatiue ſhall end in e: as, Nominat.

ivo hic Dominus, Vocativo ô Domine. Except De: that maketh ô Deus: ꝙ Filius, that maketh ô Fili. When the Nominative endeth in ius, if it be a proper name of a man, the Vocative shall end in i: Nominativo hic Georgius, Vocativo ô Georgi. Also these Nounes following, make their Vocative in e, or in us: as, Agnus, lucus, vulgus, populus, virus, fluvius.

Note also that all Nounes of the Neuter Gender, of what Declension soeuer they be, haue the Nominative, the Accusative, and the Vocative alike in both numbers, and in the plurall number they end all in a: as in example:

Nominat. hoc regnum.	*Nominativo hæc regna.*	
Genitivo hujus regni.	*Gen. horum regnorum.*	
Dativo huic regno.	*Dativo his regnis.*	
Accusat. hoc regnum.	*Accusativo hæc regna.*	
Vocativo ô regnum.	*Vocativo ô regna.*	
Ablat. ab hoc regno.	*Ablativo ab his regnis*	

Nota

Hoc annum,
Hoc malum.
Hoc verbum

Ambo and Duo which make the Neuter number in o, and be thus declined:

Nominativo, Ambo, amba, ambo.
Genitivo Amborum, amborum, amborum.
Dativo Ambobus, ambabus, ambobus.
Accusativo Ambos, ambas, ambo.
Vocativo Ambo, amba, ambo.
Ablat. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise Duo.

The third is when the Genitive singular endeth in is: The Dative in i: The Accusative in em, or sometime in im, and sometime in im: The Vocative like the Nominative: The Ablative in e, or i, and sometime in ithe: The Nominative plural in es: The Genitive in um, and sometime in ium: The Dative in bus: The Accusative in es: The Vocative like the Nominative: The Ablative in

III.

As in example.

Hic pater.
Hic panis.
Hoc opus.
Hoc caput.
Hoc subet.

Singulariter	Nominat. hic lapis.	Pluraliter	Nomin. hi lapides.
	Genit. hujus lapidis.		Gen. horum lapidum.
	Dativo huic lapidi.		Dat. his lapidibus.
	Accus. hunc lapidem.		Accus. hos lapides.
	Vocativo ô lapis.		Vocativo ô lapides.
	Ablat. ab hoc lapide.		Abl. ab his lapidibus.

Hic vel hæc dubus.
Hæc virtus.
Hoc animal.
Hoc cubile.
Hoc exicar.

Singulariter	Nom. hic & hæc parens.	Pluraliter	No. hi & hæ parentes.
	Gen. hujus parentis.		G. horũ & harũ parentum.
	Dativo huic parenti.		D. his parentibus.
	Accusat. & hãc parentẽ.		A. hos & has parentes.
	Voc. ô parens.		Vocativo ô parentes.
	Abl. ab hoc & hac parente.		Abl. ab his parentibus.

IV. The fourth is when the Genitive case singular endeth in us: The Dative in ui: The Accusative in um: The Vocative like the Nominative: The Ablative in u. The Nominative plurell in ua: The Genitive in uum: The Dative in ibus: The Accusative in us: The Vocative like the Nominative: The Ablative in ibus:

As in example.

Hic gradus.
Hoc pertieum.
Hoc cornu.

Singulariter	Nominat. hæc manus.	Pluraliter	Nominat. hæ manus.
	Genitivo hujus manus.		Gen. harum manuum.
	Dativo huic manui.		Dativo his manibus.
	Accusat. hanc manum.		Accusat. has manus.
	Vocativo ô manus.		Vocativo ô manus.
	Ablat. ab hac manu.		Abl. ab his manibus.

V. The fifth is when the Genitive and Dative singular doe end in ei: The Accusative in em: The Vocative like the Nominative: The Ablative in e. The Nominative plurell in es: The Genitive in erum: The Dative in ebus: The Accusative in es: The Vocative like the Nominative: The Ablative in ebus.

As in example:

Singulariter	*Nominat. hic meridies.*	Pluraliter	*Nominat. hi meridies.*	
	Gen. hujus meridiei.		*Genitivo horum meridierum*	Hæc res.
	Dat. huic meridiei.		*Dat. his meridiebus.*	Hæc facies.
	Acc. hunc meridiem.		*Accus. hos meridies.*	Hæc acies.
	Vocat. ô meridies.		*Vocativo ô meridies.*	
	Ablat. ab hoc meridie.		*Ab. ab his meridiebus.*	

Note that all Nounes of the fift declenſion be of the femnine Gender, except meridies **and** Dies.

The declining of Adjectives.

A Nounе adjective of three terminations is thus declined, after the firſt and ſecond declenſion:

Singulariter	*N. bonus, bona, bonum.*	Pluraliter	*Nom. boni, bonæ, bona.*	
	Gen. boni, bonæ, boni.		*Gen. bonorum, bonarum,*	
	Dat. bono, bonæ, bono.		*Dat. bonis.* (*bonorum.*	Niger, a, um.
	Acc. bonũ, bonã, bonũ.		*Acc. bonos, bonas, bona.*	Tardus, a, um.
	Voc. bone, bona, bonum.		*Voc. boni, bonæ, bona.*	Sanus, a, um.
	Ablat. bono, bonâ, bono.		*Ablat. bonis.*	

There are beſides theſe, certaine Nounes adjectives of another manner of declining, which make the Genitive caſe ſingular in ius, and the Dative in i. which be theſe that follow, with their compounds: An exception

Singulariter	*No. unus, una, unum.*	Pluraliter	*Nom. uni, unæ, una.*	
	Genitivo unius.		*Gen. unorum, unarum,*	
	Dativo uni.		*Dat. unis.* (*unorum.*	
	Acc. unum, unã, unũ.		*Accuſ. unos, unas, una.*	
	Voc. une, una, unum		*Voc. uni, unæ, una.*	
	Ablat. uno, unâ, uno.		*Ablat. unis.*	

Note that unus, una, unum, **hath not the plurall number, but when it is joyned with a Nowne that hath the ſingular number: as** Unæ literæ: Una mœnia. Nota.

In like manner be declined totus, ſolus, **and alſo** ullus, alius, alter, uter, **and** neuter: **ſaving that theſe** Alius hath alij and aliorum, **laſt rehearſed, lacke the Vocative caſe.**

A Noune Adjective of three Articles is thus declined, after the third declension:

	Singulariter	*Nominat. hic, hæc & hoc felix.*	*Nom. hi & hæ felices, & hæc felicia.*
		Genit. hujus felicis.	*Gen. horum, harum & horum felicium.*
		Dativo huic felici.	*Dativo his felicibus.*
Ingens.		*Acc. hunc & hanc felicem, & hoc felix.*	*Ac. hos & has felices, & hæc felicia.*
Celers.		*Vocativo ô felix.*	*Voc. ô felices, & ô felicia.*
Capax.		*Ab. ab hoc, hac & hoc felice, vel felici.*	*Abl. ab his felicibus.*
Vetus.	Pluraliter		

	Singulariter	*Nom. hic & hæc tristis, & hoc triste.*	*Nom. hi & hæ tristes, & hæc tristia.*
		Genitivo hujus tristis.	*Gen. horum, harum & horum tristium.*
Levis & leve.		*Dativo huic tristi*	*Dativo his tristibus.*
Celer, celeris, & celere.		*Accusat. hunc & hanc tristem, & hoc triste.*	*Acc. hos & has tristes, & hæc tristia.*
Melior & melius.		*Vo. ô tristis, & ô triste.*	*Vo. ô tristes, & ô tristia.*
	Pluraliter	*Ablat. ab hoc, hac & hoc tristi.*	*Ablat. ab his tristibus.*

Comparisons of Nounes.

ADjectives whole signification may increase or be diminished, may forme comparison.

Three degrees of comparison.

There be three degrees of comparison: The Positive, the Comparative, and the Superlative.

The positive.

The Positive betokeneth the thing absolutely without excesse: as Durus, *Hard.*

The comparative.

The Comparative somewhat exceedeth his Positive in signification: as Durior, *Harder.* And it is formed of the first case of his Positive that endeth in *i*, by putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

Superlative.

The Superlative exceedeth his positive in the highest

highest degree: as Duriſſimus, *Hardeſt*. And it is formed of the firſt caſe of his poſitive that endeth in i, by putting thereto ſ and simus: as, of Duri, duriſſimus: of Triſti, triſtiſsimus: of Dulci, dulciſsimus.

From theſe generall rules are excepted theſe that follow; Bonus, melior, optimus: Malus, pejor, peſsimus: Magnus, major, maximus: Parvus, minor, minimus: Multus plurimus, multa plurima, multum plus, plurimum. Exception.

And if the Poſitive end in er, the Superlative is formed of the Nominative caſe, by putting to rimus: as Pulcher, pulcherimus. Acer. Teter. Acer.

Alſo theſe Nounes ending in lis, make the Superlative by changing is into limus: as, Humilis, humillimus: Similis, ſimillimus: Facilis, facillimus: Gracilis, gracillimus: Agilis, agillimus: Docilis, docillimus.

All other Nounes ending in lis, do follow the generall rule aforegoing: as Utilis, utiliſsimus.

Alſo if a vowell come before us, it is compared by Magis and Maximè: as, Pius, magis pius, maximè pius: Aſsiduus, magis aſsiduus, maximè aſsiduus. Ignavus. Impius. Arduus. Strenuus.

OF THE PRONOUNE.

A Pronoune is a part of ſpeech much like to a Nounе, which is uſed in ſhewing or rehearſing.

There be fifteene Pronounes, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras: whereof foure have the Vocative caſe: as, Tu, meus, noſter and noſtras, and all other lacke the Vocative caſe. There be fifteene Pronounes.

To theſe may be added their compounds, Egomet, tute, idem: and alſo Qui, quæ, quod.

Theſe eight Pronounes, Ego, tu, ſui, ille, ipſe,

Primitives. iſte, hic, and is, be Primitives: ſo called, for becauſe they be not derived of others. And they be alſo called Demonſratives; becauſe they ſhew a thing not ſpoken of before.

Demonſratives.

Relatives. And theſe ſixe, Hic, ille, iſte, is, idem and qui, be Relatives; becauſe they rehearſe a thing that was ſpoken of before.

Derivatives. Theſe ſeven, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, be Derivatives: for they be derived of their Primitives, mei, tui, ſui, noſtri, and veſtri.

Five things belonging to of a Pronoun. There belong to a Pronoune theſe five things: Number, Caſe, and Gender, as are in a Nounc: Declenſion, and Perſon, as here followeth.

The Declenſions of Pronounes.

There be foure Declenſions of Pronounes.

The firſt declenſion. Theſe three, Ego, tu, ſui, be of the firſt Declenſion, and be thus declined:

Singulariter	*Nominativo Ego.*	Pluraliter	*Nominativo Nos.*
	Genitivo mei.		*Genitivo noſtrûm vel noſtri.*
	Dativo mihi.		*Dativo nobis.*
	Accuſativo me.		*Accuſativo nos.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo à me.		*Ablativo à nobis.*

Singulariter	*Nominativo tu.*	Pluraliter	*Nominativo vos.*
	Genitivo tui.		*Genitivo veſtrûm vel veſtri.*
	Dativo tibi.		*Dativo vobis.*
	Accuſativo te.		*Accuſativo vos.*
	Vocativo ô tu.		*Vocativo ô vos.*
	Ablativo à te.		*Ablativo à vobis.*

Singulariter and Pluraliter	*Nominativo caret.*		*Accuſativo ſe.*
	Genitivo ſui.		*Vocativo caret.*
	Dativo ſibi.		*Ablativo à, te.*

The ſecond declenſion. Theſe ſixe, ille, ipſe, iſte, hic, is, and qui, be of the ſecond Declenſion, and be thus declined:

Nom-

Singulariter	Nom. iſte, iſta, iſtud.	Pluraliter	Nom. iſti, iſtæ, iſta.
	Genitivo iſtius.		Gen. iſtorũ, iſtarũ, iſtorũ.
	Dativo iſti.		Dativo iſtis.
	Acc. iſtum, iſtam, iſtud.		Acc. iſtos, iſtas, iſta.
	Vocativo caret.		Vocativo caret.
	Ablat. iſto, iſtâ, iſto.		Ablativo iſtis.

Ille is declined like Iſte; and alſo Ipſe, ſaving that the Neuter gender in the Nominative caſe, and in the Accuſative caſe ſingular maketh ipſum.

Nominativo hic, hæc, hoc: Genitivo hujus: Dativo huic: as afore in the Noune.

Singulariter	Nominat. is, ea, id.	Pluraliter	Nominative ii, ea, ea.
	Genitivo ejus.		Gen. eorum, earum, eorum.
	Dative ei.		Dativo iis vel eis.
	Acc. eum, eam, id.		Accuſat. eos, eas, ea.
	Vocativo caret.		Vocativo caret.
	Ablativo eo, eâ, eo.		Ablativo iis vel eis.

Singulariter	Nom. qui, quæ, quod.	Pluraliter	Nom. qui, quæ, quæ.
	Genitivo cujus.		Gen. quorũ, quarũ, quorũ.
	Dativo cui.		Dat. quibus vel queis.
	Ac. quem, quam, quod.		Accuſ. quos, quas, quæ.
	Vocativo caret. (qui.		Vocativo caret.
	Abl. quo, quâ, quo vel		Ablat. quibus vel queis.

Likewiſe Quis and Quid be declined, whether they be Interrogatives, or Indefinites. Alſo Quiſquis is thus declined:

Nom. { Quiſquis, Quicquid } Acc. { Quicquid. } Abl. { Quoquo, Quaquâ, Quoquo. } The ſame pound of, Quis.

where note, that Quid is always a Subſtantive of the Neuter gender. Note.

Theſe five, Meus, tuus, ſuus, noſter, and veſter, are of the third declenſion, and be declined like Noun Adjectives of three terminations, in this wiſe The third declenſion.

Singulariter	*Nom. meus, mea, meum.*	Pluraliter	*Nom. mei, mea, mea*
	Genit. mei, meæ, mei.		*Gen. meorum, mearum*
	Dat. meo, meæ, meo.		*Dat. meis. (meorum.*
	Ac. meum, meam, meum.		*Acc. meos, meas, mea.*
	Vocat. mi, mea, meum.		*Voc. mei, meæ, mea.*
	Ablat. meo, meâ, meo.		*Ablativo meis.*

So is Noſter declined, and tuus, ſuus, veſter, ſaving that theſe three laſt doe lacke the Vocative caſe.

The fourth declenſion.

Noſtras, veſtras, and this Nowne Cujas, be of the fourth declenſion, and be thus declined:

Singulariter	*Nom. hic & hæc noſtras, & hoc noſtrate.*	Pluraliter	*No. hi & hæ noſtrates, & hæc noſtratia.*
	Gen. hujus noſtratis.		*Gen. horum, harum & horum noſtratium.*
	Dat. huic noſtrati.		*Dat. his noſtratibus.*
	Ac. hunc & hanc noſtratem, & hoc noſtrate.		*Acc. hos & has noſtrates, & hæc noſtratia.*
	Voc. ô noſtras, & ô noſtrate.		*Voc. ô noſtrates, & ô noſtratia.*
	Abl. ab hoc, hac & hoc noſtrate vel noſtrati.		*Abl. ab his noſtratibus.*

Nota.

Here is to be noted, that Noſtras, Veſtras, and this Nowne Cujas, be called Gentiles, becauſe they properly betoken pertaining to countries or nations, to ſects, or factions.

A Pronoune hath three perſons.

1 cauſes three.

The firſt perſon ſpeaketh of himſelfe: as, Ego, I: Nos, We.

The ſecond perſon is ſpoken to: as, Tu, Thou: Vos, Ye. And of this perſon is alſo every Vocative caſe.

The third perſon is ſpoken of: as, Ille, He: Illi, They. And therefore all Nownes, Pronounes, and Participles be of the third perſon

Of

OF A VERBE.

A Verbe is a part of speech, declined with mood and tense, and betokeneth doing, as Amo, I love: or suffering, as Amor, I am loved: or being, as Sum, I am. A Verbe.

Of verbes, such as have persons be called Personals: as, Ego amo, Tu amas. And such as have no persons, be called Impersonals: as, Tædet, It irketh: Oportet, It behoveth.

Of verbes Personals there bee five kindes, Active, Passive, Neuter, Deponent, and Commune. Verbs personals.

A verbe Active endeth in o, and betokeneth to doe: as Amo, I love: and by putting to r, it may be a Passive, as Amor. Active.

A verbe Passive endeth in or, and betokeneth to suffer: as Amor, I am loved: and by putting away r, it may be an Active, as Amo. Passive.

A verbe Neuter endeth in o, or m, and cannot take r to make him a Passive: as, Curro, I runne: Sum, I am. And it is Englished sometime Actively, as Curro, I runne: And sometime Passively, as Ægroto, I am sicke. Neuter.

A verbe Deponent endeth in r like a Passive, and yet is signification is but either Active, as Loquor verbum, I speake a word: or Neuter, as Glorior, I boast. Deponent.

A verbe Commune endeth in r, and yet in signification is both Active and Passive: as, Osculor te, I kisse thee: Osculor à te, I am kissed of thee. Commune.

An Introduction of the MOODS.

Moods sixe.

There be sixe Moods: the Indicative, the Imperative, the Optative, the Potentiall, the Subjunctive, and the Infinitive.

Indicative.

The Indicative mood sheweth a reason true or false; as Ego amo, *I love*: Or else asketh a question; as Amas tu? *Doest thou love?*

Imperative.

The Imperative biddeth or commandeth: as Ama, *Love thou.*

Optative

The Optative wisheth or desireth with these signes, *would God, I pray God*, or *God grant*: as Utinam amem, *I pray God I love*: and hath commonly an Adverbe of wishing joyned with him.

Potentiall.

The Potentiall mood is known by these signes, *May, can, might, would, should, could*, or *ought*: as Amem, *I may* or *can love*; without an Adverbe joyned with him.

Subjunctive.

The Subjunctive mood hath evermore some Conjunction joined with him: as Cùm amarem, *when I loved.* And it is called the Subjunctive mood, because it dependeth of another verbe in the same sentence, either going before, or comming after: as Cùm amarem, eram miser: *when I loved, I was a wretch.*

Infinitive.

The Infinitive signifieth to pas, to suffer, or to be: and hath neither number, nor person, nor Nominative case before him: and is known commonly by this signe, *To*: as Amare, *To love.* Also when two verbes come together without any Nominative case betweene them, then the latter shall be the Infinitive mood: as Cupio discere, *I desire to learne.*

GERUNDS.

Gerunds three; Di, do, dum.

There be moreover belonging to the Infinitive mood of Verbes, certaine voices called Gerunds

runds, ending in Di, Do, and Dum: which have both the Active and Passive signification: as Amandi, *Of loving, or of being loved*: Amando, *In loving, or in being loved*: Amandum, *To love, or to be loved.*

SUPINES.

There be also pertaining unto Verbes two Supines: the one ending in um, which is called the first Supine, because it hath the signification of the Verbe Active: as Eo amatum, *I goe to love*: And the other in u, which is called the latter Supine, because it hath for the most part the signification Passive: as Difficilis amatu, *Hard to be loved.* *Supines two, in um and u.*

TENSES.

There be five Tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect, the Preterperfect, the Preterpluperfect, and the Future tense. Tenses five.

The Present tense speaketh of the time that now is: as Amo, *I love.* Present tense

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as Amabam, *I loved, or did love.* Preterimperfect.

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Have*: as Amavi, *I have loved.* Preterperfect.

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more than perfectly past, with this signe *Had*: as Amaveram, *I had loved.* Preterpluperfect.

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe *Shall, or will*: as Amabo, *I shall or will love.* Future.

PERSONS

PERSONS.

Persons three. There be also in Verbes three persons in both numbers: as Singulariter, Ego amo, *I love*: Tu amas, *Thou lovest*: Ille amat, *Hee loveth*: Pluraliter Nos amamus, *We love*: Vos amatis, *Ye love*: Illi amant *they love*.

CONJUGATIONS.

Conjugations foure. VErbes have foure Conjugations, which be knowne after this manner.

The first Conjugation hath a long, before re and ris: as Amâre, amâris.

The second Conjugation hath e long, before re and ris: as, Docêre, docêris.

The third Conjugation hath e short, before re and ris: as, Legere, legeris.

The fourth Conjugation hath i long, before re and ris: as, Audîre, audîris.

Verbs in *O*, of the foure Conjugations, *be declined after these examples.*

AMo, amas, amavi, amare: amandi, amando, amandum: amatum, amatu: amans, amaturus. } To love.

Doceo, doces, docui, docere: docendi, docendo, docendum: doctum, doctu: docens, docturus. } To teach.

Lego, legis, legi, legere: legendi, legendo, legendum: lectum, lectu: legens, lecturus. } To reade.

Audio, audis, audivi, audire: audiendi, audiendo, audiendum: auditum, auditu: audiens, auditurus. } To heare.

Indicative

¶ Indicative Mood

Preſent tenſe ſingular,

love,	Thou loveſt,	He loveth,	we love,	Ye love,	They love;
or	or	or	or	or	or
love,	doeſt love,	doth love.	do love,	do love,	do love.

AMo,	amas,	amat.	Amamus,	amatis,	amant.
Doceo,	doces,	docet.	Docemus,	docetis,	docent.
ego,	legis,	legit.	Legimus,	legitis,	legunt.
udio,	audis,	audit.	Audimus,	auditis,	audiunt.

Plurraliter

terim- rf. tenſe gular,	Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam,	*I loved or did love* bas, bat. *Plur.* bamus, batis, bant.
rperfect ſt ſing.	Amavi, Docui, Legi, Audivi,	*I have loved.* iſti, it. *Plur.* imus, iſtis, erunt vel ere
pluper- ect tenſe ſin- lar,	Amaveram, Docueram, Legeram, Audiveram,	*I had loved.* ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.
ture ſt ſing.	Amabo, Docebo, Legam, Audiam,	*I ſhall or will love.* bis, bit. *Plur.* bimus, bitis, bunt. es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Impera.

Imperative Mood

	Love thou:	*Love he, or let him love.*	*Love we, or let us love:*	*Love yee: let them love.*
Present tense singular,	Ama, amet, / amato: amar	*Plu.* amemus,	amate, ament. / amatote: amanto	
	Doce, doceat / docето: docet	*Pl.* doceamus	docete, doceant / docetote: docento	
	Lege, legat, / legito: legito	*Plu.* legamus,	legite, legant, / legitote: legunto	
	Audi, audiat, / audito: audito.	*Pl.* audiamus,	audite, audiant, / auditote: audiunto	

Optative Mood

God grant I love.

Present tense sing. utinam — Amem, ames, amet. *Plu.* utin. amemus, ametis, ament. / Doceam, / Legam, / Audiam, — as, at. *Plu.* utinam, amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing. utinam — Amarem, / Docerem, / Legerem, / Audirem, — *would God I loved, or did love.* res, ret. *Plu.* utinam remus, retis, rent.

Preterperf. tense sing. utinam — Amaverim, / Docuerim, / Legerim, / Audiverim, — *I pray God I have loved.* ris, rit. *Plu.* utinam rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense sing. utinam — Amavissem, / Docuissem, / Legissem, / Audivissem, — *would God I had loved.* ses, set. *Plu.* utinam semus, setis, sent.

Future tense sing. utinam — Amavero, / Docuero, / Legero, / Audivero, — *God grant I shall or will love hereafter.* ris, rit. *Plu.* utinam remus, retis, rent.

Poten

Potentiall Mood

I may or can love.

Preſent tenſe ſingular,
Amem, ames, amet. *Plur.* amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. *Plur.* amus, atis, ant.

Preterimperfect tenſe ſingular,
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, *I might, would, ſhould, ought, or could love.* res, ret. *Plur.* remus, retis, rent.

Preterperf. tenſe ſing.
Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, *I might, would, ſhould, or ought to have loved.* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Preterpluperf. tenſe ſing.
Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, *I might, would, ſhould, or ought to had loved.* ſes, ſet. *Plur.* ſemus, ſetis, ſent.

Future tenſe ſingular.
Amavero, Docuero, Legero, Audivero, *I may or can love hereafter.* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Subjunctive Mood

when I love.

Preſent tenſe ſingular, cùm
Amem, ames, amet. *Plur.* cùm amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. *Plur.* cùm amus, atis, ant.

Preter

Preterimperfect tense sing. Cùm	Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,		*when I loved or did love.* res, ret. *Plur.* cùm remus, retis, rent.
Preterperf. tense sing. Cùm	Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim,		*when I have loved.* ris, rit. *Plur.* cùm rimus, ritis, rint.
Preterpluperfect tense sing. Cùm	Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem,		*When I had loved.* ſes, ſet. *Plur.* cùm ſemus, ſetis, ſent.
Future tense sing. Cùm	Amavero, Docuero, Legero, Audivero,		*when I ſhall or will love.* ris, rit. *Plur.* cùm rimus, ritis, rint.

Infinitive Mood.

Preſent and Preterimperfect tenſe,	Amare, Docere, Legere, Audire,	To	Love. Teach. Reade. Heare.
Preterperfect and preterpluperfect tenſe,	Amaviſſe, Docuiſſe, Legiſſe, Audiviſſe,	To have or had	Loved. Taught. Read. Heard.
Future tenſe,	Amaturum Docturum Lecturum Auditurum eſſe,	To	love teach reade heare hereafter.

Gerunds

Amandi, of loving:	do, in loving:	dum, to love.
Docendi, of teaching:	do, in teaching:	dum, to teach.
Legendi, of reading:	do, in reading:	dum, to reade.
Audiendi, of hearing:	do, in hearing:	dum, to heare.

Supi

Amatus, Doctum, Lectum, Auditum, } To { lobe. teach. reade. heare. } { Amatu, Doctu, Lectu, Auditu, } To be { lobed. taught. read. heard.

A participle of the present tense, { Amans, loving. Docens, teaching. Legens, reading. Audiens, hearing.

The participle of the first future tense, { Amaturus, to lobe, or about to lobe. Docturus, to teach, or about to teach. Lecturus, to reade, or about to reade. Auditurus, to heare, or about to heare.

Before we decline any Verbs in or, for supplying of many tenses lacking in all such Verbs, we must learn to decline this Verb Sum, in this wise following:

Sum, es, fui, esse, futurus: To be.

Indicative Mood

Present tense singular, { Sum, I am: es, est. *Plural.* Sumus, estis, sunt.

Preterimperfect tense singular, { Eram, I was: eras, erat. *Plural.* eramus, eratis, erant.

Preterperfect tense singular, { Fui, I have been: fuisti, fuit. *Plural.* fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tense singular, { Fueram, I had been: fueras, fuerat. *Plural.* fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense singular, { Ero, I shall or will be: eris, erit. *Plural.* erimus, eritis, erunt.

Imperative

Imperative Mood

Present tense singular, Sis, Es, Esto, be thou. Sit, Esto. *Plur.* Simus, Sitis, Este, Estote, Sint, Sunto.

Optative Mood

Present tense sing. utinam Sim, I pray God I be: sis, sit. *Plur.* utinam simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense sing. utinam Essem, Would God I were: esses, esset. *Plur.* utinam essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense singular, utinam Fuerim, I pray God I have beene: fueris, fuerit. *Plur.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense sing. utinam Fuissem, would God I had beene: fuisses, fuisset. *Plur.* utinam fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense sing. utinam Fuero, God grant I be hereafter: fueris, fuerit. *Plur.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Potentiall Mood

Present tense sing. Sim, I may or can be: sis, sit. *Plur.* simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense sing. Essem, I might or could be: esses, esset. *Plur.* essemus, essetis, essent.

Preterperf. tense sing. Fuerim, I might, could, should, or ought to have beene: fueris, fuerit. *Pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense singular, Fuissem, I might, could, should, or ought to have been: fuisses, fuisset. *Pl.* fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense sing. Fuero, I may or can be hereafter: fueris, fuerit. *Pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Subju

Subjunctive Mood.

Preſent tenſe ſing. cùm { Sim, when I am: ſis, ſit. *Plu.* cùm ſimus, ſitis, ſint,

Preterimperfect tenſe ſing. cùm { Eſſem, when I was: eſſes, eſſet. *Plu.* cùm eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſing. cùm { Fuerim, when I have been: fueris, fuerit. *Plu.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſing. cùm { Fuiſſem, when I had been: fuiſſes, fuiſſet. *Plu.* cum fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſing. cùm { Fuero, when I ſhall or will be: fueris, fuerit. *Plu.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitive Mood.

Preſent and preterimperfect tenſe, { Eſſe, to be } { *Preterperfect, and preterpluperfect tenſe,* } { Fuiſſe, } { to have or had been.

Future tenſe, { Fore vel futurum eſſe, To be hereafter.

Verbs in *Or* of the foure Conjugations, be *declined after theſe examples.*

AMor, amâris vel amâre: amatus ſum vel fui, amâri, amatûs, amandus, To be loved.

Doceor, docêris vel docêre: doctus ſum vel fui, doceri, doctus, docendus. To be taught.

Legor, legeris vel legere: lectus ſum vel fui, legi: lectus, legendus. To be read.

Audior, audîris vel audîre: auditus ſum vel fui, audîri: auditus, audiendus. To be heard.

The Indicative Mood.

I am loved.

Present tense singular,
Amor, amâris vel amâre, amatur.
Doceor, docêris vel docêre, docetur.
Legor, legeris vel legere, legitur.
Audior, audîris vel audîre, auditur.
Plural. mur, mini, ntur.

Preterimperfect tense singular.
Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar,
I was loved.
baris vel bare, batur. *Plur.* bamur, bamini, bantur.

Preterperfect tense sing.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus
I have been loved.
sum vel fui,
tus es vel fuisti, tus est vel fuit. *Pl.* ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperfect tense singular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus
I had been loved.
eram vel fueram
tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Pl.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense singular.
Amabor, Docebor, Legar, Audiar
I shall or will be loved.
beris vel bere, itur. *Pl.* bimur, imini, untur.
êris vel êre, etur. *Pl.* emur, emini, entur.

Imperative Mood.

	Be thou loved.	*Let him be loved.*	*Let us be loved*	*Be ye loved.*	*Let them be loved*
Present tense singul.	Amare, amator: amator.	ametur,	*Pl.* amemur,	Amamini, amaminor: amantor.	amentur,
	Docere, docetor: docetor.	docearur,	*Pl.* docemur,	Docemini, docemini: docentor.	docentur,
	Legere, legitor: legitor.	legator,	*Pl* legamur,	Legimini, legiminor: legunior.	legantur,
	Audire, auditor: auditor.	audiator,	*Pl.* audiamur,	Audimini, audiminor: audiuntur.	audiantur,

Optative

Optative Mood.

God grant I be loved.

Preſent tenſe ſing. utinam { Amer, êris vel êtur. *Pl.* utin. êmur, êmini, entur. / Docear, Legar, Audiar. } aris vel are, atur. *Plu.* utin. amur, amini, amur.

Would God I were loved.

Preterimperf. tenſe, ſing. utinam { Amarer, Docerer, Legerer, Audirer. } reris vel rere, retur. *Plu.* utinam remur, remini, rentur.

I pray God I have been loved.

Preterperf. tenſe ſing. utinam { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus. } ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Plu.* utinam ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Would God I had beene loved.

Preterpluperfect tenſe ſing. utinam { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus. } eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plu.* utinam ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

God grant I be loved hereafter.

Future tenſe ſing. utinam { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus. } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plu.* utinam ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potentiall Mood.

Preſent tenſe ſingular. { Amer, êris vel êre, êtur. *Plural.* êmur, êmini, êntur. / Docear, Legar, Audiar. } aris vel are, atur. *Pl.* amur, amini, antur.

Preterimperf. tenſe ſing. Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — *I would ſhould or ought to be loved.* reris vel rere, retur. *Pl.* remur, remini, rentur.

Preterperf. tenſe ſing. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — *I would ſhould or ought to have bin loved.* ſim vel fuerim tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Pl.* ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſing. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — *I would ſhould, or ought to had bin loved* eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Pl.* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

Future tenſe ſingular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — *I may or can be loved hereafter.* ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plu.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subjunctive Mood.

When I am loved.

Preſent tenſe ſing. cùm Amer, êris vel êre, êtur. *Plu.* êmur, êmini, entur. Docear, Legar, Audiar, — aris vel are, atur. *Plu.* cum amur, amini, antur.

Preterimperfect tenſe ſing. cùm Amarer, Docerer, Legerer, Auditer, — *When I was loved.* rêris vel rêre, rêtur. *Pl.* cùm remur, remini, rentur.

Preterperfect tenſe ſing. cùm Amatus, Lectus, Doctus, Auditus, — *When I have been loved.* ſim vel fuerim, tus ſis vel ſueris, tus ſit vel fuerit, *Pl* cùm ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis, vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Preter-

when I had been loved.

Preterpluperfect tense sing. cùm { Amarus, Doctus, Lectus, Auditus } { essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Pl.* cùm ti essemus uel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

when I shall or will be loved.

Future tense sing. cùm { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus } { ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl.* cũ ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Infinitive Mood.

Present and preterimperfect tense. { Amari, Doceri, Legi, Audiri, } To be { Loved. Taught. Read. Heard.

Preterperfect tense and preterpluperfect tense. { Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, } *To have or had been loved.* esse vel fuisse.

Future tense { Amatum iri, vel amandum esse, Doctum iri, vel docendum esse, Lectum iri, vel legendum esse, Auditum iri, vel audiendum esse, } { to be } { loved taught read heard } { hereafter.

A participle of the perterperfect tense, { Amatus, Loved. Doctus, Taught. Lectus, Read. Auditus, Heard.

A participle of the Future in dus { Amandus, Docendus, Legendus, Audiendus, } To be { Loved. Taught. Read. Heard.

Of certaine Verbes going out of Rule, which are declined and *formed in manner following.*

Possum, potes, potui, posse, potens: **To may or can.**

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret, volens: **To will, or to be willing.**

Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: supinis caret, nolens: **To nill, or to be unwilling.**

Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret, malens: **To have rather, or to be more willing.**

Edo, edis, vel es, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu, vel estum, estu, edens, esurus vel esturus: **To eate.**

Fio, fis; factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus: **To be made or to be done.**

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus: **To beare or suffer.**

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferre: latus, ferendus: **To be borne or suffered.**

Indicative Mood.

Present tense singular.

- POssum, potes, potest,
- Volo vis vult.
- Nolo, non vis, non vult.
- Malo, mavis, mavult.
- Edo, edis vel es, edit vel est.
- Fio, fis, fit.
- Fero, fers, fert.
- Feror, ferris vel ferre, fertur

Plurall tense.

- Possumus, potestis, possunt.
- Volumus, vultis, volunt.
- Nolumus, non vultis nolunt.
- Malumus, mavultis, malunt.
- Edimus, editis vel estis, edunt.
- Fimus, fitis, fiunt.
- Ferimus, fertis, ferunt.
- Ferimus, ferimini, feruntur.

Preter-

Preterimperf. tenſe ſing.

Poteram,
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam,
Ferebar, baris vel bare, batur, *Plu.* bamur, bamini, bantur.

as, at *Pluraliter*, amus, atis, ant.

Preterperf. tenſe ſing.

Potui, Volui, Nolui, Malui, Edi, Tuli, iſti, it. *Plur.* imus, iſtis, ërunt vel êre.

Factus, Latus, ſum vel fui, tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *Plur.* ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperfect tenſe ſingular.

Potueram, Volueras, Nolueram, Malueram, Ederam, Tuleram, ras, rat. *Plu.* ramus, raris, rant.

Factus, Latus, eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Plu.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tenſe ſingular

Potero, eris, erit. *Plu.* Poterimus, eritis, erunt.
Volam, Nolam, Malam, Edam, Fiam, Feram, es, et. *Plu.* emus, etis, ent.
Ferar, ferêris, vel ferêre, feretur. *Plu.* feremur, feremini, ferentur.

Poſſum, Volo, Malo, be no Imperative Mood.

Imperative Mood.

Present tense singular.

Noli, nolito. *Plu.* Nolite, nolitote.

Es, esto,	edat, esto, edito:	*Pl.* Edamus,	edite, este, estote, editote:	edant, edunto.
Fito tu,	Fiat, Fito,	*Pl.* Fiamus,	Fite, fitote:	Fiant, fiunto.
Fer, ferto:	Ferat, ferto,	*Pl.* Feramus,	Ferte, ferrote:	Ferant, feruntо.
Ferre, ferror:	Feratur, ferror.	*Pl.* Feramur,	Ferimini, feriminor:	Ferantur, feruntor.

Optative Mood.

Present tense sing. utin.

Possim, Velim, Edam, Fiam, Feram, } Nolim, Malim, } is, it. *Plural.* utin, imus, itis, int.

Ferar, raris vel rare, ratur. *Pl.* uti. amur, amini, antur.

Preterimperfect tense sing. utin.

Possem, Vellem, Nollem, Mallem, } Ederam vel esſem, Fierem, Ferrem. } es, et. *Pl.* utin. emus, etis, ent.

Ferrer, reris vel rere, rerur. *Pl.* utin. remur, remini, rentur.

Preterperfect tense sing. utin.

Potuerim, Voluerim, Noluerim, } Maluerim, Ederim, Tulerim, } ris, rit. *Plu.* utinam rimus, ritis, rint.

Factus Latus } sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Pl.* utin. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense sing. utin.

Potuissem, Voluissem, Noluissem, } Maluissem, Edissem, Tulissem, } ses, set. *Plu.* utinam semus, setis, sent.

Factus Latus } essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Pl.* utin. ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future

Future tense sing. ultimis

Potuero, Maluero, } ris, rit. *Plur.* ultimam ri-
Voluero, Edero, } mus, tis, rint.
Noluero, Talero, }

Factus, } ero vel fuero, ris erit vel fueris, tus erit
Latus, } vel fuerit *Pl.* rimus vel fuerimus
ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The Potentiall and the Subiunctive Mood hee formed like the Optative in voyce, and doe differ onely in signification and signe of the Mood.

Infinitive Mood.

Present tense and Preterimperf. tense.

Posse, Velle, Nolle, Malle, Edere vel esse, Ferre, Fieri, Ferri, } *Preterperfect tense.*

Potuisse, Voluisse, Noluisse, Maluisse, Edisse, Tulisse, Factum esse vel fuisse, Latum esse vel fuisse.

Future tense.

Esurum esse, Laturum esse, } *Preterperfect tense.*

Factum iri vel faciendum esse, Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and Queo make Ibam and Quibam in the Preterimperfect tense of the Indicative Mood, and Ibo and Quibo in the Future tense: and in all other moods and tenses are varied like verbs in o of the fourth Conjugation, saving that they make their Gerunds. Eundi, eundo, eundum. Quiendi, quiendo, quiendum.

Of the Preterperfect tense of the Indicative mood, be formed the Preterimperfect tense of the same mode, the Preterperfect tense, the Preterpluperfect tense, and the Future tense, of the Optative Mood, the Potentiall Mood, and the Subiunctive mood; the Preterperfect tense, and the Preterpluperfect tense of the Infinitive mood: as, of Amavi,

Tenses formed of the preterperfect tense.

Amavi, are formed, Amaveram, amaverim, amavero, by changing i into e short; and Amavissem, amavisse, keeping i still.

IMpersonals be declined throughout all Moods and Tenses in the voyce of the third person singular onely: as *Delectat*, delectabat, delectavit, delectaverat, delectabit. *Decet*, decebat, decuit, decuerat, decebit, decete. *Studeor*, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they have commonly before their English, this signe *it*: as, It delighteth, *Delectat*. It becommeth not, Non decet.

OF THE PARTICIPLE.

A Participle is a part of speech derived of a Verbe, and taketh part of a Noune, as Gender, case and declension: and part of a Verbe, as tense and signification: and part of both, as number and figure.

There be foure kinds of Participles: one of the Present tense, another of the Preter tense; one of the Future in rus, another of the Future in dus.

A Participle of the Present tense hath his English ending in *ing*, as *Loving*, and his Latine in ans, ens: as Amans, docens. And it is formed of the Preterimperfect tense of the Indicative Mood, by changing the last syllable into ns: as Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens.

A Participle of the Future in rus betokeneth to doe, and the Infinitive Mood of the Active voyce: as amaturus, *Minding to love*. And is formed of the latter Supine by putting to rus: as Doctu, doctu*rus*.

A Participle of the Preter tense hath his Eng-

lish

ith ending in *d*, *t*, or *n*; as, *Loved*, *taught*, *slain*: and his Latine in tus, lus, xus; as Amatus, visus, nexus: and one in uus, as Mortuus. And it is formed of the latter Supine, by putting to s: as Lectu, lectus; except Mortuus.

A Participle of the Future in dus betokeneth to suffer like the Infinitive Mood of the Passive voyce: as, Amandus, *To be loved*. And it is formed of the Genitive case of the Participle of the Present tense by changing tis into dus: as Amantis, amandus. Legentis, legendus. And it is also found to have the signification of the Participle of the Present tense: as, Legendis veteribus proficis, *in reading old Authors thou dost profit*. The second Future tense in dus.

Of a verbe Active, and of a verb Neuter which hath the Supines come two Participles: one of the Present tense, and another of the Future in rus: as of Amo, cometh Amans, amaturus: of Curro, currens, cursurus. Of an active come two participles.

Of a verbe Passive, whose Active hath the Supines come two Participles: one of the Pretertense and another of the Future tense in dus: as of Amor, cometh Amatus, amandus. Of a passive come two.

Of a verbe Deponent come three Participles: one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the Future in rus: as of Auxilior, cometh auxilians, auxiliatus, auxiliaturus. Of a deponent three.

And if the verbe Deponent doe governe an Accusative case after him, it may forme also a Participle in dus: as of Loquor, loquendus.

Of a verbe Commune come foure Participles: as of Largior, cometh largiens, largiturus, largitus, largiendus. Of a commune foure.

Participles of the present tense be declined like Nouns Adjectives of three articles: as Nominativo hic, hæc & hoc amans, Genitivo hujus amantis, Dativo huic amanti, &c. Participles declined like Adjectives.

Parti=

Participles of other tenſes be declined like Nounes Adiectiues of three diuers endings: as, Amaturus, amatura, amaturum: Amatus, amata, amatum: Amandus, amanda, amandum.

OF AN ADVERBE.

AN Adverbe is a part of ſpeech ioyned to the Verbes to declare their ſignification.

Adverbs ſome be of time: as Hodie, cras, heri, perendie, olim, aliquando, nuper, quando.

Some be of
- Place: as, Ubi, ibi, hic, iſtic, illic, intus, foris.
- Number: as, Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as, Indè, deinde, denique, poſtremò.
- Asking or doubting: as, Cur, quare, unde, quorſum, num nunquid.
- Calling: as, Heus, ô, ehodum.

Some be of
- Affirming: as, Certe, næ, profectò, ſane, ſcilicet, licet, eſtò.
- Denying: as, Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.
- Swearing: as, Pol, ædepol, hercle, medius, fidius,
- Exhorting: as, Eia, agè, agitè, agedum.

Some be of
- Flattering: as, Sodes, amabò.
- Forbidding: as, Nè.
- Wiſhing: as, Utinam, ſi, ô, ſi, ô.
- Gathering together: as, Simul, unà, pariter, non modò, non ſolùm.
- Parting: as, Seorſim, ſigillatim, vicatim,

Some be of
- Chuſing: as, Potiùs, imò.
- A thing not finiſhed: as, Pene, ferè, prope, vix, modò, non.
- Shewing: as, En, ecce.
- Doubting: as, Forſan, forſitan, forſanſis, forſaſſe.
- Chance: as, Fortè, fortuito.

Some

Some be of Likenesse: as, Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velut.
Qualitie: as, Benè, malè, doctè, fortiter.
Quantitie: as, Multùm, parùm, minimùm, paululùm, plurimùm.
Comparison: as, Tam, quàm, magìs, minùs, maximè,

Certaine Adverbs be compared: as, Doctè, doctiùs, doctissimè. Fortiter, fortiùs, fortissimè. Propè, propiùs, proximè.

Also the voyces of Prepositions, if they be set alone, not having any casuall word to serve unto joyned with them, be not Prepositions, but are changed into Adverbs: as, Qui ante non cavet, post dolebit, He that beware not afore, shall be sorry afterward. Coram laudare, & clam vituperare, inhonestum est. In presence to commend one, and behind the back to dispraise, is an unhonest poynt.

OF A CONJUNCTION.

A Conjunction is a part of speech, that joyneth words and sentences together.

Some be Copulatives: as, Et, que, quoque, ac, atque, neque, neque.
Disjunctives: as, Aut, ve, vel, seu, sive.
Discretives: as, Sed, quidem, autem, vero, at, ast.
Causalls: as, Nam, namque, enim, etenim, quia, ut, Quòd, quum, quoniam, and quando set for quoniam.

Some

Some be { Conditionals: as Si, sin, modò, dum dummodo.
Exceptives: as, Ni, nisi, quin, alioquin præterquam.

Some be { Interrogatives: as, Nè an, utrùm, uecne, anne, nonne.
Illatives: as, Ergò, ideo, igitur, quare, itaque, proin.

Some be { Adversatives: as, Etsi, quanquam, quamvis, licèt, estò.
Redditives to the same: as, Tamen, attamen.
Electives: as, Quàm, ac, atque.
Diminutives: as, Saltem, vel.

OF A PREPOSITION.

A Preposition is a part of speech most commonly set before other parts, either in appostion, as Ad patrem: or else in composition, as Indoctus.

These Prepositions following serve *to the Accusative case.*

Ad, To
Apud, At
Ante, Before.
Adversus; } Against.
Adversum, }

Cis, } On this side:
Citra, }
Circum, } About:
Circa, }
Contra, Against.
Erga, Towards.
Extra, Without.
Intra, Within.
Inter, Between.
Infra, Beneath.
Juxta, Beside or nigh.
Ob, For.

Pone,

Pone, Behinde.
Per, By, or through.
Prope, Nigh.
Propter, For.
Secundum, } After.
Post,
Trans, On the further side.
Vltra, Beyond.
Præter, Beside.
Supra, Above.
Circiter, About.
Vsque, Until.
Secus, By.
Versus, Towards.
Penes, In the power.

Where note, that Versus is set after his casuall word: as Londinum versus, Towards London. And likewise may Penes be set also.

These Prepositions following serve *to the Ablative case.*

A, ab, abs, } From or fro.
Cum, With.
Coram, Before, or in presence.
Clam, Privily.
De, } Of or fro.
E, }
Ex, }
Pro, For.
Præ, Before or in comparison.
Palam, Openly.
Sine, } without.
Absque, }
Tenus, Until, or up to.

Where note, that if the casuall word joyned with Tenus be the plurall number, it shall be put in the Genitive case, and be set before Tenus: as Aurium tenus, Up to the eares. Genuum tenus, Up to the knees.

Note also, that the verbes of Prepositions being set alone without their casuall words, be not Prepositions, but are changed into Adverbs: as is before said in the Adverbe.

These

These Prepositions following serve to both cases.

In with this signe *To*, to the Accusative case: as, In urbem, Into the city. In without this signe *To*, to the Ablative case: as, In re spes est, My hope is in thee. Sub noctem, A little before night.
Sub judice lis est, The matter is before the Judge.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a green leafe.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

OF AN INTERJECTION.

AN Interjection is a part of speech which betokens a suddaine passion of the minde, under an unperfect voyce.

Some are of Mirth: as, Evax, vah.
Some are of sorrow: as, Heu, hei.

Some are of
- Dread: as, Atat.
- Marvelling: as, Papæ.
- Disdaining: as, Hem, vah.
- Shunning: as, Apage.
- Scorning: as, Hui.
- Obtestation: as, Proh Deûm, atque hominum fidem.
- Cursing: as, Væ malùm.
- Laughing: as, Ha, ha, he.
- Calling: as, Eho, ho, io.
- Silence: as Aû. And such others.

THE

THE CONCORDS OF LATINE Speech.

FOr the due ioyning of words in construction, it is to be understood, that in Latine speech there be three concords: the first betweene the Nominative case and the Verbe: the second betweene the Substantive and the Adiective: the third betweene the Antecedent and the Relative.

The first Concord.

When an English is given to be made in Latine, looke out the principall verbe. If there be more verbs than one in a sentence, the first is the principall verbe, except it be the Infinitive mood, or have before it a Relative: as, that, whom, which?: or a Conjunction: as, Ut, *that*; cùm, *when*; si, *if*; and such others.

When ye have found the verbe, ask this question, *who?* or *what?* and the word that answereth to the question shall be the Nominative case to the verbe; except it be a verbe Impersonall, which will have no Nominative case. And the Nominative shall, in making and construing Latine, be set before the verbe, except a question be asked, and then the Nominative is set after the verbe, or after the signe of the verbe: as, [b]Amas [a]tu? Lovest thou? [b]Venit ne [a]rex? Doth the King come?

Likewise if the verb be of the Imperative mood, as, [b]Ama [a]tu, Love thou. [b]Amato [a]ille, Let him love.

And sometime when this signe *it*, or *there*, commeth before the English of the verbe: as, [b]Est [a]liber

meus, It is my book. [b]Venit ad me [a]quidam, There came one to me. And that casuall word which commeth next after the verbe, and answereth to this question *whom?* or *what?* made by the verbe, shall commonly be the Accusative case; except the verbe doe properly governe another case after him to be construed withall: as, Si cupis [a]placere [b]magistro [a]utere [b]diligentiâ, nec [a]sis tantus [b]cessator, ut [b]calcaribus [a]indigeas, If thou covet to please thy master, use diligence, & be not so slack, that thou shalt need spurres.

A Verb personall agreeth with his Nominative case in number and person: as, [a]Præceptor [b]legit, [a]vos verò [b]negligitis, The master readeth, and ye regard not. Where note, that the first person is more worthy than the second, and the second more worthy than the third.

Many nominative cases singular, with a conjunction copulative comming betweene them, will have a verbe plurall, which verbe plurall shall agree with the nominative case of the most worthy person: as, [a]Ego & tu [b]sumus in tuto, I and thou be in safegard. [a]Tu & pater [b]periclitamini, Thou and thy father are in jeopardy. [a]Pater & præceptor [b]accersiunt te, Thy father and thy master have sent for thee.

When a verb commeth between two Nominative cases of divers numbers, the verbe may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as, Amantium iræ, amoris [a]redintegratio [b]est, The falling out of lovers is the renewing of love. [a]Quid enim nisi [a]vota [b]supersunt? For what remaineth saving onely prayers? Pectora percussit, [a]pectus quoque [a]robera [b]fiunt, She stroke her breast, and her breast turned into oake also.

Here note also, that sometime the Infinitive mood of a verbe, or else the whole clause aforegoing, or else some member of a sentence may be the Nomi-

natiue

native case to the verbe: as, [a]Diluculo surgere saluberrimum [b]est, To arise betime in the morning, is the most wholsome thing in the world. [a]Multum scire, vita [b]est jucundissima, To know much, is the most pleasant (or sweetest) life of all.

The second Concord.

When ye have an Adjective, aske this question *who?* or *what?* and the word that answereth to the question, shall be the Substantive to it.

The Adjective, whether it be a noune, pronoune, or participle, agreeth with his Substantive in case, gender and number: as, [a]Amicus [b]certus in [a]re [b]incerta cernitur, A sure friend is tried in a doubtfull matter. [a]Homo [b]armatus, A man armed. [a]Ager [b]colendus, A field to be tilled. [b]Hic [a]vir, This man. [b]Meus herus est, It is my master.

Where note, that the Masculine gender is more worthy than the Feminine, and the Feminine more worthy than the Neuter.

Many Substantives singular having a conjunction copulative comming betweene them, will have an adjective plurall; which adjective shall agree with the substantive of the most worthy gender: as, [a]Rex & [a]regina [b]beati, The King & the Queen are blessed.

The third Concord.

When ye have a Relative, aske this question *who?* or *what?* and the word that answereth to the question shall be the Antecedent to it.

The Antecedent most commonly is a word that goeth before the Relative, and is rehearsed againe of the Relative.

The Relative agreeth with his Antecedent in gender, number, and person: as, [a]Vir sapit, [b]qui pauca loquitur, That man is wise that speaketh few things, or words.

Sometime the Relative hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the neuter gender and singular number: as, [a]In-tempore-veni, [b]quod omnium rerum est primum, I came in season, which is the chiefest thing of all. But if the Relative be referred to two clauses or more, then the Relative shall be put in the plurall number: as, [a]Tu-multum-dormis, & [aa]sæpe-potas, [b]quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much, and drinkest often, both which things are naught for the body.

When this english *that* may be turned into this english *which*, it is a Relative; otherwise it is a conjunction: which in latine is called quòd, or ut: and in making latine it may elegantly be put away, by turning the Nominative case into the Accusative, and the Verbe into the Infinitive mood: as, Gaudeo [a]quòd tu bene [b]vales: Gaudeo [a]te bene [b]valere, I am glad that thou art in good health. Jubeo [a]ut tu [b]abeas: Jubeo [a]te [b]abire, I bid that thou go hence.

Many Antecedents singular, having a conjunction copulative betweene them, will have a Relative plurall, which Relative shall agree with the Antecedent of the most worthy gender: as, [a]Imperium & [aa]dignitas [b]quæ petiisti, The rule and dignity which thou hast required.

But in things not apt to have life, the Neuter gender is most worthy: yea, and in such case, though the Substantives or Antecedents be of the Masculine, or of the Feminine gender, and none of them of the Neuter, yet may the Adjective or Relative be put in the Neuter gender: as, [a]Arcus & [aa]calami sunt [b]bona, The bow and arrowes be good: [a]Arcus & [aa]calami [b]quæ fregisti, The bow and arrowes which thou hast broken.

The

The case of the Relative.

When there commeth no nominative case betwéen the Relative and the Verb, the Relative shall be the Nominative case to the Verbe: as, Miser est [a]qui nummos [b]admiratur, Wretched is that person which is in love with money.

But when there commeth a nominative case betwéen the Relative and the Verb, the Relative shall be such case as the Verbe will have after him: as, Felix, [b]quem [aa]faciunt aliena [a]pericula cautum, Happy is he, whom other mens harmes do make to beware.

As the Relative may be the Nominative case to the Verbe, so it may be the Substantive to the Adjective that is joyned with him, or that commeth after him: as, Divitias amare noli, [a]quod omnium est [b]sordidissimum, Love not thou riches, which to do is the most beggerly thing in the world.

Nounes Interrogatives and Indefinites follow the rule of the Relative: as, Quis, uter, qualis, quantus, quotus, &c. which evermore come before the Verb, like as the Relative doth: as, Hei mihi, qualis erat! Talis erat, [b]qualem nunquam [a]vidi.

Yet here is to be understood and noted, that the Relative is not alwayes governed of the Verb that he commeth before, but sometime of the Infinitive mood that commeth after the Verbe: as, [b]Quibus voluisti me gratias [a]agere, ego, what persons thou wouldst me to thanke, I have thanked.

Sometime of a Participle: as, [b]Quibus rebus [a]adductus feceris? With what things moved didst thou it?

Sometime of the Gerund: as, [b]Quæ nunc non est [a]narrandi locus, Which things at this present is not time to tell.

Sometime of the Preposition set before him: as, [b]Quem [a]in locum deducta res sit, vides: Unto what

ſtate the matter is now brought thou ſeeſt.

Sometime of the ſubſtantive that it doth accord with: as, Senties [b]qui [a]vir ſiem, Thou ſhalt perceive what a fellow I am. Albeit in this manner of ſpeaking, qui is an Indefinite, and not a Relative.

Sometime of a noune Partitive or Diſtributive: as, [b]Quarum rerum [a]utram minùs velim, non facilè poſſum exiſtimare, Of the which two things whether I would withleſſe will have, I cannot eaſily eſteeme.

Sometime it is put in the Genitive caſe, by reaſon of a Subſtantive comming next after him: as, Ego illum non novi, [b]cujus [a]cauſâ hoc incipis, I knew him not for whoſe cauſe thou beginneſt this matter.

Sometime it is otherwiſe governed of a noune Subſtantive: as, Omnia tibi dabuntur, [b]quibus [a]opus habes, All things ſhall be given thee which thou haſt need of.

Sometime of an Adverbe: as, [b]Cui utrùm [a]obviàm procedam, nondum ſtatui, Whom whether I will goe to meet with, I have not yet determined.

Sometime it is put in the Ablative caſe with this ſigne *than*, & is governed of the Comparative degree counting after him: as, Utere virtute, [b]quâ nihil eſt [a]melius. Uſe vertu, than the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all, but is put in the Ablative caſe abſolute: as, Quantus erat Julius Cæſar, [a][b]quo Imperatore, Romani primùm Britanniam ingreſſi ſunt! How worthy a man was Julius Ceſar, under whoſe conduct the Romans firſt entred into Britaine!

Alſo when it ſignifieth an inſtrument wherewith a thing is to be done: it is put in the Ablative caſe: as, Ferrum habuit, [b]quo ſe [a]occideret, He had a knife wherewith he would have ſlaine himſelfe.

When a Relative commeth betweene two ſub-

tives of divers genders, it may indifferently accord with either of them: as, [a]Avis [b]quæ passer appellatur, or, Avis, [b]qui [a]passer appellatur, The bird which is called a sparrow. Yea, though the Substantives be of divers numbers also: as, Estne ea [a]Lutetia, [b]quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we doe call Paris? Or else, Estne ea Lutetia, [b]quos nos [a]Parisios dicimus?

Constructions of noune Substantives.

When two Substantives come together betokening divers things, the latter shall be the Genitive case: as, [a]Facundia [b]Ciceronis, The eloquence of Cicero. [a]Opus [b]Virgilii, The worke of Virgil. [a]Amator [b]studiorum, A lover of studies. [a]Dogma [b]Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as, [a]Pater meus [b]vir, amat [a]me [b]puerum, My father being a man, loveth me a childe.

When the english of this words res is put with an Adjective, ye may put away res, and put the Adjective in the neuter gender, like a substantive: as, [ab]Multa me impedierunt, Many things have letted me. And being so put, it may be the Substantive to an Adjective: as, [a]Pauca his [b]similia, A few things like unto these. [a]Nonnulla [b]hujusmodi, Many things of like sort.

An adjective in the neuter gender put alone without a substantive, standeth for a substantive, & may have a genitive case after him, as if it were a substantive: as, [a]Multum [b]lucri, Much gain. [a]Quantum [b]negotii? How much business? [a]Id [b]operis, That worke.

[illegible]s importing inuument of any quality or [illegible]ty, to the praise or dispraise of a thing, com[illegible] after a noune substantive, or a verbe substantive, may be put in the Ablative case, or in the

Genitive: as, [a]Puer [b]bonâ-indole; or [a]Puer bonæ-indolis, A childe of a good towardnesse: [a]Puer [b]boni-ingenii; or [a]Puer [b]bono-ingenio, A childe of a good wit.

Opus and usus, when they be latine for *need*, require an Ablative case: as, [a]Opus est mihi tuo [b]judicio, I have need of thy judgment. Viginti [b]minis [a]usus est filio, My sonne hath need of twenty pounds.

Constructions of Adjectives.

The Genitive case.

Adjectives that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and such other like, require a Genitive case: as, [a]Cupidus [b]auri, Covetous of money. [a]Peritus [b]belli, Expert of warfare. [a]Ignarus [b]omnium, Ignorant of all things. [a]Fidens [b]animi, Bold of heart. [a]Dubius [b]mentis, Doubtfull of minde. [a]Memor [b]præteriti, Mindefull of that is past. [a]Reus [b]furti, Accused of theft.

Nounes partitives, and certaine interrogatives, with certaine nounes of number, require a genitive case: as, Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, solus, unus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis for aliquis, or quis an interrogative: as, Unus, duo, tres: primus, secundus, tertius, &c. as, [a]Aliquis [b]nostrûm: [a]primus [b]omnium.

When a question is asked, the answer in latine must be made by the same case of a noune, pronoun, or participle, and by the same tense of a verbe that the question is asked by: as, [a]Cujus est fundus? [b]Vicini. Quid [a]agitur in ludo literario? [b]Studetur. Except a question be asked by Cujus, ja, jum: as, [a]Cuja est sententia? [b]Ciceronis. Or by a word that may governe divers cases: as, [b]Quanti [a]emisti librum? [bb]Parvo. Or except I must answer by one of these possessives, Meus, tuus, suus, noster, vester: as, [a]Cujus est domus? non [b]vestra, sed [bb]nostra.

Nounes

Nounes of the comparative and the ſuperlative degree, being put partitively, that is to ſay, having after them this engliſh *of*, or *among*, require a genitive caſe: as, [b]Aurium [a]mollior eſt ſiniſtra, Of the eares the left is the ſofter. Cicero [b]Oratorum [a]eloquentiſſimus, Cicero the moſt eloquent of Oratours.

Nounes of the comparative degree, having *than* or *by* after them, do cauſe the word following to be the Ablatiue caſe: as, [a]Frigidior [b]glacie, More cold than ice. [a]Doctior [b]multo, Better learned by a great deal. Uno [b]pede [a]altior, Higher by a foot.

The Dative caſe.

Adiectives that betoken profit or diſprofit, likeneſſe or unlikeneſſe, pleaſure, ſubmitting, or belonging to any thing, require a dative caſe: as, Labor eſt [a]utilis [b]corpori, Labour is profitable to the body. [a]Æqualis [b]Hectori, Equall to Hector. [b]Idoneus [b]bello fit for warre. [a]Jucundus [b]omnibus, Pleaſant to all perſons. [b]Parenti [a]ſupplex, Suppliant to his father. [b]Mihi [a]proprium, Proper to me.

Likewiſe nounes adiectives of the paſſiue ſignification in bilis, and participials in dus: as, [a]Flebilis, [aa]flendus [b]omnibus, To be lamented of all men. [a]Formidabilis, [aa]formidandus [b]hoſti, To be feared of his enemies.

The Accuſative caſe.

The meaſure of length, breadth, or thickneſſe of any thing, is put after adiectives in the accuſatiue caſe, and ſometime in the ablatiue caſe: as, Turris [a]alta [b]centum-pedes, A tower an hundred foot high. Arbor [a]lata [b]tres-digitos, A tree three fingers broad. Liber [a]craſſus [b]tres-pollices, *vel* [bb]tribus-pollicibus, A booke three inches thick.

The

The Ablative cast.

Adjectives signifying fulnesse, emptinesse, plenty, or wanting, require an Ablative case, and sometime a Genitive: as, [b]Copiis [a]abundans. Crura [b]thymo [a]plena. [a]Vacuus [b]irâ, [b]iræ, ab ira. Nulla epistola [a]inanis [b]re aliqua. [a]Ditissimus [b]agri. [b]Stultorum [a]plena sunt omnia. Quis, nisi [b]mentis [a]inops, oblatum respuat aurum? [a]Integer [b]vitæ, [b]scelerisque [a]purus, non eget Mauri jaculis nec arcu. [a]Expers omnium. Corpus [a]inane [b]animæ.

These Adjectives, Dignus, indignus, prædius, captus, contentus, with such others, will have an Ablative case: as, [a]Dignus [b]honore. [a]Captus [b]oculis. [b]Virtute [a]præditus. [b]Paucis [a]contentus.

Where note that Dignus, indignus, and contentus, may instead of the ablative case have an infinitive mood of a verbe: as, [a]Dignus [b]laudari, worthy to be praised. [a]Contentus in pace [b]vivere, content to live in peace.

Construction of the Pronoune.

These genitive cases of the primitives, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be used when suffering or passion is signified: as, [a]Pars [b]tui. [a]Amor [b]mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be used: as, [a]Ars [b]tua. [a]Imago [b]tua.

These genitive cases, Nostrûm, vestrûm, be used after distributives, partitives, comparatives, and superlatives: as, [a]Nemo [b]vestrûm. [a]Aliquis [b]nostrûm. [a]Major [b]vestrûm. [a]Maximus natu [b]nostrûm.

Construction of the Verbe; and first *with the Nominative case.*

Sum, forem, fio, existo, and certaine verbes passives: as, Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, with other like, will have such

after them, as they have before them: as, [a]Fama [a]est [b]malum. Fame is an evill thing, [a]Malus cultus [a]sit [b]bonus, An evill person by due ordering or gouernaunce is made good. [a]Crœsus [a]vocatur [b]dives, Crœsus is called rich. [a]Horatius [a]salutatur [b]Poeta, Horace is saluted by the name of Poet. Malo [a]te [b]divitem [a]esse, quam haberi, I had rather thou wert rich indeed, then so accounted.

Also verbes that betoken bodily moving, going, resting, or doing, which be properly called verbs of gesture; as, Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like, as they have before them a nominatiue case of the doer or sufferer, so may they have after them a nominatiue case of a noune, or participle, declaring the maner of circumstance of the doing or suffering: as, [a]Incedo [b]claudus, I goe lame. [a]Petrus [a]dormit [b]securus, Peter sleepeth voyd of care. [a]Tu [a]cubas [b]supinus, Thou lyest in bed with thy face upward. [a]Somnias [b]vigilans, Thou dreamest waking. [a]Studeto [b]stans, Study thou standing. And likewise in the accusatiue case: as, Non decet [a]quenquam [a]ingeniere [b]currentem, aut mandentem, It doth not become any man to piss running, or eating.

And generally, when the word that goeth before the verb, and the word that commeth after the verb belong both to one thing, that is to say, have respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the verbe be transitiue or intransitiue, of what kind soever the verbe be: as, [a]Loquor [b]frequens, I speak often. [a]Taceo [b]multus, I hold my peace much. [a]Scribo epistolas [b]rarissimus, I write letters very seldome. Ne [a]assuescas [a]bibere [a]vinum [b]jejunus, Accustome not thy selfe to drinke wine next thy heart, or, not having eaten any what before.

The

The Genitive case.

THis verbe sum, when it betokeneth or importeth possession, owing, or otherwise pertaining to a thing, as a token, property, duty, or guile, it causeth the noune, pronoune, or participle following to be put in the Genitive case: as, Hæc vestis [a]est [b]patris, This garment is my fathers. [b]Insipientis [a]est dicere, non putâram: It is the property of a fole to say, I had not thought. Extremæ [a]est [b]dementiæ discere dediscenda, It is a point of the greatest folly in the world, to learne things that must afterward be learned otherwise. [b]Oranti [a]est nihil nisi cœlestia cogitare. It is the duty of a man that is saying his prayers, to have mind on nothing but heavenly things. Except that these pronounes, Meus, tuus, suus, noster, and vester, shall in such manner of speaking be used in the nominative case: as, Hic codex [a]est [b]meus, This booke is mine. Hæc domus [a]est [b]vestra, This house is yours. Non [a]est mentiri [b]meum, It is not my guile (or property) to lye. [b]Nostrum [a]est injuriam non inferre, It is our parts not to doe wrong. [b]Tuum [a]est omnia juxtà pati, It is thy part (or duty) to suffer all things in like.

Verbs that betoken to esteeme or regard, require a genitive case betokening the value: as, [b]Parvi [a]ducitur probitas, Honesty is reckoned little worth. [b]Maximi [a]penditur nobilitas, Nobleness of birth is very much regarded.

Verbs of accusing, condemning, warning, purging, quitting, or assoyling, will have a Genitive case of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or else an ablative case most commonly without a Preposition: as, Hic [b]furti se [a]alligat, *vel* [b]furto. [a]Admonuit

nuit me [b]errati, vel [bb]errato. [b]De pecuniis repetundis [a]damnatus est.

Satago, misereor, misereſco, **require a Genitive** caſe: as, [b]Rerum ſuarum [a]ſatagit. [a]Miſerere [b]mei Deus.

Reminiſcor, obliviſcor, recordor, **and** memini, **will have a genitive or an accuſative caſe: as,** [a]Reminiſcer [b]hiſtoriæ. [a]Obliviſcor [b]carminis. [a]Recordor [b]puericiam. [a]Obliviſcor [b]lectionem. [a]Memini [b]tui, vel [bb]te, **I remember thee.** [a]Memini [b]de te, **I ſpeake of thee.** [a]Egeo, or [a]indigeo [b]tui, vel [bb]te, **I have need of thee.** [a]Potior [b]urbis, **I conquer the city.** [a]Potior [b]voto, **I obtaine my deſire.**

The Dative caſe.

All manner of verbs put acquiſitively, that is to ſay, with theſe tokens *to* **or** *for* **after them, will have a Dative caſe: as,** Non [b]omnibus [a]dormio, **I ſleep not to all men.** [b]Huic [a]habeo, non [b]tibi, **I have it for this man, and not for thee.**

To this rule do alſo belong verbs betokening to profit or diſprofit: as, Commodo, incommodo, noceo.

To { **Compare: as,** Comparo, compono, confero.
Give or reſtore: as, Dono, reddo, refero.
Promiſe or to pay: as, Promitto, polliceor, ſolvo.
Command or ſhew: as, Impero, indico, monſtro.
Truſt: as, Fido, confido, fidem habeo.
Obey or be againſt: as, Obedio, adulor, repugno.
Threaten or to be angry with: as, Minor, indignor, irascor.

Alſo Sum, **with his compounds, except** poſſum; **Alſo verbs compound with** ſatis, benè, **and** malè; **as,** Satisfacio, benefacio, malefacio: **Finally, certaine verbes compound with theſe prepoſitions,** Præ, ad, con, ſub, ante, poſt, ob, in, **and** inter **will have a Dative caſe: as,** Præluceo, adjaceo, condono, ſubolco,

aleo, anteſto, poſthabeo, objicio, inſulto, interſero.

This verb Sum, es, fui, may often times be let for habeo, & then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the Nominative caſe, ſhall be put in the Dative, and the word that ſeemeth to be the Accuſative caſe, ſhall be the Nominative: as, [a]Eſt [b]mihi [a]mater, I have a mother. Non [a]eſt [b]mihi [a]argentum, I have no money. But if Sum be the Infinitive mood, this Nominative ſhall be turned into the Accuſative: as, Scio [b]tibi non [a]eſſe [a]argentum, I know thou haſt no money.

Alſo when Sum hath after him a nominative caſe and a dative, the word that is the nominative caſe, may be alſo the dative: ſo that ſum may in ſuch manner of ſpeaking be conſtrued with a double dative caſe: as, [a]Sum [b]tibi [bb]præſidio, I am to thee a ſafegard. Hæc res [a]eſt [b]mihi [bb]voluptati, This thing is to me a pleaſure.

And not onely Sum, but alſo many other verbs may in ſuch manner of ſpeaking have a double dative caſe; one of the perſon, & another of the thing: as, [a]Do [b]tibi veſtem [bb]pignori. [a]Verto hoc [b]tibi [bb]vitio. Hoc tu [b]mihi [bb]laudi [a]dulcis.

The Accuſative caſe.

VErbs tranſitives are all ſuch as have after the an Accuſative caſe of the doer or ſufferer, whether they be active, commune or deponent: as, Ulus [b]promptos [a]facit. Fœminæ [a]ludificantur [b]viros. [a]Largitur [b]pecuniam.

Alſo verbs neuters may have an Accuſative caſe of their own ſignification: as Endymionis [b]ſomnum [a]omnis. [a]Gaudeo [b]gaudium. [a]Vivo [b]vitam.

Verbs of asking, teaching, and arraying, ſuch have two Accuſative caſes, one of the ſufferer, another of the thing: as, [a]Rogo [b]te [bb]pecuniam. [a]Doceo [b]te [bb]literas. [bb]Quadrie jamdudum horror, [a]me [bb]gladium.

The Ablative case.

All verbs require an Ablative case of the instrument, put with this signe *with* before it, or of the cause, or of the manner of doing: as, [a]Ferit eum [b]gladio. [a]Tacco [b]metu. Summâ [b]eloquentiâ causam [a]egit.

The word of price is put after verbs in the Ablative case: as, [a]Vendidi [b]auro. [a]Emptus sum [b]argento. Except these genitives when they be put alone without substantives: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunque: as, [b]Quanti [a]mercatus es hunc equum? Certè [b]pluris quàm [a]vellem. Having that after verbs of price we shall always use these adverbs, Carius, vilius, melius, and pejus, in stead of their genitives.

Verbs of plenty or scarceneſſe, filling, emptying, loading or unloading, will have an Ablative case: as, [a]Affluis [b]opibus. [a]Cares [b]virtute. [a]Expleo te [b]fabulis. [a]Spoliavit me [b]bonis omnibus. [a]Oneras stomachum [b]cibo. [a]Levabo te hoc [b]onere. Likewise, utor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving, or distance, or taking away, will have an ablative case, with à, ab, è, ex, or de: as, [a]Accepit literas [b]à Petro. [a]Audivi [b]ex nuncio. Longè [a]distat [b]à nobis. [a]Eripui te [b]è malis. And this Ablative after verbs of taking away may be turned into the Dative: as, [a]Subtraxit [b]mihi cingulum. [a]Eripuit [b]illi vitam.

Verbs of comparing or excelling, may have an Ablative case of the word that signifieth the measure of excelling: as, [a]Præfero hunc multis [b]gradibus, I preferre this man by many degrees. [b]Paulo intervallo illum [a]superat, He is beyond the other but a little space.

A noune, or a pronoune substantive, ioyned with a participle, expressed or understood, and having none other word whereof it may be governed, it shall be put in the Ablative case absolute: as, [a]Rege [b]veniente, hostes fugerunt, The King comming, the enemies fled. [a]Me [b]duce, vinces, I being captaine, thou shalt overcome.

And it may be resolved by any of these words, Dum, cùm, quando, si, quanquam, postquam: as, [a]Rege [b]veniente; *id est*, Dum veniret rex. [a]Me [b]duce; *id est*, Si ego dux fuero.

Constructions of Passives.

A Verbe passive will have after him an Ablative case with a preposition, or sometime a Dative of the doer: as, Virgilius [a]legitur [b]à me. [b]Tibi fama [a]petatur. And the same Ablative or Dative shall be the nominative case to the Verbe, if it be made by the Active: as, [a]Ego [b]lego Virgilium. [b]Petas [a]tu famam.

Gerunds.

GErunds and Supines will have such cases as the Verbs that they come of: as, Otium [a]scribendi [b]literas. Ad [a]consulendum [b]tibi. Auditum [b]Poetas.

When the English of the Infinitive mood commeth after any of these nounes substantives, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the Verbe should be of the active voyce, it shall be made by the Gerund in di: and the same Gerund in di, is used also after certaine adjectives: as, [a]Cupidus [b]visendi. [a]Certus [b]eundi. [a]Peritus [b]jaculandi. [a]Gnarus [b]bellandi.

When

When ye have an English of the Participle of the present tense, with this signe *of* or *with*, comming after a noune Adjective, it shall in latine making be put in the Gerund in do: as, [a] ægrefessus sum [b] ambulando, I am weary of walking.

Also the English of the Participle of the present tense comming without a Substantive, with this signe *in* or *by* before him, shall in Latine making be put in the Gerund in do: as, Cæsar, [b] dando, [b] sublevando, [b] ignoscendo, gloriam [a] adeptus est. [b] In apparando totum hunc [a] consumunt diem. And the same Gerund in do is used either without a Prepositi=on, or with one of these Prepositions: A, ab, de, è, ex, cum, in, pro: as, deterrent [a] à [b] bibendo, [a] Ab [b] amando. Cogitat [a] de [b] edendo. Ratio bene scribendi [a] cum [b] loquendo conjuncta est.

The English of the Infinitive Mood, comming after a reason, and shewing the cause of a reason, may be put in the Gerund in dum: as, Dies mihi ut satis sit [a] ad [b] agendum, vereor: I feare that a whole day will not be enough for me to doe my businesse.

The Gerund in dum is used after one of these Prepositions: Ad, ob, propter, inter, ante: as, [a] Ad [b] capiendum hostes, [a] Ob (*vel* [a] propter) redimendum captivos, [a] Inter cœnandum, Ante damnandum.

And when ye have the English *must* or *ought* in a reason, where it seemeth to be made by this Verb oportet, it may be put in the Gerund in dum, with this Verbe est set impersonally: and then the word that seemeth in the English to be the Nominative case, shall be put in the Dative: as [a] Abeundum est [b] mihi, I must goe hence.

Supines.

The first Supine hath his Active signification, and is put after Verbs and Participles, that betoken moving to a place: as, [a] Eo [b] cubitum. [b] Spectatum [a] admissi, risum teneatis amici?

The later Supine hath his Passive signification, and is put after Nounes Adjectives; as, Dignus, indignus, turpis, fœdus, proclivis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infinitive Mood passive; as it may be indifferently said in Latine, [a] facile [b] factu, or [a] Facile [b] fieri. Easie to be done. [a] Turpe [b] dictu or [a] Turpe [b] dici, Unhonest to be spoken.

The Time.

NOunes that betoken part of time be commonly put in the Ablative case: as, [b] Nocte [a] vigilas. [b] Luce [a] dormis. But Nounes that betoken continuall terme of time, without ceasing or intermission, be commonly used in the Accusative case: as, [b] Sexaginta annos [a] natus. [b] Hyemem totam [a] stertis.

Space of place.

NOunes that betoken space between place and place, be commonly put in the Accusative case: as, [b] Pedem hinc nè [a] discesseris, Goe not thou a foot from this place.

A Place.

NOunes Appellatives, or names of great places be put with a Preposition, if they follow a Verb that signifieth In a place, To a place, From a place, or By a place: as [a] Vivo [b] in Anglia. [a] Venit per Galliam [bb] in Italiam. [a] Proficiscor [b] exurbe.

In a place or to a place, if the place be a proper

nam

name of the firſt or ſecond Declenſion, and the ſingular number, it ſhall be put in the Genitive caſe: as, [a] vixit [b] Londini. [a] Studuit [b] Oxoniæ.

And theſe nounes, Humi, domi, militiæ, belli, be likewiſe uſed: as, [a] Procumbit [b] humi bos. [b] Militiæ [a] enutritus eſt. [a] Domi [bb] belliſque otioſi [a] vivitis.

But if the place be of the third declenſion, or the plurall number, it ſhall be put in the Dative, or in the Ablative caſe: as, [a] Militavit [b] Carthagini, or [bb] Carthagine. [b] Athenis [a] natus eſt. Likewiſe we ſay, [b] Ruri, or [bb] Rure educatus eſt.

To a place, if the place be a proper name, it ſhall be put in the Accuſative caſe without a Prepoſition: as, [a] Eo [b] Romam. Likewiſe, [a] Confero me [b] domum. [a] Recipio me [b] rus.

From a place or by a place, if the place be a proper name, it ſhall be put in the Ablative caſe without a Prepoſition: as, [a] Diſceſſit [b] Londino. [a] Profectus eſt [b] Londino (*vel* per Londinum) Cantabrigam. Domus and Rus be likewiſe uſed: as, [a] Abiit [b] domo. [b] Rure [a] reverſus eſt.

Impersonals.

A Verb Impersonall hath no Nominative caſe before him; and this word *it*, or *there* is commonly his ſigne: as Decet, It becometh. [a] Oportet [b] aliquem eſſe, There muſt be ſome body. But if he hath neither of theſe words before him, then the word that ſeemeth to be the Nominative caſe, ſhall be ſuch caſe as the Verb Impersonall will have after him: as, [b] Me [a] oportet, I muſt. [b] Tibi [a] licet, Thou mayeſt.

Intereſt, refert, and eſt for intereſt, require a Genitive caſe of all caſuall words, except Meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, and cujâ, the Ablative caſes of the

Pronounes poſſeſſiues: as, [a] Intereſt [b] omnium rectè agere. [b] Tuâ [a] refert teipſum nôſſe.

Certaine impersonals require a Datiue caſe: as, Libet, licet, patet, liquet, conſtat, placet, expedit, prodeſt, ſufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, and other like. Some will haue an Accuſatiue caſe only: as, Delectat, decet, juvat, oportet. Some beſide the Accuſatiue caſe will haue alſo a Genitive: as, Noſtri [b] noſmet [a] pœnitet. [b] Me [bb] civitatis [a] tædet. [a] Pudet [b] me [bb] negligentiæ. [a] Miſeret [b] me [bb] tui. Me [bb] illorum [a] miſereſcit.

Verbs impersonals of the paſſiue voyce, being formed of neuters, doe governe ſuch caſe as the Verbs neuters which they come of: as, [a] Parcatur [b] ſumptui, Let coſt be ſpared. Becauſe we ſay, [a] Parcamus [b] pecuniæ, Let us ſpare coſt.

A Verbe impersonall of the paſſiue voyce, hath like caſes as other verbs paſſiues haue: as, [a] Beneſit multis [b] à principe. Yet manytimes the caſe is not expreſſed, but underſtood: as, Maximâ vi [a] certatur; *ſubaudi* [b] ab illis.

When a deed is ſignified to be done of many, the verb being a verb neuter, we may well change the verb neuter into the impersonall in tur: as, In ignem poſita eſt, [a] fletur.

A Participle.

PArticiples governe ſuch caſes as the verbs that they come of: as, [a] fruiturus [b] amicis, [a] Conſulens [b] tibi. [a] Diligendus [b] ab omnibus.

Here note that Participles may foure manner of wayes be changed into nounes. The firſt is when the voyce of a Participle is conſtrued with another caſe than the verbe that it commeth of: as, [a] Appetens [b] vini, Greedy of wine.

The

The second when it is compounded with a Prepoſition, which the verbe that it cõmeth of cannot be compounded withall: as, Indoctus, innocens.

The third when it formeth all the degrees of comparison: as, Amans, amantior, amantiſſimus: Doctus, doctior, doctiſſimus.

The fourth when it hath no reſpect, nor expreſſe difference of time: as, Homo laudatus. A man laudable. Puer amandus, *id eſt*, Amari dignus. A childe worthy to be loved. And all theſe are properly called nounes participials.

Participles when they be changed into nounes require a Genitive caſe: as, [a] Fugitans [b] litium. [a] Indoctus [b] pilæ. [a] Cupientiſſimus [b] tui. [b] Lactis [a] abundans.

Theſe participiall voyces, Peroſus, exoſus, pertæſus, have always the active ſignification, when they governe an Accuſative caſe: as, [a] Exoſus [b] ſævitiam, hating cruelty. [b] Vitam [a] pertæſus, weary of life.

The Adverb.

ADverbs of quality, time and place, doe require a Genitive caſe: as, [a] Multùm [b] lucri. [a] Tunc [b] temporis. [a] Vbique [b] gentium.

Certaine Adverbs will have a Dative caſe, like as the nounes that they come of: as, Venit [a] obviàm [b] illi. Canit [a] ſimiliter [b] huic.

Theſe Datives be uſed adverbially. Tempori, luci, veſperi: as, Tempori ſurgendum. Veſperi cubandum. Luci laborandum.

Certaine adverbs will have an Accuſative caſe of the Prepoſition that they come of: as, [a] Propiùs [b] urbem. [a] Proximè [b] caſtra.

Where note that Prepoſitions when they be ſet without a caſe, or elſe doe forme the degrees of comparison, be changed into adverbs.

The Conjunction.

Conjunctions Copulatives and Disiunctives, and these foure, Quam, nisi, præterquam, an, couple like cases: as, [a] Xenophon & [b] Plato fuere æquales. And sometimes they be put betweene divers cases: as, [a] Studui [b] Romæ & [bb] Athenis. Est [a] liber [b] meus & [bb] fratris. [a] Emi fundum centum [b] nummis & [bb] pluris.

Conjunctions Copulatives and Disiunctives, most commonly joyne like Moods and Tenses together: as, [a] Petrus & Joannes [b] precabantur & [bb] docebant. And sometimes divers tenses: as, Et [b] habetur & [bb] referetur tibi à me [a] gratia.

The Preposition.

Sometime this Preposition In is not expressed, but understood, and the casuall word nevertheless put in the Ablative case: as, Habeo te [b] loco parentis, *id est*, in [b] loco.

A Verb compound sometime requireth the case of the Preposition that it is compounded withall: as, [a] Exeo [b] domo. [a] Prætereo [b] te insalutatum. [a] Adeo [b] templum.

The Interjection.

Certaine Interjections require a Nominative case: as, [a] O festus [b] dies hominis. Certaine a Dative: as, [a] Hei [a] mihi. Certain an Accusative: as, [a] Heu [b] stirpem invisam. Certaine a Vocative: as, [a] Proh sancte [b] Jupiter. And the same Proh will have an Accusative case: as, [a] Proh Deûm atque hominum [b] fidem.

FINIS.

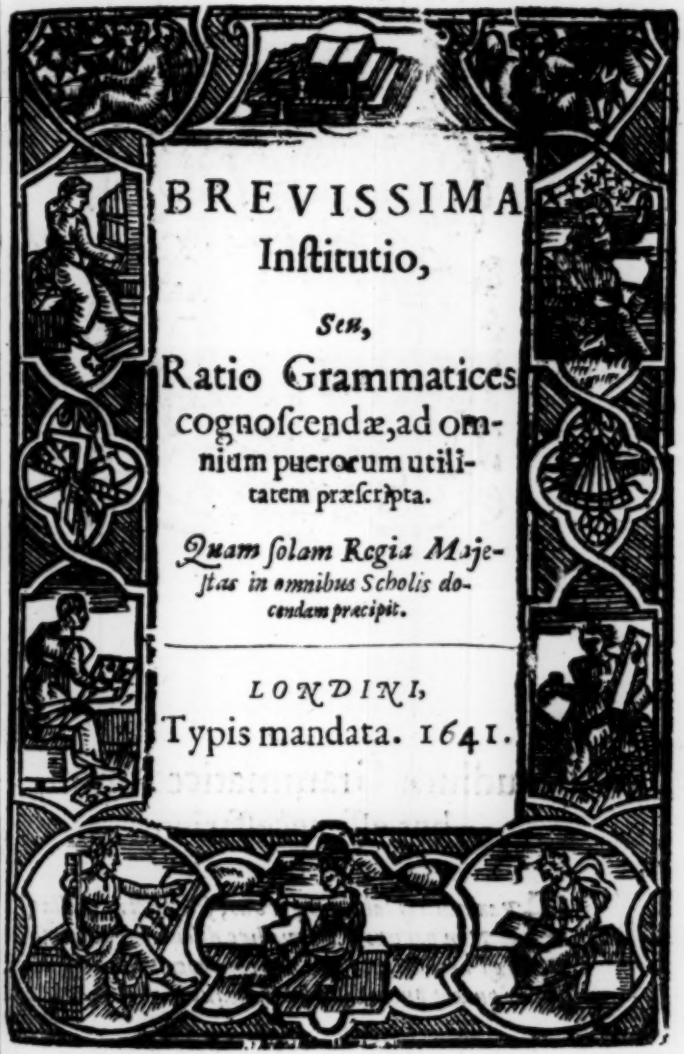
GVLIELMI

¶ GULIELMI LILII
ad ſuos Diſcipulos monita Pædagogica, *ſeu Carmen de moribus.*

QVi mihi diſcipulus Puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Mane citus lectum fuge, mollem diſcute ſomnum;
Templa petas ſupplex, & venerare Deum.
Attamen in primis facies ſit lota manuſque;
Sint nitidæ veſtes, compta que cæſaries:
Deſidiam fugiens, cum te ſchola noſtra vocârit,
Adſis; nulla pigræ ſit tibi cauſa moræ.
Me Præceptorem cum videris, ore ſaluta,
Et condiſcipulos ordine quoſque tuos.
Tu quoque fac ſedeas, ubi te ſediſſe jubemus;
Inque loco, niſi ſis juſſus abire, mane.
Ac magis ut quiſque eſt doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara ſede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint ſemper ſtudiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, ſcribes, at ſingula rectè;
Nec macula, aut ſcriptis menda ſit ulla tuis.
Sed tua nec laceris dictata aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inſeruiſſe decet.
Sæpe recognoſcas tibi lecta, animoque revolvas:
Si dubites, nunc hos conſule, nunc alios.
Qui dubitat, qui ſæpe rogat, mea dicta tenebit;
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Diſce puer quæſo, noli dediſcere quicquam,
Ne mens te inſimulet conſcia deſidiæ.
Siſque animo attentus: quid enim docuiſſe juvabit,
Si mea non firmo pectore verba premas?
Nil tam difficile eſt, quod non ſolertia vincat:
Invigila, & parta eſt gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec ſemina profert,
Ni ſit continuo victa labore manus:
Sic puer, ingenium ſi non exercitet, ipſum
Tempus & amittit, ſpem ſimul ingenii.
Eſt etiam ſemper lex in ſermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas:
Incumbens ſtudio ſubmiſſa voce loquêris;
Nobis dum reddis, voce canorus eris:
Et quæcunque mihi reddis, diſcantur ad unguem,
Singula & abjecto verbula redde libro.
Nec verbum quiſquam dicturo ſuggerat illum,
Quod puero exitium non mediocre parit.

Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Vt laudem dictis & mereare decus.
Non linguâ celeri nimis, aut laudabere tardâ;
Est virtus medium, quod tenuisse juvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè,
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue; & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquii:
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non authorem barbara turba probet.
Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultiùs ore loqui;
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet.
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus;
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris vivere Cimmeriis.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibúsve sodales,
Aut alio quovis sollicitare modo:
Est alius, qui se dum clarum sanguine jactat,
Insultso reliquis improbat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum;
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emésve,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte aliis; puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis; Martis & arma procul.
Nil penitus dices quod turpe, aut non sit honestum;
Est vitæ, ac pariter jantua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Jurare aut magni numina sacra Dei.
Denique servabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isque rediisque feres.
Effuge vel causas, faciunt quascunque nocentem,
In quibus & nobis displiciisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA Institutio,

Seu,

Ratio Grammatices cognoscendæ, ad omnium puerorum utilitatem præscripta.

Quam solam Regia Majestas in omnibus Scholis docendam præcipit.

LONDINI,
Typis mandata. 1641.

Studium Grammatices omnibus esse necessarium.

Grammatices labor est parvus, sed fructus in illa est
Non parvus: Parva hæc discito parve puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
Cur pudeat pueros ista labore sequi?

DE GRAMMATICA & ejus partibus.

GRAMMATICA eſt rectè ſcribendi atque loquendi Ars.

GRAMMATICÆ quatuor ſunt partes:

Orthographia, Etymologia, } Syntaxis. Proſodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA eſt rectè ſcribendi ratio; qua docentur, quibus quæque dictio ſit formanda literis: ut, Lectio, non Lexio: ab ὄρθος, rectus, & γραφὴ, ſcriptura.

De literis.

EX viginti duabus literis quinque ſunt vocales: *a, e, i, o, u.* nam *y* Græca eſt. Ex quibus variè diſpoſitis coaleſcunt diphthongi quinque; *æ, au, œ, ei, eu* ut *Muſæ. Audio. Cœlum. Hei. Euge.*

Reliquæ literæ conſonantes appellantur: quarum novem ſunt mutæ: *b, c, d, f, g, k, p, q, t.* Mutæ.

Septem autem ſemivocales: *l, m, n, r, ſ, x, z.* Semivocal.

Ex

Liquidæ. S

Ex quibus quatuor vocãtur etiã liquidæ; *l,m,n,r.* *S* verò ſuæ cujuſdam poteſtatis litera eſt; quæ interdum etiam liqueſcit. *X* & *Z* duplices ſunt conſonantes, atque etiam *I* inter duas vocales.

X, & Z.

I & V. conſonantes aliquando.

Adduntur etiam conſonantibus *I* & *V*, quando ſibi vel aliis vocalibus in eadem ſyllaba præponuntur; ut, Juno, Jovis, voluntas, vultus.

K, Y, & Z. H aſpiratio.

K, y, & *z* latinis dictionibus nunquã admiſcentur. *H.* propriè quidem litera non eſt, ſed aſpirationis nota; Apud Poetas autem interdum conſonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus; ut, Humus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus; conſonantibus verò nullis; rectè itaque enuntiamus.

Hiulcus, Hiacchus, } triſſyllaba: } Hieronymus, Hieremias, } pentaſyllaba.

At in latinis dictionibus interdum *h* poſtponitur *c.* ut, Charus, charitas, pulcher, pulchritudo.

Biſariam pinguntur literæ; Majuſculis ſcilicet characteribus, & minuſculis. Majuſculis incheantur ſententiæ: ut, *Deum time. Regem honora*: & propria nomina: ut, *Henricus, Anglia.*

Diligenter obſervari oportebit, quæ dictiones diphthõgis ſcribantur; nã hæ quidẽ vel ſcribi omnino, vel ſignari debẽt: ut, *Muſæ præſunt*, vel *Muſę pręſunt*

Literæ Majuſculæ.

Literæ majuſculæ, cum ſolæ ac paucæ ſcribuntur, aliquando ſignificãt prænomen, aliquãdo numerũ:

ut
- A. Aulus.
- C. Cajus.
- D. Decius.
- G. Gajus.
- L. Lucius.
- M. Marcus.
- P. Publius.
- P. R. Populus Romanus.

- P. C. Patres conſcripti.
- Q. Quintus, Quæſtor, Quirites.
- R. P. Reſpublica.
- Sp. Spurius
- Sex. Sextus. Romanus.
- S P Q R. Senat. populuſq;
- T. Titus.
- T. C. Tua clementia. Et ejus generis infinita.

In

In numeris verò ſignificant,

d	1	Vnum,
V	5	Quinque,
IX	9	Novem,
X	10	Decem,
XL	40	Quadraginta,
L	50	Quinquaginta,
XC	90	Nonaginta,
C	100	Centum,
D	500	Quingenta,
M	1000	Mille.

De ſyllabarum diſtinctionibus.

REctè ſcripturo diſcendum eſt in primis ſyllabas inter ſcribendum aptè diſtinguere atque connectere. In ſimplicibus vocibus *bd*, vocali ſequenti adhærent: ut A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem ſequuntur & iſta;

ct } ut { Do-ctus; San-ctus

pſ } ut { Scri-pſi; Sum-pſi;

ſc } ut { Pi-ſcis; Di-ſco;

tn } ut { Æ-tna,

gm } ut { A-gmen,
gn } { I-gnis,

ſt } ut { Ve-ſter, Magi-ſter;

xi } ut { An-xius, Di-xi: & ſimilia.

Inter *m* & *n* non interſeritur *p*. Malè igitur pingeretur Sõpnus, pro ſomnus; colũpna, pro columna.

Poſt *x* non ſcribitur *ſ*: ut, Excribo, exolvo; non exſcribo, exolvo. In compoſitis cum Præpoſitione, auribus & euphoniæ ſerviendum eſt:

ut { Occurro, Officio, Aufaro, } potiùs quàm { Obcurro. Obficio. Abſero.

Et contrà, { Abſtineo, Obtineo, Obrepo, } non autem { Auſtineo. Ottineo. Orrepo.

Atque

Atque hujus rei gratiâ, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: ut, Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

Orthoepia.

Rthographiæ affinis est Orthoepia, hoc est, emendatè rectéque loquendi ratio: ab ὀρθὸς rectus, & ἔπος verbum.

Hîc in primis curandum est, ut præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora sic effingant & figurent, nè vel continua linguæ volubilitate ità sermonem præcipitét, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficit, orationé claudant: vel contra, ad singulas quasq; voces longâ interspiratione cõsilescant, ructu, risu, singultu, sternutatu, vel tussi, sermónis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterùm ante omnia deterrendi sunt pueri ab iis vitiis, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur: cujusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Trauliſmus, Plateasmus, & similia.

Iotacismus.

Iotacismus dicitur quando (I) litera pleniore sono & supra justum decorum extenditur, quo vitio ex nostratibus maximè laborant Angli septentrionales.

Lambdacismus.

Lambdacismus est, ubi quis (L) nimis operosè sonat: ut, Ellucet, pro elucet, Sallvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diversum vitiũ impingitur, nempe quòd hanc literam pinguiùs justo pronuntiant, dum

pro { Multus, Mollis, Falsus, } auditur { Moultus. Moolis. Faulsus. }

Ischnotes.

Ischnotes est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exiliùs, & graciliùs enuntiamus quàm par est: ut cum

pro { Nunc, Tunc, Aliquis, Alius. } proferimus { Nync. Tync. Eliquis. Elius. }

Trau-

Trauliſmus eſt hæſitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem ſyllaba ſæpius repetitur: ut, Cacanix, pro canit: Tututullus, pro Tullius. Trauliſmus.

Huic vitio ut fœdiſsimo, ità periculoſiſsimo, ſic ſuccurrendum putat Fabius: ſi exigatur à pueris ut nomina verſus affectatæ difficultatis, ac plurimis & aſperrimis inter ſe cocuntibus ſyllabis concatenatis, ac velut confragoſis, quàm citiſsimè volvant: ut,

Arx, tridès, roſtris, ſphinx, præſter, torrida, ſeps, ſtrix,
——— poſtquam diſcordia tetra
Belli ferratos poſtes portáſque refregit.

Plateaſmus eſt, quando craſsiùs & voce pluſquam virili loqui nitimur: ut cum Plateaſmus.

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus { Mountes. Fountes. Pountes. }

Vt etiam pro { Ergo, Sperma Perago, } efferimus { Argo. Sparma. Parago. }

Sunt alibi apud noſtrates, qui pro V conſonante ſonant F. & è contra, F, pro V. F. pro V.

ut { Folo, Fis, Folui, Felle, } pro { Volo. Vis. Volui. Velle. }

Et rurſum { Vero, Vers, verre, } pro { Fero. Fers. Ferre. } V. pro F.

S verò mediam inter duas vocales corruptè ſonant nonnulli. S.

pro { Læſus, Viſus, Riſus, } pronuntiantes { Læzus. Vizus. Rizus. }

H, in initio dictionis leniùs, in medio aſperiùs enuntiari volunt: Malè ergò H.

pro

pro	momo,	Efferimus	Omo.
	mamus,		Amus.
	mumus,		Vmus.
	Christus,		Cristus.
	Chrisma,		Crisma.
	Chremes,		Cremes.
	Thus,		Tus.
	Diphthongus,		Diptongus.
	Sphæra,		Spæra.

Fœdè quoque erratur à noſtris, ubi *t* & *d* tanquã aſpiratas pronuntiant.

ut	Amath,	pro	Amat.
	Caputh,		Caput.
	Aputh,		Apud.

At innumera penè ſunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

De ſententiarum punctis.

NEque exigua Orthographiæ pars in ſcriptura rectè diſtinguenda conſiſtere videtur: Proinde de clauſularum diſtinctionibus paucula annotâſſe non fuerit ſupervacaneum.

Puncta quæ. Puncta ergò ſive notæ, quibus in ſcribendo utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdiſtinctio, Media diſtinctio, plena ac perfecta diſtinctio; Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Comma. Subdiſtinctio ſeu Cõma, eſt ſilentii nota, ſeu potiùs reſpirandi locus: utpote quâ pronũtiationis terminus ſenſu manente, ità ſuſpenditur, ut quod ſequitur, continuò ſuccedere debeat. Notatur autem puncto deorſum caudato, ad hunc modum (,)

Ovid. *Vtendum eſt ætate: cito pede præterit ætas:*
Nec bona tam ſequitur, quàm bona prima fuit.

Hâc item notâ diſtinguuntur orationum ſingulæ partes: ut,

Iuvenalis

Iuven. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,*
Græculus esuriens in cœlum, jusseris, ibit.

Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè de sententia restat quantum jam dictum est: & est perfecta Periodi pars, notaturq; duobus punctis, sic (:) ut, *Quemadmodum horologii umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam creviſſe apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat momentis, ex intervallo sentitur.* Colon.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam; quæ puncto plano notatur, hoc modo (.) ut, Periodus.

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis et Interrogatio.

Parenthesis est sententia duabus semilunulis inclusa; quâ remotâ, sermo tamen manet integer: ut, Parenthesis.

—*Princeps (quia bella minantur*
Hostes) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore sursum caudato, sic (ʔ) ut, Interrogatio.

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur in primis circa investigandas dictionum origines: ut, num *Cœlebs* dicatur, quasi *cœlestem vitam agens*, num *Lepus*, quasi *levipes*.

Cæterùm Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea disserimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: ut, *fortis, fortiter*; *lego, legit*: omnésque orationis partes complectitur. Cicero Notationem, seu Veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, et λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBVS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo.

declinabiles:
- *Nomen,*
- *Pronomen,*
- *Verbum,*
- *Participium,*

indeclinabiles:
- *Adverbium,*
- *Conjunctio,*
- *Præpositio,*
- *Interjectio.*

NOMEN.

Nomen est pars orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur: Substantivum & Adjectivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantivum duplex: { Appellativum, & Proprium.

Appellativum est, quod rem multis communem significat: ut, *Homo, lapis, justitia, bonitas.*

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat: ut, *Jesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Proprii nominis tria sunt genera.

- Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteri ritu præponitur: ut, *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*
- Nomen, quod suum est cuique: ut, *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*
- Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: ut, *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero:* vel ab eventu aliquo; ut, *Africanus, Macedonicus, Germanicus.*

Adjectivum est, quod Substantivo indiget, cui in oratione adhæreat: ut, *Piger, alacris, candidus, clemens.*

Adjectivum est duplex: commune & proprium.

- Commune est, quod affectionem multis communem significat: ut, *Bonus, malus, solers, satur.*
- Propriũ est, quod affectionẽ uni individuo peculiarẽ significat: ut, *Gradivus Marti: Quirinus Romulo.*

DE

DE ACCIDENTIBVS NOMINI.

Nomini accidunt ſeptem: Species, Figura, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Comparatio. — Nomini accidentia ſept.

DE SPECIE.

Species nominum eſt duplex: Primitiva, & Derivativa. — Species

Primitiva eſt, quæ aliunde non trahitur. — Primitiva.

Derivativa eſt, quæ aliunde formatur. — Derivativa.

Primitivæ ſubjiciuntur hæc quæ ſequuntur, & hujuſmodi;

Collectivum ſcilicet, quod ſingulari numero multitudinem ſignificat: ut *Conero, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.* — Collectivum

Fictitium, quod à ſono fingitur: ut, *Sibilus, tintinnabulum, ſtridor, clangor.* — Fictitium.

Interrogativum: ut, *Quis, uter, qualis, quantus, quot, nunquis:* Quæ aliquando migrant in indefiniti, aliquando in relativa. — Interrogativum.

Redditivum, quod interrogativo reſpondet: ut, *Talis, tantus, tot.* — Redditivum.

Numerale, cujus ſpecies hæ numerantur: — Numerale.

Cardinale à quo, ceu à fonte, alii numeri dimanant: ut, *Unus, duo, tres, quatuor.* — Cardinale.

Ordinale: ut, *Primus, ſecundus, tertius, quartus.* — Ordinale.

Diſtributivum: ut, *Singuli, bini, terni, quaterni.* — Diſtributivum.

Partitivum, quod ſignificat vel multa ſingulatim; ut, *Quiſq; unuſquiſq; uterq; neuter:* vel unum è multis: ut, *Alter, aliquis, cætera, reliquus.* — Partitivum.

Vniverſale: ut *Omnis, cunctus, nullus, nemo.* — Vniverſale.

Particulare: ut, *Aliquis, quiſquam, ullus, quidam.* — Particulare.

Derivativa. Derivativa autē has ſpecies ſubjectas habet; nimirū

Verbale. Verbale: ut, *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium. Patrium: ut, *Eboracenſis, Londinenſis, Oxonienſis, Etonenſis.*

Gentile. Gentile: ut, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam ſuæ familiæ perſona derivatur:

ut *Æacides*, filius vel nepos *Æaci.*
Nerine, filia vel neptis *Nerei.*
Latoides, filius *Latonæ.*
Menelais, uxor *Menelai.* (*minuſculus.*

Diminutivum. Diminutivum: ut, *Regulus, popellus, majuſculus,*

Poſſeſſivum. Poſſeſſivum: ut, *Herilis, ſervilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: ut, *Faginus, lapideus, gemmeus, aureus.*

Locale. Locale: ut, *Hortenſis, agreſtis, marinus, montanus.*

Adverbiale. Adverbiale: ut, *Hodiernus, heſternus, craſtinus, clandeſtinus.*

Participiale. Participiale: ut, *Amandus, docendus, videndus, ſcribendus.*

Et quæ in *lis* exeunt à verbis deducta: ut, *Fictilis, coctilis, flexilis, penſilis.*

DE FIGURA.

Figura nominum. FIgura aut eſt ſimplex, ut *Juſtus*: aut compoſita, ut *Injuſtus.* Sunt qui huc addunt & decompoſitam; ut *Irreparabilis.*

DE NUMERO.

Numerus. NUmeri ſunt duo: Singularis de uno; ut *Pater*: Pluralis de pluribus; ut *Patres.*

DE CASU.

Caſus nominum ſunt ſex.

Nominativus. NOminativus, qui & rectus dicitur, eſt prima vox quâ rem aliquam nominamus.

Genitivus. Genitivus, qui ſignificat cujus ſit res quæpiā; atq; hic patrius gignēdi, aut interrogādi caſus dici ſolet.

Dativus. Octavus caſus. Dativus, ſive dandi caſus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce octavū etiam caſum comprehen-

prehenderunt: ut, *It clamor cœlo*, id eſt, *in cœlum*.

Accuſativus, qui et incuſativus, vel cauſativus dici poteſt, qui verbum ſequitur; utpote in quem actio verbi immediatè tranſit: ut *Amo patrem*. Accuſativus.

Vocativus, quem et ſalutatorium vocant, vocandis compellandíſque perſonis accommodatur. Vocativus.

Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri ſignificamus. Hic ſextus atque Latinus caſus appellatur, nempe quod Latinorum ſit proprius. Ablativus. Latinus caſus.

DE GENERE.

GEnus eſt ſexûs diſcretio. Et ſunt genera numero ſeptem: Maſculinum, cujus nota eſt *Hic:* fœmininum, *Hæc:* neutrum, *Hoc:* commune, *Hic* et *hæc:* commune trium, *Hic, hæc*, et *hoc:* dubium, *Hic* vel *hæc:* epicœnum ſeu promiſcuum, quum ſub una generis nota utrumq; ſexum cõplectimur: ut, *Hic anſer, hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præſens negotium non ità propriè ſpectare videtur; cùm hoc quidẽ loco non de natura rerum agatur, ſed de qualitate vocum. Genera ſeptem.

Porrò, inter commune genus et dubium hæc eſt differentia: quòd ubi ſemel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adjectivi: ut, ſi dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eiſdem ipſis individuis loquêris, non licebit mutato genere dicere, *parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubii generis ſubſtãtivo poſito, etiamſi adjectivum maſculinum addideris, nihilo tamen ſeciùs de eadem re ſermonẽ continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut ſi dixeris, *Durũ corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eundem corticem eſſe & amaram*. Communis & dubii differentia.

Ut autem genera nominũ ad amuſſim calleas, hi ſequentes canones tibi ſummâ diligẽtiâ imbibendi ſunt, quos et *Guliel. Lilio* Anglo acceptos referre debes.

GULIELMI LILII

Regulæ generales propriorum.

Maſcula ſunt nomina Divorum, Virorum, Pluviorum, Menſium, Ventorum.

PRopria quæ maribus tribuuntur, maſcula dicas: Vt ſunt divorum; Mars, Bacchus, Apollo: virorum; Vt Cato, Virgilius: fluviorum; ut, Tybris, Orontes: Menſium, ut October: ventorum, ut Libs, Notus, Auſter.

De Fœmininis.

Fœminina Dearum, Mulierum, Vrbium, Regionum, Inſularum. Exceptio. Etiã *Hippo. Etiã *Reate, Cæte.

PRopria fœmineum referentia nomina ſexum, Fœmineo generi tribuuntur: ſive dearum Sunt; ut, Juno, Venus: mulierum; ceu, Anna, Philotis: Vrbium; ut, Elis, Opus: regionum; ut, Græcia, Perſis: Inſulæ item nomen; ceu, Creta, Britannia, Cyprus.

Excipienda tamen quædam ſunt urbium; ut iſta Maſcula, *Sulmo, Agragas: quædam neutralia, ut *Argos Tibur, Fræneſte: & genus Anxur quod dat utrumq;.

Regulæ generales Appellativorum.

Appel. arborum fœmin. *Rectius qui colunt *mas pinus*, viz. *Pinaſter*.

APpellativa arborum erunt muliebria; ut, alnus, Cupreſſus, cedrus. Mas *ſpinus, mas oleaſter: Et ſunt neutra, ſiler, ſuber, thus, robur, acer &c.

Epicœna.

Nomina Volucrum, Ferarum, Piſcium. Exceptio generalis. *viz. de appellativis.

SVnt etiam volucrum; ceu, paſſer, hirundo ferarum; Vt, Tigris, Vulpes: & piſcium; ut, oſtrea, cetus, Dicta ep cœna: quibus vox ipſa genus ferat aptum. Attamen ex *cunctis quæ diximus antè notandum, Omne quod exit in um, ſeu Græcum ſive Latinum, Eſſe genus neutrum; ſic invariabile nomen.

Sed nunc de reliquis, quæ Appellativa vocantur, Aut quæ ſunt tanquam Appellativa, ordine dicam:

Nam

Nam genus his ſemper dignoſcitur ex genitivo,
Infrà vt monſtrabit ſpecialis regula triplex.

Tres regulæ generales.

Prima regula ſpecialis.

NOmen non creſcens genitivo, ceu, caro carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus eſt muliebre.

Regula ſpecialis prima.

Quoniam Lilius noſter genus nominum appellativorum ex genitivo dignoſcendum docet, admonendi hoc loco ſunt pueri, hanc primam regulam eſſe omnium nominum appellativorum non creſcentium in genitivo; cujus generis ſunt omnia primæ & quartæ inflectionis; & ſecundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc claſſem pleraque tertiæ declinationis: cujuſmodi ſunt, Labes, labis; peſtes, peſtis; vis, genitivo vis; mater, matris; caro, carnis.

Maſculina excepta ex non creſcentibus.

MAſcula nomina in a *dicuntur multa virorum:*
Vt ſcriba, aſſecla, ſcurra et rabula, lixa, laniſta.
Maſcula, Græcorum quot diclinatio prima
Fundit in as *et in* es; *et ab illis quot per* a *fiunt:*
Vt, ſatrapas, ſatrapa; * *athletes, athleta. Leguntur*
Maſcula item, verres, natalis, aqualis: ab aſſe
Nata, vt centuſſis: conjunge lienis, et orbis;
Callis, caulis, follis, collis, menſis, et enſis,
Fuſtis, funis, panis, penis, crinis, et ignis,
Caſſis, faſcis, torris, ſentis, piſcis, & unguis,
Et vermis, vectis, poſtis; ſocietur et axis.
Maſcula in er, *ceu venter: in* os *vel* us, *vt, logos, annus.*

1 Nomina virorum in *a*.
2 In *as, es*, & *a*, primæ declinat. Græcorum,
* Sic Poeta, Cometa. Bibliopola.
3 Verres, &c.
In *er, os* & *us*.

Fœminia non creſcentia.

FOeminei generis ſunt mater, humus, domus, alvus,
Et colus, et quartæ profructu ficus, acuſque,

Fœmin. excepta, in *er, os, us*.

Porticus, atque tribus, ſocrus, nurus, & manus, idus:
Huc anus addenda eſt, huc myſtica vannus Facchi:
His jungas os in us vertentia Græca: papyrus,
Antidotus, coſtus, diphthongus, byſſus, abyſſus,
Cryſtallus, ſynodus, ſapphicus, cremus & Arctus,
Cum multis aliis, quæ nunc perſcribere longum eſt.

Vir. Nardus, Methodus, Dialectus, &c.

Neutra non creſcentia.

Neutrum nomen in e, *ſi gignit* is, *ut mare, rete:*
Et quot in on *vel in* um *fiunt; ut barbiton, ovum.*
Eſt neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoëthes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò, vulgus.

Dubia non creſcentia.

Incerti generis ſunt talpa, & dama, canalis,
Halcyon, finis, clunis, teſtis, penus, amnis,
Pampinus, & corbis, linter, torquis, ſpecus, anguis,
Pro morbo ficus fici dans, atque phaſelus,
Lecythus, ac atomus, groſſus, pharus, & paradiſies.

Communia non creſcentia.

Excipe Puerpera.

Compoſitum à verbo dans a commune duorum eſt:
Grajugena à gigno, agricola à colo, id advena noſtrat
Advenio: adde ſenex, auriga, & verna, ſodalis,
Vates, extorris, patruelis, peráq; duellis,
Affinis, juvenis, teſtis, civis, canis, hoſtis.

Secunda regula ſpecialis.

Regula ſpecialis ſecund.

Nomen creſcentis penultima ſi genitivi
Syllaba acuta ſonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monſtrant, genus eſt mulicbre.

Huc ſpectãt, quę acuunt penultimã genitivi creſcentis, qualia ſunt omnia quintę inflexionis, prętęr *Fides*. Omnia itẽ monoſyllaba, prętęr *Vis*. Reliqua omnia ſunt tertiæ declinationis; ut ſunt omnia deſinentia

In

In { C, In, An } ut { Halec, halĕcis. / Delphin, Titan, } înis, ânis,
In { Ans } ut { Infans, Quadrans, } antis.
In { Ens } ut { Continens, Triens, } entis.
In { Vns } ut { Decuns, decuncis.

In *er* longum, quæ Græcis per ηρ ſcribuntur, ut, Character, crater, ſtater, ſoter, êris.

Latina in *er* ad tertiam regulam pertinent: quare mulier haud rectè in hac claſſe collocatur.

In { Inx, Anx } ut { Syrinx, ingis. / Phalanx, angis.
In { Unx } ut { Deunx, Septunx, } uncis.
In { Ons } ut { Effrons, Bifrons, } ontis.
In { Ors } ut { Cohors, Conſors, } ortis.

Præterea in *o* Latina; quę *ônis* & *ênis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, ſpado, ônis; Anio, ênis.

Præter paucula gentilia, quę ad tertiam regulã pertinent: ut, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ŏnis.

In *al* neutra: ut, Vectigal, animal, âlis. Cętera in *al* ſunt tertię regulę.

In *en*, quę *ênis* habent in genitivo: ut, Lien, Siren, ênis. Cętera ſunt tertię regulę.

In *ων* Græca, quę retinent *ω* in genitivo: ut, Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quędam variant: ut, Orion, Edon, Egeon, ônis & ŏnis. Cętera ſunt tertię regulę.

In *ar* Latina: ut, Laquear, exemplar, calcar, âris: præter Jubar, nectar, ăris; hepar, hepătis.

In *or* Latina: ut, Amor, timor, uxor, ôris.

Præter ſequentia, quę ad tertiam regulam ſpectant: ut,

ut Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris. Et Græca quoque nonnulla: ut, Rhetor, Hector, Neſtor, Stentor, &c. ŏris.

In *as* Latina: ut, Majeſtas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe, Anas, anātis; & Græca quædam: ut, Lampas, monas, trias, decas, ădis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, ētis; Merces, hæres, coheres, ēdis.

Accedunt his etiam Græca quedam: ut, Lebes, tapes, dares, Chremes, ētis.

*Pyrois entis

In *is*, quæ faciunt ītis, īnis, & īdis *genitivo: ut, Samnis, Quiris, ītis: Salamis, Trachis, īnis: Pſophis, Crenis, īdis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *os* Latina: ut, Cuſtos, ōdis: Nepos, ōtis. Præter Compos, impos, ŏtis.

Et Græca que retinent *o* in penultima genitivi: ut, Heros, Minos, ōis: Rhinoceros, ægoceros, ōtis.

In *us* quæ mittunt genitivum ſingularem in ūris, ūdis, ūris, untis: ut, Salus, palus, tellus, Opus. Præter unam vocem, Pecus, pecŭdis.

Huc pertinent & comparativa neutra in *us*: ut, Sanctius, probius, melius, pejus, ōris.

In *ax*, tam Latina quam Græca: ut, Limax, fornax, thorax, Phœax, audax, bibax, ācis.

Excipe Græca quedam appellativa & gentiliat ut, Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax, dropax, pharnax; Candax, ācis, Syphax, tamen variat ācis, & ăcis.

In *ex* paucula quedam: ut, Vervex, ēcis; vibex, īcis; Exlex, ēgis; Alex, alēcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda ſunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, ſpadix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. īcis. Et verbalia omnia in *trix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. *īcis*. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* ſubſtantiva & adjectiva: ut, Celox, velox, ōcis. Præter Cappadox, ŏcis; Allobrox, ŏgis; & alia que dā.

In

In *ux*: ut Pollux, pollucis. Cætera ſũt tertiæ regulæ.
In *yx*: ut Bombyx, bombycis: Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.
In *s* Græca, præcedente *p*: ut, Hydrops, Cyclops, conops, Cercops, ōpis. Reliqua in *ops* ad tertiam regulam referenda ſunt.

Maſculina excepta ex acutè creſcentibus.

Monoſyllaba quædam.

Maſcula dicuntur monoſyllaba nomina quædam, Sal, ſol, ren, & ſplẽ, Car, Ser, vir, vas vadis, ac, mas, Bes, Cres, præs, & pes, glis, gliris habens genitivo: Mos, ſtos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons, ſimul & ſons, Seps pro ſerpẽte, grips, thrax, rex, grex gregis: et Phryx, Maſcula ſunt etiam polyſyllaba in n; *ut, Acarnan, Lichen, & delphin: & in* o *ſignantia corpus; Vt leo, curculio: ſic ſenio, ternio, ſermo.*

Polyſyllaba in *n* & *o*.

In *er*, *or*, & *os*.

Maſcula in er, or, *et* os; *ceu crater, conditor, heros: Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in* dens: *Quale bidens, quando pro inſtrumento reperitur: Adde gigas, elephas, adamas, Garumaſq́, tapeſq́, Atque lebes, Cures, magnes, unumq́ meridies nomen quintæ: et quæ componuntur ab aſſe; Vt dodrans, ſemis: jungantur maſcula, Sannis, Hydrops, nyctricorax, thorax, et maſcula vervex, Phœnix, et bombyx pro vermiculo. Attamen ex his Sunt muliebre genus, Syren, mulier, ſoror, uxor.*

Neutra excepta ex acutè creſcentibus.

Neut. Mel, & in *al*, *ar*, polyſyllaba.

Sunt neutralia et hæc monoſyllaba nomina, mel, ſal, Lac, far, ver, cor, æs, vas vaſis, os oſſis et oris, Rus, thus, jus, crus, pus. Et in al *polyſyllaba in* ar*q́; Vt capital, lupinar. Neutrum halce et muliebre.*

Halce.

Dubia acutè creſcentia.

Sunt dubia hæc, Pythõ, ſexbos, ſerpẽs, bubo, prudens, grus, Perdix, lynx, lynmax, ſtirps protrunco, pedis et calx; Adde dies numero tantum maſculo ſecundo.

Com-

Communia acutè creſcentia.

Sunt commune, Parens, autorq́s, infans, adoleſcens,
Dux, illex, hæres, exlex; à fonte creata,
Sic latro. *Vt bifrons: cuſtos, bos, fur, ſus, atque ſacerdos.*

Tertia & ultima regula ſpecialis.

Tertia regula ſpecialis, *NOmen, creſcentis penultima ſi genitivi*
Sit gravis, ut ſanguis genitivo ſanguinis, cſt mas.

Huc ſpectant penultimam genitivi creſcentis gravantia, cujus generis ſunt paucula illa ſecundæ declinationis, de quib⁹ ſuprà meminimus; videlicet, Socer, gener, puer, ĕri; Adulter, adultĕri; Presbyter, ĕri.

Compoſita à vir viri: ut, Levir, Triumvir, Decemvir, Centumvir, ĭri.

Compoſita item à gero & fero: ut, Armiger, claviger, caducifer, lucifer, ĕri: et adjectiva quædam: ut, Tener, dexter, proſper, ĕri; Satur, ŭri. Spectant huc et Græca omnia neutrius generis in *a:* ut, Poëma, dogma, ſophiſma, ænigma, ătis.

In *yr* item Græcà: ut, Martyr, martyris; Pſithyr, pſithyris.

Omnia item in *ur* Latina: ut, Augur, murmur, furfur, cicur, ŭris.

In *ut* etiam omnia: ut, Caput, capitis; Occiput, occipĭtis.

Præterea in *o* Latina omnia, præter illa quæ ſuperiùs excipiuntur: ut, Imago, ſartago, ordo, cardo, ĭnis.

In *l:* ut, Annibal, ălis; Mugil, ĭlis; Conſul, Præſul, ŭlis.

In *en:* ut, Pecten, tibicen, carmen, crimen, ĭnis.

In *on* Græca, quæ ſumunt *o* parvum in penultima genitivi ſingularis: ut, Canon, dæmon, architecton, Philemon, ŏnis.

In *or* Latina et Græca: ut, Arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator, ŏris.

In *as:* ut, Anas, anătis.

Et

Et Græca: ut, Arcas, chilias, hebdomas, enneas, ădis.

In *es* Latina: ut, Fomes, limes, ĭtis: præſes, deſes, ĭdis.

In *is* Latina & Græca: ut, Sanguis, pollis, ĭnis; Tyrannis, paropſis, ĭdis.

In *ar* Latina & Græca: ut, Jubar, compar, nectar, bacchar, ăris.

In *er* Græca: ut, Aer, æther, ĕris.

In *s* præ edente conſonante, tam Latina, quam Græca: ut,

* Excipe quædam in *ps*.

Princeps,	cĭpis;	Æthiops,	ŏpis;
Hyems,	ĕmis;	Arabs,	ăbis;
Inops,	ŏpis;	Chalybs,	ybis.

In *os* Latina: ut Compos, ŏtis.

In *us* Latina & Græca: ut, Pecus, decus, ŏris; Vellus, vulnus, ĕris; Tripus, Oedipus, ŏdis.

In *ax* Græca: ut, Abax, ſtorax, colax, climax, ăcis.

In *ex* Latina: ut, Index, vindex, carnifex, aruſpex, ĭcis.

In *ix* Latina & Græca: vt, Varix, fornix, calix, ĭcis; Maſtix, ĭgis.

In *ox* Latina & Græca: ut, Præcox, Cappadox, ŏcis; Allobrox, Polyphlox, ŏgis.

In *ux* Latina: ut, Conjux, conjugis, Redux, reducis.

Denique in *yx* Græca: ut, Onyx, Sardonyx, Ceryx, Eryx, ychis.

Fœmin. excepta ex graviter creſcentibus.

Fœminei generis ſit hyperdiſſyllabon in do, *Quod* dinis; *atq; in* go *quod dat* ginis *in genitivo.* Hyperdiſſyllabon in *do* & *go*.

Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idque
Monſtrat compago compaginis: adjice virgo,
Grando, fides, compes, teges, et ſeges, arbor, hyemſq́:
Sic Baccar, ſindon, Gorgon, icon et Amazon.

Græcula in as *vel in* is *finita: ut, Lampas, Iaſpis,* Græculain *as* & *is*.
Caſſis, cuſpis; in us *vox una pecus pecudis dans;*
His ſorfex, pellex, carex, ſimul atque ſupellex,
Appendix, biſtrix, coxendix, adde filixq́.

Neutra

Neutra excepta ex graviter crescentibus.

Inanimat. in a, en, ar, ur, us, put. Excipe.

Est neutrale genus signans res non animatas, (dans
Nomen in a; ut problema: en; ut unguen: ar; ut jubar; ur
Ut jecur: us; ut onus: put; ut occiput. Attamen ex his
Masculа sunt pecten, furfur: sunt neutra cadaver;
Verber, iter, suber, profundo tuber, & uber,
Gingiber, & laser, siser, & piper, atq; papaver,
Et siser, atq; siler. Neutra æquor, marmor, ador q;;
Atque pecus, quando pecoris facit in genitivo.

Dubia ex graviter crescentibus.

Sunt dubii generis, cardo, margo, cinis, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, vramex, anas, imbrex:
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, silex q;:
Quamvis hæc melius vult masculа dicier usus.

Communia ex graviter crescentibus.

Communis generis sunt ista; vigil, pugil, exul,
Præsul, homo, nemo, martyr, Ligur, augur, & Arcas,
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes;
Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses:
Sic Artifex municeps, particeps.
*Atque * alia à verbis quæ nomina multa creantur;*
ut conjux, judex, vindex, opifex, & aruspex.

Regula Adjectivorum generalis.

Adjectiva unam duntaxat habentia vocem,
ut fœlix, audax, retinent genus omne sub una:
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne,
Vox communis duûm prior est, vox altera neutrum:
At si tres variant voces, sacer ut sacra sacrum:
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quæ sexu propè substantiva vocares,
Adjecta tamen naturâ usuq; reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et dives, locuples, sospes, comes, atq; superstes;
Cum paucis aliis, quæ lectio justa docebit.

Hæc

Hæc proprium quendam ſibi ſexum aſciſcere gaudent,
Campeſter, volucer, celeber, celer, atque ſaluber:
Junge pedeſter, equeſter, & acer: junge paluſter,
Ac alacer, ſylveſter. At hæc tu ſic variabis;
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: Aut aliter ſic;
Hic atq́, hæc celeris, rurſum hoc celere eſt tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adjectiva notanda,
De quibus atq́, aliis alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

DEclinatio eſt variatio dictionis per caſus. Sunt autem declinationes numero quinque. Declinationes nominũ.

PRima declinatio complectitur quatuor terminationes: Prima nominum declinatio.

A, *As*, } ut { Menſa; Æneas; } { *Es*, *E*, } ut { Anchiſes; Penelope.

Porrò Græca ſunt omnia quę in { *As*, *Es*, *E*, } { Thomas. Anchiſes. Phœbe. } inſiuntur: ut

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in *am*: ut Adam, Adæ; Abraham, Abrahæ. Quæ tamen meliùs ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus, Adami; Abrahamus, Abrahami.

As, accuſativũ in *am* & in *an* facit; ut Æneas, Æneam, vel Ænean: vocativum in *a*; ut Æneas, Ænea. As.

Es, in accuſativo *en* ſumit; ut Anchiſes, Anchiſen: in vocativo & ablativo *e* vel *a*: ut Anchiſe, vel Anchiſa. Es.

E, genitivum in *es* mittit, dativum in *e*, accuſativum in *en*, vocativum & ablativum in *e*: ut, E.

Nom.	Penelope,	Acc.	Penelopen,
Gen.	Penelopes,	Voc.	Penelope,
Dat.	Penelope	Abl.	Penelope.

As in genitivo nominum Latinorum interdum reperitur ad Græcorũ imitationem: ut, Pater-familiâs, Filius-familiâs. Id quod veteres obſervabant in multis aliis. Ennius, *Dux ipſe viâs*. *As* in Gen.

Livius

Livius Andronicus; *Mercurius, cumque eo, filius Latonâs*, pro *Latonæ*. Sic Nævius: *Filii terrâs*, pro *terræ*. Virgilius; *Nec aurâs, nec fontûs memor.*

Aulai, et Pictai, atq; id genus alia, priscis relinquito

Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit ut, Æneadûm, Grajugenûm; pro Æneadarum, Grajugenarum.

Hæc dativos & ablativos plurales mittunt in *ábus*: dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ, âbus.

Hæc verò tam in *ûs*, quam in *âbus*: Filia, filiis vel filiabus; Nata, natis vel natabus.

SECVNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

Secundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinque;

Er,	ut	Aper.
Ir,		Vir.
Ur,		Satur.
Us,		Dominus.
Um,		Templum.

Et Græcorum,

Os,	ut	Delos.
On,		Ilion.
Eus,		Orpheus.

Attica in *os* genitivum in *ô* mittunt, accusativum in *on*: ut; Androgeos, Androgeô. Accus. Androgeôn.

Quædam Græca cõtracta in *us*, vocativum formant in *û*: ut, Panthus, ô Panthû Oedipus, ô Oedipû.

Notabis & Latina quædam, tam in *us* quam in *e* mittere vocativum singularem: ut, Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus *pro* natione.

Eus, genitivũ format in *ei* vel *cos*, dativum in *ẽi*, accusativum in *ea*, vocativum in *eu*: ut,

Nom.	Orpheus.	Acc.	Orphea. *Ovid.* Orpheon.
Gen.	Orphẽi vel Orpheos.	Voc.	Orpheu.
Dat	Orphẽi.	Abl.	Orpheo.

Notandæ sunt deniq; syncopationes illæ,

Deûm,	pro	Deorum.
Virûm,		Virorum.

Item

Item anomala illa Ambo & Duo; quae duas voces poëtæ etiam in accusativo Masculinas usurpant: ut,
Virg. *Si duo præterea tales Idæa tulisset Terra viros.*
Hor. *Nè vos titillet gloria, jurejurando obstringã ambo.*
Cic. in Phi. secund. *Præter duo vos, nemo sic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum varia est: cujus difficiliores duntaxat casus hoc loco attingemus.

Accusativus singularis.

Quorundam accusativi flectuntur tantùm in *im*: ut, Vim, ravim, tussim, sitim, magudarim, amussim, Charybdim.

Sic & quorundam fluviorum accusativi: ut, Tybrim, Ararim.

Quædam accusativos flectunt in *im* & in *em* communiter: ut, Buris, pelvis, clavis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, navis, bipennis, aqualis, *im* vel *em*.

Ablativus.

Ablativus regulariter in *e* desinit: ut, Pectus, salus: Ablativo Pectore, salute.

Propria nomina adjectivis similia, ablativos in *e* mittunt: ut Felice, Clemente, Juvenale, Martiale, &c.

At neutra definentia in *al*, *ar*, & *e*, ablativum magna ex parte mittunt in *i*: ut,

Vectigal,			Vectigali,
Calcar,	} Ablat.		Calcari,
Mare,			Mari.

Retia.

Ablativus rete à nominativo retis est: non à nominativo rete. Par, cum compositis, tam *e* quàm *i* habet: ut, Par, compar: ablativo pare, compare, vel ri.

Hæc tamen *e* retinent, Far, hepar, jubar, nectar, gausape, præsepe:

Soracte,			Soractê,
Et hæc propria, Præneste,	} Ablat.		Prænestê.
Reate,			Reatê.

Festorum nomina.

Festorum nomina, quæ tantùm pluralia sunt, genitivum interdum in *orum* mittunt: ut, Agonalia, Vinalia: genitivo Agonaliorum, Vinaliorum.

Interdum autem in *ium*: ut Floralia, Feralia; genitivo, Floriaſium, feraliũm.

Aliquando verò tam in *orum* quam in *ium*: ut Parentalia, Saturnalia: genitivo Parentaliorum, Saturnaliorum vel *ium*.

Dativos verò et ablativos in *bus*: ut Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter Quinquatriis, quod juxta ſecundam declinationem format prædictos caſus.

Menſium nomina. Menſium nomina in *er* vel *is*, ablativum in *i* ſolùm mittunt: ut September, Aprilis: ablativo Septembri, Aprili.

Quorum accuſativus in *im* tantùm definit, ñs ablativus exit in *i*: ut Sitim, tuſſim: ablativo Siti, tuſſi.

Adjectiva quæ nominativum in *is* vel *er* et eneutrum faciunt, ablativum mittunt in *i* ſolùm: ut, Fortis, mollis, dulcis; ablativo Forti, molli, dulci:

Sic Acer, acris, acre; ablativo acri.

Licet Poëtæ, interdũ metri cauſa, *e* pro *i* uſurpent.

Nota. Cætera adjectiva tàm in *e* quàm in *i* mittunt: ut Capax, duplex; ablativo capace, dũplice vel ci.

Præter pauper, degener, uber, ſoſpes, hoſpes, quæ in *e* tantum faciunt ablativum.

Comparativa etiam bifariàm faciunt ablativum: ut Melior, doctior; ablativo Meliore, doctiore, vel ri. Similiter et ſubſtantiva quædam: ut Ignis, amnis, anguis, ſuppellex, unguis, vectis; ablativo *e* vel *i*.

Rariùs autem Civis, } Abla- } Cive vel civi.
Rarius etiam Arpinas, } tivo, } Arpinâte vel ti.

Et ſic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accuſativi per *em* et *im* finiunt: ut, Puppis, navis; ablativo Puppe, nave, vel vi. Et Verbalia item in *trix*: ut Victrix, altrix; ablativo Victrice, altrice, vel ci.

Neutra quorum ablativus ſingularis exit in *i* tantum, vel in *e* et *i*, nominativum pluralem mittunt in *ia*; ut Molli, duplice vel ci; nominativo plurali, Mollia,

Mollia, duplicia. Præter Ubera, plura vel pluria, apluſtra vel apluſtria: ſic comparativa; ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Ex ablativis in *i* tantùm, vel in *e* et *i*, fit pluraliter genitivus in *ium*: ut, Utili, utilium, puppe, vel pi, puppium, præter { Majorum, } cõparativa: ut { Meliorum. } Item præter iſta, Supplicum, complicum, ſtrigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At Plus plurium format. Genitivus pluralis.

Sunt et quæ Syncopen aliquando admittunt: cujuſmodi ſunt, Sapientûm pro ſapientium, ſerpentûm pro ſerpentium.

Quando nominativi ſingulares duabus conſonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in *ium*: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo pluraliPartium, urbium falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis et genitivis ſingularibus repetiuntur pares ſyllabæ, genitivus pluralis exit in *ium*:

ut { Collis, Menſis, Auris, } in genitivo, { Collium, Menſium, Aurium. } Adde Iſtis, Litium, ditium, virium, ſalium, manium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatum, juvenum, opum, apum, &c.

As format aſſium: Mas marium: Vas, vadis, vadium: Nox noctium: Nix nivium: Os oſſium: Faux faucium: Mus Murium: Caro carnium: Cor cordium. Alituum ab ales, aſſumit *u*.

Boum anomalum eſt, ut etiam bobus vel bubus.

Quorum genitivi plurales deſinunt in *ium*, accuſativum formant per *es* et *eis* diphthongum: ut, Partium, omnium; Partes, omnes vel eis. Genitivus pluralis.

Græco fonte derivata pleraque, quãdo juxta linguæ ſuæ Græcorum declinatio-

ſuæ morem variantur, genitivum mittunt in *os*: ut, Titan, Pan, Daphnis, Phyllis: genitivo Titânos, Panos, Daphnidos, Phyllidos: dativum verò in *i* breve: ut, Titani, Pani, Daphnidi, Phyllidi: accuſativum in *a*, niſi ſint neutrius generis in *a* non terminantia: ut, Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & *ys* per *as* purum declinata in genitivo, accuſativum faciunt, *s* nominativi mutatâ in *n*: ut,

Tethys, Tethyos, } Accuſat. { Tethyn.
Decapolis, lios, } Accuſat. { Decapolin.
Geneſis, ſios, } Accuſat. { Geneſin.
Metamorphôſis, ſios, } Accuſat. { Metamorphôſin.

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt: alterum in *os* non purum, alterum in *os* purum. Atque hæc progenitivorum ratione duplicem quoque accuſativum formant, alterum in *n*, alterum in *a*: ut, Paris, genitivo Paridos & Parios, accuſativo Parida & Parin: Themis, genitivo Themidos & Themios, accuſ. themida & themin.

Fœminina in *ô*, genitivum in *ûs*, & accuſativum in *ô* mittunt:

ut, { Sapphô, Sapphûs, / Mantô, Mantûs, / Cliô, Cliûs, } hanc { Sapphô. / Mantô. / Cliô. }

Vocativus. Vocativus nominativo magna ex parte ſimilis eſt; in nonnullis tamen â nominativo abjicitur *s*: ut, Pallas Pallantis; Theſeus, Theſeos; Tethys, Tethyos; vocativo ô Palla, Theſeu, Tethy.

Phyllis, Phyllidos, } Vocativo ô { Phylli.
Alexis, Alexios, } Vocativo ô { Alexi.
Achilles, Achilleos, } Vocativo ô { Achille.

Græca neutra ina. Neutra ſingularia in *a* Græca ſunt: ut, Problema, poëma: quæ veteres juxta Latinam quoque formam declinabant, additâ ſyllabâ *tum*: ut, Hoc Problematum, hoc poëmatum.

Quorũ dativi & ablativi plurales adhuc infrequentiore uſu ſunt; ut, Problematis, poëmatis.

QUAR-

QVARTA DECLINATIO.

QVartæ declinationi nihil ferè difficultatis ineſt; nam duas tantùm ſortitur terminationes in rectò ſingulari; nempe *us* & *u*: ut, Manus, genu. Quarta declinatio nominum.

Veteres à nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitivo: ut, Terẽ. *Ejus anuis causâ*. Idẽ. *Nihil ornati, nihil tumulti.*

Dativus *ui* habet, & interdum etiam *u*: ut, Fructui, concubitui: rariùs fructu, concubitu. Dativus ſingularis.

Virgilius, *Quòd neque concubitu indulgens.*

Terentius, *Veſtitu nimis indulges.*

Currûm autem pro curruum Synæreſis eſt; ut & in aliis declinationibus fieri ſolet.

Iëſus, in accuſativo Iëſum habet; in reliquis verò caſibus ubique Iëſu. Iëſus.

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru, *ubus*. Dativus & ablativus pluralis.

Cætera omnia in *ibus*: ut, Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

QVINTA DECLINATIO.

QUinta declinatio genitivum, dativum, & ablativum pluralem in paucioribus ſortita eſt, quemadmodum infrà in Heteroclitis fuſiùs tradetur. Quinta declinatio nominum.

Olim juxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflectionis: ut, *Plebs plebei*.

Genetivus hujus declinationis olim etiam in *es*, *ii*, & *e*, exibat. Genitivus ſingularis.

Cicero; *Equites verò daturos illius diei pœnas.*

Virgilius; *Munera lætitiamque dii.*

Saluſtius; *Vix decimâ parte diei reliquâ.*

Cæterùm, præter iſta quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim variâ probatorum autorum lectione, partim ſequentibus regulis diſcere licebit.

DE NOMINIBUS HETEROCLITIS.

Rob. Robinſon.

Heteroclita quæ ſunt.

Quæ genus aut flexum variant, quæcunq; novato
Ritu deficiunt, ſuperánt ve. Heteroclita ſunto.

Variantia genus.

1 Fœmin. ſin. Neut. plural

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis.
Pergamus, infelix urbs Troum, Pergama gignit;
Quod, niſi plurális carcat, facit ipſa ſupellex:
Singula fœmineis, neutris plura alia gaudent.

2 Neut. ſing. maſcul. & neut. plural.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumq;,
Raſtrum cum fræno, filum, ſimul atque capiſtrum,

3 Neut. ſing. maſc. tan. plur.

Argos item & cœlum ſunt ſingula neutra: Sed audi,
Maſcula dunt axat cœlos vocitabis & Argos;

4 Neut. ſing. fœm. plural. Excep.

Fræna ſed & frænos, quo pacto & cætera formant:
Nundinum, & hinc epulum, quibus addico balneum: & hæc (ſunt
Neutra quidem primo, muliebria ritè ſecundo:
Balnea plurali Juvenalem conſtat habere.

5 Maſc. ſing. neut. plural.

Hæc maribus dantur ſingularia, plurima neutris,
Mœnalus, atque ſacer mons Dindymus, Iſmarius, atque

6 Maſc. ſing. maſc. & neu. plural.

Tartara, Taygetus, ſic Tænera, Maſica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrumque,
Sibilus, atque jocus, locus, & campanus Avernus.

Defectiva.

Quæ ſequitur mæca eſt numero, caſuve, propago.

Aptôta.

Aptota ſunt quæ à recto non variant caſum.

Quæ nullum variant caſum; ut, fas, nihil, inſtar:
Multa & in u ſimul i; ut ſunt hæc, cornuq;, genuq;:
Sic gummi, frugi; ſic Tempe, ſtat, quot, & omnes
Aſſibus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Mono

Monoptôta.

Estq́; Monoptôton nomen, cui vox cadit una:
Ceu noctu, natu, jussu, injussu, simul astu,
Promptu, permissu: plurali legimus astus;
Legimus insticias, sed vox ea sola reperta est.

2 Monoptota sunt quæ uniçò in obliquo reperiuntur.

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit:
ut fors forte dabit sexto, sponte quoq́; sponte;
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis;
Jugeris & sexto dat jugere, verberis autem
Verbere, suppetiæ quarto quoq́; suppetias dant:
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete: junge vicem sexto vice; nec lego plura.
Verberis atque vicem, sic plus, cum jugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo.

3 Diptota, quæ duobus casibus.

Triptôta.

Tres quibus inflectis casus, Triptôta vocantur:
ut, precis atque precem, petit & prece blandus amicam;
Sic opis est nostræ, fer opem legis, atque ope dignus:
At tantùm recto frugis caret, & dirionis:
Integra vox vis est, nisi desit forte dativus:
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.

4 Triptota quæ tribus casibus.

Quæ referunt, ut qui: quæ percontantur, ut ecquis:
Et quæ distribuunt; ut, nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his jungi; ut, quilibet, alter:
Quinto hæc sæpe carent casu; & pronomina, præter
Quatuor hæc infrà, noster, nostras, meus, & tu.

5 Defect. vocativo.

Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens.
Plurima nè fuerint: ut, Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lælaps, Parnassus, Bucephalusq́;.
His frumenta dabis, pensa, herbas, ida, metalla;
In quibus authorum quæ sint placita ipse requiras:
Est ubi pluralem recusant hæc, est ubi spernunt.

6 Propria defect. plurali.

Neut. sing. carent. quibusd. casibus Plural.

Hordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thusq́,
Tres tantùm similes voces pluralia servant.

1 Masc. defect. plural.

Hesperus & vesper, pontus, timusq́, simusq́,
Sic penus, & sanguis, sic æther, nemo: sed isha
Masculà sunt numerum vix excedentia primum.

2 Fœmin. carent. plural.

Singula fœminei generis, pluralia rarò,
Pubes atque salus, sic talio cum indole tussis,
Pix, humus, atque lues, sitis, & fuga, junge quietem,
Sic cholera atque fames, bilisq́, senectа, juventus:

Nota.

Sed tamen hæc, soboles, labes, nox & omnia quintæ,
Treis similes casus plurali sæpe tenebunt:
Excipe res, species, facies, aciesq́, diesq́;
Quas voces numero totas licet esse secundo.
Illis multa solent muliebria nectere, vt hæc sunt,
Stultitia, invidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet:
Quam tibi præfixam rem certum collige filum.
Rariùs his numerum, quandoque sed adde secundum.

3 Neutra carentia plurali.

Nec licet his neutris numerum deferre secundum
Delicium, senium, lethum, cænumq́, salumq́;
Sic barathrum, virus, vitrum, viscumq́, penumq́,
Fustitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul halec:
Adde gelu, solium, jubar. Hic quoque talia ponas,
Quæ tibi si observes, occurrent multa legenti.

1 Masculini carent. sing.

Masculà sunt tantùm numero contenta secundo,
Manes, majores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluvium, lemures, fasti, atque minores.
Cùm genus assignant natales: atque penates,
Et loca plurali, quales Gabiiq́, Locriq́,
Et quæcunque legis passim similis rationis.

2 Fœmin. carent. sing.

Hæc sunt fœminei generis, numeriq́ secundi,
Exuviæ, phaleræ, gratesq́, nundinæ, & idus.
Antiæ, & induciæ, simul insidiæq́, minæq́,
Excubiæ, nonæ, nugæ, tricæq́, calendæ.

Quisquis

Quiſquiliæ, tiberme, tinea, diræ, exequiæq;
Feriæ & inferiæ; ſic primitiæq;, plagæq;
Retia ſignantes, & valvæ, divitiæq;
Nuptiæ item & lactis: addantur Thebæ & Athenæ:
Quod genus invenias & nomina plura locorum.

Rarius hæc primo, plurali neutra leguntur, 3 Neutra carentia ſingulari.
Mœnia, cum teſquis, præcordia, luſtra ferarum,
Arma, mapalia; ſic bellaria, munia, caſtra;
Funus juſta petit, petit & ſponſalia virgo,
Roſtra diſcertus amat; pueriq; crepundia geſtant;
Infanteſq; colunt cunabula; conſulit extâ
Augur: & abſolvens ſuperis effata precatur.
Feſta Deûm poterunt, ceu Bacchanalia, jungi.
Quòd ſi plura legas, licet hâc quoque claſſe reponas.

Redundantia.

Hæc quaſi luxuriant, varias imitantia formas: 1 Redundantia.
Nam genus & vocem variant, tonitrus tonitrúq;
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Senſus & hoc ſenſum, tignus tignúmq;, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumq;, ſinapi,
Quod genus immutans fertur ſcelerata ſinapis,
Sinus & hoc ſinum, & lactis, mendúmq; mendum.
Viſcus & hoc viſcum, ſic cervu & flexile cornum.
At Lucanus ait, Cornus tibi cura ſiniſtri:
Eventus ſimul eventum. Sed quid moror iſtis?
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat.

Sed tibi præterea quædam ſunt Græca notanda, 2 Nomina ex accuſativis Græcis in a.
Quæ quarto caſu fœtum peperêre Latinum:
Nam panther panthera creat, craterá, crater;
Caſſida caſſis habet, ſed & æther ætherа fundit:
Hinc cratera venit, venit æthera; ſic caput ipſum
Caſſida magna tegit; nec vult panthera domari.

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus unum: 3 Rectum retinentia.
Gibbus & his gibber, munnis cucumer, ſtipes & ſtips.

Sic

Sic cinis atque ciner, vomis vomer, scobis & scobs,
Pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes
Quæ pariunt or & os, honor, & labor, arbor, ador q;
His & apes & apis, plebs plebis: Sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam reservantia formam;
ut delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus congrus, Meleagrus sic Meleagros,
Teucrus item Teucer: Dabis huc & cætera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint & lectio casta.

4 Declinationem variantia.

Hæc simul & quarti flexus sunt atque secundi:
Laurus enim lauri facit, & laurus genitivo;
Sic quercus pinus, pro fructu ac arbore ficus,
Sic colus, atque penus, cornus quandoque arbor habetur;
Sic lacus atque domus; licet hæc nec ubique recurrant:
His quoque plura leges, quæ priscis jure relinquas.

5 Adjectiva luxuriantia.

Et quæ luxuriant sunt adjectiva notanda
Multa, sed in primis quot & hæc tibi nomina fundunt,
Arma, jugum, nervus, somnus, elivusq;, animusq;,
Et quot limus habet, quot stranum, & cera bacillum:
A quibus ut simul is formes; ut, inermus inermis.
Rarior est bilinguis, vox est hilaris hæc nota.

COMPARATIO NOMINVM.

Nominum comparatio.

COmparantur nomina, quorum significatio augeri minuive potest.

Gradus comparationis sunt tres:

Positivus gradus.

Positivus, qui rem sine excessu significat: ut, Albus, niger, probus, improbus.

Comparativus.

Comparativus, qui significationem sui positivi per adverbium magis, auget: ut, Albior, probior; id est, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à primo positivi casu in i, addita syllaba *or*: ut, ab Amici, pudici, fit Amicior, pudicior.

Superlativus.

Superlativus, qui supra positivum cum adverbio Valde, vel Maxime significat: ut,

Doctis-

Doctiſſimus, } id eſt, valdè { Doctus:
Juſtiſſimus, } vel maximè { Juſtus.

Fit autem regulariter à primo poſitivi caſu in *i*, adjectis *ſſimus*: ut, à Candidi, prudenti, fit Candidiſſimus, prudentiſſimus.

Quæ verò poſitiva in *r* deſinunt, adjecto *rimus*, ſuperlativum formant: ut, Pulcher, pulcherrimus; Niger, nigerrimus. In rimus.

Excipiuntur, Dextimus à Dexter, Maturimus ſive Maturiſſimus ab antiquo Matur.

Sex iſta in *lis*, ſuperlativum formant mutando *lis* in *limus*: nempe, Facilis, facillimus: Docilis, docillimus: Agilis, agillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus: Similis, ſimillimus. In lis.

Quæ deſivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur: Maledicus, maledicentior, maledicentiſſimus, à Dico: Magniloquus, magniloquentior, magniloquentiſsimus, à loquor. Derivat. à dico, loquor, &c.

Plautus tamen à mendaciloquus, et confidentiloquus, uſurpat mendaciloquius, et confidentiloquius.

Benevolus, } volo. { Magnificus, } facio.
Benevolentior, } { Magnificentior, }
Benevolentiſſimus, } { Magnificentiſſimus, }

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia Magis et Maximè: ut, Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus. Comparatio nominum in us finit.

COMPARATIO INVSITATIOR.

Interim acre judicium adhibendum eſt, ut quæ in legendis authoribus raro occurrunt, raro ipſidem uſurpentur.

Cujuſmodi ſunt quæ ſequuntur.

Aſſiduior, ſtrenuior, egregiiſſimus, mitiſciſſimus, pientiſſimus vel piiſſimus, ipſiſſimus.

Perpetuiſſimus, } { Exigiſſimus, apud *Ovidium*.
Tuiſſimus, } { Multiſſimus, apud *Ciceronem*.

COMPA-

COMPARATIO ANOMALA.

BOnus, melior, optimus. Malus, pejor, pessimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus, ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequissimus. Citrà, citerior, citimus. Intrà, interior, intimus. Infrà, inferior, infimus. Extrà, exterior, extimus vel extremus. Suprà, superior, supremus vel summus. Pòst, posterior, postremus. Ultrà, ulterior, ultimus. Propè, propior, proximus, à quo proximior, apud *Ovidium*. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutissimus. Sæpè, sæpius, sæpissimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclytus, Inclytissimus. — Clarus, Clarissimus.

Opimus, Opimior, Opyor, Opyssimus. — ab Opis. — Sinister, Sinisterior.

Novus, Novissimus. — Juvenis, Junior.

Adolescens, Adolescentior. — Senex, Senior.

Potior, Potissimus. — Maximus natu.

Longinquus, Longinquior. — Antè, Anterior.

Pene, Penissimus. — Nuper, Nuperrimus.

Interdum autem à substantivis fit comparatio; sed abusivè: Neronior, Cinædior, Pœnior. — à Nerone, Cinædo, Pœno.

Com-

Comparationum Typus.

SINGULARITER.

	POSITIVUS.									COMPA.	SUPER.
	Doctus,	Tener.	Dulcis.	Felix	Prudens.						
Nom.	ns,	er	is							ior	mus
	a		is	x	ns					ior	ma
	um		e							ius	mum
Gen.	i									ioris	mi
	æ				ie						mæ
	i										mi
Dat.	o									iori	mo
	æ				i						mæ
	o										mo
Accu.	um	em		em	em					iorem	mum
	am	em		em	em					iorem	mam
	um		e	x	ns					ius	mum
Voc.	e,	er	is							ior	mus
	a		is	x	ns					ior	ma
	um		e							ius	mum
Ablat.	o									iore	mo
	â		i				e			iori	mâ
	o						i				mo

Com-

Comparationum Typus.

PLURALITER.

	POSITIVUS.		COMPAR.	SUPER
	Docti, Teneri, Dulces, Felices, Prudentes.			
Nom.	i	es	iores	mi
	e	es	iores	mæ
	a	ia	iores	ma
Gen.	orum / arum / orum	ium	iorum	morum / marum / morum
Dat.	is	ibus	ioribus	mis
Accuf.	os	es	iores	mos
	as	es	iores	mas
	a	ia	iora	ma
Vocat.	i	es	iores	mi
	e	es	iores	mæ
	a	ia	iora	ma
Ablat.	is	ibus	ioribus	mis

PRonomen est pars orationis, quâ in demonstranda aut repetenda re aliqua utimur.

Pronomina sunt quindecim; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt et sua composita: ut, Egomet, tute, idem, et similia: ut etiam, Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBUS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini, species, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura. Accidentia pronomini.

Species Pronominum est duplex; Primitiva et Derivativa. Pronominum Species.

Ad Primitivam spectant ista; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is. Primitiva.

Ex Primitivis alia sunt Demóstrativa, alia Relativa. Demonstrat.

Demonstrativa dicuntur eadem, quæ et Primitiva; nimirum, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Relativa autem sunt Ille, ipse, iste, hic, is, idem, qui. Relativa.

Derivativa sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras. Derivativa.

Derivativorum alia sunt Possessiva, alia Gentilia.

Possessiva sunt; Meus, tuus, suus, noster, vester. Possessiva.

Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem aut nationem, vel partes et sectas significent: ut, Nostras, Vestras, et Cujas nomen. Gentilia.

DE NUMERO.

Numerus pronominum duplex est, Singularis: ut, Ego; pluralis: ut, *Nos*. Numerus in pronomin.

DE CASU.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine. Vocativo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus, noster, nostras. *Martialis* tamen pronomini *Ipse* vocativum tribuere videtur, quum ait, Casus in pronom.

Ut Martis crescat amor, summique Tonantis,
A te Juno petat cestos, & ipsa Venus.

DE GE-

DE GENERE.

Genera pronominum. Genera ſunt in pronominibus, perinde ut adjectivorum nominum. Alia enim ad tria genera referuntur; ut, Ego, tu, ſui: alia per tria genera variantur; ut, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Pronominum declinatio prima. Declinationes pronominum ſunt quatuor.

Genitivus autem primæ declinationis exit in *i*: ut, Ego, tu: genitivo Mei, tui & ſui, quod recto caret in utroque numero.

Secunda. Genitivus ſecundæ deſinit in *ius*, vel *jus*: cujus formæ ſunt, Ille, ipſe, iſte: genitivo Illius, ipſius, iſtius: Hic, is, qui: genitivo Hujus, ejus, cujus.

Tertia. Genitivus tertiæ declinationis exit in *i*, *æ*, *i*, quemadmodum nominum adjectorum, qui per tres terminationes variantur: cujus ſortis ſunt,

Nominativo	Genitivo
Meus, mea, meum,	Mei, meæ, mei.
Tuus, tua, tuum	Tui, tuæ, tui.
Suus, ſua, ſuum,	Sui, ſuæ, ſui.
Noſter, noſtra, noſtrum;	Noſtri, noſtræ, noſtri.
Veſter, veſtra, veſtrum;	Veſtri, veſtræ, veſtri.

Quarta. Genitivus quartæ habet *ātis*: ex quo ordine ſunt,

Noſtras,	Genitivo	Noſtrâtis.
Veſtras,		Veſtrâtis.
Cujas,		Cujâtis.

Cæteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Perſonæ pronominum. Perſonæ pronom. ſunt tres, Prima, Secunda, Tertia, ut Ego. Tu. Ille.

DE FIGURA.

Figura. Figura eſt duplex: Simplex, ut Ego; Compoſita, ut Egomet.

Pronominum compoſitio. Pronomina inter ſe componuntur: ut, Egoipſe tuipſe, ſuiipſius, meïpſius.

Non

Nom.	Istic, / Istæc, / istoc, *vel* istuc.	Accus.	istunc, / istanc, / istoc, *vel* istuc.	Ablat. istōc, / istāc, / istōc.

1. Inter te.

Pluraliter, Nominativo & Accusativo Istæc. Eodem modo declinatur & illic, illæc, illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: ut, Cujusmodi, hujusmodi, illiusmodi, istiusmodi.

2. Cum nominibus.

Componuntur & cum præpositionibus: ut, mecū, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quicum, quibuscum.

3. Cum præpositionibus.

Componuntur etiam & cum adverbiis: ut,

Eccum, / eccum, / Eccos, / eccas,	ab *Ecce* & *is*.	Ellum, / ellam, / Ellos, / ellas,	ab *ecce* & *ille*, Ut & Idem quoque, ab *is*. & *demum*.

4. Cum adverbiis.

Cum conjunctione quoque componuntur: ut, Sing. Nominativo Hiccine, hæccine, hoccine, Accusativo, hunccine, hanccine hoccine, Ablativo hoccine, haccine, hoccine. Plural. Hæccine, neutrum.

5. Cum conjunctione.

Componuntur denique cum syllabicis adjectionibus: ut, *Met, te, ce, pte.*

6. Cum syllab. adject.

Met adjicitur, primæ & secundæ personæ: ut Egomet, meimet, mihimet, memet, nosmet, &c. Sic Sibimet quoque, ac semet dicimus.

Met.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse verbum à tumeo, sed tumet, tibimet, semet, nosmet &c.

Te adjicitur istis, Tu, ut, istetce, ut tete.

Te.

Ce adjicitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iste, quoties in s desinunt; ut, Hujusce, hisce, illiusce, istiusce, hosce, illosce, istosce.

Ce.

Pte apponitur istis ablativis,

Meâ, / Tuâ, / Suâ, / Nostrâ, / Vestrâ,	ut	Meapte: / Tuapte: / Suapte: / Nostrapte: / Vestrapte.

Pte.

Interdum etiam masculinis & neutris adhiberi solet: ut, Meopte marte, tuopte labore, suopte jumento, nostropte damno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis. Quis, in compositione hisce particulis postponitur,

En, Ecquis, Et hæc tam in fœminino
Ne, Nequis, singulari, quam in neutro
Alius, ut Aliquis, plurali, *quæ* habent, non
Num, Nunquis, *quæ*: ut, Siqua mulier,
Si, Siquis, Nequa flagitia, &c.

Ecquis. Præter Ecquis, quod utrumque in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur Quis, in compositione:

Nam, Quisnam, Et hæc vbique (præ-
Piam, Quispiam, terquam in ablativo
Putas, ut Quisputas, singulari) *quæ* habent,
Quam, Quisquam, non *qua*; ut, Quænam
Quæ, Quisque: dextima? Negotia
quæpiam, Optima quæque.

Quis. Quis etiam cum seipso componitur; ut Quisquis, quod & in hunc modum variatur;

Nominativo Quisquis, quicquid, Accusativo Quicquid; Ablativo Quoquo, quaqua, quoquo.

Qui. Qui in compositione præponitur his particulis.

Dam, Quidam, Et hæc vbique (præ-
Vis, Quivis, terquam in ablativo
Libet, ut Quilibet, singulari) *quæ* reti-
Cunq. Quicunq; nent, non *qua*: ut,
Quædampuella, Quæcunque facinora.

De Verbo.

VErbum est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agere ve, aut pati significat. ut, Sum, existo, moveo, moveor, tango, tangor.

Verbum dividitur inprimis in personale, ut, Doceo: & impersonale, ut Oportet. Verbum Personale.

Personale est, quod certis personis distinguitur: ut, Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt. Verbum Impersonale.

Contrà, Impersonale dicitur, quod diversarum personarum vocibus non distinguitur nec variatur: ut, Pœnitet, tædet, miseret, oportet.

DE ACCIDENTIBUS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista; Genus, modus, tempus, Figura, Species, Persona, Numerus, Conjugatio.

DE GENERE.

Quinque sunt verborum genera; { Activum, Passivum, Neutrum, } { Deponens, Commune.

ACTIVUM.

Activum est, quod agere significat, & in *o* finitum, passivum in *or* formare potest: ut, Doceo, doceor, Lego, legor. Activum.

PASSIVUM.

Passivum est, quod pati significat, & in *or* finitum, activi formam, *r* dempto, resumere potest: ut, Amor, amo. Afficior, afficio. Passivum.

NEUTRUM.

Neutrum. Neutrum est, quod in *o* vel in *m* finitum, nec activam, nec passivam formam integrè induere potest: ut, Curro, ambulo, jaceo, sum.

Neutrorum tria sunt genera.

Neutrum substantivum. Neutrum absolutum. Nam aliud Substantivum dicitur: ut, Sum, es, est, sumus, &c. Aliud Absolutum, sic dictum quòd ipsum per se sensum absolvat.

Atque hoc rursum duplex est: Nam alterum actionem cõpletam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem: ut, Ambio, dormio, pluit, ningit, alterum verò passionem in ipso completam indicat: ut, Palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Tertium genus neut. Est præterea & aliud, cujus actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passivæ vocis usurpat: ut,

Bibo vinum, } Vinum bibitur,
Curro stadium, } Stadium curritur.
Vivo vitam, } Vita vivitur.

Sunt deniq; quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: ut, Eo, adeo, mingo, comminge.

DEPONENS.

Deponens. Deponens, quod in *or* finitum, vel activi significationem habet; ut, Loquor verbum, vel neutrius, ut Philosophor.

COMMVNE.

Commune. Commune, quod in *or* finitum, tàm activam quàm passivam significationem obtinet: ut, Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, mentior, multàque id genus alia, quæ passim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur.

Indicativus. Indicativus, qui simpliciter aliquid fieri, aut non fieri definit: ut, *Probitas laudatur & algel.* Hic modus aliquando per interrogationem usurpatur, ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem; ut, *An in astu venit aliud ex alio malum?*

Imperativus. Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic modus futurũ non habet, sed præsẽs duplex: ut apud Propertium; *Aut si es dura, nega; sin es non dura, venito.* Virg. *Tityre dum redeo (brevis est via) pasce capellas;*

Et potum pastas age Tityre; & inter agendum
Occurso capro (cornu ferit ille) caveto.

Præteritum autem à Subjunctivo mutuatur. Cic. *Sed amabote, nihil incommodo valetudinis tuæ fecisti?* Martial. *Dic quotus es quanti cupias cœnare? nec illum*
Addideris: verbum [illegible] *tibi est.* Quia

Quin & illa passiva, præceptum sit, dictum sit: determinatum sit, præteriti Imperativi esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam permissivus dicitur, quòd interdum per hunc permissio significetur: ut,

Si sine pace tua, atque invito Numine, Troes
Italiam petiere; luant peccata, nec illos juveris auxilio.

Denique aliquando etiam suppositivus, aut hortativus appellatur: ut Virgilius,

—amus, & in media arma ruamus.

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam; nec refert factáne sit, an fiat, an sit facienda: ut, *Vtinam bonis literis suus detur honos.* Optativus.

Modus optativus, Potentialis, & subjunctivus, quinq; separata eisdem vocibus tempora habere videntur; ut est author Linacrus. Præterea notandum est, præsens hujusmodi assumere quandoq; significationem futuri: ut, *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid significamus: ut, *Expectes eadem à summo, minimeq; puta*; pro *potes expectare. Non expectes, ut statim gratias agi, qui sanatur invitus*; pro *non debes expectare. Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro *vult affirmare.* Potentialis.

Græci hunc modum nunc per Indicativum, nunc per Optativum & particulam ἂν exprimunt. Græcorum optandi modus.

Subjunctivus, qui nisi alteri subjiciatur orationi, vel alteram sibi subjectam orationem habeat, per se sententiam non absolvit: ut, Subjunctivus.

Si fueris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris. Nota.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conveniunt: discernuntur verò significatu, & signis. Optativus enim semper adhæret adverbio cuipiam optandi: ut, *Vtinam veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neq; ullum adverbium adjunctum habet, nec conjunctionem. Subjunctivus autem

tem ſemper aliquam conjunctionem annexam habent: ut, *Si venero, Ut taceas; Cum cunavero.*

Infinitivus. Infinitivus, qui agere quidem aut pati ſignificat, ſed citra certam numeri & perſonæ differentiam: ut, *malim probus eſſe, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora ſunt quinque.

Præſens. Præſens, quo actio nunc geri ſignificatur; ut, *Scribo.*

Imperfect. Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuiſſe ſignificatur, non tamen abſolutam tunc temporis fuiſſe actionem: ut,

Virgil. *Hic templum Iunoni ingens Sidonia Dido*
Condebat: Erat enim adhuc in opere.

Perfectum. Perfectum, quo præterita abſolutaq; ſignificatur actio. Hoc in paſsivis, deponentibus, & communibus duplex eſt, & ob id duplici circuitione explicatum: Alterum, quo proxime præteritum exprimitur: ut *Pranſus ſum:* Alterum, quo ulterius præteritum indicatur, ut *Pranſus fui.* Non enim, ſi modò *pranſus ſo, pranſus fui* commodè aptéve dixeris.

Pluſquam perfectum. Pluſquam perfectum, quo actio jamdiu præterita ſignificatur.

Futurum. Futurum, quo res in futuro gerenda ſignificatur

Hic Promiſsivus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: ut Ovid. *Ibimus ô Nymphæ, monſtrataque ſaxa petemus.*

Hujus aliud genus eſt, quod Exactum vocant: ut *Video, abiero.*

Ter. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum futurum, etiam in ſubjunctivo modo reperitur: ut

Plin. *Ero ſecurior dum legam, ſtatimq; timebo cùm legero.*

DE FIGURA.

Figura eſt duplex: Simplex, ut Facio; Compoſita, ut Calefacio.

Verbi

Verba composita quorum simplicia exoleverunt, sunt, Defendo, offendo, aspicio, conspicio, adipiscor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, infligo, instigo, impico, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: ut, Impleo, à πλω. Percello, à χελλω.

DE SPECIE.

Species est duplex:

Primitiva, quæ est prima verbi positio; ut Ferveo: Derivativa, quæ à Primitiva deducitur; ut Fervesco. Derivativorum genera sunt quinque. Primitiva. Derivativa.

Inchoativa, à Grammaticis appellata (quæ Valla meditativa potius, & augmentativa appellat,) in *sco* desinunt: ut, Labasco, calesco, ingemisco, edormisco. Inchoativa.

Hæc autem inchoationem significant ut Lucescit, id est, *incipit lucere, aut certè gliscere & intendi*: ut apud Virgil. *Expleri mentem nequit, ardescitque tuendo*: hoc est, *Magis magisque ardet*. Ex his pleraque pro thematibus primariis usurpantur: ut, *Timesco, hisco, conticesco*, id est, *Timeo, hio taceo*.

Frequentativa desinunt in *to, so, xo*, aut *tor*: ut visito, affecto, scriptito, pulso, viso, quasso, nexo, texo, vexo, sector, seitor, sciscitor. significant autem vel assiduitatem quandam; vel conatum: ut, Dictito, id est, *frequenter dico*; viso, id est, *eo ad videndum*. Frequentativa.

Huc pertinent & illa, vellico, fodico, albico, & similia ad genus, quæ à Grammaticis etiam apparativa appellari solent. Apparativa.

Desiderativa finiunt in *urio*: ut, Lecturio, parturio, esurio, cœnaturio. Hæc ad significationem suorum Primitivorum studium, atque appetentiam quandam adjiciunt: ut, Lecturio, id est, *Legere cupio*; Cœnaturio, id est, *cupio cœnare*. Desiderativa.

Diminutiva. Diminutiva, in *lo*, vel *sso*, exeunt: ut, Sorbillo, cantillo, pitisso, id est *parùm ac modicè sorbeo, canto, bibo*,

Imitativa. Imitativa sunt, quæ imitationem significant: ut, Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hâc formâ non adeò delectati sunt: unde pro Græcisso, Græcor usi sunt: ut Cornicor, à cornice; Vulpinor, à vulpe; Bacchor, à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ: prima, ut Lego; Secunda, ut Legis; Tertia ut, Legit.

DE NUMERO.

Numeri sunt duo: Singularis, ut Lego; Pluralis, ut Legimus.

DE CONIUGATIONE.

Quandoquidem de conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam ungues suos exactissimè callere debent: proximum fuerit, ut hæ Guilielmi Lilii de præteritis & supinis regulæ (lucidissimæ quidem illæ, compendiosissimæque, nec sane minùs utiles) pari aviditate imbibantur.

G. LIL. DE SIMPLICIVM verborum primæ Conjugationis communi Præterito.

As, avi.

* Hypermeter versus plus justo unâ syllaba constat; sed collidenda cum prima vocis sequentis versûs; id quod omnium communis est.

A S in præsenti perfectum format in avi;
Ut, no nas navi, voco vocas vocavi:
Demo lavo lavi, juvo juvi, nexóque nexui; *
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verbum
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui dat.
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat.
Atque cubo cubui: rarò hæc formantur in avi.
Do das vitè dedi, fio fiàs formant steti vult.

Secun-

Secundæ Conjugationis commune Præteritum.

ES in præsenti perfectum format ui dans; Es ui
Vt nigreo nigres nigrui: jubeo excipe jussi,
Turbeo, turbui habet, terpsi quoque; mulceo mulsi;
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videóque
Vult vidi; sed prandeo prandi, strideo stridi,
Suadeo, suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
Quatuor his inst à geminatur syllaba prima:
Pendeo namque pependi, mordeo vultque momordi,
Spondeo habere spopondi, tondeo vultque totondi.
L vel R ante geo si stet, geo vertitur in si; Geo.
Virgo ut ursi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo flevi, fles flevi, leo levi, indéque natum
Deleo delevi, pleo plevi, neo nevi:
A maneo mansi formatur: torqueo torsi,
Haereo vult hæsi. Veo fit vi; ut fervco fervi: Veo.
Niveo, & inde satum poscit conniveo nivi
Et nixi: cieo civi, vieóque vievi.

Tertia Conjugatio.

TErtia præteritum formabit ut hîc manifestum.
Bo fit bi, ut lambo lambi: scribo excipe scripsi, Bo.
Et nubo nupsi; antiquum cumbo cubui dat.
Co fit ci, ut vinco vici: vult parco peperci Co.
Et parsi, dico dixi duco quoque duxi.
Do fit di, ut mando mandi: sed scindo scidi dat, Do
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudique;
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi:
Inde cado cecidi, pro verbero cædo cecidi.
Cedo pro discedere, sive locum dare, cessi: Cedo.
Vado vadi, lædo, ludo, dividoque, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do semper facium si.

Go

Go. Go fit xi, ut jungo junxi: sed x ante go vult si;
Vt spargo sparsi: lego legi, & ago facit egi;
Dat tango tetigi, pungo punxi pupugique:
Dat frango fregi: cum signat pungo pupugi;
Vult pepigi, pro jungo, pegi; pro cano, panxi.

Ho. Ho fit xi; trahe ceu traxi docet, & veho vexi.

Lo. Lo fit ui, colo ceu colui: psallo excipe cum p,
Et sallo sine p; nam salli formatur utrumque:
Dat vello velli, vulsi quoque, fallo fefelli,
Cello pro frango, cecidi; pello pepulique.

Mo. Mo fit ui, vamo seu vomui: sed como facit emi,
Como petit compsi; promo prompsi: adjice demo
Quod formant dempsi, sumo sumpsi, primo pressi.

No. No fit vi, sino ceu sivi: tenuo excipe tenui;
Dat sterno stravi, sternor previ, linoluevi,
Interdum lini & livi; cerno quoque crevi:
Gigno, pono, cano, gemui, posui, cecini dant.

Po. Po fit psi, ut scalpsi scalpsi, rumpe excipe rupi;
Et strepo quod format strepui, crepo quod crepui dat.

Quo. Quo fit qui, ut linquo liqui: quoque demito coqui.

Ro. Ro fit vi, sero ceu pro planto & semino, sevi,
Quod serui melius dat mutans significatum:
Vult verro verri & versi, uro ussi, gero gessi,
Queroque sivi, tero trivi, curro cucurri.

So. So, velut accerso, arcesso, incesso, atque lacesso,
Formabit si vi: Sed tolle capesso capessi,
Quodque capessivi facit, atque facesso facessi,
Si, viso visi: sed pinso pinsui habebit.

Sco. Sco fit vi, ut pasco pavi: vult pasco popasci,
Vult didici disco, quexi formare quinisco.

To. To fit ti, ut verto verti: sed sisto nocetur
Pro facio stare activum, nam jure stiti dat.
Dat mitto misi, peti: peto sive petivi.
Sterto stertui habet, meto messui: ab ecto fit exi,
Vt flecto flexi: pecto dat pexui, habetque
Pexi; etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo

Vo fit vi, ut volvo volvi: vivo excipe vixi, Vō
Nexo ut nexui habet, sic texo texui habebit. Xo.

Fit cio, ci: ut facio feci, jacio quoque jeci; Cio
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi.

Fit dio di, ut fodio fodi. Gio, ceu fugio gi. Dio. Gio,
Fit pio pi, ut capio cepi: cupio excipe pivi, Pio,
Et rapio rapui, sapio sapui atque sapivi.

Fit rio ri, ut pario peperi. Tio si, geminans, Rio,
Vt quatio quassi, quod vix reperitur in usu. Tio.

Denique uo fit ui, ut statuo statui; pluo pluvi uo,
Jumat, sive pluvi; struo sed struxi, fluo fluxi.

Quarta Conjugatio.

Quarta dat is ivi, ut monstrat scio scis tibi scivi
Excipias venio dans veni, cambio cambsi,
Haurio sarcio sarsi, sarcio sarsi, Excipe Venio, cambio, &c.
Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi,
Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi,
Prosalto salio salui, & amicio * amicui dat: * Pes proceleusmaticus,
Parcius utemur cambivi, hautivi, amicivi,
Sepivi, sanxivi, sarcivi, atque salivi.

De Compositorum Verborum Præteritis.

Præteritum dat idem simplex & compositivum,
Vt docui edocui monstrat. Sed syllaba semper,
Quam simplex geminat, composto non geminatur:
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo:
Atque cado, disco, sto, posco ri e cretis.
A Plico compositum cum sub, vel nomine, ut ista, Plico,
Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi,
Applico, complico, replico, & explico, ui vel in avi.
Quamvis vult oleo simplex olui, tamen inde Oleo,
Quod vis compositum melius formabit olevi:
Simplicis at formam redolet sequiturque suboletque. Pungo.
Composita a pungo formabunt omnia punxi.

Vidi unum pupugi, interdúmque repungo repunxi.

Do — *Natam a do, quando est inflexio tertia, ut addo, credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel abdo, Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: at unum*

Sto. — *Abscondo abscondi. Natum â stostas stiti habebit.*

Mutantia primam vocalem in E.

VErba hæc simplicia præsentis, præteritique, Si componantur, vocalem primam in e mutant: Damno, lacto, sacro, fallo, arceo, tracto, satisfacio,

Pario. — *Partio, carpo, patro, scando, spargo: parióque Cujus nata peri duo comperit & reperit dant: Cætera sed parui; velut hæc, aperire, operire.*

Pasco. — *A pasco, pavi, tantùm compósta notentur Hæc duo, compesco, dispesco, pescui habere: Cætera, ut epasco, servabunt simplicis usum.*

Mutantia primam vocalem in I.

Hæc, habeo, lateo, salio, statuo, cado, lædo, Pango dans pepigi, cano, quæro, cædo, cecidi, Tango, tego, teneo, taceo, sapio, rapióque, Si componantur, vocalem primam in i mutant: Vt rapio rapui, eripio, eripui: â cano natum,

Cano. — *Præteritum per ui, ceu concino continui dat.*

Placeo. — *A placeo sic displiceo; sed simplicis usum Hæc duo, complaceo cum perplaceo, bene servant.*

Pango. — *Composita â pungo retinent a quatuor ista, Depango, oppango, circumpango, atque repango.*

Maneo. — *A maneo, mansi, minui dant quatuor ista, Præmineo, emineo, cum promineo, immineóque: Simplicis at verbi servabunt cætera formam.*

Scalpo, calco, salto. — *Composita â scalpo, calco salto, a per u mutant: Id tibi demonstrant exculpo, inculco, resulto.*

Claudo, quatio, lavo. — *Composita â claudo, quatio, lavo, rejiciunt a: Id docet â claudo, occludo, excludo: â quatióque, Percutio, excutio: â lavo, proluo, diluo nata.*

*Possthabeo simplicis formam ervat.

Mutantia

Mutantia primam vocalem in I, præterquam in præterito.

HÆc sic componas, ago, emo, sedeo, rego, frango,
Et capio, facio, lacio, specio, premo, semper — Excipiuntur Cœmo.
Vocalem primam præsentis in i sibi mutant,
Præteriti numquam; ceu frango refringo refregi:
A capio incipio incepi. Sed pauca notentur:
Namque suum simplex pergo sequitur, satagóque. — Ago.
Atque ab ago dego dat degi, cogo, coegi:
A rego sic pergo perrexi, vult quoque surgo — Rego.
Surrexi, mediâ præsentis Syllabâ ademptâ.
Nil variat facio, nisi præpositio præeunte: — Facio.
Id docet olfacio, cum colfacio, inficióque.
A lego nata, re, * se, per, præ, sub, trans, præcunte, — Lego.
Præsentis servant vocalem; in i cætera mutant:
De quibus hæc, intelligo, diligo, neglego, tantùm
Præteritum lexi faciunt; reliqua omnia legi.

De simplicium verborum Supinis.

NVnc ex præterito discas formare Supinum.
Bi sibi tum format, sic namque bibi bibitum fit. — Bi.
Ci fit ctum; ui, vici victum, testatur & ici — Ci.
Dans ictum; feci factum, jeci quoque jactum.
Di fit sum, vt, vidi visum: quædam geminant s; — Di.
Vt pandi passum, sedi sessum: adde scidi quod
Dat scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossum.
Hic etiam adverias, quod syllaba prima supini,
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idque totondi dans tonsum docet, atque cecidi
Quod cæsum, & cecidi quod dat cæsum, atque tetendi
Quod tensum & tentum, tutudi tunsum, atque pepedi
Quod format peditum; adde dedi quod jure datum vult.
Gi fit ctum, ut legi lectum: pegi pepigique — Gi.
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi, fugitum dat.

Li *fit* ſum; *ut* ſalli, *ſtans pro* ſale condio, *ſalſum*:
Dat pepuli pulſum, cecidi caſum, atque fefelli
Falſum; *dat velli vulſum*: *tuli habet quoque Latum*,
Mi, ni, pi, qui, Mi, hi, pi, qui, tum *fiunt*; *velut hic manifeſtum*,
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum,
A capio cepi dant captum, à cæpio cæptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.
Ri. Ri *fit* ſum, *ut verri verſum*: *peperi excipe partum*.
Si. Si *fit* ſum, *viſi viſum*: *tamen ſi geminato*
Miſi ſormabit miſſum: *fulſi excipe fultum*,
Hauſi hauſtum, ſarſi ſartum. farſi quoque fartum,
Vſi uſtum, geſſi geſtum; *torſi duo, tortum*
Et torſum, indulſi indultum indulſumq; requirit.
Pſi. Pſi *fit* ptum, *ut ſcripſi ſcriptũ*: *campſi excipe campti*.
Ti. Ti *fit* tum; *à ſto nam q; ſteti, à ſiſto q; ſtiti ſit*,
Præterito, commune ſtatum: *veti excipe verſum*.
Vi. Vi *fit* tum, *ut ſlavi ſlatum*: *pavi excipe paſtum*;
Dat lavi lotum, interdum lautum atque lavatum;
Potavi potum, interdum facit & potatum:
Sed ſavi ſautum, cavi cautum: *à ſero ſevi*
Formes rite ſatum; *tevi lineq; litum dat*;
Solvi à ſolvo ſolutum, volvi à volvo volutum;
Vult ſingultivi ſingultum, veneo venis
Venivi venum, ſepelivi rite ſepultum.
ui. *Quod dat* ui *dat* itum, *ut domui domitũ*: *excipe quod*
Verbum in uo, *quia ſemper* ui *formabit in* utum;
Exui ut exutum: *à ruo deme rui. ruitum dans*.
Vult ſecui ſectum, necui nectum, fricuique
* Pes Proceleumaticus. *fricum*; *miſcui item miſtum*, * *ac amicui dat amictum*.
Torrui habet toſtum, docui doctum, tenuique
Tentum, conſului conſultum, alui altum alitumq;;
Sic ſalui ſaltum, colui occului quoque cultum:
Pinſui habet piſtum, rapui raptum; *ſeruiq;*
A ſero vult ſertum; *ſic texui habet quoq; textum*.
Quædam mutant ui in ſum. *Hæc ſed* ui *mutant in* ſum: *nam ſenſeo ſenſum*,
Celui habet celſum; *meto meſſui habet quoq; meſſum*;

Nexui item nexum, ſicpexui habet quoque pexum:
Dat patui paſſum, caſſum cauiumque.

Xi ſit ctum, vt vinxi vinctum, quinque abjiciunt n:
Nam ſinxi ſictum, minxi mictum, inque ſupino
Dat pinxi pictum, ſtrinxi, vinxi quoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant; & fluxi fluxum.

De Compoſitorum Verborum Supinis.

Compoſitum vt ſimplex formatur quodque ſupinum,
Quamvis non eadem ſtet ſemper ſyllaba vtrique.
Compoſita à tundo, tuſum, dempta n, tuſum; à ruitum fit,
Inde dempto, ruitum, & à ſalio ſaltum quoque ſultum:
A ſero, quando ſatus perfectum, compoſita ſitum dant.
Hæc, captum factum, ſactum, raptum, à per mutant;
Et cautum, partum, ſparſum, parcum, quoque farcum.

Verbum edo compoſitum, non eſum, ſed ſacit eſum:
Pium diuaxat comedo, formidat vterque.
A noſce tantum duo cognitum & agnitum habentur;
Cetera dant notum: nullo eſt jam noſcitum in vſu.

Tundo.
Ruo.
Salio.
Sero.
Edo.

De Præteritis Verborum in *Or*.

VErba in or, admittunt ex poſteriore ſupino
Præteritum, verſo u per us & ſum conſociato
Vel fui: vt alebo, lectus ſum vel fui. At horum
Num eſt deponens, nunc eſt commune notandum:
Nam labor laſſus, patior dat paſſus, & inde
Nata; vt compatior compaſſus, perpetior que.
Formans perpeſſus, fatcor quod faſſus, & inde
Nata; vt confiteor confeſſus, diffiteorque.
Formans diffeſſus: gradior dat greſſus, & inde
Nata; vt digredior digreſſus. Iungefatiſcor
Feſſus ſum, menſus ſum metior, ui or & uſus.
Pro texo ordior texui, pro intexo dat ordior orſus,
Nitor niſus vel nixus ſum, ulciſcor & ultus:
Inſcor ſimul iratus, vcor utque vatus ſum,
Obliviſcor vult oblitus ſum: fruor optat

Patior.
Fateor.
Gradior.

Fruitus

Tuor & Tueor.

Fruitus vel fruitus, miserei iunge miserus.
Vultuor & tuor non tutus sed tuitus sum,
Quamvis & tutum & tuitum sit utrique supinum;
Aloquor addesecutus; & æ sequor addesecutus;

Apiscor.

Experior facit expertus: formare patiscor
Gaudet patlusfum, nanciscor nactus: apiscor,
Quod vetus est verbum; aptus sum, unde adipiscor adeptus
Iunge queror questus, proficiscor junge profectus;
Expergiscor sum experrectus: & hæc quoque, commi-
niscor commentus, nascor natus, morior que
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De verbis geminum præteritum habentibus, viz. Activæ & Passivæ vocis.

Præteritum activæ & passivæ vocis habent hæc;
Cæpo cœpavi & cœptus sum tibi format,
Iuro juravi & juratus, poëque potavi *
Et potus, tribuo tributavi vel tributus:
Sic caveo cavi & cautus sum, prandeo prandi
Et prandsus, pateo patui & passus, placeôque
Dat placui & placitus, fuesco fuevi inque fuetus;
Veneo pro vendor; venivi venditus & sum,
Nubo nupsi nuptâque sum, mereor meritus sum
Vel merui: adde libet libuit libitum; & licet adde
Quod licuit licitum, tædet quod tæduit & dat
Pertæsum: adde pudet faciens puduit puditumque;
Atque piget, tibi quod format piguit pigitumque.

* Versus hypermeter.

De Neutro-passivorum præteritis.

Neutro-passivum sic præteritum tibi format,
Gaudeo gavisus sum, fido fisus, & audeo *
Ausus sum, fio, factus, soleo solitus sum,
Mœreo sum mœstus: sed Phocæ nomen habetur.

De Verbis præteritum mutuantibus.

Flavesco. Rubesco. Luceseo.

Quædam præteritum verba accipiunt aliunde:
Inceptivum in sco, stans pro primario, adoptat

Præte-

Præteritum ejuſdem verbi: vult ergò tepeſco
A tepeo tepui, ferveſco à ferveo, fervi;
A video cerno vult vidi, à concutio vult
Præteritum quatio concuſſi, à percutióque
Percuſſi ferio; à mingo vult mcio minxi;
A ſedeo ſido vult ſedi. à ſuffero tollo
Sustuli; & à ſuo ſum fui, à tulo rit è fero tuli;
A ſto ſiſto ſteti, tantùm pro ſtare, furóque
Inſanivi, à verbo ejuſdem ſignificati:
Sic poſcunt, veſcor, medeor, liquor, reminiſcor,
Præteritum à paſcor, medicor, liqueſio, recordor.

De Verbis Præterito carentibus.

PRæteritum fugiunt vergo, ambigo, gliſco, fatiſco,
Polleo, nideo: Ad hæc inceptiva, ut pueraſco:
Et paſſiva, quibus caruere activa ſupinis
Vt metuor, timeor: Meditativa omnia præter
Parturio, eſurio, quæ præteritum duo ſervant.

Silveſco.
Fruticeſco.
Sterileſco.
Dieſco.
Deſiderativa ut, Miſturio.
Scripturio.
Iturio.
Cacaturio.

Verba Supinum rarò admittentia.

HÆc rarò aut nunquã retinebunt verba ſupinũ,
Lambo, mico, micui, rudo, ſcabo, parco, peperci,
Diſpeſco, poſco, diſco, compeſco, quiniſco,
Dego, ango, ſugo, lingo, ningo, ſatagóque,
Pſallo, volo, nolo, malo, tremo, ſtrideo, ſtrido,
Flaveo, liveo avet paveo, conniveo, fervet:
A uno compoſitum, ut renuo, à cado, ut incido; præter
Occido, quod facit occaſum, recidóque recaſum,
Reſpuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, calvo,
Et ſterto, timeo. Sic luceo, & arceo cujus
Compoſita ercitum habent: Sic à gruo, ut ingruo natũ:
Et quæcunque in ui formantur neutra ſecundæ:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceóque,
Pareo, item & careo, noceo, pateo, lateóque,
Et valeo, caleo: gaudent hac vamque ſupino.

De Verbis Defectivis.

Sed nunc, ut totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba
Quæ quia claudâ quidem remanent, nec versibus apta
Qui rectis pedibus pleniſque incedere gaudent,
Hiſce ſequens dabitur, quem cernis, ſermo ſolutus.

Aio. Præſens Indicativi, Aio, ais, ait, *Plur.* aiunt. Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. *Plu.* Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperativus, Ai. Præſens Optativi, Potẽtialis, & Subjũctivi, Aias, aiat. *Plur.* Aiamus, aiant. Præſens partici. Aiens.

Auſim. Præſens Optativi, & Subjunctivi, Auſim, auſis, auſit, *Plural.* Auſint.

Salve. Indicat. Salvebis. Imper. Salve, ſalveto. *Plural.* Salvete, ſalvetote Infinit. Salvere.

Ave. Imperat. Ave, aveto. *Plur.* Avete, avetote. Infin. Avere.

Cedo. Imperat. Cedo. *Plur.* Cedite: id eſt *Dic*, vel *porrige*; *Dicite*, vel *porrigite*.

Faxo. Futurum Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro *faciam* vel *fecero*. *Plural.* Faxint.

Forem. Imperfectum Optat. Potent. & Subjunct. Forem fores, foret; pro *eſſem*, *eſſes*, *eſſet* *Plural.* Forent. Infinitivus, Fore, id eſt, *Futurum eſſe*.

Queſo. Præſens Indicat. Quæſo. *Plural.* Quæſumus.

Infit. Infit, ſola vox eſt, *dicit*, ſeu *dixit* ſignificans *Plur.* Infiunt. id eſt, *Dicunt*.

Inquio. Præſens Indicativi, Inquio vel inquam, inquis, inquit, *Plu.* inquimus, inquiunt. Præter perfectum, inquiſti, inquit. Futurum. Inquies, inquiet. Imperat. Inque apud *Ter.* inquito apud *Plautum*. Præſens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Inquiat. Particip. Inquiens.

Vale. Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. *Plu.* valete, valetote. Infinit. valere.

Hæc

Hæc quatuor sequentia, Odi, cœpi, memini, novi, omnes voces præteriti perfecti & plusquã perfecti omniũ modorũ integras habent; ut & futuri quoque, quoties à præterito indicativi formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, nisi quòd Memini in Imperativo *Sin.* Memento *Plu* Mementote habet. Odi, novi, & cœpi, carent Imperativo. Odi, cœpi, memini, novi.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer à for, simplicia non reperiri.

Præterea, { Dic, Duc, Fer, Fac, } pro { Dice, Duce, Fere, Face, } Voces esse per Apocopen concisas & decurtatas.

Denique notabunt, Eo & queo, habere imperfectum Ibam, quibam: in futuro, Ibo, quibo.

De verbis Impersonalibus.

ET de Personalibus quidem hactenus dictũ esto deinceps verò de Impersonalibus dicendũ, quæ nominativũ certæ personæ non recipiunt, sed mutatur nominativus personæ in obliquos: ut quod anglicè personaliter dicimꝰ, *I must read Virgil*, Latinè impersonaliter effertur, *Oportet me legere Virgilium*.

Impersonalia igitur appellantur non quod personâ careant, (habent enim, ut vidimus, vocem tertiæ personæ tam activam quàm passivam, quã plurima) sed quia nullius personæ aut numeri certam significationem, nisi ex adjuncto nominis & pronominis casu obliquo, sortiantur: nam *Oportet me* primæ personæ esse videtur, numeríque singularis: *Oportet nos*, primæ personæ pluralis: *Oportet te*, secundæ personæ singularis: *Oportet vos*, secundæ pluralis; atque itidem de reliquis. Impersonalia cur sic dicta.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Activæ vocis, & passivæ vocis.

Impersonalia activæ vocis.

Impersonalia activæ vocis sunt hæc & his similia:

Est,	Accidit,		
Interest,	Contingit,	Vacat,	Juvat,
Refert,	Evenit,	præstat,	cõstat,
Placet,	Expedit,	Restat,	cõducit
Libet,	Liquet,	Decet,	miseret
Pœnitet,	Licet,	oportet	Piget,
Tædet,	Solet,	Potest,	Pudet.

Denique nullum ferè verbum est tam personale ut non idẽ impersonalis formã possit induere; nec è diverso. Horum tamen quædam personaliter usurpantur, ut, *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest. Ars juvat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: ut, Pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentiũ; *Quæ adsolent quæq; oportent signa ad salutem esse, huic omnia adesse video.*

Conjugantur in tertia persona.

Conjugantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A *Liquet*, non extat præteritũ.

Tædet, pertæsum format.

Miseret & Miseresci, misertum est.

Inveniuntur etiam in usu,	Placitum est,	Præterit. à	Placet.
	Libitum est,		Libet.
	Puditum est,		Pudet.
	Licitum est,		Licet.
	Pigitum est,		Piget.

Impersonalia passivæ vocis fiunt ab omnibus verbis activis & neutris: ut, Curritur, turbatur.

Impersonalia supinis, & vocibus Gerundij carẽt.

DE GERUNDIIS.

GErundia porrò voces participiales vocari possunt, quòd similia participiis sunt: sicut proverbialia dicimus, quæ sunt similia proverbiis.

Proinde, quia parum videbamus convenire inter Grãmaticos, utrùm ad verba, an ad participia propiùs

piùs pertineant, hîc in confinio utriusque partis relinquimus, ut utri velint, sese regno addicant.

Porro à nomine casum, à verbo agendi vel patiendi vel neutrius significationem accipiunt.

Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideo nec justa verba esse possunt, nec participia.

Terminationes Gerundii.

Gerundii terminationes sunt tres { *Di.* Genitivi casus. / *Do.* Dativi & Ablativi. / *Dum.* Nominativi & Accusat.

Gerundia autem activè majore ex parte significare, nulli dubium est; licèt interdum etiam passivè significent. Cujus rei exempla erunt ista: *Athenas quoque missus erudiendi causâ*: id est, *ut eruditetur*. *Vrit que videndo fœmina*: id est, *cum videtur*. *Satis ad cognoscendum illustria*: id est, *ut cognoscantur*. *Aptus ad discendum facilis*: id est, *ut discatur*.

DE SVPINIS.

Supina.

SVpina quoq; meritò participialia verba dicuntur, omniáq; cum gerundii vocibus cõmunia habent: Exeunt autem prius in *um*, posterius in *u*; ut *Visum*, *visu* Significat autẽ prius quidem fere activè (sicut in rudimentis dictum est) posterius verò passivè.

DE PARTICIPIO.

Participium.

PArticipium est pars orationis inflexa casu; quæ à Nomine, genera, casus, & declinationẽ, à Verbo, tempora & significationes; ab utroque numerum & figuram accipit.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidentia participiorum

Accidunt Participio septem { Casus, Genus, Declinatio, Tempus. } { Significatio, Numerus, Figura. }

De genere autem, & casu, & declinatione, idē hic statuendum, quod suprà in nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora participiorum sunt quatuor.

Tempora particip.

Præsens in *ans* vel *ens*, ut, Amans, Legens.

Præsens.

Cæterum iens, participium ab Eo simplex rarius legitur in nominativo; sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis: composita verò nominativum quidem in *iens* finitum habent, genitivum autem in *euntis*, ut, Abiens abeuntis, Reuiens redeuntis: præter unum, Ambiens Ambientis.

Nota.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia; ut, Abeundi, abeundo, abeundum: præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum.

Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus, } ut, { Doctus. Visus. Nexus. }

Futurum.

Futurum autem duplex: Alterum quidem in rus activæ ut-plurimùm significationis, aut neutralis, ut, Lecturus, Cursurus: Alterum verò in dus passivæ significationis semper, ut, Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio activa.

Activè, significant ea participia, quæ ab activis cadunt: ut, Docens, docturus; Verberans, verberaturus.

A neutris cadentia neutraliter significant: ut, Currens, cursurus: Dolens, dolituras.

Participia in dus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in *dus*: ut, Dubitandus, Vigilandus, Carendus, Dolendus.

Significatio passiva.

Passivè significant, quæ à passivis descendunt: ut, Lectus, legendus; Audiuus, audiendus.

Fiunt & participia passiva ab hujusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passivè usurpantur: ut, *Aratur terra*; hinc, *aratus & arandus terra.*

Participia

Participia formata à deponentibus, imitantur significationem suorum verborum: ut, Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor. Participia à deponentibus

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in *dus*: ut,

Sequendus, Utendus, Oblivisendus,
Loquendus, Patiendus, & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc activè, nunc passivè significant; ut, Virgil. *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Terent. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*
Virgil.— *mentitáque tela Agnosunt.*

Communium denique verborum participia, ipsorum significationem induunt; ut Criminans, criminatus criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter pœnitens, decens, libens, pertæsus, pœnitendus, pudendus. Impersonalium participia

Hæc participia, præter analogiam, à verbis suis deducuntur, parturus, nasciturus, sonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, nosciturus, morituros, otiturus, oiturus, futurus. Participia anomala deducta à verbis præter analogiam.

Similia participiis sunt ista, Tunicatus, togatus, personatus larvatus, & innumera hujus sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur. Participia derivata à nominibus.

NVMERVS.

Est & numerus in participiis, ut in nomine: Singularis, ut Legens; Plurales, ut Legentes. Numerus.

FIGVRA.

Figura est duplex: Simplex, ut, Spirans; Composita, ut, Respirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia. Volentem alium casum quàm suum verbum regunt: ut, Participia fiunt nomina

Abundans luctis, Patiens inediæ,
Alieni appetens, Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: ut, Infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur; ut, { Amans, Amantior, Amantissimus } { Doctus. Doctior. Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt; ut, *Expectem qui me nunquam visurus abisti?* hoc est, *Qui ex animo discessisti, ut me amplius non videres.* *Nullam mentionem fecit cometarum, nil præter missus si quid explorati haberet:* id est, *ita affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque; id est, *dignus est, vel debet amari. Vitæ laudandæ*; id est, *laudabilis.* *Ejicienda est hæc mollicies animi*: id est, debet *ejici.*

Participia præsentis temporis non rarò fiunt substantiva nomina. Modò in masculino genere; ut, Oriens, occidens, profluens, confluens; Modò in fœmininogur, Consonans, continens. Modo in neutro; ut, Contingens, accidens, antecedens, consequens. Modò in communi genere, pro verbalibus in *tor vel trix*: ut, Appetens, diligens, sitiens, indulgens. Animans, modò fœminiñ, modò neutrũ reperitur.

Participia præsen. temporis fiunt nomina.

DE ADVERBIO.

Adverbium.

ADverbium est pars orationis non flexa, quæ adjecta verbo sensum ejus perficit atq; explanat.

Explanat etiã interdũ & nomen: ut, *Homo egregiè impudens. Ne parum sis leno. Nimium philosophus.* Aliquoties & Adverbium: ut *Parum bonestè se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Accidentia Adverbio:

Adverbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas ex verborum circumstantiis colligenda est.

In

In loco significant, Hîc, illîc, istîc, intus, foris, usquam, nusquam, ubi, ubique, ubicunq; , ubilibet, ubicubique, ubivis, ubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, sicubi, inibi, ibidem, inferiùs, superiùs. Adverbia loci.

Ad locum respiciunt, Huc, illùc, istùc, intrò, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, siquò, eò, eódem, quólibet, quóvis, quúcunquè, foràs, horsum, aliorsum, dextrorsum, sinistrorsum, sursũ, deorsum, utróque, neutrò, quoquoversum. Ad locum significantia.

A loco denotant, Hinc, illinc, istinc, intus, foris, indè, undè, aliundè, alicundè, sicunde, necunde, indidem, undelibet, undevis, undecunq; , supernè, infernè, cœlitus, funditus. A loco significantia.

Deniq; per locum innuunt, Hàc, illàc, istàc, quacunquè, eâ, eadèm, aliâ, aliquâ, siquà, nequà, quaquà. Per locum significantia.

Adverbia temporis sunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, jamdudũ, quampridẽ, jampridẽ, usque, quousque, toties, quoties, aliquotics, heri, hodie, cras, pridie, postridie, perendie, mane, vesperi, nudiustertius, nudiusquartus, nudiusquintus, nudiussextus, &c. Diu, noctù, interdiu, nunc jam, nuper, aliàs, olim, item, pridẽ, tantisper, paulisper, parũper, sæpe, raró, subinde, identidẽ, plerumq; , quotidie, quotannis, nũquã, unquã, adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-diès, in-horàs, ut primùm, quum-primùm, simulac, simulatque. Temporis adverbia.

Usque temporis & loci adverbium est: ut, *Vsque sub obscurũ noctis. Ab Æthopia est usque huc* Est, & ubi pro semper, aut continuè ponitur: *ut Vsque meminiérc finus.* Vsque.

Adverbia numeri: ut, semel, bis, ter, quater, quinquies, sexies, septies, vigesies, vel vicies, trigesies, vel tricies, quadragies, quinquagies, sexagies, septuagies, octogies centies, millies, infinities Numeri.

Ordinis sunt, Indè, deinde, hinc, dehinc, deinceps, postrimò, imprimis, postremò, primùm, jamprimũ, denique, demũ, tandẽ, ad-summùm. Ordinis.

Adver-

Interrogandi. Adverbia interrogandi sunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin *pro* cur non, num quid ita, quò, unde, quantùm.

Vocandi. Vocandi sunt, Heus, ô, eho, & siqua sunt similia.

Negandi. Negandi: ut, Haud, non, minimè, nequaquam, nè *pro* non, & similia.

Affirmandi. Affirmandi: ut, Etiã, sic, quidni, sanè, prorsus, nempe, numirum, certè, profectò, adeò, planè, scilicet.

Iurandi. Iurandi: ut, Hercle, mehercle, medius fidius, Dius fidius, Pol, ædipol, Castòr, ecastor.

Hortandi. Hortandi: ut, Age, sodes, sultis, amabò, agedum, eho dum, ea, agitè.

Prohibendi. Prohibendi: ut, Ne, non.

Optandi. Optandi: ut, Utinam, si, ô si, ô.

Excludendi. Excludendi, ut, Modò, dummodo, tantummodo, solummodo, tantùm, solum, duntaxat, demum.

Congregandi Congregandi: ut, Simul, unà, pariter, populatim, universim, conjunctim, &c.

Segregandi. Segregandi: ut, Storsum, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, privatim, speciatim, bifariam, trifariã, omnifariam, plurifariam, ostiatim.

Diversitatis. Diversitatis: ut, Aliter, secus.

Eligendi. Eligendi: ut, Potiùs, potissimùm: imò, sat ùs.

Intendendi. Intendendi: ut, Valdè, nimis, nimium, immodicè, impensè, impensè, prorsus, penitus, funditus, radicitus, omnino.

Remittendi. Remittendi: ut, Vix, ægrè, paulatim, sensim, pedetentim.

Concedentis. Concedentis: ut, Licèt, estò, demùm, sit-ità sit-sint.

Negatæ solitudinis. Negatæ solitudinis: ut, Non solùm, non tantùm, non modò, nedum.

Qualitatis. Qualitatis: ut, Doctè, pulchrè, fortiter, graviter.

Quantitatis. Quantitatis: ut, Parùm, minimè, maximè, summùm, ad-summùm, & similia.

Comparandi. Comparandi: ut, Tam, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè.

Rei

Rei non peractæ: ut, ferme, fere, prope, propè-dum, tantùm, tantùm non, modò non. — Rei non peractæ.

Demonstrandi: ut, Eh, ecce, sic, ut cùm dicimus, *scribito*. — Demonstrandi.

Explanandi, ut, Id est, hoc est, quasi dicas, putà, puta, utpote. — Explanandi.

Dubitandi: ut, forsan, forsitan, fortassis, fortasse. — Dubitandi.

Eventus: ut fortè, casù, forte-fortuna. — Eventus.

Similitudinis: ut Sic, sicut, sicuti, ità, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, uti, velut, veluti. — Similitudinis.

COMPARATIO.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & comparantur, & regunt casus comparativi & superlativi: ut, Doctè, doctiùs illo, doctissimè omnium: similiter, bonè, melius, optimè. Malè, pessimè: etiâ, sæpè, sæpius, sæpissimè: Nuper, nuperrimè, & similia. — Comparatio.

SPECIES.

Species est duplex, Principalis, quæ ex se originem habet: ut, *Heri*, *cras*. — Species adverbiorum.

Derivativa est eorum quæ nata sunt aliunde: ut, *furtim*, *à furor*; *Strictim*, *à stringo*; *Humaniter*, *ab humanus*. — Nomina fiunt adverbia.

Aliquando neutra adjectiva induunt formam adverbiorum, ad Græcorum imitationem: ut, ad Recens, pro recenter: Torvum, pro torvè.

FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, ut Prudenter; Composita, ut Imprudenter.

DE CONIVNCTIONE.

Conjunctio est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONJUNCTIONI.

Conjunctioni accidunt, Figura, Potestas, & Ordo. — Accidentia Conjunct.

FIGV-

FIGVRA.

Figura. Figura est duplex: Simplex, ut nam: Compos. ut namque.

POTESTAS.

Potestas. Potestas, id est, significatio, est varia: Aliæ enim Conjunctionibus copulativæ sunt: ut, Et, ac, atque, quoque, etiam, item, itidem, cùm, & tum.

Tum. Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: ut, Nec neque, neu, neve.

Suspensivæ. Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cùm geminãtur, Suspensivæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Disiunctivæ. Aliæ Disjunctivæ: ut, Aut, vel, ve, seu, sive.

Discretivæ. At istæ cùm geminantur, Suspensivæ etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel dictat.*

Aliæ Discretivæ: ut, Sed, sed enim, at ast, atqui quidem, autẽ, quoque, scilicet, cæterùm, verò, enimverò, quòd si, verò, porro, quin.

Rationales, seu Illativæ. Aliæ Rationales, seu Illativæ: ut, Ergò, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob-eam-rem, ea-re: Cicer. *Ea-rè statim ad te Aristocritum misi.*

Causales. Aliæ Causales, id est quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, etenim, quod, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea, quòd, quoniam, quatenus, & *pro* quia: ut, Virg. *Audieras & fama fuit: pro* nã, vel quia fuit: quò *pro* quia, ut Cicer. *Non quò quicquam desit, sed quid valde cupio.*

Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, et intra Fortunã debet quisq; manere suam: pro* nam, *vel* quia.

Perfectivæ. Aliæ Perfectivæ seu Absolutivæ: ut, Vti, quò *pro* ut.

Ne & ut, *pro* nè non: Terent. *Sed patriũ vim ut ne asserre.*

Ne, *pro* ut non: Cicero, *Opera datur judiciane fiant.*

Aliæ Continuativæ: ut, Si, sin, ni, nisi. Cõtinuativæ.

Aliæ Dubitativæ: ut, Ne, an, anne, num, nunquid numnum, necne. Dubitativæ.

Aliæ adversativæ: ut, Etsi, quanquam, quamvis, licèt, tametsi: & aliæ id genus. Adversativæ.

Aliæ Redditivæ earundem: ut, Tamen, attamen, sed tamen, veruntamen. Redditivæ.

Aliæ Diminutivæ: ut, Saltem, at, certe, vel: ut Cic: *Nè vel latum digitum discesseris.* Diminutivæ.

Aliæ Electivæ: ut, Quàm, ac, atque, ut, quando, pro Quàm accipiuntur. Electivæ.

Expletivæ: ut, Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, nam, profectò, verò, enimverò, sed enim, enim *pro* certè. Expletivæ.

Virgil. *Nam quis te, juvenum confidentissime, nostras Fussit adire domos?* Ter. *At enim non finam.*

Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjunctiones, nunc præpositiones esse inveniuntur: ut Cum, quoties casui jungitur, præpositio est. Cum.

In genere Conjunctiones adeò tenui discrimine ab adverbijs discernuntur, ut quam sæpissime confundantur: ut, Quando, proinde, & similia.

ORDO.

Ordo conjunctionum est triplex, nempe. Ordo conjunctionũ.

Præpositivus: earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur. Præpositi.

Subjunctivus: earum scilicet, quæ secundum in clausula, vel tertium, vel ad summum quartum locum occupant. Subjunctivæ.

Communis Communis.

Ex conjunctionibus hæ imprimis præponi solent. Nam, quare, at, ast, atque, et, aut, vel, nec, neque, si, quin, quatenus, sin, seu, sive, nisi. Præpositivæ.

Sub-

Subjunctivæ quę.

Subjunctivæ verò sunt, Quidem, quoq;, autem, verò, enim.

Encliticæ.

Et tres Encliticæ: ut, Quæ, nè, ve: sic dictæ, quòd accentum in præcedentem syllabam inclinent: Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis, Indoctúsq; pilæ, discive, trochive, quiescit.*

Sunt & aliæ quoque voces aliquot Encliticæ: ut Dum, sis, tiam, &c.

Communes.

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: ut, Equidem, ergo, igitur, saltem, tamen, quanquam, &c.

DE PRÆPOSITIONE.

PRæpositio est pars orationis indeclinabilis, quæ aliis orationis partibus, vel in Compositione, vel in Appositione præponitur.

Appositione: ut, *Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione: ut, *Adactum juramentum adhibendum admonuit.*

Præpositiones postpositæ suis casibus.

Quædam præpositiones postponi suis casibus inveniuntur: ut,

Cum,	ut	Quibuscum.
Tenus,		Pube tenus.
Versus,		Angliam versus.
Vsque,		Ad occidentem usque.

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuũ regimẽ, sive constructio.

Cæterum in iisdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quam assiduo legendi atque scribendi usu discenda est. Exempli causâ:

Secundum.

Secundũ, aliud significat cùm dico, *Secundũ aurem vulnus accepit*, i *juxta aurem*, Aliud verò hîc, *Secundum Deũ parentes amandi sunt*, id est *proximè post Deum*: Aliud in hac oratione, *Secundum quietẽ satis mihi felix visus sum*, id est, *in quiete*, vel *inter quietẽ*.

Præpo-

Præpositiones accusativum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusat. casui adjunguntur.

Ad. *Ad Calendas Græcas.*

Apud. Vir. *At bene apud memores veteris stat gratia facti.*

Ante. Ovid. *—dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremaque funera debet.

Adversus. *Nè Hercules quidem adversus duos.*

Cis. *Cis Tamesim sitaest Æiona.*

Citra. } Hor. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
Ultra. } *Quos ultra citraque nequit consistere rectum.*

Intra. Ovid. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & intra*
Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Plin. Ma. *Extra cinere ingenii aleâ positus Cicero.*

Circum locale est ut, *Circum montem.*

Circa. *Circa forum, Circa vigiti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat: ut,
Circiter horam decimam.
Cæsar. *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra. *Nè contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicè supremaque labra.*

Infra, Ter. *Quem ego infra omnes infimum esse puto.*

Supra. Sal. *Dux hostiis cum exercitu supra caput est.*

Juxta. Ter. *Cum lucubrãdo juxta ancillas lanã faceret.*

Ob. *Fœda mors ob oculis versabatur.*

Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*

Præter. Terent *Ità fugias, nè præter casum.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. Hor. *O cives, cives, quærẽda pecunia primum est,*
Virtus post nummos.

Penes. Ovid *Me penes est unum vasti custodia mundi.*

Trans. Hor. *Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt.*

Præpo-

Præpositiones Ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta est injuria.*

Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus, *Ab alio expectes alteri quod feceris.*

Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere, cum opus est, gaudeas.*

Absque. Terent. *Absque eo esset. Absque pecunia miserè vivitur.*

Cum. Mimus. *Damnū appellandū est cum malafama.*

Clam *clam patre* Et Plautus *clam patrem.* (*lucrum.*

Coram. *Coram Senatus res acta est.*

De. *Sophistæ rixantur de lana caprina.*

E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, è saxo Tarpeio deijciebatur.*

Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*

Pro. Mimus. *Comes facundus in via pro vehiculo est.*

Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*

Sine. idem, *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*

Tenus Virg. —*capulóque tenus ferrum impulit ira.*

Præpositiones utrique casui servientes.

Hæ quatuor utrumque casum exigunt, sed diversi ferè significatione:

In. Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum*: sine motu.

Ovidius. *Inque domos superas scandere cura fuit*: motum quodammodo innuit.

Sub. Vir. *Sub lucē exportant calathis*: i. *paulò ante lucē.*

Idem—*Vasto vidisse sub antro.*

Super. Virg. *Super ripas Tiberis Fronde super viridi.*

Subter *Subter terrā.* Vir *Densa subter testudine cassis.*

Præpositiones nunquam extra compositionem reperiuntur.

Sunt & præpositiones, quæ nunquam extra compositionem inveniuntur: nimirum,

Am,	ut	Ambio:	Re,	ut	Recipio:
Di,		Diduco:	Se,		Sepono:
Dis		Distraho.	Con,		Cōdono.

Con

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: ut, Cognmento, coemo, coinquino, cooperio.

DE INTERJECTIONE.

INterjectio est pars orationis, quæ sub incerta voce subitò prorumpentem animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exsultantis: ut, Evax, vah. Plaut. *Evax, jurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis: ut, Heu, hoi, hei, ô, ah. Terent. *Intrò, hoi! hei!* Virgilius; *O dolor atque decus magnum!*

Timentis: ut, Hei, atat. Terent. *Hei! vereor nè quid Andria apportet mali.*

Admirantis: ut, Papæ. Ter. *Papæ! nova figura oris.*

Vitantis: ut, Apage, Apagésis. Terent. *Apagesis, egòn formidolosus?*

Laudantis: ut, Euge, Mar. *Citò, nequiter, euge, beatè.*

Vocantis: ut, Eho, oh, io. Terent. *Oh, qui vocarat!*

Deridentis: ut, Hui. Ter. *Hui! tu mihi illam laudas?*

Ex improviso aliquid deprehendentis: ut, Atat. Ter. *Atat! data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: ut, Oh, proh. *Proh nefas!* Seneca; *Oh imperas felix!*

Imprecantis: ut, Malùm, væ malùm. Terent. *Quid hic (malum) infelicitatis est?*

Ridentis: ut, Ha, ha, he. Terent. *Ha, ha, he, desiste jam misera, sum te ridendo.*

Silentium injungentis: ut, Au. Terent. *Au, ne compellandus hic quidem ad illum est.*

Illud hîc observandum est, nomina quoque & verba quandoq; interjectionis loco ponit ut apud Virgilium, *Heu vitis (infandum) amissis.* Cicero; *Sed amabo te, cura.* Imò quævis orationis pars, affectum animi inopinatum significans, interjectionis vice fungitur.

Aliæ partes sunt interjectionis.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibèt crassâ (quod aiunt) Minervâ traditæ sunt pueris, tantisper dum ordinariis in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quòd si cui tamen allubescit quicquam his altiùs exactiúsque pervestigare, hunc ad Grammaticorum evolvenda perscrutandáque opera relegandum censemus. Quorum cùm magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiámque, Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE octo partium orationis.

ATque de octo quidem orationis partibus, earúmque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ constructio dicitur, agemus.

Constructio quid sit.

Est igitur Syntaxis, debita partium orationis inter se compositio connexióque, juxta rectam Grammatices rationem.

Concordantia Grammatices.

Ea verò est, quâ veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo, sunt usi.

Cæterùm, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis sunt paucis edisserenda.

CONCORDANTIA Nominativi & Verbi.

Concordantia prima.

VErbum personale cohæret cum nominativo numero & personâ; ut,

Nunquam sera [b] est ad bonos mores [a] via.

[a] Fortuna nunquam perpetuò [b] est bona.

Nominativus

Nominativus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi causâ discretionis: ut, [a] *Vos* [b] *damnâstis*; quasi dicat, *præterea nemo*: aut emphasis gratiâ: ut, Terentius; [a] *Tu* [b] *es patronus*, [a] *tu pater*; *si* [b] *deseris* [a] *tu*, *perimus*; quasi dicat, *præcipuè*, & *præ aliis tu patronus es*. Ovidius; [a] *Tu dominus*, [a] *tu vir*, [a] *tu mihi frater* [b] *eris*.

In verbis quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personæ nominativus sæpe subaudiur: vt, Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus: ut,

Terentius; [b] *Fertur atrocia flagitia designasse*.

Ovid. *Téque* [b] *ferunt iræ pœnituisse tuæ*.

Non semper vox casualis est verbo nominativus, sed aliquando verbum infinitum: ut Plaut. [a] *Mentiri non* [b] *est meum*. Aliquando oratio: ut, Verbum infinitum nominativus verbo.

Ovid. *Adde quòd* [a] *ingenuas didicisse fideliter artes*, [b] *Emollit mores, nec sinit esse feros*.

Aliquando adverbium cum genitivo: ut, [a] *Partim virorum* [b] *ceciderunt in bello*. [a] *Partim signorum* [b] *sunt combusta*.

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi pro nominativo accusativum ante se statuunt: ut, [a] *Te* [b] *rediisse incolumem gaudeo*. [a] *Te fabulam* [b] *agere volo*. Accusativus ante verbum infinitum.

Resolvi potest hic modus per *quòd* & *ut*, ad hunc modum: [a] *Quòd tu* [b] *rediisti incolumũ, gaudeo*. [a] *Ut tu fabulam* [b] *agas, volo*.

Verbum inter duos nominativos diversorum numerorum positum, cum alterutro convenire potest: ut, Terent. *Amantium iræ, amoris* [a] *redintegratio* [b] *est*.

Ovid. —— *quid enim nisi* [a] *vota* [b] *supersunt?* Idem; *Pectora percussit, pectus quoque* [a] *robora* [b] *fiunt*.

Virgil. —— *nihil hîc nisi* [a] *carmina* [b] *desunt*.

Impersonalia præcedentem nominativum non habent: ut, *Tædet me vitæ*. *Pertæsum est conjugii*: de quibus suo loco. Excep. 2.

Nomen multitudinis singulare quandoque verbo plurali jungitur: ut, [a] *Pars* [b] *abiere.* [a] *Uterque* [b] *deluduntur dolis.*

CONCORDANTIA
Substantivi & Adjectivi.

Secunda concordantia.

ADjectivum cum Substantivo genere, numero, & casu consentit: ut, Juvenal. [b] *Rara* [a] *avis in terris,* [b] *nigroque simillima* [a] *cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantivis adnectuntur: ut,

Ovidius; *Donec eris felix, multos numerabis amicos:*
Nullum ad [b] *amissus ibit amicus* [a] *opes.*

Seneca; *Non* [b] *hoc primùm* [a] *pectora* [a] *vulnus* [b] *mea sustulerunt, graviora tuli.*

Nota.

Aliquando oratio supplet locum substantivi: ut, [b] *Audito* [a] *regem Doroberniam proficisci.*

CONCORDANTIA
Relativi & Antecedentis.

Tertia concordantia.

RElativum cum antecedente concordat genere, numero, & personâ: ut, [a] *vir bonus est quis?*
[b] *Qui consulta patrum,* [b] *qui leges jusque servat.*

Nota.

Nec unica vox solùm, sed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut, Terent. [a] *In tempore ad eam veni,* [b] *quod omnium rerum est primum.*

Relativum inter duo antecedentia diversorum generum collocatum, nunc cum priore convenit: ut, Valer. Maximus; *Senatus assiduam stationem eò* [a] *loci peragebat,* [b] *qui hodie Senaculum appellatur.*
Non procul ab eo [a] *flumine,* [b] *quod Saliam vocant.*
Cicero; *Propius à terra Jovis* [a] *stella fertur,* [b] *quæ Phaëton dicitur.*

Nunc cum posteriore: ut, *Homines tuentur illum globum,* [b] *quæ* [a] *terra dicitur.*
Est locus in carcere, [b] *quod* [a] *Tullianum appellatur.*
In coitu lunæ, [b] *quod* [a] *interlunium vocant.*

Aliquando

Aliquando relativũ, aliquando & nomen adjectivum respondet primitivo, quod in possessivo subintelligitur: ut, Terentius; *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas,* [b] *qui filium habeam tali ingenio præditum.* Ovid.——[a] *nostros vidisti* [b] *flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interseritur inter relativum & verbum, relativum erit verbo nominativus: ut, Boeth. *Felix* [a] *qui* [b] *potuit boni fontem visere lucidum.* Casus relativi.

At si nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regitur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: ut, Ovid. *Gratia ab officio,* [b] *quod mora* [a] *tardat, abest.* Virg. [b] *Cujus* [a] *numen adoro.* [b] *Quorum* [a] *optimum ego habeo.* [b] *Cui* [a] *similem non vidi.* [b] *Quo* [a] *dignum te judicavi.* [b] *Quo* [a] *melius nemo scribit.* [b] *Quem* [a] *videndo obstupuit. Lego Virgilium, præ* [b] *quo cæteri* [a] *poetæ sordent.*

Substantivorum constructio.

QUum duo substantiva diversæ significationis sic concurrunt, ut posterius à priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitivo ponitur: ut, Juvenal. *Crescit* [a] *amor* [b] *nummi quantum ipsa pecunia crescit. Rex* [a] *pater* [b] *patriæ. Arma* [b] *Achillis.* [a] *Cultor* [b] *agri.* Genitivus substantivi.

Proinde hic genitivus sæpissime in adjectivum possessivum mutatur: ut, [b] *Patris* [a] *domus,* [b] *Paterna* [a] *domus.* [b] *Heri* [a] *filius,* [b] *Herilis* [a] *filius.* Est etiam ubi in dativum vertitur: ut, Luc. de Cat. [b] *Ubi* [a] *pater est,* [b] *urbique* [a] *maritus.* [a] *Herus* [b] *tibi,* [b] *mihi* [a] *pater.* Variatio substantivi in adjectivum possessi.

EXCEPTIO.

Excipiuntur quæ in eodem casu per appositionem connectuntur: ut, Ovid. *Effodiuntur opes* [b] *irritamenta malorum.* Vir. *Ignavi fucos* [b] *pecus à præsepibus arcent.* Appositio.

Adjectivum in neutro genere absolutè, hoc est, absq; substantivo positum, aliquando genitivum postulat: ut, [a] *Paululum* [b] *pecuniæ.* [a] *Hoc* [b] *noctis.* Catul. *Non videmus* [a] *id* [b] *mantitæ quod in tergo est.*

Juvenal. [a] *Quantum quisque sua* [b] *nummorum servat in arca,* [a] *Tantum habet &* [b] *fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantùm, nempe priore substantivo per Eclipsim subaudito: ut in hujusmodi locutionibus;

Terent. *Ibi ad* [b] *Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad* [b] *Vestæ:* Utrobique subauditur [a] *templum.*

Virg. [b] *Hectoris Andromache:* subauditur [a] *uxor.* Idem; *Deiphobe* [b] *Glauci:* subauditur [a] *filia.* Terent. [b] *Hujus video Byrrhiam:* subaudi [a] *servum.*

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei variis modis effertur, at frequentius in ablativo, vel genitivo: ut, [a] *Vir* [b] *nullâ fide.* Ovidius; [b] *Ingenui vultûs* [a] *puer, ingenuique pudoris.*

OPUS ET USUS.

Opus & usus ablativum exigunt: ut, Cicero; [b] *Autoritate tuâ nobis* [a] *opus est.* Gell. *Pecuniam* [b] *quâ sibi nihil esset* [a] *usus, ab iis quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus adjectivè.

Opus autem adjectivè pro necessarius quandoque poni videtur, variéque construitur: ut,

Cicero; *Dux* [b] *nobis & autor* [a] *opus est.* (umphi.

Idem; *Dicis nummos* [b] *mihi* [a] *opus esse ad apparatum tri-*

Terentius; *Alia* [b] *quæ* [a] *opus sunt, para.*

Cicero; *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis,* [b] *sibi multùm* [a] *opus non fuisse.*

Adjectivorum Constructio.

GENITIVUS.

Adjectivorum construction.

ADjectivi, quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque iis contraria significant, genitivum adsciscunt: ut,

Plinius; *Est natura hominum* [b] *novitatis* [a] *avida.* ([b] *evi.*

Vir. *Mens* [b] *futuri* [a] *præscia.* Idem; [a] *Memor esto brevis*

Ter. [a] *Imperitos* [b] *rerum, eductos libere, in fraudem illicis*

Silius; *Non sum* [b] *animi* [a] *dubius: sed* [a] *devius* [b] *æqui.*

Cicero; *Græcarum* [b] *literarum* [a] *rudis.*

Adjectiva

Adjectiva verbalia in *ax* etiam in genitivum ferunt: ut, [a] *Audax* [b] *ingenii.* Ovid. *Tempus* [a] *edax* [b] *rerum.* Seneca; *Virtus est* [b] *vitiorum* [a] *fugax.* Hor. [b] *Utilium* [a] *sagax.* Idem; [b] *Propositi* [a] *tenax.* Virgilius; *Tam* [b] *fidi pravique* [a] *tenax, quàm nuncia veri.* Plaut. [b] *Pecuniarum* [a] *petax, &c.* Verbalia in ax.

Ingens præterea adjectivorum turba nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu verò crebrâ lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiva, aut partitivè posita, interrogativa quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus mutuantur, gaudent: ut, Cicero; *Quanquam te, Marce fili, annum jam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare oportet præceptis institutísque philosophiæ, propter summam & doctoris autoritatem & urbis;* [b] *quorum* [a] *alter te scientiâ augere potest, altera exemplis.* [a] *Utrum* [b] *horum mavis, accipe.*

Ovidius; [a] *Quisquis fuit ille* [b] *deorum.*

Terent. *An* [a] *quisquam* [b] *hominum est æquè miser ut ego?*

Virgilius; ——[b] *divûm promittere* [a] *nemo auderet.*

Tres [b] *fratrum.* [a] *Quatuor* [b] *judicum.* [b] *Sapientum octavus quis fuerit, nondum constat.*

Primus [b] *Regum Romanorum fuit Romulus.*

In alio tamen sensu ablativum exigunt cùm præpositione: ut, [a] *Primus* [b] *ab Hercule.* [a] *Tertius* [b] *ab Æneâ.*

In alio verò sensu dativum: ut, Virgilius; ——[b] *Nulli pietate* [a] *secundus.*

Usurpantur autem & cum his præpositionibus, E, de, ex, inter, ante: ut, Ovidius; *Est deus* [b] *è vobis* [a] *alter.* Idem; [a] *Solus* [b] *de superis.* Virgil. [a] *Primus* [b] *inter omnes.* Id. [a] *Primus ibi* [b] *ante omnes, magna comitante caterva,*

Laocoon ardens summa decurrit ab arce.

Interrogativum & ejus redditivum ejusdem casûs & temporis erunt: ut, [a] *Quarum rerum nulla est satietas?* [b] *Divitiarum. Quid rerum nunc* [a] *geritur in Anglia?* [a] *Consulitur de religione.* Interroga.

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per Cujus, ja, jum: ut, [a] *Cujum pecus? [b] Laniorum.* Aut per distinctionem variæ syntaxeos: ut, [a] *Furtine accusas, an homicidii? [b] Utroque.*

Fallit denique, cùm per possessiva, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: ut, [a] *Cujus est hic codex? [b] Meus.*

Comparativa & superlativa, accepta partitivè, genitivum, unde & genus sortiuntur, exigunt.

Comparativa & superlativa.

Comparativum autem ad duo, superlativum ad plura refertur ut, [b] *Manuum fortior est dextra. [b] Digitorum medius est [a] longissimus.* Accipiuntur autem partitivè, cùm per è, ex, aut inter exponuntur: ut, *Virgilius [b] poetarum [a] doctissimus*: id est, [b] *ex poetis*, vel [b] *inter poetas.*

Comparativa, cùm exponuntur per *quàm*, ablativum adsciscunt: ut, Horat. [a] *Vilius argentum est [b] auro, [b] virtutibus aurum*; id est, *quàm aurum, quàm virtutes.* Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessûs significat: ut,

Comparativorum constructio.

Cicero; [b] *Quanto [a] doctior es, [b] tanto te geras [a] submissiùs.*

Tanto, quanto, multo, longè, ætate, natu, utriq; gradui apponuntur: ut, Catull. [b] *Tanto [a] pessimus omnium poeta. [b] Quanto tu [a] optimus omnium patronus.*

Et as. *Nocturna incubrationes [b] longè [a] periculosissime habentur. [b] Longè cæteris [a] peritiores, sed non [b] multo [a] melior tamen.* Juv. *Omne animi vitium [b] tanto [a] conspectius in se crimen habet, [b] quanto [a] major, qui peccat habetur. [a] Major & [a] maximus [b] ætate. [a] Major & [a] maximus [b] natu.*

DATIVUS.

Adjectiva, quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, submissio, aut relatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt: ut,

Virgilius; *Si [a] bonus es [b] felixque [b] tuis.*

Martial. *Turba [a] gravis [b] paci, placidæq; [a] inimica [b] quieti.*

Est [a] *finitimus [b] oratori poeta.* Ovid. *Qui color albus erat, nunc est [a] contrarius [b] albo.*

Martial. [a] *Jucundus [b] amicus. [b] Omnibus [a] supplex.*

Horat.

...nius; Si facis ut [b] patriæ sit [a] idoneus, [a] utilis [b] agro. Composita cum Con.

Huc referuntur nomina ex Con præpositione com- ...ora: ut, Contubernalis, commilito, conservus, cu- ...natus, &c.

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam dativo gaudent: ut, Similitudo.

...anus; *Quem metuis,* [a] *par* [b] *hujus erat.*

...rentius; *Patres æquum esse censent, nos jamjam à pu- ...rillico nasci senes, neque illarum* [a] *affines esse* [b] *rerum, ...ur fert adolescentia.*

...m; [b] *Domini* [a] *similis es.* Auson. *Mitur* [a] *conscia* [b] *recti.*

...gnus; *Præterea regina* [b] *tui* [a] *fidissima dextra Occidit ipsa sua.*

Communis, alienus, immunis, variis casibus serviunt: Communis, alienus, immunis, variis casibus serv.

...Cicer. [a] *Commune* [b] *animantium omnium est conjunctus appetitus, procreandi causâ. Mors* [b] *omnibus immunis. Hoc* [b] *mihi tecum* [a] *commune est.*

...llust. *Non* [a] *aliena* [b] *consilij.* Sen. [a] *Alienus* [b] *ambitioni.*

...Cicero; *Non* [a] *alienus* [b] *à Scævolæ studiis.*

...Ovid. *Vobis* [a] *immunibus hujus esse* [b] *mali dabitur.*

...minus; *Caprificus* [b] *omnibus* [a] *immunis est.*

Immunes [b] *ab illis malis sumus.*

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, ve- ...nens, aptus, interdum etiam accusativo cum præpo- ...sitione adjunguntur: ut, Ciceros [a] *Natus* [b] *ad gloriam.*

Verbalia in *bilis* accepta passivè, ut & participia, seu ...rum participialia in *dus*, dativo adjecto gaudent: ut, In *bilis* & *dus.*

...Martial. *O* [b] *mihi post nullos Juli* [a] *memorande sodales!*

...Statius; —— *nulli* [a] *penetrabilis* [b] *astro Lucus erat.*

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis mensura subjicitur adjectivis in accu- ...sativo: ut, *Gnomon septem* [b] *pedes* [a] *longus umbram non* Magnitudo, mensura.

...amplius quatuor [b] *pedes* [a] *longam reddit.*

Interdum & in ablativo: ut,

Columel. *Fons* [a] *latus* [b] *pedibus tribus,* [a] *altus* [b] *triginta.*

Inter-

Interdum etiam & genitivo ut, Columel. *In novem horti areas [a] latas [b] pedum denûm, [a] longas [b] pedum quinquagenûm facito.*

ABLATIVUS.

Copia & inopia. Adjectiva quæ ad copiam egestatémve pertinent, interdum ablativo, interdum & genitivo gaudent: ut Plautus; *Amor & [b] melle & felle est [a] fœcundissimus.* Horat. *[a] Dives [b] agris, [a] dives positis in fœnore [b] nummis.* Virgilius; *At fessæ multa referunt se nocte minantes. Crura [b] thymo [a] plena.* Idem; *Quæ regio in terris nostri non [a] plena [b] laboris?* Idem; *[a] Dives [b] opum, [a] dives picturæ [b] vestis, & auri.* Persius; *O curvæ in terras animæ, & [b] cœlestium inanes! [a] Expers [b] fraudis. [b] Gratiâ [a] beatus.*

Diversitas. Nomina diversitatis ablativum sibi cum præpositione subjiciunt: ut, Virgilius; *[a] Alter [b] ab illo. [a] Aliud [b] ab hoc. [a] Diversus [b] ab illo.* Nonnunquam etiam dativum: ut, *[b] Huic [a] diversus.*

Causa. Adjectiva regunt ablativum significantem causam: ut, *[a] Pallidus [b] irâ. [a] Incurvus [b] senectute. [a] Livida [b] armis brachia. [a] Trepidus [b] morte futurâ.*

Modus rei. Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablativo: ut, *Facies miris [b] modis [a] pallida. [b] Nomine [a] Grammaticus, [b] re [a] barbarus.* Cicer. *Sum tibi [b] naturâ [a] parens, [a] præceptor [b] consilio.* Virgilius; — *[a] Trojanus [b] origine Cæsar. [b] Spe [a] divus, [b] re [a] pauper. [a] Syrus [b] natione.*

Dignus, &c. Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, exors, auferendi casum adjectum volunt: ut, Ter. *[a] Dignus es [b] odio. Qui filium haberem tali [b] ingenio [a] præditum.* Virg. *Atque [b] oculis [a] capti fodêre cubilia talpæ.* Idem; *[b] Sorte tuâ [a] contentus abi.*

Horum nonnulla genitivum interdum vendicant: ut, Ovidius; *Militia est [b] operis altera [a] digna tui.* Virgil. *Descendam magnorum haudquaquam [a] indignus [b] avorum.*

Pro-

Pronominum Constructio.

Primitiva.

Ei, tui, sui, nostri, vestri, genitivi primitivorum, ponuntur cùm passio significatur: ut, [a] *requiet* [a] *desiderio* [b] *tui.* ([b] *nostri.* [a] *Pârsque* [b] *tui latitat corpore clausa meo.* [a] *Imago*

Derivativa.

Meus, tuus, suus, noster, vester, adjiciuntur cùm actio vel possessio rei denotatur: ut, *Favet* [a] *desiderio* [b] *tuo.* *Imago* [b] *nostra*, id est, *quam nos possidemus.*

Nostrûm & vestrûm genitivi sequuntur distributiva, [a] *Unusquisque* [b] *vestrûm.* [a] *Nemo* [b] *nostrûm. Nè* [a] *cui* [b] *vestrûm sit minus.* [a] *Major* [b] *vestrûm.* [a] *Maximus natu* [b] *nostrûm.*

Possessiva.

Hæc possessiva, Meus, tuus, suus, noster, & vester, hos genitivos post se recipiunt, Ipsius, solius, unius, duorum, trium, &c. omnium, plurium, paucorum, cujusvis: & genitivos participiorum, quæ ad genitivum primitivi in possessivo inclusum referuntur: ut, [a] *tuo* [b] *ipsius animo conjecturam feceris.* (*tam.* Cicer. *Dico* [a] *meâ* [b] *unius operâ rempublicam esse liberatam.* [a] *Meum* [b] *solius peccatum corrigi non potest.* [a] *Noster* [b] *duorum eventus ostendat, utra gens sit melior. In* [a] *sua* [b] *cujusque laude præstantior.* [a] *Nostrâ omnium memoriâ.* Hor. ad Cicer. [a] *Vestri* [b] *paucorum respondet laudibus Mus. ——scripta cùm* [a] *mea nemo legat, vulgo recitare.* [b] *Timentis.*

Sui & Suus reciproca.

Sui & Suus, reciproca sunt, hoc est, semper reflectuntur ad id quod præcessit in eadem oratione: ut, [a] *Petrus* [b] *omnium admiratur* [b] *se. Parcit erroribus* [b] *suis.*

Aut annexa per copulam: ut, *Magnopere* [a] *Petrus rogat, nè* [b] *se deseras.*

Ipse.

Ipse ex pronominibus solùm trium personarum significationem repræsentat: ut, [a] *Ipse* [b] *vidi,* [a] *Ipse* [b] *viderit,* [a] *Ipse* [b] *dixit.*

Et nominibus pariter ac pronominibus adjungitur: ut, [a] *Ipse* [b] *ego,* [a] *Ipse* [b] *ille,* [a] *Ipse* [b] *Hercules.*

Idem.

Idem, etiam omnibus personis jungi potest: ut, [a] *Ego* [b] *idem adsum.*

Terent.

Terentius; [a] *Idem has nuptias* [b] *perge facere.*
Virgil. —— [a] *idem* [b] *jungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Demonstrativa hic, ille, iste.

Hæc demonstrativa, Hic, ille, iste, sic distinguuntur: Hic, mihi proximum demonstrat; Iste, cum qui apud te est; Ille, eum qui ab utroque remotus est, indicat.

Ille, & iste.

Ille, tum usurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonstramus: ut, *Alexander ille magnus.* Iste verò ponitur, quando cum contemptu rei alicujus mentionem facimus: ut, Terentius; *Istum amulum quoad poteris ab eò pellito.*

Hic, & ille.

Hic & iste, cùm ad duo anteposita referuntur; Hic, ad posterius & propius; Ille, ad prius & remotius proprie ac usitatissimè referri debet: ut, Colum. [a] *Agricolæ contrarium est* [aa] *pastoris propositum:* [b] *ille quàm maximè subacto & puro solo gaudet,* [bb] *hic novali graminoso:* [b] *ille fructum è terra sperat,* [bb] *hic è pecore.* Est tamen, ubi è diverso pronomen *hic* ad remotius suppositum referri invenias, & *ille* ad proximius.

VERBORUM CONSTRUCTIO.

Nominativus post verbum.

Nominat. utrinque.

VErba substantiva, ut Sum, forem, fio, existo: verba vocandi passiva, ut Nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor; & iis similia, ut Scribor, salutor, habeor, existimor: item verba gestûs, ut Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominativum expetunt: ut [b] *Deus* [a] *est summum* [b] *bonum.*
[b] *Perpusilli* [a] *vocantur* [b] *nani.* [b] *Fides religionis nostræ* [b] *fundamentum* [a] *habetur. Malus* [b] *pastor* [a] *dormit* [b] *sapiens.* Lactantius; [b] *Homo* [a] *incedit* [b] *erectus in cœlum.*

Infiniti verbi constructio.

Denique omnia fere verba post se nominativum habent adjectivi nominis, quod cum suppositi verbi, casu, genere, & numero concordat: ut,
[b] *Rex* [a] *mandavit* [b] *primus exstirpari hæresin.*
[b] *Pii* [a] *orant* [b] *taciti.* [b] *Boni* [a] *discunt* [b] *sedulo.*
Infinitum quoque utrinque eosdem casus habet, pri-

sunt cùm verba optandi, eíſque ſimilia accedunt: ut, [a]*Hypocrita cupit* [a]*videri* [b]*juſtus. Hypocrita cupit* [b]*ſe videri* [b]*juſtum. Malo* [b]*dives* [a]*eſſe quàm haberi. Malo* [a]*ut* [b]*divitem* [a]*eſſe quàm haberi.* Claud. *Vivitur exiguo melius; natura* [b]*beatis* [b]*Omnibus* [a]*eſſe dedit; ſi non cognoverit uti.*

Martial. [b]*Nobis non licet* [a]*eſſe tam* [b]*diſerti, vel diſertus*

Terentius; *Expedit bonas* [a]*eſſe* [b]*vobis.*

Ovidius; *Quo* [b]*mihi commiſſo non licet* [a]*eſſe* [b]*piam?*

Quamvis in his poſtremis exemplis ſubaudiuntur accuſativi ante verba infinita. [b] *Nos* [a] *eſſe* [b] *diſertos. Vos* [a] *eſſe* [b] *bonas.* [b] *Me* [a] *eſſe* [b] *piam.*

Genitivus poſt Verbum.

Sum, ſignif. poſſ. gen.

Ullum genitivum poſtulat, quoties ſignificat poſſeſſionem, aut ad aliquid pertinere: ut,

Virgilius; ——*pecus* [a] *eſt* [b] *Meliboei.*

Cicero; [b] *Adoleſcentis* [a] *eſt majores natu revereri.*

Virg. [b] *Regum* [a] *eſt parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos.*

Excipiuntur hi nominativi, Meum, tuum, ſuum, noſtrum, veſtrum, humanum, belluinum, & ſimilia: ut,

Non [a] *eſt* [b] *meum contra autoritatem Senatûs dicere.*

Terent. *Eia, haud* [b] *veſtrum* [a] *eſt iracundos eſſe.*

Humanum [a] *eſt iraſci.*

At hîc ſubintelligi videtur Officium, quod aliquando etiam exprimitur: ut, Terent. *Tuum* [a] *eſt* [b] *officium hoc bene ut adſimules nuptias.*

Æſtimandi verba gen.

Verba æſtimandi genitivo gaudent: ut, [b] *Plurimi paſſim* [b] *fit pecunia. Pudor* [b] *parvi* [a] *penditur.* [b] *Nihili*, vel *pro nihilo* [a] *habentur literæ.*

Hor. [b] *Pluris opes nunc* [a] *ſunt, quàm priſci temporis annis.*

Æſtimo, vel genitivum, vel ablativum aſciſcit: ut, Valer. Maximus; *Non* [b] *hujus te* [a] *æſtimo.* [b] *Magno* [a] *usque virtus* [b] *æſtimanda eſt.*

Plocci, nauci, nihili, pili, aſſis, hujus, teruncii, his verbis, æſtimo, pendo, facio, peculiariter adjiciuntur: ut, *Ego illum* [b] *flocci* [a] *pendo. Nec* [b] *hujus* [a] *facio, qui me* [b] *pili* [a] *æſtimat.*

Singu-

Singularia ſunt iſta: [b] *Æqui boni* [a] *conſulo.* [b] *Æqui boni* [a] *facio*, id eſt, *in bonam accipio partem.*

Accuſandi verba, &c. Verba accuſandi, damnandi, monendi, abſolvendi & conſimilia, genitivum poſtulant, qui crimen ſignificet: ut,

Plaut. *Qui alterum* [a] *incuſat* [b] *probri, ipſum ſe intus*

Cicero; *Etiam* [b] *ſceleris* [a] *condemnat generum ſuum.*

Ovid. *Parce tuum vatem* [b] *ſceleris* [a] *damnare, Cupido*

[a] *Admoneto illum priſtinæ* [b] *fortunæ.* [b] *Furti* [a] *abſolutus eſt.*

Vertitur hic genitivus aliquando in ablativum, vel cum præpoſitione, vel ſine præpoſitione: ut, Cicer. *in me iniquus es judex,* [a] *condemnabo eodem ego te* [b] *crimine.* Gellius; *Uxorem* [b] *de pudicitia graviter* [a] *acſavit.* Cicero; *Putavi ea* [b] *de re* [a] *admonendum eſſe*

Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & ſuperlativus gradus, non niſi in ablativo id genus verbis ſubduntur: ut, [a] *Accuſas furti, an ſtupri, an* [b] *utroque? an* [b] *de utroque? Ambobus*, vel [b] *de ambobus? Neutro*, vel [b] *de neutro?* [b] *De plurimis ſimul* [a] *accuſavi.*

Satago, &c. Satago, miſereor, miſereſco, genitivum admittunt.

Terent. *Is* [b] *rerum ſuarum* [a] *ſatagit.*

Virgil. —*oro* [a] *miſerere* [b] *laborum*
Tantorum, [a] *miſerere* [b] *animi non digna ferentis.*

Statius; *Et* [b] *generis* [a] *miſereſce tui.*

Miſereor, &c. At miſereor & miſereſco, rariùs cum dativo leguntur: ut, Seneca; *Huic ſuccurro,* [b] *huic* [a] *miſereor.*

Boethius; *Dilige jure bonos, &* [a] *miſereſce* [b] *malis.*

Reminiſcor, &c. Reminiſcor, obliviſcor, memini, genitivum aut accuſativum deſiderant: ut, *Date* [b] *fidei* [a] *reminiſcitur. Primum eſt ſtultitiæ aliorum vitia cernere,* [a] *obliviſci* [b] *ſuorum.* Ter. *Faciam ut* [b] *meique ac hujus* [b] *diti* [b] *loci ſemper* [a] *memineris.* Plaut. [b] *Omnia quæ curant ſenes* [a] *meminerunt.*

[a] *Memini* [b] *de hac re,* [b] *de armis,* [b] *de te*; id eſt, *mentionem*

Potior gen. aut ablat. Potior, aut genitivo, aut ablativo jungitur: ut,

Plaut. *Romani* [b] *ſignorum & armorum* [a] *potiti ſunt*

Virg. *Egreſſi optatâ Troes* [a] *potiuntur* [b] *arenâ.*

Da

Dativus poſt Verbum.

OMnia verba acquiſitivè poſita adſciſcunt dativum ejus rei, cui aliquid quocunq; modo acquiritur: ut, Verba æqui poſita dat. regunt.
Plaut. [b] *Mihi iſtic nec* [a] *ſeritur, nec* [a] *metitur.*
Virgil. *Neſcio quis teneros oculus* [b] *mihi* [a] *faſcinat agnos.*

Huic regulæ appendent varii *generis verba.*

In primis, verba ſignificantia commodum aut incommodum regunt dativum: ut, Virg. *Illa ſeges demum* Commodum & incommodum
voti [a] *reſpondet avari Agricolæ.*
Non poſſes [b] *mihi* [a] *commodare, nec* [a] *incommodare.*
Idem; ——*validis* [a] *incumbite* [b] *remis.*
Quam eruditionem [b] *tibi acceptam* [a] *ferat.*
Ex his quædam efferuntur etiam cum accuſativo ut: Exceptio.
Cicero; [a] *Unum* [a] *ſtudetis omnes, unum ſentitis.*
Plautus; *Si ea memorem, quæ* [b] *ad ventris victum* [a] *conducunt, mora eſt.*
Cicero; [b] *In hæc ſtudia* [a] *incumbite. Naturâne plus* [b] *ad eloquentiam* [a] *conferat, an doctrina.*
[b] *Feſſum quies plurimum* [a] *juvat.*
Verba comparandi regunt dativum: ut, Verba comparandi.
Virg. ——*ſic* [b] *parvis* [a] *componere magna ſolebam.*
[b] *Fratri ſe & opibus & dignatione* [a] *adæquavit.*
Interdum additur ablativus cum præpoſitione: ut,
[a] *Comparo Virgilium* [b] *cum Homero.*
Aliquando accuſativus cum præpoſitione Ad: ut, *Si* [b] *ad eum* [a] *comparatur, nihil eſt.*
Verba dandi & reddendi regunt dativum: ut, *Fortuna* [b] *multis vimium* [a] *dedit,* [b] *nulli ſatisfingratus eſt,* Verba dandi.
[b] *gratiam bene* [b] *merenti non* [a] *reponit.*
Hæc variam habent conſtructionem: [a] *Dono* [b] *tibi hoc munus:* [a] *dono* [b] *te hoc munere.*
Cicero; *Huic* [b] *rei aliquid temporis* [a] *impertias.*
Terent. *Plurimâ ſalute* [b] *l'armenonem ſummum ſuum*

[a] *impertiri*

[a] impertit Gnatho. [a] Asperſit mihi [b] labem: [a] Asperſit mihi [b] labe. [a] Inſtravit [b] equo pennulam. [a] Inſtravit equũ [b] pennulã. Ovid. Mi pigat inſido [a] conſuluiſſe [b] viro! id eſt, dediſſe conſilium, vel etiam proſpexiſſe.

Lucan. [b] Rectorémque rati de cunctis [a] conſulit aſtris, id eſt, petit conſilium. [a] Conſule [b] ſaluti tuæ, id eſt, proſpice.

Ter. Peſſimè iſtuc [b] in te atque in illum [a] conſulis: i. ſtatuis. [a] Metuo, [a] timeo, [a] formido [b] tibi, vel [b] de te. i. ſum ſolicitus pro te. [a] Metuo, [a] timeo, [a] formido [b] te, vel à te: ſeilicet, nè mihi noceas.

Verba promittendi. Verba promittendi ac ſolvendi regunt dativum: ut, Cicero; Hæc [b] tibi [a] promitto, ac recipio ſanctiſſimè eſſe obſervaturum.

Cicero; As alienum [b] mihi [a] numeravit.

Verba imperandi. Verba imperandi & nunciandi dativum requirunt: ut Hor. [a] Imperat aut ſervit collecta pecunia [b] cuique.

Idem; Quid de quoque viro, & [b] cui [a] dicas, ſæpe cavето.

Dicimus, [a] Tempero, moderor [b] tibi & [b] te. [a] Refero [b] tibi & [b] ad te. Item, [a] Refero [b] ad Senatum, id eſt, propono. [a] Scribo, [a] mitto [b] tibi & [b] ad te. [a] Do [b] tibi literas, ut ad aliquem feras. [a] Do [b] ad te literas, id eſt, mitto ut legas.

Verba fidendi. Verba fidendi dativum regunt: ut, Horatius;

——vacuis [a] committere [b] venis Nil niſi tene decet.

[b] Mulieri nè [a] credas, nè mortuæ quidem.

Verba obſequendi. Verba obſequendi & repugnandi dativum regunt: ut, Semper [a] obtemperat pius filius [b] patri. Quæ homines arant, navigant ædificant, [b] virtuti omnia [a] parent. Ipſum hunc orabo, [b] huic [a] ſupplicabo.

Perſius; ——venienti [a] occurrite [b] morbo.

Ignavis [b] precibus Fortuna [a] repugnat.

At ex his quædam cum aliis caſibus copulantur: ut, [b] Ad amorem nihil potuit [a] accedere. Hoc [a] acceſſit meis [b] malis. Illud [a] conſtat [b] omnibus, ſeu [b] inter omnes.

Terentius; Hæc [b] fratri meo non [a] conveniunt.

Juv. ——Sævis inter ſe [a] convenit [b] urſis. [a] Auſculto [b] tibi, id eſt obedio. [a] Auſculto [b] te, i. audio. Adamas [a] diſſidet [b] mi-

[a] *magneti*, seu [b] *cum magnete*. [a] *Certat*, [b] *cum illo*, & Græcanicè [b] *illi*. Catul. *Noli* [a] *pugnare* [b] *duobus*, id est, *cum duos*. Virgil. —*Tu dic* [b] *mecum quo pignore* [a] *certes*.

Verba minandi & irascendi regunt dativum; ut, [b] *Utrique mortem* [a] *minatus est*. Terent. [b] *Adolescenti nihil est quod* [a] *succenseat*. Verba minandi.

Sum cum compositis præter Possum, exigit dativum; ut *Rex pius* [a] *est* [b] *reipub. ornamento*. [b] *Mihi nec* [a] *obest, nec prodest*. Hor. *Multa* [b] *petentibus* [a] *desunt multa*. Sum.

Dativum postulant Verba composita *cum his Præpositionibus.* Verba posita.

Præ. Cicer. *Ego meis* [b] *majoribus virtute* [a] *præluxi*.
Sed Præeo, prævinco, præcedo, præcurro, prævergo, prævertor, accusativo junguntur.
Ad. *Albo* [b] *gallo ne manum* [a] *admoliaris*.
Con. [a] *Conducit hoc tuæ* [b] *laudi*. [a] *Convixit* [b] *nobis*.
Sub. Terent. [a] *Subolet jam* [b] *uxori, quod ego machinor*.
Ante. Cic. *Iniquissimam pacem justissimo* [b] *bello* [a] *antefero*.
Post. [a] *Posthabeo*, [a] *postpono* [b] *famæ pecuniam*.
Virg. [a] *Postposui tamen illorum mea seria* [b] *ludo*.
Terent. dixit. *Qui suum commodum* [a] *posthabuit præ meo commodo*.
Ob. Ter. *Quum* [b] *nemini* [a] *obtrudi potest, itur ad me*.
In. *Impendet* [b] *omnibus periculum*.
Inter. Cicer. *Ille huic* [b] *negotio non* [a] *interfuit modò, sed etiam præfuit*.

Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium casum; ut Quint. [a] *Præstat ingenio alius* [b] *alium*. [b] *Multos virorum* [a] *anteit sapientia*. Terent. [b] *In amare hæc insunt vitia*. Plin. [a] *Interdico tibi* [b] *aqua & igni*. Varia constructio.

Est pro habeo dativum exigit; ut Persi. *Velle suum* [b] *cuique* [a] *est, nec voto vivitur uno*. Virg. [a] *Est* [b] *mihi namque domi pater, est injusta noverca*. Est pro habeo.

Huic confine est suppetit; ut, Horat. *Pauper enim est*, [b] *cui rerum* [a] *suppetit usus*. Suppetit

Gemin. dativ.

Sum, cum multis alijs, geminum adſciſcit Dativum; ut, [b] *Exitio* [a] *eſt avidũ mare* [b] *nautis.*
Speras [b] *tibi* [b] *laud i* [a] *fore, quod* [b] *mihi* [b] *vitio* [a] *vertũ?*
Nemo [b] *ſibi mimos* [a] *accipere debet* [b] *fauori.*

Dativus feſtivitatis.

Eſt ubi hic dativus, *Tibi*, aut *ſibi*, aut etiam *mihi*, nullâ neceſſitatis, ſed feſtivitatis potiùs cauſâ additur: ut *Ego* [b] *tibi hoc effectum* [a] *dabo.* Ter. [a] *Expedi* [b] *mihi hoc negotium. Sue* [b] *ſibi hunc* [a] *jugulo gladio.*

ACCVSATIVVS POST VERBVM.

Verba trãſitiva.

VErba tranſitiva cujuſcunq; generis, ſive activi, ſive communis, ſive deponentis, exigunt accuſativum: ut Hor. [b] *Percontatorem* [a] *fugito, nam garrulus idem eſt.* Idem; *Nec* [a] *retinent patulæ* [b] *commiſſa fideliter aures.* Virg. *Inprimis* [a] *venerare* [b] *deos. Aper* [b] *agros* [a] *depopulatur.*

Quinetiam verba, quamlibet alioquin intranſitiva atq; abſoluta, accuſativum admittunt cognatæ ſignificationis: ut Cic. *Tertiam* [b] *ætatem hominum* [a] *vivebat. Neſtor.* Virg. —*longam incomitata videtur* [a] *Ire* [b] *viam.* Plaut. *Duram* [a] *ſervit* [b] *ſervitutem.*

Hunc accuſativum mutant authores non rarò in ablativum; ut, Plaut. *Diu videor* [b] *vita* [a] *vivere.* a *Ire reſtâ* [b] *viâ.* Sueton. [b] *Morte* [a] *obiit repentina.*

Accuſat. fig.

Sunt quæ figuratè accuſativum habent; ut, Virgil. —*Nec vox* [b] *hominem* [a] *ſonat, ô Dea certe!* Iuven. *Qui* [b] *Curios* [a] *ſimulant, &* [b] *Bacchanalia* [a] *vivunt.* Horat. [b] *Piſillos Ruſillus* [a] *olet, Gorgonius* [b] *hircum.*

DVO ACCVSATIVI.

Verba rogandi, &c.

Verba rogandi, docendi, veſtiendi, duplicem regunt accuſativum; ut, *Tu modò* [a] *poſce* [b] *Deum* [b] *veniam.* [a] *Dedocebo* [b] *te iſtos* [b] *mores. Ridiculum eſt te* [b] *me* [a] *admonere* [b] *iſtud.* Terent. [a] *Induit* [b] *ſe* [b] *calceos, quos priùs exuerat.*

Except. 1.

Rogandi verba, interdum mutant alterum accuſativum in ablativum; ut,
Virg. [b] *Ipſum* [a] *obteſtemur,* [b] *veniamq;* [a] *precemur* bb *abipſo.*
Terent. [b] *Suſpicionem iſtam* bb *ex illo* a *quære.*

Veſtiendi

Veſtiendi verba interdum mutant alterum accuſativum in ablativum, vel dativum: ut, [a] *Induo* [b] *tunica*, vel bb *tib.* b *tunicam.* Exæpt. 2.

ABLATIVUS POST VERBUM.

QVodvis verbum admittit ablativum ſignificantem inſtrumentum, aut cauſam, aut modum actionis.

INSTRUMENTUM.

Vt, *Dæmona non* b *armis, ſed morte* [a] *ſubegit Ieſus.*
Horat. *Naturam* [a] *expellas* b *furca licet, uſquè recurret.*
Virg. *Hi* b *jaculis, illi certant* [a] *defendere* b *ſaxis.*

CAUSA.

ut Ter. [a] *Gaudeo (ita me dij ament) gnati* b *cauſa,*
Vehementer b *ira* [a] *excanduit.*
Horat. *Invidus alterius* [b] *rebus* a *macreſcit opimis.*

MODUS ACTIONIS.

ut, *Mirâ* b *celeritate rem* a *peregit.*
Iuven. *Invigilate viri, tacito nam tempora* b *greſſu,*
[a] *Diffugiunt, nullóque* b *ſono* a *convertitur annus.*
Ovid. *Dum vires annique ſinunt, tolerate laborem;*
Jam a *veniet tacitè curva ſenectа* b *pede.*

Ablativo cauſæ & modi actionis aliquando addi- Exceptio.
tur præpoſitio: ut, a *Bacchare* b *præ ebrietate.*
Summa b *cum humanitate* a *tractavit hoſpitem.*

Quibuslibet verbis ſubjicitur nomen pretij in ab- Nomen pretij.
lativo caſu; ut, b *Tryphonio, ſeu vilio annuce non* a *emerim,*
Livius. *Multo ſanguine ac vulneribus ea victoria* a *ſtetit.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo adjiciuntur ſæpe ſine ſubſtantivis; ut,
Terent. [a] *Redime te captum quàm queas* b *minimo.* b *Vili* a *venit titium.*
Senec. a *Conſtat* b *atrox fames* b *magno faſtidium.*

Excipiuntur ſi genitivi ſine ſubſtantivis poſiti. Tanti, Exceptio.
quanti, pluris, minoris, tantidem, cujuſvis, quâvilibet,

quanticunq; ut Cic. [b] *Tanti* [a] *eris alÿs*, [b] *quanti tibi* [a] *fueris. Non* [a] *vendo* [b] *pluris, quàm alÿ fortaſſe etiam* [a] *minoris.* Ovid. *Vix Priamus* [b] *tanti, totaque Troja* [a] *fuit.*

Sin adsantur ſubſtantiva, in ablativo efferuntur: ut Aul. Gel. [b] *Tantâ mercede* [a] *docuit,* [b] *quantâ hactenus nemo.* [b] *Minore pretio* [a] *vendidi, quàm emi.*

Valeo. Valeo etiam interdum cum accuſativo junctum reperitur; ut Varr. *Denarÿ dicti, quòd* [b] *denos æris* [a] *valebant: quinarÿ quòd* [b] *quinos.*

Verba abundandi, &c. Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diverſa ablativo gaudent; ut,

Terent. [b] *Amore* [a] *abundas Antipho.*
Malo virum [b] *pecunia, quàm pecuniam* [b] *viro* [a] *indigentem.*
Saluſt. *Sylla omnes ſuos* [b] *divitÿs explevit.*
Terent. *Hoc te* [b] *crimine* [a] *expedi.*
Cic. *Homines nequiſſimi quibus te* [a] *onerant* [b] *mendacÿs?*
Virg. *Ego hòc te* [b] *faſce levabo.*
Saluſt. *Aliquem familiarem ſuo* [b] *ſermone* [a] *participavit.*

Exceptio. Ex quibus quædam nonnunquam etiam in Genitivum feruntur; ut Virgil.

Quàm dives nivei pecoris, quàm [b] *lactis* [a] *abundans?*
Terent. *Quaſi tu hujus* [a] *indigeas* [b] *patris.*
Quid eſt, quòd in hac cauſa [b] *defenſionis* [a] *egeat?*
Virg. [a] *Implentur veteris* [b] *Bacchi pinguiſque ferinæ.*
Idem. *Poſtquam dextra fuit* [b] *cædis* [a] *ſaturata.*
Terent. *Omnes mihi labores leves fuêre, præterquam* [b] *tui* [a] *carendum quòd erat.*
Paternum ſervum ſui [a] *participavit* [b] *conſilÿ.*

Fungor, &c. Fungor, fruor, utor, & ſimilia ablativo junguntur; ut Cicer. *Qui adipiſci veram gloriam volunt juſtitia* [a] *fungantur* [b] *officÿs. Optimum eſt alienâ* [a] *frui* [b] *inſaniâ.*
In re mala [b] *animo ſi bono utare, juvat.*
Virgil. *Aſpice venturo* [a] *lætentur ut omnia* [b] *ſæclo.*
Cæſar. *Qui ſua* [b] *victoriâ tam inſolenter* [a] *gloriarentur.*
Hor. *Diruit, ædificat,* [a] *mutat quadrata* [b] *rotundis.* [a] *Victor cantibus.* Virg. —*haud equidem tali me* [a] *dignor* [b] *honore:*

Terent.

Terent. *Vt* b *malis* a *gaudeat alienis.*
Plaut. *Exemplorum* b *multitudine* a *ſuperſedendum eſt.*
Macrob. *Regni eum* b *ſocietate* a *numeravit.*
Plaut. *Communicabo te ſemper* b *menſa mea.*

Proſequor te b amore, b laude, b honore, &c. i. *amo, laudo, honoro,* a Afficio te b gaudio, b ſupplicio, b dolore, &c. id eſt, *exhilaro, punio, contriſto.* Proſequor. Afficio.

Mereor cum adverbijs bene, malè, meliùs, pejus; optimè, peſſimè, ablativo adhæret cum præpoſitione De: ut, b *De me nunquam bene* a *meritus eſt.* Mereor.
Eraſmus b *de lingua Latina optimè* a *meritus eſt.*
Catilina peſſimè b *de republica* a *meruit.*

Quædam accipiendi, diſtrahendi, & auferendi verba ablativum cum præpoſitione optantur, *Iſthuc* b *ex multis jampridem* a *audiveram.* Luc. b *A trepido vix* a *abſtinuit ira magiſtro.* a *Naſci* b *à principibus fortunitum eſt.*
Procul a *abeſt* b *ab urbe Imperator.* Verba accipiendi, &c.

Vertitur hic ablativus aliquando in dativum: ut Horat. *Vivere ſi rectè neſcis,* a *diſcede* b *peritis.*
Ovid. *Eſt virtus placitis* a *abſtinuiſſe* b *bonis.*
Virg. *Heu fuge, nate Dea, teque his, ait* a *eripe* b *flammis.* Exceptio.

Verbis, quæ vim comparationis obtinent, adjicitur ablativus ſignificans menſurã exceſſus; ut *Deformè exiſtimabat quos dignitate* a *præſtaret, ab iis* b *virtutib.* a *ſuperari.* Verba cõparationis.

Quibuſlibet verbis additur Ablativus abſolutè ſumptus; ut, *Imperante* b *Auguſto,* a *natus eſt Chriſtus;* *Imperante* b *Tiberio,* a *crucifixus.* Iuven. *Credo pudicitiam,* b *Saturno rege,* a *moratam in terris.* Ablat. abſolut.
Nil deſperandum, b *Chriſto duce, & auſpice Chriſto.*
Iam Maria, b *audito Chriſtum vexiſſe* a *cucurrit.*

Verbis quibusdam additur auferendi caſus per Synecdochen, & poeticè accuſativus, ut, a *ægrotat* b *animo magis quàm corpore,* a *Candet* b *dentes* a *Rubet* b *capilles.* Synecdoche.

Quædam tamen efferuntur in gignendi caſu; ut, *Abſurde facis, quii* a *angas te* b *animi.* Exceptio.
Exanimatus a *pendet* b *animi.* a *Deſipiebam* b *mentis.*

Plaut. a *Discrucior* b *animi, quia ab domo abeundum est mihi.*

Diversi casus. Eidem vero diversi casus diversæ rationis apponi possunt: *ut*

1 *Dedit* 2 *mihi* 3 *vestem* 4 *pignori* 6 *te præsente* 5 *propriâ manu.*

Passivorum constructio. Passivis adjuntur ablativus agentis, sed antecedente præpositione, & interdum dativus; ut,

Horat. a *Laudatur* b *ab his*, a *culpatur* b *ab illis.*

Cicero. *Honesta bonis* b *viris, non occulta* a *petuntur.*

Quorum participia frequentiùs dativis gaudent: ut, Virg. *Nulla tuarum* a *audita* b *mihi, nec visa sororum*

Horat. *Oblitusque meorum* a *obliviscendus &* b *illis.*

Cæteri casus manent in passivis, qui fuerunt activorum: ut, a *accusaris à me* b *furti.* a *Habeberis* q *luxuriæ*, a *Dedeceberis à me istos* b *mores.* a *Privaberis* b *magistratu.*

Neutropass. constructio. Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutro-passiva, passivam constructionem habent; ut, b *A præceptore* a *vapulabis. Malo* b *à cive* a *spoliari, quàm* q *ab hoste* a *venire. Quid* a *fiet* b *ab illo? Virtus parvo pretio licet* b *omnibus. Cur* b *à cenvivis exulat Phiasolyda?*

Infinitorum constructio. Quibusdam tum verbis, tum adjectivis, familiariter subjiciuntur verba infinita; ut,

Virgil. a *Juva, usque* b *morari, Et conferre gradum.*

Ovid. b *Dicere quæ* a *puduit*, b *scribere* a *jussit amor.*

Martial. a *Vis* b *fieri dives Pontice? Nil cupias.*

Virg. *Et erat tum* a *dignus* b *amari.* Horat. a *Audax omnia* b *perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Eclipsis. Ponuntur interdum figuratè, & absolutè verba infinita; ut, *Hæccine* b *fieri flagitia?* subauditur, a *decet*, a *oportet*, a *par est*, a *æquum est*, ut aliquid simile.

Virg. *Crimenibus* b *terrere novis, hinc* b *spargere voces,*

Enallage *In vulgum ambiguas, &* b *quærere conscius arma.*

id est, *terrebat, spargebat, quærebat.*

DE GERUNDIIS.

Gerundia. GErundia sive Gerundivæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: ut,

Cic.

Cicer. *Efferor ſtudio* a *videndi* b *parentes,*
Ovid. a *Vtendum eſt* b *ætate, cito pede præterit ætas.*
Virg.—— a *Scitatum* b *oracula Phœbi mittimus.*

Gerundia in *di* pendent à quibuſdam tum ſubſtantivis, tum adjectivis; ut, Virgil. Di.

Et quæ tanta fuit Romam tibi a *cauſa* b *videndi?*
Idem. *Cecropias innatus apes* a *amor urget* b *habendi.*
Idem. *Æneas celſa in puppi jam* a *certus* b *eundi.*

Poeticè infinitivus modus loco Gerundij ponitur. Nota.
ut Virg. a *ſtudium quibus arva* b *tueri* a *Peritus* b *medicari*

Interdum non invenuſtè adjicitur Gerundij vocibus etiam genitivus pluralis; ut, *Quum* b *illorum* a *videndi gratiâ me in forum contuliſſem.* Terent. *Date* a *creſcendi copiam* b *novarum. Conceſſa eſt* a *dividendi* b *pomorum, atque opſoniorum licentia.*

Gerundia in *do* pendent ab his præpoſitionibus, Do.
A, ab, abs, de, è, ex, cum, in, pro, ut,
Cicero. *Ignavi* a *à* b *diſcendo eiò deterrentur.*
Amor & amicitia, utrumque a *ab* b *amando dictum eſt.*
Cicer. a *Ex* b *defendendo, quàm* a *ex* b *accuſando, uberior gloria comparatur. Conſultatur* a *de* b *tranſeundo in Galliam.*
Quint. *Reſtè ſcribendi ratio* a *cum* b *loquendo conjuncta eſt.*
Plaut. a *Pro* b *vapulando ab hoſte mercedem petam.*

Ponuntur & abſque præpoſitione; ut,
Virgil.—*alitur vitium, creſcitq; b tegendo.*
Scribendo diſces ſcribere.

Gerundia in *dum* pendent ab his præpoſitionibus, Dum.
Inter, ante, ad, ob, propter; ut, a *Inter* b *cœnandum hilares eſte.* Virgil.—a *Ante* b *domandum Ingentes tollent animos.* Cic. *Locus* a *ad* b *agendum ampliſſimus.*
Idem. a *Ob* b *abſolvendum munus ne acceperis.*
Veni a *propter te* b *redimendum.*

Cùm ſignificatur neceſſitas, ponuntur citra præpoſitionem, addito verbo Eſt; ut,
Iuven. b *Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.*
b *Vigilandum eſt ei qui cupit vincere.*

Gerundia in nomina vertuntur.

Vertuntur Gerundij voces in nomina adjectiva; ut Virg. *Tantus amor florum, & b generandi gloria a mellis. Ad b accusandos a homines duci præmio, proximum latrocinio est. Cur adeò delectaris a criminibus b inferendis?*

DE SUPINIS.

Prius Supinum.

PRius supinum activè significat, & sequitur verbum aut participium, significans motum ad locum; ut, Ovid. b *Spectatum a veniunt, veniunt spectentur ut ipsæ. Milites sunt a missi b speculatum arcem.*

Nota.

Illa verò, *Do venum, do filiam nuptum*, latentem habent motum.

Exceptio.

At hoc supinum in neutro-passivis, & cum infinito *iri*, passivè significat; ut Plaut.

Coctum ego, non b vapulatum, dudum a conductus sum.

Ter. *Postquam a audierat non b datum iri uxorem filio*

Poeticè dicunt a *Eo*, b *visere*. a *Vado* b *videre*.

Nota.

Ponitur & absolutè cum verbo Est: ut

Terent. b *Actum est, ilicet, periisti.*

Ovid.-- b *Itum est in viscera terræ.* b *Cessatum est satis.*

Posterius Supinum.

Posterius Supinum passivè significat, & sequitur nomina adjectiva; ut, *Sum extra noxam, sed non est a facile b purgatu. Quod b factu a fœdum est, idem est & b dictu a turpe. Qui pecunia non movetur, hunc a dignum b spectatu arbitramur.*

In istis verò, a *Surgit* b *cubitu*, a *Redit* b *venatu*; cubitu & venatu nomina potiùs censenda videtur, quàm supina.

De Tempore & Loco.

TEMPVS.

Pars temporis.

QVæ significant partem temporis, in ablativo frequentiùs usurpantur, in accusativo rarò: ut *Nemo mortalium omnibus b horis a sapit. b Nocte e latent mendæ b id tempus a creatus est Consul.*

Duratio temporis.

Quanquam hîc Eclipsis videtur esse præpositionis *per* vel *sub*.

Quæ autem durationem temporis, & continuationem

tionem denotant, in accuſativo, interdum & in ablativo efferuntur; ut Virgil.

Hic jam ter centum totos a *regnabitur* b *annos.*
Idem; b *Noctes atque dies* a *patet atri janua Ditis.*
Idem; *Hic tamen hac mecum poteris* a *requieſcere* b *nocte;*
Suet. a *Imperavit* b *trienuio, & decem menſibus, octoq; diebus.*

Dicimus etiam; a*In paucis* b*diebus* a*De* b *die.* a *de nocte.*
Promitto a *in* b *diem.* *Commodo* a *in* b *menſem.* b *Annos* a *ad quinquaginta natus.* a *Per tres* b *annos ſtudui.*
Puer b *id ætatis non plus* b *triduum,* aut b *triduo.*
Tertio, vel a *ad* b *tertium calendas, vel calendarum.*

Spatium Loci.

Spatium loci in accuſativo effertur, interdum & in ablativo; ut Virg. Spatium loci.

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Tres a *pateat cœli ſpatium non amplius* b *ulnas.*
jam mille b *paſſus* a *proceſſeram.* a *Abeſt bidui*; ſubintelligitur b *ſpatium,* vel b *ſpatio*; b *itinere,* vel b *iter.*
a *Abeſt ab Urbe quingentis* b *millibus paſſuum.*

Appellativa Locorum, &c.

Nomina appellativa, & nomina majorum locorum adduntur ferè cum præpoſitione verbis ſignificantibus motum aut actionem *in loco, ad locum, à loco, aut per locum*; ut, b*In foro* a *verſatur.* a*Meruit ſub rege in* b *Gallia.* Virgil. b *ad templum non æquæ Palladis* a *Ibant Iliades.* Saluſt. a *Legantur* b *in Hiſpaniam majores natu nobiles.* Eb*Sicilia* a*diſcedens, Rhodum veni Per mare* a*ibis* b*ad Indos.* Appellativa & regionum nomina.

Omne verbum admittit Genitivum proprij nominis loci, in quo fit actio; modò primæ vel ſecundæ declinationis, & ſingularis numeri ſit: ut Urbium & oppidorum nomina.

luven. *Quid* b *Romæ* a *faciam? mentiri neſcio:*
Terent. *Samia mihi mater fuit, ea* a *habitabat* b *Rhodi.*

Hi genitivi, Humi, domi, militiæ, belli, proprio rum ſequun- Humi domi. &c.

ſequuntur formam; ut, Ter. b *Domi* b *bellique ſimul* a *vincimus.* Cic. *Parvi ſunt foris arma, niſi* a *eſt conſilium* b *domi.*

Domi. Domi, non alios ſecum patitur genitivos, quàm Meæ, tuæ, ſuæ, noſtræ, veſtræ, alienæ; ut, *Veſtor* a *domi* b *meæ, non* b *alienæ.*

Verùm ſi proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in dativo, aut ablativo ponitur; ut, *Colchus an Aſſyrius,* b *Thebis* a *nutritus an* b *Argis?* Suet. *Lentulum Getulicis* b *Tyburi* a *genitum ſcribit.* Livius. a *Neglectum* b *Anxuri præſidium.* Cicero. *Cum una ſola legione* a *fuit* b *Carthagini.* Horat. b *Romæ Tyburi* a *amo ventoſius,* b *Tyburе Romæ.* Cic. *Quum tu* b *Narbone menſas boſpitum* a *convomeres.* Idem. *Commendo tibi domum ejus qui* a *eſt* b *Syracuſis.*

Nota. Sic utimur Ruri, vel Rure, in ablativo; ut, b *Ruri ſere ſe* a *continet.* Perſi. b *Rure paterno* a *eſt tibi ſat modicum.*

Ad Locum.

Ad locum. Verbis ſignificantibus motum ad locum apponitur proprium loci in accuſativo; ut, a *Conceſſi* b *Cantabrigiam ad capiendum ingenij cultum.* a *Eo* b *Londinum ad merces emendas.*

Ad hunc modum utimur rus & domus; ut *Ego* b *rus* a *ibo.* Vir. a *Ite* b *domum ſaturæ, venit Heſperus, ite capellæ.*

A Loco per Locum.

A loco. Verbis ſignificantibus motum à loco, aut per locum, adjicitur proprium loci in ablativo; ut, *Niſi amè* b *Româ* a *profectus eſſes, nunc eam relinqueres.* b *Eboraco* (ſive b *per Eboracum*) a *ſum profecturus iter.*

Ad eundem modum uſurpantur domus & rus; ut, *Nuper* a *exiit* b *domo.* Ter. *Timeone pater* b *rure* a *redierit.*

¶ Impersonalium Conſtructio.

GENITIVUS.

HÆc tria Impersonalia, Intereſt, refert, & eſt quibuſlibet genitivis annectuntur, præter hos ab-

ablativos fœminimos, Meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, cujâ: ut, a *Intereſt* b *magiſtratus tueri bonos, animadvertere in malos.* a *Refert multùm Chriſtianæ* b *reipub. Epiſcopos doctos & pios eſſe.* b *Prudentis* a *eſt multa diſſimulare.* b *Tuâ* a *refert teipſum noſſe.* Cicer. *Ea cædes crimini potiſſimùm datur ei,* b *cujus* a *interfuit, non ei, cujâ nihil interfuit.*

Adjiciuntur & illi genitivi, Tanti, quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem: ut, b *Magni* a *refert quibuſcum vixeris.* b *Tanti* a *refert honeſta agere. Veſtrí* b *parvi* a *intereſt* Et, *Intereſt ad laudem meam.*

DATIVUS.

In Dativum feruntur hæc impersonalia, Accidit, certum eſt, contingit, conſtat, confert, competit, conducit, convenit, placet, diſplicet, dolet, expedit, evenit, liquet, libet, licet, nocet, obeſt, prodeſt, præſtat, pitet, ſtat, reſtat, benefit, malefit, ſatisfit, ſupereſt, ſufficit, vacat pro *otium eſt*: ut, a *Convenit* b *mihi tecum.* Saluſt. *Emori per virtutem* b *mihi* a *præſtat, quàm per dedecus vivere.*

Ovid *Non* a *vacat exiguis rebus adeſſe* b *Jovi.*

Ter. a *Dolet dictum imprudenti* b *adoleſcenti & libero.*

A noverca a *malefit* b *privignis. A Deo* b *nobis* a *benefit.*

Virg. a *Stat* b *mihi caſus renovare omnes,* i. *ſtatutum eſt.*

ACCUSATIVUS.

Hæc Impersonalia accuſandi caſum exigunt, Iuvat, decet cum compoſitis, delectat, oportet: ut, b *Me* a *juvat ire per altum.* b *Uxorem ædes curare* a *decet,* a *Dedecet* b *viros muliebriter vivari.* Cato, b *Patrem familias vendacem, non emacem eſſe* a *oportet.*

His verò, Attinet, pertinet, ſpectat, propriè additur Præpoſitio Ad: ut, *Mene vis dicere, quod* b *ad te* a *attinet?* a *Spectat* b *ad omnes bene vivere.* Accuſativ. cum præp.

Quint. a *Pertinet* b *in utramque partem.*

His impersonalibus ſubjicitur accuſativus cum genit. pœnitet, tædet, miſeret, miſereſcit, pudet, piget: ut, Accuſativi cum genit.

Cic.

Cic. *Si ad centesimum vixisset annum*, bb *senectutis* b *eum* *sue non* a *pœniteret. Tædet* b *animam meam* bb *vitæ meæ*, bb *Alicorum* b *te miseret*; bb *tui nec* a *miseret, nec pudet.* bb *Fratris* b *me quidem* a *piget, pudetq;*.

Impersonalia fiunt personalia.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: ut Virgil.

Non omnes a *arbusta* b *juvant humilesq; myricæ.*

Ovid. *Namque* b *decent animos mollia* a *regna tuos.*

Senec. *Agricolam* a *arbor ad frugem producta* b *delectat.*

a *Nemo miserorum* b *commiserescit.*

Te non b *pudet* a *istud? Non te* a *hæc* b *pudet?*

Cœpit, &c.

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest impersonalibus juncta impersonalium formam induunt: ut Quint. *Ubi primum* a *cœperat non* b *convenire, quæstio orirebatur.* Idem; b *Tædere* a *solet avaros impendij.* a *Desinit illu* a *studium* b *tædere. Sacerdotem inscitiæ* b *pudere* a *debet*

Quin. b *Pervenirì ad summum, nisi ex principijs, non* a *potest.*

Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum personalibus passivis casum obtinet: ut

Cæsar. b *Ab hostibus constanter* a *pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: ut Virgl.--*strato* a *discumbitur ostro*

Verbum Impersonale passivæ vocis pro singuli personis utriusq; numeri indifferenter accipi potest: ut ab *Statur*, id est, *sto, stas, stat, stamus, statis, stant*; vizi ex vi adjuncti obliqui; ut, a *Statur* b *à me*, id est, *sto*. a *Statur* b *abillis*, id est, *stant.*

PARTICIPII CONSTRVCTIO.

PArticipia regunt casus Verborum à quibus derivantur; ut Virgil. -- *Duplices* a *tendens ad sidera*; b *palmas, Talia voce refert.*

Idem; *Vbera* b *lactis domum referent* a *distenta capellæ*, a *Diligendus* b *ab omnibus.*

Quamvis inusitatior est dativus; ut

Terent. *Restat Chremes, qui* b *mihi* a *exorandus est.*

GENI-

GENITIVVS.

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitivum postulant; ut Salust. [b] *Alieni* [a] *appetens*, [b] *sui* [a] *profusus*. [a] *Cupientissimus* [b] *sui*. [a] *Inexpertus* [b] *belli*. [a] *Indoctus pilæ*. Genitivus.

ACCVSATIVVS.

Exosus, perosus, pertæsus, activè significant, & in accusativum feruntur: ut, *Immundam segnitiem* [a] *perosæ*. *Astronomus* [a] *perosus ad unum* [b] *mulieres*. Sueton. [a] *Pertæsus* [b] *ignaviam suam*. Accusativus.

DATIVVS.

Exosus & perosus etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passivè significantia; ut, *Germani* [b] *Romanis* [a] *perosi sunt*. [a] *Exosus* [b] *Deo & sanctis*. Dativus.

ABLATIVVS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, in Ablativum feruntur; ut, Terent. *Bona bonis* [a] *prognata* [b] *parentibus*. Virgil.--- [a] *sate* [b] *sanguine divûm*. Idem;--- *Quo* [b] *sanguine* [a] *cretus?* Ovid. *Venus* [a] *orta* [b] *mari, mare præstat euntis* [b] *Terrâ* [a] *editus*. Ablativus.

ADVERBII CONSTRVCTIO.

NOMINATIVVS.

EN & ecce, demonstrandi adverbia, nominativo frequentius junguntur, accusativo rarius; ut, Virgil. [a] *En* [b] *Priamus, sunt hic etiam sua præmia laudi*. Cic. [a] *Ecce tibi* [b] *status noster*. Virg. [a] *En quatuor* [b] *aras*: [a] *Ecce duo tibi Daphni, duoq;* [b] *Altaria Phœbo*.

En & ecce exprobrantis, soli accusativo nectuntur: ut, [a] *En* [b] *animum & mentem*. Iuven. [a] *En* [b] *habitum*, Terent. [a] *Ecce autem* [b] *alterum*.

GENITIVVS.

Quædam Adverbia loci, temporis, & quantitatis, Genitivum post se recipiunt.

Loci:

Loci. Loci, ut ubi, ubinam, nusquam, eò, longè, quò, ubivis, huccine; ut, [a] *Ubi* [b] *gentium*, [a] *Quo* [b] *terrarum abiit?* [a] *Nusquam* [b] *loci invenitur.* [a] *Eò* [b] *impudentiæ ventum est.*

Temporis. Temporis; ut, Nunc, tunc, tum, interea, pridie, postridie; ut, *Nihil* [a] *tunc* [b] *temporis amplius quam flere poteram* [a] *Pridie ejus* [b] *diei pugnam inierunt.* [a] *Pridie* [b] *calendarum, seu* [b] *calendas.*

Quantitatis. Quantitatis; ut, Parùm, satis, abunde, &c. ut [a] *Satis* [b] *eloquentiæ,* [b] *sapientiæ* [a] *parùm.* [a] *Abunde* [b] *fabularum audivimus.*

Instar. Instar, æquiparationem, mensuram aut similitudinem significat; ut, Virg. [a] *Instar* [b] *montis equum divinâ Palladis arte ædificant. Mittitur Philippus solus, in quo* [a] *instar omnium* [b] *auxiliorum erat.*
Ovid. *Sed scelus hoc* [b] *meriti pondus &* [a] *instar habet.*

Nota. Hic apponitur interdum præpositio Ad; ut, *Valli* [a] *ad instar* [b] *castrorum clauditur.*
Populus Romanus è parva origine [a] *ad tantam* [b] *magnitudinis ea instar emicuit.* Terent. *Ab* [a] *minimè* [b] *gentium, non faciam.*

* Genit. festivitat. Hic genitivus gentium festivitatis causâ additur.

DATIVUS.

Quædam dativum admittunt nominum undè deducta sunt; ut, *Venit* [a] *obviam* [b] *illi.* Nam *obvius illi* dicitur. *Canis* [a] *familiariter* [b] *huic.* Et [b] *Sibi* [a] *inutiliter vivit.*
[a] *Propinquius* [b] *tibi sedet, quàm mihi.*

Dativ. adverbial. Sunt & hi dativi adverbiales; Tempori, luci, vesperi; ut, [b] *Tempori* [a] *venit, quod omnium verum est primum.* [b] *Luci* [a] *occidit hominem. Vidi ad vos* [a] *advecti* [b] *vesperi.*

ACCUSATIVUS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis undè sunt profecta, ut; *Castra* [a] *propius* [b] *urbem moventur.*
Salust. [a] *Proximè* [b] *Hispaniam sunt Mauri.*

Cedo. Cedò flagrantius exhiberi, accusativum regit; ut, Terent. [a] *Cedò quemvis* [b] *arbitrum.*

ABLA-

ABLATIVUS.

Adverbia diversitatis, Aliter, secùs; & illa duo, Antè, post, cum ablativo non rarò inveniuntur; ut, [a] *Multo* [a] *aliter.* [b] *Paulo* [a] *secus.* [b] *Multo* [a] *antè.* * *Longè secus.* Virg. —*longo* [a] *post* [b] *tempore venit.* [b] *Paulo* [a] *post.* Nisi & ipsa adverbia potiùs censenda sunt. Adverb. diversitatis. * *

Adverbia comparativi & superlativi gradus, admittunt casus comparativis & superlativis affluctos subservire, sicut antè præceptum est; ut, *Accessit* [a] *propiùs* [b] *illo.* [a] *Optimè* [b] *omnium dixit.* Cic. Legimus. [a] *Propiùs* [b] *ad deos, &* [a] *Propiùs* [b] *à terris.* Adverb. Compar. & Superlat. grad.

Plùs nominativo, genitivo, accusativo, & ablativo junctum reperitur; ut, Liv. *Paulò* [a] *plus trecenta* [b] *vehicula sunt amissa.* Idem. [b] *Hominum eo die cæsa* [a] *plus duo millia.* [a] *Plus quàm quinquaginta* [b] *hominum occiderunt.* *Abierat acies Paulò* [a] *plus quingentos* [a] *passus.* Terent. *Dies triginta, aut* [a] *plùs* [b] *eo, in nave fui.* Plus.

Quibus Verborum Modis, quæ congruant ADVERBIA.

Vbi, postquam, & cùm, temporis adverbia, interdum indicativis, interdum verò subjunctivis verbis apponuntur; at Virgil. *Hæc* [a] *ubi dicta* [b] *dedit.* Terent. [a] *Ubi nos* [b] *laverimus, si voles, lavato.* Virgil. [a] *Cum* [b] *faciam vitula pro frugibus, ipse venito.* Idem; [a] *Cum* [b] *canerem reges & prælia, Cynthius aurem vellit.* Hîc prius adverbium, posterius conjunctio esse videtur. Vbi, postquam, cùm. Nota.

Donec pro Quamdiu, indicativo gaudet: ut, Ovid. [a] *Donec* [b] *eram felix.* Idem. [a] *Donec* [b] *eris felix, multos numerabis amicos.* Donec.

Pro Quousque, nunc indicativum, nunc subjunctivum exigit; ut Virgil. *Quousque* [a] *donec oves stabulis, numerumque referre* [b] *Iussit.* Colum. [a] *Donec ea aqua quam adjeceris decocta* [b] *sit.*

Dum

Dum. Dum, de re præsenti, non perfecta, aut pro quamdiu, fatendi modum poscit; ut,
Terent. a *Dum* b *apparatur virgo in conclavi.*
Idem; *Ego te meum dici tantisper volo,* a *dum quod tu dignum est* b *facis.*

Dum pro dummodo, aliàs potentiali, aliàs subjunctivo nectitur; ut a *Dum* b *prosim tibi.*
a *Dum ne ab hoc me falli* b *comperiam.*

Dum pro donec subjunctivo tantum; ut,
Virgil. *Tertia* a *dum Latio regnantem* b *viderit æstas.*

Quoad. Quoad pro quandiu, vel indicativis, vel subjunctivis; pro donec, subjunctivis solis adhibetur; ut, a *Quoad* b *exspectes contubernalem?* Cic. a *Quoad* b *possem & liceret, ab ejus latere nunquam discederem.*
Omnia integra servabo, a *quoad exercitus huc* b *mittatur.*

Simulac. Simulac, simulatque, indicativo & subjunctivo adhærent; ut a *Simulac belli patiens* b *erat.*
Virgil.—a *Simulatque* b *adoleverit ætas.*

Quemadmodum, &c. Quemadmodum, ut, utcunque, sicut, utrumq; modum admittunt; ut Eras. a *Ut* b *salutabis, ità & resalutaberis.* Horat a *Ut sementem* b *feceris, ità & metes.*

Vt pro postquam Indicativo jungitur: ut, a *Vt* b *ventum est in urbem.*

Quasi, &c. Quasi, ceu, tanquam, perinde, acsi, haud-secus-acsi, quum proprium habent verbum, subjunctivo apponuntur; ut a *Tanquam* b *feceris ipse aliquid.*
Terent. a *Quasi non* b *noverimus nos inter nos.*

Aliàs copulant consimiles casus; ut *Novi* b *hominem* a *tanquam* b *te. Arridet* b *mihi,* a *quasi* b *amico.*

Ne. Nè prohibendi, vel imperativis, vel subjunctivis præponitur; ut Virgil. a *Ne* b *sævi magna sacerdos.*
Terent. *Hic nebulo magnus est,* a *ne* b *metuas.*

Adverb. præpositionum formam induunt. Nè pro non, cæteris modis inservit.

Adverbia, accedente casu, transeunt in præpositiones; ut Iuv. *Cantabit vacuus* a *coram* b *latrone viator.*

DE

DE CONJVNCTIONVM *Conſtructione.*

CONjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his quatuor, quàm, niſi, præterquam, an, ſimiles omnino caſus nectunt: ut, *Socrates docuit* [b] *Xenophontẽ & Platonem. Vtinã* [b] *calidus eſſes, aut* [b] *frigidus.* [b] *Albus an* [b] *ater homo ſit, neſcio. Eſt* [b] *minor natu quam* [b] *tu.* [b] *Nemini placet niſi (vel præterquam)* [b] *ſibi.* Coniunctiones copulant ſimiles caſus.

Excepto, ſi caſualis dictionis ratio aliqua privata repugnet, vel aliud poſcat: ut, [a] *Emi libri* [b] *centuſſi & pluris.* [a] *Vixi* [b] *Romæ & Venetiis. Hor in Metii* [a] *deſcendat judicis* [b] *aures, Et* [b] *patris & noſtras.* Exceptio.

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ aliquoties ſimiles modos & tempora conglutinant: ut, *Recto ſtat corpore,* [b] *deſpicitque terras.*

Aliquoties autẽ ſimiles modos ſed diverſa tẽpora: ut, Ter. *Niſi me* [b] *lactaſſes amãtẽ & vana ſpe* [b] *produceres Tibi gratias* [b] *egi, & te aliquando collaudare* [b] *poſſum.*

Etſi, tametſi, etiamſi, quanquam, in principio orationis indicativos modos, in medio ſubjunctivos ſæpius poſtulant. Quamvis & licèt ſubjunctivos frequentius: ut, [a] *Etſi nihil novi* [b] *afferebatur. Quanquam animus meminiſſe* [b] *horret.* Etſi, tametſi, &c.

Virg. l. [a] *Quamvis Elyſios* [b] *miretur Gracia campos.*

Ovid. *Ipſe* [a] *licet* [b] *venias Muſis comitatus Homere. Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.*

Ni, niſi, ſi, ſiquidem, quòd, quiã, quàm, poſtquam, poſteaquam, ubi pro poſtquam, nunquã, priuſquam, & indicativis & ſubjunctivis adhærent: ut, [a] *Quòd audieris incolumis, gaudeo. Caſtigo te, non* [a] *quòd odio* [b] *habeam ſed* [a] *quod* [b] *amem. Aliud honeſtum judicas,* [a] *quam philoſophi* [b] *ſtatuunt.* Plin. *Grãvius accuſas,* [a] *quam* [b] *patiẽtia tua conſuetudo.* Ni, niſi, &c.

Si, utrique modo jungitur: at Si pro Quamvis ſubjunctivo tantũ: ut, Ter. *Redeam? nõ ſi me* [b] *obſecret.* Si.

Quãdo, &c. Siquis tantùm indicativo: ut, [a] *Siquis* [b] *adest.*

Quando, quandoquidem, quoniam indicativo junguntur: ut,

Virg. *Dicite* ([a] *quandoquidem in molli* [b] *consedimus herba*)

Quippe. [a] *Quoniam mihi non* [b] *credis, ipse facito periculum.*

Quippe, cum proprium habet verbum, gaudet indicativo: ut, *Danda est huic venia,* [a] *quippe* [b] *ægrotat.*

Si addideris Qui, utrunq; admittit modum: ut, *Non est huic danda venia,* [a] *quippe qui jam bis* [b] *pejeravit,* sive [b] *pejeraverit.*

Qui. Qui cum habet vim causalem, subjunctivum postulat: ut, *Stultus es,* [a] *qui huic* [b] *credas.*

Cùm. Cum pro quamvis, pro quandoquidem, vel quoniam, subjunctivis semper adhæret: ut,

Cicero; *Nos* [a] *cum præcipi nihil posse* [b] *dicamus, tamen aliis de rebus disserere solemus.*

Virg. [a] *Cùm* [b] *jus officiis Gradive virilibus aptus.*

Cum et Tum. Cum & tum, item Tum geminatũ, similes modos copulant. Est autẽ in Cùm, quiddam minus, atq; ideo in priore clausulæ parte statuitur; in Tum quiddam majus, ac proinde in posteriore clausulæ parte collocatur: ut, [b] *Amplectitur* [a] *cùm eruditos omnes,* [a] *tum inprimis Marcellum. Odit* [a] *tum literas,* [b] *tum virtutem*

Ne, an, num. Ne, an, num, interrogandi particulæ indicativum amant: ut, Virg. [b] *Superat* [a] *ne & vescitur aura Æthere?*

At cùm accipiuntur dubitative aut indefinitè, subjunctivum postulant: ut, *Vise* [a] *num* [b] *redierit.*

Nihil refert, [b] *feceris* [a] *ne, an* [b] *persuaseris.*

Ut. Ut causalis seu perfectiva conjunctio, & Ut ne non post verba timoris, nunc potentiali, nunc subjunctivo jungitur; ut, Terentius,

Filium perduxere illuc secum, [a] *ut una* [b] *effet, meum.*

Idem. *Te oro Dave,* [a] *ut* [b] *redeas jam in viam.*

Idem. *Metuo* [a] *ut* [b] *subsitet hospes,* id est, *nè non subsitet.*

Ut concedentis seu positum pro quanquam, & pro Utpote, subjunctivo servit: ut,

[a]Vt omnia [b]contingant quæ volo levari non possum.
Non est tibi fidendum, [a]ut qui toties [b]fefelleris. [a] *ut qui*
solus relictus [b]fueris.

Ut, pro Postquam, pro Quemadmodum, vel Sicut, & interrogativum indicativis nectitur, ut Cicer.
[a]Vt ab [b]urbe [b]discessi, nullū intermisi diē, quin scriberem.
Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere,* [a] *ut [b]facis*
Idem. *Credo* [a] *ut [b]est dementia.*
Virg. [a]*Vt [b]valet?* [a]*Vt [b]meminit nostri?*
Quanquam de hoc in adverbii quoq; constructione paulò suprà est dictum.

¶ PRÆPOSITIONUM *Constructio.*

PRæpositio subaudita, interdum facit, ut addatur ablativus, ut *Habeo te* [ab] *loco Parentis*, id est, [a]*in loco. Apparuit illi humanâ* [ab] *specie*, i. [a]*sub humana [b]specie. Discessit* [ab] *magistratu*, id est, [a] *à [b] magistratu.*

Præpositio in compositione eundem nonnunquā casum regit quem & extra compositionem regebat: ut Virg. *Nec posse [b] Italiâ Teucrorum* [a] *avertere regem.*
Prætereo [b] te insalutatum.
Idem. [a] *emoti procumbunt [b] cardine postes.*
Idem. [a] *Detrudunt naves [b] scopulo.*

Verba composita cum A, ab, ad, con, de, è, ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idque eleganter: ut [a]*Abstinuerunt [b]à viris.* Ter. *Amicos* [a] *advocabo [b] ad hanc rem. Cum legibus [b] conferemus.*
Cic. [a]*Detrahere [b] de tua fama nunquam cogitavi. Cùm [b]ex insidiis* [a] *evaseris.* Terent. *Postquam* [a] *excessit [b]ex ephebis.* [b] *In Rempublicam cogitatione curaque incumbe.*

Verba cum A, ab, &c.

In, pro Erga, contra, & ad, accusativum habet: ut Virg. *Accipit* [a] *in [b]Teucros animum mentēque benignam.*
Idem. *Quid meus Æneas* [a] *in [b]te committere tantum?*
Quid Troes potuere?

In cum Accusativo.

Idem. *Quò te Mœri pedes? an, quò via ducit* [2] *in* [b] *urbem.*

Idem cum accusativo jungitur, quoties divisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur, ut Virg. *Est* [a] *locus* [b] *parteis ubi se via findit* [2] *in ambas.* Ovid. *Versa est* [2] *in* [b] *cineres sospite Troja viro.*

——*amor mihi crescit* [a] *in* [b] *horas.*

In cum ablativo. In, cùm significatur actus in loco, ablativum postulat: ut Ovid. *Scilicet ut fulvũ spectatur* [2] *in* [b] *ignibus aurũ.*

Sub cum accusativo. Sub pro Ad, per, & ante, accusativo jungitur: ut, [a] *Sub* [b] *umbram properemus.* Liv. *Legati ferè* [2] *sub id* [b] *tempus ad res repetendas missi*; id est, [2] *per id* [b] *tempus.* Virg.——[2] *sub* [b] *noctem cura recussat*; id est, *Paulò* [2] *ante* [b] *noctem*, vel *instante nocte.* Alias ablativum admittit: ut, *Quicquid* [2] *sub* [b] *terra est, in apricum proferet aetas.* Virg.——[2] *sub* [b] *nocte silenti*; id est, [2] *in* [b] *nocte silenti.*

Sub cum ablativo.

Super cum accusativo. Super pro Ultra, accusativo jungitur: ut Virg. ——[2] *Super* [b] *Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super cum ablativo. Super pro de & in, ablativo: ut Tacit. *Multus* [2] *super ea* [b] *re, varius que rumor.* Virg. [b] *Fronde* [2] *super viridi.*

Subter. Subter, uno significatu utriq; casui apud autores jungitur: ut Liv. *Pugnatum est super* [2] *subterq; terram.* Virg.——*omnes ferre libet* [2] *subter* [b] *densa testudine casus.*

Tenus. Tenus gaudet ablativo & singulari & plurali: ut [b] *Pube* [2] *tenus.* [b] *Pectoribus* [2] *tenus.* At Genitivo tantum plurali: ut, [b] *Crurum* [2] *tenus.*

Præpositiones migrant in adverbia. Præpositiones, cùm casum amittunt, migrant in adverbia: ut Virg.——*longo* [a] *post tempore venit.* Idem. [a] *Pone subit conjux, ferimur per opaca locorum.* Idem.——[2] *coram quem quæritis adsum Troius Æneas.*

INTERJECTIONUM *Constructio.*

INterjectiones non raro absolutè, & sine casu ponuntur: ut Virgilius,

Spem gregis ([2] *ah!*) *silice in nuda connixa reliquit.*

Terent. *Quæ* ([2] *malum*) *dementia?*

O exclamantis, nominativo, accusativo, & vocativo jungitur: ut, [a]*O festus* [b]*dies hominis*!
Virg. [a]*O fortunatos nimiũ, bona si sua nõrint,* [b]*Agricolas*!
Idem. [a]*O formose* [b]*puer, nimium ne crede colori.*

Heu & prô, nũc nominativo, nũc accusativo adhærent: ut, [a]*Heu* [b]*pietas*! Virg. [a]*Heu prisca* [b] *fides*!
Idem. [a]*Heu* [b]*stirpem inviſam*!
Terent. [a]*Prô* [b]*Iupiter! tu homo adiges me ad inſaniam.*
Idem. [a]*Prô Deûm atque hominum* [b]*fidem*!
[a]*Prob ſancte* [b]*Iupiter*! apud Plaut.

Hei & væ, dativo apponuntur: ut,
Ovid. [a]*Hei* [b]*mihi quòd nullis amor eſt medicabilis herbis!*
Terent. [a]*Væ miſero* [b]*mihi, quanta deſpe decidi*!

DE FIGURIS.

FIgura eſt novatâ arte aliqua dicendi forma. Cujus duo tantùm genera, Dictionis ſcilicet & Conſtructionis, hoc loco trademus. Figura quid ſit.

FIGURÆ DICTIONIS.

Figuræ dictionis ſunt ſex { Prothesis, Epẽthesis, Paragoge, Aphæresis, Syncope, Apocope.

Prothesis, eſt appoſitio literæ vel ſyllabæ ad principium dictionis: ut, *Gnatus* pro *natus. Tetuli* pro *tuli*. Prothesis.

Aphæreſis, eſt ablatio literæ vel ſyllabæ à principio dictionis: ut, *Ruit* pro *eruit. Temnere* pro *cõtemnere*. Aphæresis.

Epenthesis, eſt interpoſitio literæ vel ſyllabæ in medio dictionis: ut, *Relliquias, rellygio*, additâ *l*, *Imperatorem*, pro *Imperatorem*. Epenthesis.

Syncope, eſt ablatio literæ vel ſyllabæ è medio dictionis: ut, *Abiit, petiit, dixti, repoſtum, &c.* Syncope.

Paragoge, eſt appoſitio literæ vel ſyllabæ ad finem dictionis: ut, *Dicier*, pro *dici*. Paragoge.

Apocope, eſt ablatio literæ vel ſyllabæ à fine dictionis: ut, *Oeculi*, pro *oculii. Dixtin'* pro *dixtine*. *genui*, pro *ingenii*. Apocope.

FIGVRÆ CONSTRUCTIONIS.

Figuræ conſtructionis ſunt octo: Appoſitio, Evocatio, Syllepſis, Prolepſis, Zeugma, Syntheſis, Anteiptoſis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appoſitio quid ſit.

APpoſitio eſt duorum ſubſtantivorum ejuſdem caſus, quorum altero declaratur alterum, continuata ſive immediata conjunctio: ut, [a] *Flumen* [b] *Rhenus*. Poteſt autem appoſitio plurium ſubſtantivorum eſſe: ut, [a] *Marcus* [b] *Tullius* [bb] *Cicero*.

Interdum apud authores in diverſis caſibus ponuntur ſubſtantiva, perinde quaſi ad diverſa pertinerent: ut, [a] *Urbs* [b] *Batavi*, apud Virgilium: [a] *Urbs* [b] *Antiochia*, apud Ciceronem.

In Appoſitione ſubſtantiva non ſemper ejuſdem generis aut numeri inveniuntur: Nam quoties alterum ſubſtantivorum caret numero ſingulari, aut eſt nomen collectivum, diverſorum numerorum eſſe poſſunt: ut, [a] *Urbs* [b] *Athenæ*.

Ovid. *In me* [b] *turba ruunt luxuriosa* [a] *proci*.

Virg. *Ignavum* [a] *pecus* [b] *fucos à præſepibus arcent*.

Triplici nomine fit Appoſitio.

Reſtringendæ generalitatis gratiâ: ut, [a] *Urbs* [b] *Roma*, [a] *Animal* [b] *equus*.

Tollendæ æquivocationis cauſâ: ut, [a] *Taurus* [b] *mons Aſiæ*, [a] *Lupus* [b] *piſcis*.

Et ad proprietatem attribuendam: ut, [a] *Eraſmus* [b] *vir exactiſſimo judicio*. [a] *Nereus* [b] *adoleſcens inſignis formâ*. [a] *Timotheus* [b] *homo incredibili fortunâ*.

EVOCATIO.

Evocatio quid ſit.

CVm prima vel ſecunda perſona immediatè adjuncta evocat tertiam, ambæ ſiunt primæ vel ſecundæ perſonæ: ut, [a] *Ego* [b] *pauper laboro*. [a] *Tu* [b] *dives ludis*.

Eſt

Eſt ergo Evocatio, immediata tertiæ perſonæ ad primam vel ſecundam reductio.

Obſervandum verò eſt, Verbum ſemper convenire cum perſona evocante; ut, [a]*ego pauper* [b]*laboro*; [a]*Tu dives* [b]*ludis*. Nam in evocatione quatuor ſunt notanda: Perſona evocans, quæ ſemper eſt primæ vel ſecundæ; Evocata quæ ſemper eſt tertiæ, Verbum quod ſemper eſt primæ vel ſecundæ perſonæ; & Abſentia conjunctionis. In evocatione perſona evocans & evocata aliquando ſunt diverſorum numerorum, utpote vel cum perſona evocata caret numero ſingulari: ut, [a]*Ego tuæ* [b]*deliciæ iſtûc veniam* Aut cũ eſt nomen collectivum: ut, *Magna* [a]*pars ſtudioſorum amœnitates* [b]*quærimus*: hic ſubauditur *nos*. Aut denique cùm eſt nomen diſtributivum: ut, *In magnis* [b]*ne ſi rebus* [a]*uterque* [b]*ſumus*: ſubintelligitur *nos*. Notanda quatuor.

Duplex autem eſt Evocatio: Explicita, ubi tam perſona evocans quàm evocata exprimitur: & Implicita, ubi perſona evocans ſubintelligitur: ut, [a]*Sum pius* [b]*Æneas*: ſubintelligitur *Ego*. [a]*Populus* [b]*ſuperamur ab uno*: ſubauditur *nos*. Evocatio duplex.

SYLLEPSIS

SYllepſis, ſeu conceptio, eſt comprehenſio indigniorꝭ ſub digniore; à σὺν con, & λάμβανω ſumo. Syllepſis quid ſit.

Duplex autem eſt conceptio: Perſonarum ſcilicet, quoties perſona concipitur cum perſona: & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur; Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ ſequuntur obſervabis.

Copulatum per conjunctionem Et, nec, neque, & Cum pro Et acceptum, eſt pluralis numeri; ac proinde verbum, aut adjectivum, aut relativum exigit plurale, Quod quidem verbum, aut adjectivum, aut relativum, genere & perſonâ cum digniore ſuppoſito ac ſubſtantivo quadrabit: ut, *Quid* [a]*tu & ſoror* [b]*facitis*. Nota.

[a]*Ego & mater, [b]miseri [b]perimus.*
[a]*Tu & uxor [b]qui [b]adfuistis, testes estote.*

Conceptio Personarum.

Dignior Persona.

Dignior autem est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: ut, [a]*Ego & pater [b]sumus in tuto.* [a]*Tu atq; frater [b]es in periculo. Neque [a]ego neque tu [b]sapimus.*
Virg. —[b]*divellimur indè Ibitus & Pelias [a]mecum.*
Idem. [a]*Rhemus cum fratre Quirino Iura [b]dabant.*

Cum.

Cum tamen singulare verbum magis amat: ut, *Tu quid ego & [a]populus mecum [b]desideret, audi.*

Conceptio Generum.

Dignius Genus.

Dignius etiam est masculinũ genus quàm fœmininum aut neutrum, & dignius fœmininum quàm neutrum: ut, [a]*Rex & Regina [b]beati.* [a]*Chalybs & aurum sunt in fornace [b]probati. Hinc per vim [a]leges & plebiscita [b]coactæ.*

Exceptio.

At cùm substantiva res inanimatas significant, adjectivum aut relativum usitatiùs in neutro genere ponitur; ut Virg.—*Cùm Daphnidi [a]arcum Fregisti & [a]calamos, [b]quæ tu perverse Menalca, Et cum vidisti puero [bb]donata dolebas,*
Sal. [a]*Ira & [a]ægritudo [b]permissa sunt.* Idem. *Huic [a]bella civilia, [a]cædes, & [a]discordia civilis, [b]grata fuerũt.* [a]*Virga tua, & [b]baculus tuus, [b]ipsa me consolata sunt.*

Conceptio duplex.

Porrò, Conceptio aliàs directa est, nempe cùm concipiens, id est, dignius, & conceptum, id est, indignius, copulantur per Et, vel atque, vel que: aliàs indirecta, cum copulantur per Cum; ut, [a]*Ego cum fratre [b]sumus candidi*; ubi utraq; Cõceptio est indirecta.

Syllepsis implicita.

Est etiam quædam Conceptio generum implicita; nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicatur; sed de mare atque fœmina perinde loquimur, ac de solo mare: ut si dicam, [a]*Vterque est [b]formosus*, loquens de sponso & sponsa.

Sic

Sic Ovid. [b] *Impliciti laqueis nudus* [a] *uterq; jacet:* loquēs de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis. PRolepsis ſeu præſūptio, eſt pronūtiatio quædam rerum ſummaria. Fit autem cum congregatio ſive totum cum verbo vel adjectivo aptè cohærer, deinde partes totius ad idem verbū vel adjectivum reducuntur, cū quo tamē fere non concordāt: ut, [a] *Duæ aquilæ* [b] *volaverunt:* [ab] *hæc ab oriente,* [ab] *illa ab occidente.* Hic congregatio ſive totū, *Duæ aquilæ,* cū verbo [b] *volaverunt,* per omnia concordat: cū quo partes, *hæc & illa,* ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Nota. Cōgregatio ſive totū, eſt dictio pluralis numeri, ut *Duæ aquilæ:* aut plurali æquivalēs; ut, *Corydō & Thyrſis.* Item copulatum æquivalet plurali: ut, Virg.

Compulerantq; greges [a] *Corydon & Thirſis in unum,*
[b] *Thirſis oves,* [ab] *Corydon diſtentas lacte capellas.*

Aut congregatio eſt nomen collectivum: ut, *Populus* [b] *vivit,* [ab] *alii in pemaria,* [ab] *alii in deliciis.*

Quinque in Prolepſi neceſſaria. Sulpitius & Aldus quinque dicunt in prolepſi eſſe neceſſaria: Cōgregationē, ut in priore exemplo, *duæ aquilæ;* verbū, ut *volaverūt:* Partes, ut, *hæc & illa;* partiū determinationē, ut, *ab oriente & occidente;* & Ordinē, videlicet, quōd totū præcedat, partes ſequātur.

Prolepſis duplex. Duplex autem eſt Prolepſis: Explicita, ubi omnia exprimuntur, quæ in prolepſi eſſe oportet: ut, [a] *Equi concutiunt,* [ab] *hic à dextra,* [ab] *ille à ſiniſtra bippodromi:* & Implicita, in qua aliquid tacetur: ut, Ovid.

[a] *Alter in alterius* [a] *jactantes lumina vultus,*
[b] *Quærebant taciti noſter ubi eſſet amor:*

Deeſt altera partium cum determinatione; videlicet, [ab] *alter in alterius,* Et, [a b] *Alter alterius onera portate* Ubi deeſt [a] *vos,* & altera pars cum determinatione, videlicet, [ab] *alter alterius.*

Item. [a] *Curemus aquā* [b] *utrq; partem;* hīc totū [a] *nos* ſub-

ſubintelligitur, & partes, *alter* & *alter*, includuntur in diſtributivo *uterque*.

Diomedes Prolepſin dicit eſſe, quoties id quod poſteriùs geſtum eſt antè deſcribimus: us Virgil. [a] *Lavináque venit Littora*. Lavinium enim nondum erat quum Æneas venirat in Italiam. Dicitur verò Prolepſis, à προ, quod eſt ante, & λήϛω, ſumo.

ZEUGMA.

Zeugma quid ſit.

ZEugma eſt unius verbi vel adjectivi viciniori reſpondentis, ad diverſa ſuppoſita reductio, ad unum quidem expreſſe, ad alterum vero per ſupplementum: ut Cic. *Nihil te nocturnũ* [a] *præſidium palatii, nihil urbis* [a] *vigiliæ, nihil* [a] *timor populi, nihil* [a] *cõcurſus bonorũ omniũ, nihil hic muniti ſſimus habẽdi Senatûs locus, nihil horũ* [a] *ora vultuſq;* [b] *moverũt* Hîc *moverũt*, expreſſè reducitur ad *ora vultuſq;*, at ad cætera per ſupplementũ: ſubintelligendum eſt enim, *præſidiũ movit, vigilia moverũt, timor populi movit, bonorũ cõcurſus movit, habẽdi Senatûs locus movit*. Attamen quando eſt cõparatio vel ſimilitudo, verbum vel adjectivum convenit cum remotiore: ut, [a] *Ego melùs quam tu* [b] *ſcribo*. [a] *Ego ſicut fœnũ* [b] *arui. Hoc* [a] *ille ita prudenter atq; ego* [b] *feciſſet*.

Itẽ per niſi: ut Ter. *Talẽ filium* [a] *nulla niſi tu* [b] *pareret*.

Licet Poetæ interdum aliter loqui ſoleant: ut, Ovid. *Quid niſi ſecretæ* [b] *læſerunt Phyllida* [a] *ſylvæ?*

De quibus in concordantia verbi & nominativi ſuprà eſt dictum: ut Cic. *Quare, ut arbritor, priùs hic te nos quam iſtîc* [a] *tu nos* [b] *videbis*.

Zeugma triplex.

Tribus modis fit Zeugma.

In perſona: ut, *Ego, &* [a] *Tu* [b] *ſtudes*

In genere: ut *Maritus &* [a] *uxor eſt* [b] *irata*.

In numero: ut, *Hîc illius arma, Hîc* [a] *currus* [b] *fuit*.

Ponitur aliquando verbũ vel adjectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma. ut, [b] *Dormio* [a] *ego tu*. Quãdoq; in medio, vocaturq; Meſozeugma: ut

[a] *Ego*

Ego [b] *dormio & tu.* Quandoque in fine, & vocatur Hypozeugma: ut, *Ego &* [a] *tu* [b] *dormis*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo substantiva; ut, *Rex & Regina:* Conjunctio, quæ vel copulativa vel disjunctiva, vel etiam expletiva esse potest; ut *Et, vel,* &c. Verbū vel adjectivum; ut *Irata ipſi:* & quod verbum vel adjectivum viciniori suppositori respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per adverbia: ut [b] *Cubas* [a] *ubi ego.* [b] *Cœnas* [a] *quando nos.* Quatuor in Zeugmate requisita.

Quando verbū ad duo supposita reducitur, & cum utroq; convenit, est Zeugma, ut dicunt Locutionis, nō Cōstructionis: ut [a] *Ioannes* [b] *fuit piscator &* [a] *Petrus.*

Dicitur autem Zeugma quasi copulatum, à Græco verbo ζευγνυω vel ζευγνυμι, quod est copulo.

SYNTHESIS.

SYntheſis, est oratio congrua sensu, non voce: ut Virg. [a] *Pars in frusta* [b] *secant.* [a] *Geni* [b] *armati.* Synthesis quid sit.

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantum, idq; aut sexus discernendi causâ: ut [a] *Anser* [b] *fœtâ.* [a] *Elephantus* [b] *gravida:* aut supplementi gratiâ; ut, [a] *Prænestè sub* [b] *ipsa:* subauditur *urbe.*

[a] *Centauro in* [b] *magna:* subintelligitur *navi.*

Nunc in numero tantùm: ut, [a] *Turba* [b] *ruunt.* [b] *Aperite* [a] *aliquis ostium.*

Nunc verò in genere & numero simul: ut, [a] *Pars* [b] *mersi tenuêre ratem.*

Virg. *Hæc* [a] *manus ob patriam pugnando vulnera* [b] *passi.*

Dicitur autem Synthesis, à σύν, quod est con, & θέσις positio; quia est compositio, id est, constructio facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

ANtiptosis, ab ἀντὶ quod est pro, & πτῶσις casus, est positio casus pro casu, idq; interdum non invenustè: ut Virg. [a] *Vrbē quā statuo, vestra* [b] *est.* Ter. *Pe-* Antiptosis quid sit.

pulo

pulo ut [b] placerent quas feciſſet [a] fabulas. [a] Sermonẽ quem audiſtis, non [b] eſt meus. [a] Ejus non [b] venit in mentem, pro id. Quanquam hic venit, impersonaliter potiùs usurpari existimandum eſt. Ariſtotelis libri ſunt omne [b] genus [a] eligantiâ referti: pro omnis generis. Sic id [b] genus quod [b] genus, &c. Idne eſtis [a] authores mihi? pro ejus. Interdum autem fit durior Antiptoſis: ut, Salve [b] primus omnium parens patriæ [a] appellate, pro prime. Habet duos gladios, [b] quibus [a] alterote occiſurũ minatur, altero villicum: pro quorum altero.

SYNECDOCHE.

SYnecdoche eſt, cum id quod partis eſt, attribuitur toti: ut, Æthiops [a] albus [b] dentes. Hic album, quod ſolis dentibus convenit, toti attribuitur Æthiopi.

Notã. Per Synecdochen omnia nomina adjectiva, aliquam proprietatem ſignificantia; item verba paſſiva, & neutralia, ſignificantia aliquam paſſionem, poſſunt regere accuſativum, aut ablativum, ſignificantem locum in quo eſt proprietas aut paſſio: ut, [a] Æger [b] pedes, vel [b] pedibus. [a] Saucius [b] frontem, vel [b] fronte. [a] Doleo [b] caput, vel [b] capite. [a] Redimitus [b] tempora lauro. [a] Truncatus [b] membra bipenni. Effuſas [a] laniatq; [b] comas, [a] contuſaque [b] pectus.

Nam illæ Græcæ phraſes ſunt: [b] Excepto [a] quòd non ſimul eſſes, [b] cætera [a] lætus. [b] Cætera [a] ſimiles, uno differunt.

Dicitur autem Synecdoche à συν, quod eſt con, & ἐκδέχομαι, ſuſcipio: videlicet, quod totum cum ſua parte capiatur.

¶ *Si cui lubet figuratæ conſtructionis elegantias pernoſcere, legat* Thomam Linacrum *de* Eclipſi, Pleonaſmo, *&* Enallage, *atque aliis figuræ ruditè, dilucidè, ac copioſè differentem.*

¶ DE

DE PROSODIA.

PRosodia est, quæ rectam vocum pronuntiationem tradit; Latinè *accentus* dicitur. Prosodia quid sit.

Dividitur autem Prosodia, in Tonum, Spiritum, & Tempus.

Tonus est lex vel nota, quâ syllaba in dictione elevatur, vel deprimitur. Tonus.

Est autem tonus triplex, { Acutus. Gravis. Circumflexus.

Tonus acutus est virgula obliqua ascendens in dextram, sic ['] Tonus acutus.

Gravis, est virgulâ obliqua descendens in dextram, ad hunc modum [`] Gravis.

Circumflexus, est quiddâ ex utrisque conflatum, hâc figurâ [^] Circumflexus.

Huc addatur etiâ Apostrophus, qui est quædâ circuli pars in sûmo literæ appositæ, quâ sic pinges ['] Apostrophus

Hâc notâ ultimâ dictionis vocalẽ deesse ostendimus, *Tanton' me crimine dignũ dixisti?* pro *tantone.*

Spiritus duo sunt, Asper & Lenis. (*honor.* Spiritus.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut, *Homo.*

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut, *Amo, Onus.*

TONORVM REGVLA I.

MOnosyllaba dictio brevis, aut positione longa acuitur: ut, *Mŏl, fĕl, părs, păx.* Naturâ longa circumflectitur: ut, *Spês, flôs, sôl, thûs, rûs.* Monosyllaba.

REGVLA II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit naturâ, posterior brevis, prior circumflectitur. ut, *Lûna, Mûsa.* In cæteris acuitur: ut, *Cĭtus, lătus, sŏlers, sătur.* Dissyllaba.

REGVLA III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, ultimâ eandem tur, *Libertas, penates.* Sin brevẽ habet penulti- Polysyllaba.

penultimam, acuit antepenultimam: ut, *Dominus, pontifex.*

Excipiuntur composita à Facio, ut, *Benefacis, malefacis, calefacit, frigefacit.*

Nota. At si penultima longa fuerit naturâ, & ultima brevis, circumflectitur penultima: ut, *Romanus, amator.*

Composita à Fis, fit, ultimam acuunt: ut, *Malefit calefit, benefit, satisfit.*

Appendix.

Nota. Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grämatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGULA IV.

Quæ tonos perturbant. Quinque sunt quæ tonorum regulas perturbant.

1 *Differentia.*

Differentia. Differentia tonum transponit: ut, *Vnà* adverbium ultimam acuit, nè videatur esse nomen. Sic *eò, aliò, aliquò, cõtinuò, seduló, porrò, fortè, quà, siquà, aliquà, nequà, tllò, falsò, citò, ferè, planè,* & id genus alia: *puto* pro *sicut, ponè* pro *pòst, coràm, circùm, aliàs, palàm, ergò* conjunctio, sed *ergô* pro causa circumflectitur: ut,

Virg. ——*illius ergô venimus.* Hæc igitur omnia sicut Græca acutitona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò gravantur.

Sic differentiæ causâ antepenultima suspenditur in his, *Déinde, próinde, périnde, á quando, síquando, nẽquãdo, húcusque, álonge, délonge, déinceps, dúntaxat, déorsum, quápropter, quínimo, enímvero, prepémodum, ádmodum, áffabre, intereáloci, nihilóminus, paulóminus,* cum non sunt orationes diversæ, uti sunt, *Pube tenus, crurum tenus:* non enim composita sunt, velut *hactenus, quatenus,* & ejus generis reliqua.

2 *Transpositio.*

Transpositio. Transpositio tonum invertit, id quod usu venit in

in præpoſitionibus, quæ poſtpoſitæ gravantur: ut, Virg. *Tranſtra per & remos. Te penès imperium.*

3 *Attractio.*

Attractio tonum mutat, cùm poſt vocabulum aliquod ſequitur conjunctio inclinativa: ut *Que, ne, ve.* Attrahunt enim hæ particulæ accentum ſyllabæ præcedenti eámque acuunt: ut *Lumináque, laurúſque Dei. Sic Dum, ſis, nam,* pareſca. Attractio.

Ubi autem eſt manifeſta compoſitio, non variatur tonus: ut *Dénique, útique, ítaque, úndique, híccine:* & hujuſmodi.

Vbíque tamen temporis ſui tonũ ſervat, & *Vbívis.* Vbique & Vbivis.

4 *Conciſio.*

Conciſio tranſfert tonum, cùm dictiones per Syncopen aut Apocopen caſtrantur; tunc enim tonum retinent integræ dictionis: ut, *Virgíli, Valéri, Mercúri:* pro *Virgilii, Valerii, Mercurii.* Conciſio.

Sic quædam nomina & pronomina ſyncopata circumflectunt ultimam: ut *Arpinâs, Ravennâs, noſtrâs, veſtrâs, cujâs:* ab *Arpinatis, Ravennatis, noſtratis,* &c. Sic *Donéc à Donecum:* Sic *hûc, illûc, iſtûc, adhûc,* &c. pro, *hucce illucce,* &c. Et compoſita à *dic, duc, fac:* ut, *benedîc, redûc, calefâc.* Nomina & pronomina ſyncopata.

5 *Idioma.*

Idioma, hoc eſt linguæ proprietas, tonum variat, adeò ut, ſi dictiones Græcæ integræ ad nos veniant, ſervent tonum ſuum: ut, *Symois, Peripbas* Penultimam acuunt: at facta Latina, antepenultimam elevant, quia corripiunt penultimam. Idioma.

Quæ autem prorſus Latina fiunt, Latinum quoque tonũ ſervant: ut, *Geórgica, Buchólica,* ante penult. mâ acutâ, licèt apud Græcos in ultima tonum habeant: Sic & *comœdia, tragœdia, ſóphia, ſymphónia,* tonum recipiunt in antepenultima, licèt in ſua lingua habeant in penultima.

Porro

Porrò, si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit juxta Latinum accentum illam enuntiare.

Syllabæ communes. Syllabæ communes in prosa oratione semper corripiuntur: ut Célebris, Cáthedra, Mediocris.

DE CARMINUM *Ratione.*

De syllab. tempore. HActenus de Tonis & Spiritibus, deinceps de syllabarum tempore, & carminis ratione pauca adjiciemus.

Tempus quid. Tempus est syllabæ pronuntiandæ mensura. Syllaba brevis unius est temporis; longa verò duorum.

Syllab. brevis longa. Tempus breve sic notatur [∪]
Longum autem sic [-] ut, Tērrā.

Pes. Ex syllabis justo ordine dispositis fiunt pedes.

Est autem Pes duarum syllabarum pluriúmve constitutio, ex certa temporum observatione.

Divisio Pedum. Pedum alii dissyllabi, alii trissyllabi.

De tetrasyllabis autem non multùm attinet ad hoc nostrum institutum differere.

Dissyllabi sunt, { Spondæus, Pyrrhichius, Trochæus, Iambus. } ut, { – –Virtus. ∪ ∪Deus. – ∪Panis. ∪ –Amans. }

Trissyllabi octo. { Molossus, Tribrachus, Dactylus. Anapæstus, Bacchius, Antibacchius, Amphimacer, Amphibrachus. } ut, { – – –Magnates. ∪ ∪ ∪Dominus – ∪ ∪Scribere. ∪ ∪ –Pietas. ∪ – –Honestas. – ∪ ∪Audire – ∪ –Charitas. ∪ – ∪Venire. }

Porrò, pedes justo numero atque ordine concinnati, carmina constituunt.

Et

Est enim Carmen, oratio justo atque legitimo pedum numero constricta. Carmen.

Carmen compositurо in primis discendum est, pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio. Scansio.

Scansioni accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha, est elisio quædam vocalis ante alteram in diversis dictionibus: ut, Synalœpha.

Sera nimis vit' est crastina, viv' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus: ut, Dii, diis, iidem, iisdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similibus.

At, heu & O, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis, est quoties *m*, cum sua vocali perimitur, proximâ dictione à vocali exorsâ: ut, Eclipsis.

Monstr', horrend', inform', ingens, cui lumen ademptum:

pro *Monstrum, horrendum, &c.*

Synæresis, est duarum syllabarum in unam contractio: ut Virg. *Seu lento fuerint alvearia vimine texta:* Synæresis.

pro *alvearia.*

Diæresis, est ubi ex una syllaba dissecta, fiunt duæ: ut, Diæresis.

- ∪∪- -- . ∪∪- ∪∪.

Ovidius. *Debuerant fusos evolvisse suos:* pro *evolvisse.*

Cæsura, est cum post pedem absolutum, syllaba brevis in fine dictionis extenditur. Cæsura.

Cæsuræ species sunt: Triemimeris.

Triemimeris, ex pede & syllabâ: ut,

- ∪∪ - ∪ ∪- -- ∪∪- ∪∪- ⏑

Virgilius. *Pectoribus inhians, spirantia consulit exta.* Penthemimeris.

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba: ut,

- ∪∪ - ∪∪ - - ´ . - ∪∪ .-

Virgilius. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris. Hepthemimeris, ex tribus pedibus & ſyllaba; ut,

– – – – ∪∪ – – ∪∪ – –

Idem. *Oſtentans artem pariter arcumque ſonantem*

Enneemimeris. Enneemimeris, conſtat ex quatuor pedibus & ſyllaba: ut, Idem.

– ∪∪ – ∪∪ – – – – ∪∪ – –

Ille latus niveum molli fultus hyacintho.

DE GENERIBUS Carminum.

CArminum genera uſitatiora, de quibus nos hoc loco potiſſimum tractare decreviimus, ſunt Heroicum, Elegiacum, Aſclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexametrum. Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur conſtat pedibus numero quidem ſex, genere verò duobus, dactylo & ſpondæo. Quintus locus dactylum, ſextus ſpondæum peculiariter ſibi vendicat: Reliqui hunc vel illum, pro ut volumus: ut,

– ∪∪ – ∪∪ – ∪∪ – – – ∪∪ – –

Virgilius. *Tytire tu patulæ recubans ſub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando ſpondæus etiam in quinto loco ut, Idem. *Chara Deum ſoboles, magnum Jovis incrementum.*

Vltima communis. Vltima cujuſq; verſus ſyllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Pentametrum. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici conſtat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylico, ſpondaicos, vel alterutros comprehendit, cum ſyllaba longa: altera etiam duos pedes, tedominò dactylicos, cum ſyllaba item longa: ut,

– – ∪∪ – ∪∪ – ∪∪ –

Ovidius *Res eſt ſolliciti plena timoris amor.*

Carmen Aſclepiadæum.

Aſclepiadæum. Carmen Aſclepiadæum, conſtat ex Penthemim

hoc eſt, ſpondæo & dactylo, & ſyllaba longa, & duobus deinde dactylis: ut,

– ⏑ – ⏑⏑ – ⏑⏑ – ⏑⏑

Horatius. *Mœcenas atavis edite regibus.*

Sapphicum.

Carmen Sapphicum conſtat ex trochæo, ſpondæo, dactylo, & duobus demum trochæis: ut Sapphicum.

– ⏑ – – ⏑⏑ – ⏑ – –

Horatius. *Jam ſatis terris nivis atq; diræ.*

In hoc tamen carminis genere, poſt tres verſus additur Adonicum, quod conſtat ex dactylo & ſpondæo: ut, Adonicum ubi & unde.

– ⏑ – – ⏑⏑ – ⏑ – –

Horatius. *Integer vitæ, ſceleriſq; purus,*

– ⏑ – – ⏑⏑ – ⏑ – –

Non eget Mauri jaculis nec arcu,

– ⏑ – – – ⏑⏑ – ⏑ – –

Nec venenatis gravida ſagittis,

Fuſce pharetra. – ⏑⏑ – –

Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum.

Carmen Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum, conſtat Phaleucium, ex ſpondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis: ut,

– – – ⏑⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑

O noquò diffugias pavens Mabili,

Noſtrum non poteris latere naſum.

Iambicum Archilochium.

Legitimus verſus Iambicus è ſolis conſtat Iambis ut, Carmen Iambicum.

⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Suis & ipſa Roma viribus ruit.

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iambo, tribrachum, ſpondæum, dactylum, anapæſtum, atque in paribus tribrachum, ſpondæum rarius.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, ſive Senarium.

Dimetrum constat ex quatuor pedibus: ut,

O Carminum dulces notæ – ∪ – – ∪ –
Quas ex pulchra melles – ∪ – ∪ –
Fundis, lyraq; succinis! – ∪ – ∪ –

Trimetrum, sive Senarium.

Trimetrum, senis constat pedibus: ut,

– – – – – ∪ – – ∪ –
Qui nos damnant, sunt histriones maximi.

DE QUANTITATE primarum syllabarum.

PRimarum syllabarum quantitas octo modis cognoscitur:

Positione, vocali ante vocalem, diphthongo, derivatione, compositione, præpositione, regula, exemplo, seu authoritate.

Positio. *Regula* I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique positura longa est: ut

Ventus, axis, patrizo.

Quod si consonans priorem dictionem claudat, sequatur item à consonante inchoante, vocalis præcedens etiam positione longa erit: ut,

Major sum, quàm cui possit fortuna nocere.

Syllabæ *jor*, *sum*, *quàm* & *sit*, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem brevem exeat, sequente duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rarò producitur: ut,

– – ∪∪ – – – ∪ –

Virg. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis brevis ante mutam, sequente liquida, co-

mu

unis redditur: ut, *Patris, volucris*. Longa verò non mutatur: ut, *Aratrum, simulachrum*.

Vocalis ante alteram. *Regula* II.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubique brevis est: ut, Dĕus, mĕus, tŭus, plus.

Excipias genitivos in *ius*, secundam pronominis formam habentes: ut Unius, illius, &c. Ubi *i* communis reperitur, licèt in alterius semper sit brevis, in alius semper longa.

Excipienda sunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi *e*, inter geminum *i*, longa fit: ut, Faciēi; alioqui non: ut, Rĕi, spĕi, fidĕi.

Fi etiam in fio, longa est, nisi sequantur *e* & *r* simul: ut fierem, Fĭeri.

ven. *Sic fiunt octo mariti*, – – – ∪ ∪ – ⏑

lem. *Quod fieri non posse putes*. – ∪ ∪ – – ∪ ∪ – ⏑

Obe Interjectio, priorem syllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde longa fit: ut, Dicite Pĭerides. Respice Lāerten. Et in dativis: ut Aenēia nutrix. Rhodopēius Orpheus.

Diphthongus. *Regula* III.

Omnis diphthongus apud Latinos longa est, ut Aūlon, neūter, musæ: nisi sequente vocale: ut, Præire, prægnus, præamplus.

Derivatio. *Regula* IV.

Derivativa eandem cum primitivis quantitatem fortuntur: ut, ămator, ămicus, ămabilis, prima brevi ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à brevibus deducta mam producunt.

Cujus generis sunt,

Vox vŏcis, à vŏco.
Lex lĕgis, à lĕgo.
Rex rĕgis, à rĕgo.
Sĕdes & sĕdile, à sĕdeo.
Jūmentum, à jŭvo.
Fŏmes & fŏmentū, à fŏveo.

Jūcundus, à jŭvo.
Jūnior, à jŭvenis.
Mŏbilis, à mŏveo.
Hūmanus, ab hŏmo.
Vŏmer, à vŏmo.
Pĕdor, à pĕde.

Sedile supinis habet brevem in antepenultima.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta, corripiuntur; qualia sunt,

Dux dŭcis, à dūco.
Dĭcax, maledicus & id genus multa, à dīco.
Fides, à fīo.
Ărena, } ab āreo.
Ărista, }
Pŏsui, à pōno.

Gĕnul, à gĭgno.
Frăgor, } à frango.
Frăgilis, }
Nŏto, as, à nōtu.
Nāto, as, à nātu.
Dĭssertus, à dīsserto.
Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum observanda.

COMPOSITIO. Regula V.

Composita simplicium quantitatem sequuntur: ut, Pŏtens, impŏtens. Sŏlor, Consŏlor. Lĕgo, is, Perlĕgo. Lĕgo, as, Allĕgo.

Excipiuntur tamen hæc brevia à longis enata: ut,

Innŭba, } à nūbo.
Pronŭba, }

{Defĕro, } à juro.
{Pejĕro, }

PRÆPOSITIO. Regula VI.

Ex præpositionibus hæ ubique producuntur: A, de, præ, se, è, nisi vocali sequente: ut *unda debitens*, *--Sedibúsve prætulit.* apud Virgilium.

Pro quoque longa est, præterquam in istis:

Prŏcella, prŏfugus, prŏtervus, prŏnepos, prŏpago, prŏlis, prŏpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiscor, prŏpino, prŏparo, prŏfugio, prŏfectò.

Procurro, profundo, propello, propulso, propago, primam syllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca sunt per *o* parvum, proinde primam brevem habent.

Di, etiam producitur. niſi in Dirimo, & Diſſertus.
Reliquæ præpoſitiones, ſi poſitio ſinat, corripiuntur, ejuſmodi ſunt, Ad, oo, ab, ſub, re, in, &c.

Regula VII. Canon I.

Omne præteritum diſſyllabum, priorem habet longam: ut, Lēgi, cēmi. Excipias tamen Fĭdi à *findo*; bĭbi, dĕdi, ſcĭdi, ſtĕti, tŭli.

Canon II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem brevem habent: ut,

Pĕpendi,	Pĕpedi,	Pŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici,
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, à cado.
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcĭdi, à cædo.

Quin & ſupinum diſſyllabum priorem quoq; producit: ut, Mōtum, Lātum, Lōrum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, Ĭtum, Rŭtum, Răcum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum, à cieo es: nam cĭtum à cio, cis quartæ, priorem habet longam.

EXEMPLUM SEU AUTHORITAS.

Regula VIII.

Quarum verò ſyllabarum quantitas, ſub prædictas rationes non cadit à poëtarum uſu, exemplo atque authoritate petenda eſt certiſſima omnium regula. Diſcant ergò pueri obſervare ex poëtis communes primarum ſyllabarum quantitates: cujus ſortis ſunt

Britannus, Bithynus, Cacus, Coſyra, Crathys, Pachinus, Palatium, Pelion, Creticus, Curetes, Diana, Fidene, Gradivus, hinulus, Pyrene, Rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, Lycas, Orion, rudo, Sychæus, Sycanus, & ſimilia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ ſyllabæ partim eadem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genitivi, atq; conjugationis analogiâ cognoſci poſſunt. Incremen. genit.

De incrementis genitivi nominum polly-

ſyllabarum, ſuprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur, unde petere licebit, ſi quid de hac re hæſitaveris. Cetera frequens lectio, & optimorum Poëtarum obſervatio, facile ſuppeditabunt.

Conjugationum analogia.

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempe A, indicem primæ conjugationis, longam eſſe naturâ, præterquam in do, & ejus compoſitis, quando hujus ſunt conjugationis: ut, Dămus, circundămus, Dăbis, circundăbis, Dăre, circundăre.

Præterea ſyllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi ſubjunctivi, ubique pro brevibus habendas animadvertant, in futuro autem in oratione proſâ longas eſſe debere; in carmine verò indifferentes reperiri, quemadmodum contendit Aldus: ut, Præterito Amavĕrimus, amavĕritis: Futuro, Amaver mus, amaveritis.

Eſt & ubi mediæ ſyllabæ variant apud Poëtas, ut in his quæ ſubjunximus: Connubium, Ficedula, Malea, Pharſălia, Batavus, Sidonius, & in ſimilibus.

Adjectiva in *inus* Latina, penultimam producunt: ut, Clandeſtinus, mediaſtinus, parietinus, matutinus, veſpertinus, repentinus.

Præter hæc ſequentia,
Diutĭnus, Craſſĭnus, Preſtĭnus, Perendĭnus, Hornotĭnus,
Serotĭnus, Oleagĭnus, Fagĭnus, Cedrĭnus, Carbasĭnus.

Et reliqua materialia, ſive à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia ſunt permulta à Græcis vocibus deducta in *ινος*-ut, Chryſtallĭnus, myrrhĭnus, hyacinthinus, adamantĭnus, &c.

Cætera fœliciùs docebit uſus, & Poetarum obſervatio, quàm ullæ Grammaticorum regulæ, quas ſine ullo aut modo aut fine de mediarum ſyllabarum quantitate tradere ſolent.

Quare illis prætermiſſis, ad ultimarum ſyllabarum quantitates aperiendas jam accingamur.

DE ULTIMIS SYLLABIS.

QUanquam ultimæ ſyllabæ ipſum literarum numerum aut æquant, aut etiam ſuperant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primum *a* finita, producuntur: ut Amā, contrā, ergā. Excipias Pută, ităquiă Item nominativos, & omnes caſus in *a*, cujuſcunq; fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocativos in *a*, à Græcis in *as*: ut ô Æneā, ô Thomā, & ablativum primæ declinationis: ut ab hac Muſā. Numeralia in ginta, *a* finalem habent communem, ſed frequentiùs longam: ut trigintā, quadragintā. A

In *b*, *d*, *t*, deſinentia, brevia ſunt: ut ăb, ăd, caput. B, d, t.

In *c* deſinentia, producuntur, ut āc, ſīc, & hīc adverbium. Sed tria in *c* ſemper contrahuntur: ut Lăc, nĕc, donĕc. Duo ſunt communia: Fac, & pronomen hic: & neutrum hoc, modo non ſit ablativi caſus. C

E finita, brevia ſunt: ut marĕ, penĕ, legĕ, ſcribĕ. E

Excipiendæ ſunt omnes voces quintæ inflexionis in *e*: ut Diē, fidē, unà cum adverbiis inde enatis: ut Hodiē, quotidiē, pridiē, poſtridiē, qua-rē, qua-de-rē, ea rē: & ſiqua ſunt ſimilia. Et ſecundæ item perſonæ ſingulares imperativorum activorum ſecundæ conjugationis: ut Docē, movē, manē, cavē. Fames, olim quintæ, nunc tertiæ declinationis, producit ultimam in ablativo: Famē

Producuntur etiam monoſyllaba in *e*: ut Mē, tē, sē: præter Quĕ, nĕ, vĕ, conjunctiones incliticas.

Quin & adverbia quoque in *e*, ab adjectivis deducta, *e* longum habent: ut Pulchrē, doctē, valdē pro valide. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malè corripiuntur omninò.

Poſtremò, quæ à Græcis per η ſcribuntur, natura producuntur, cujuſcunque fuerint caſus, generis, aut numeri: ut Lethē, Anchisē, Cetē, Tempē.

I finita, longa ſunt: ut Dominī, magiſtrī, amarī, docerī. I

Præter

Præter mihi, tibi, sibi, ubi, ibi, quæ sunt communia.

Nisi vero & quasi corripiuntur: Cujus etiam sortis sunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus singularis in os breve exit: ut,

Huic { Palladĭ, Phyllidĭ, Minoidĭ, } Vocat. ô { Amaryllĭ, Alexĭ, Daphnĭ.

L finita corripiuntur: ut, Animăl, Annibăl, měl, pugĭl, săl, consŭl. Præter nil contractum à *nihil*, & sōl. Et Hebræa quædam in *l*: ut, Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Danīēl.

N *N* finita, producuntur: ut, Pæān, Hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe forsăn, forsităn, ăn, tamĕn, attamĕn, veruntamĕn.

In Corripitur & In, cum compositis: ut, Exĭn, subĭn, deĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen castrantur: ut, Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemōn?

n Nomina item in *en*, quorum genitivus inis, correptum habet: ut, Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, ĭnis.

On Græca etiam in *on*, per *o* parvum, cujusq; fuerint casus: ut, Nom. Iliŏn, peliŏn. Accus. Caucasŏn, pylŏn.

Quædam etiam in *in* per *i*, ut Alexin. In *yn* per *y*, ut, ĭtyn.

In *as* quoque à Nominativus in *A*: ut, Nominat. Iphigenia, Ægina. Accusat. Iphigeniăn, Æginăn.

Nam in *as*, à nominativis in *as*, producuntur: ut, Nominat. Æneas, Marsyas, Accusat. Æneān, Marsyān.

O finita *O* finita communia sunt: ut, Amo, virgo, porro, docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundii voces in *do*.

Præter obliquos in *o* qui semper producuntur: ut, huic Dominō, servō. Abl. hoc templō, damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata: ut, Tantō, quantō, liquidō, talī, primō, manifestō, &c.

Præter sedulò, mutuò, crebrò, serò, quæ sunt communia.

Cæte-

Cæterùm modŏ & quomodŏ, ſemper corripiuntur.

Citò quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo, vix leguntur producta.

Monoſyllaba tamen in o producuntur: ut Dō, flō, ut & ergō, pro cauſa.

Item Græca per ω cujuſcunque fuerint caſus: ut hæc Sapphō, Didō. Hujus Androgeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita corripiuntur: ut, Ceſăr, torculăr, pĕr, vĭr, uxŏr, turtŭr. R

Cor, ſemel apud Ovidium productum legitur: ut,

- ∪∪ - ∪∪ - – - ∪ ∪ - ∪∪ - -

Molle meum levibus cor eſt violabile telis.

Producuntur etiam Fār, lār, nār, vēr, fūr, cūr: Pār quoq; cum compoſitis: ut, Compār, impār, diſpār.

Græca quædam in er, quæ illis in ηρ definunt: ut, Aër, craтēr, characтēr, æthēr, ſoтēr.

Præter patĕr & matĕr, quæ apud Latinos ultimam brevem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe, As, es, is, os, us. S

Primo, as finita producuntur: ut, Amās, musās, majeſtās, bonitās. As

Fræter Græca quorum genitivus ſingularis in dos exit: ut, Archăs, Pallăs. Genitivo Archadŏs. Palladŏs.

Et præter accuſativos plurales nominum creſcentium: ut, Heros, Heroos: Phyllis, Phyllidos. Accuſativo plurali, Heroăs, Phyllidăs.

Es finita, longa ſunt: ut, Anchiſēs, ſedēs, docēs, patrēs. Excipiuntur nomina in es, tertiæ inflexionis, quæ penultimam genitivi creſcentis corripiunt: ut, Milĕs, fegĕs, divĕs. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, cerēs, & pēs, unà cum compoſitis: ut, Bipēs, tripēs, quadrupēs, longa ſunt. Es

Es quoque à ſum, unà cum compoſitis corripitur: ut, Potĕs adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adjungi poteſt, unà cum neutris ac nomina-

nominativis pluralibus Græcorum: ut Hippomanĕs, et coĕthĕs, Cyclŏpĕs, Naiadĕs.

Is finita, brevia sunt: ut Parĭs, panĭs, tristĭs, hilarĭs.

Is

Excipe obliquos plurales in *ĭs*, qui producuntur: ut *Musis, mensis, à mensa*, dominīs, templīs.

Item quīs pro quibus, cum producentibus penultimam genitivi crescentis: ut Samnīs, Salamīs: Genitivo Samnītis, Salamīnis.

Adde huc quæ in *eis* diphthongum desinunt, sive Græca, sive Latina, cujuscunque fuerint numeri aut casus: ut Symoeīs, pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monosyllaba item omnia: ut Vīs, līs, præter Is & quīs nominativos, & Bīs apud Ovidium.

Istis accedunt secundæ personæ singulares verborum in *ĭs*, quorum secundæ personæ plurales desinunt in *ītis*, penultima producta, una cùm futuris subjunctivi in *rīs*: ut Audīs, velīs, dederīs. pl. Auditis, velītis, dederītis.

Os

Os finita, producuntur: ut Honōs, nepōs, dominōs, servōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs ossis. Et Græca per *o* parvum: ut Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phyllidŏs.

Us

Us finita, corripiuntur: ut Famulŭs, regiŭs, tempŭs, amamŭs.

Excipiuntur producentia penultimam genitivi crescentis i ut Salūs, tellūs: Genitivo salūtis, tellūris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in *us* præter nominativum & vocativum singulares: ut Hujus manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monosyllaba: ut Crūs, thūs, mūs, sūs, &c.

Et Græca item per *ous* diphthongum cujuscunque fuerint casus: ut Hic Panthūs, Melampūs. Hujus Sapphūs, Cliūs.

Atque pia cunctis venerandum nomen IESVS.

U

Postremò, *u* finita producuntur omnia: ut Manū, genū, amatū, dīū.

Grammatices finis.

OMNIUM NOMINUM IN regulis Generum contentorum, tum Heteroclitorum, ac Verborum, *Interpretatio aliqua.*

ABdo, Abscondo, occulto. } *to hide.*
Abyssus, immensa quædam profunditas imperscrutabilis. *a depth that by sounding cannot be found.*
Acarnan, ex Acarnania oriundus. *One born at Acarnania in Greece.*
Accerso, eo, ad vocandum, vel voco, *to go to call.*
Acer, arbor. *a Maple-tree.*
Acies, acumen rerum secantium, exercitûs instructio, oculi humani. *an edge. The array of an army. The sight of the eye.*
Acus, instrumentum sartoris, ac mulieris ornamentum. *a needle, or an instrument wherewith women did set their hair.*
Adeps, omnis pinguedo, sive carnis, sive alterius rei. *Fat.*
Adipiscor, adeptus sum, *to obtain.*
Adolescens, juvenis adultus. *a stripling from twelve to one and twenty.*
Ador, frumenti genus vel farris. *Wheat.*
Advena, qui non est civis, sed externus. *a stranger.*
Aequor, mare, pelagus. *The sea: because nothing is more plainer than it: for* Aequor *doth generally signifie a plaine in any parcel of the world. It is taken for the aire also: as,* Aspice bis senos volitantes æquore cygnos.
Æs, species metalli rubræ coloris. *brasse. And because that in old time money was made of it, hence sometime doth signifie money.*
Æther, tota cœli syderámque substantia ac compago. *the whole substance of the spheres, from the fire, to the extremest circuit of heaven.*
Affinis, cognatus. *a kinsman by marriage.*
Agnosco, est noscere id, quod nobis olim aut visum fuit, aut alii quapiam ratione cognitum. *to recognize, to know anew, or to come to remembrance of.*
Ago, facio. *to do.*
Agragas, urbs Siciliæ. *a town in the Isle of Sicily, called now* Gergenti.
Agricola, qui exercitat rem rusticam. *an husbandman.*
Alcyon, avis marina, hyeme pullos educans. *a certain sea bird that lieth in the sands and hatcheth in winter.*
Ales, quælibet avis, aut velox. *a bird, or swift.*
Alnus, genus arboris. *an Alder tree.*
Alo, nutrio. *to nourish.*
Alter. *the other of the two.*
Alvus, quâ fordes deffluunt, aut alvearium. *the paunch, and sometimes the belly without.*
Amazones, Scythicæ fœminæ, eò quod mammis careant. *Certain women of Scythia, so named for lacking a dug.*
Ambigo, circumago, circando. *to compasse, to doubt.*
Amicio, vestio. *to clothe.*
Amnis, fluvius. *a river.*
Anas, avis in aquis degens. *a duck or a drake.*
Ango, crucio, premo, vexo, *to trouble or vex.*
Anguis, serpens in aquis degens. *a dry, or a water snake.*
Animus, consilii principium *the minde.*
Anna, nomen mulieris. *Anne.*
Annuo, assentior. *to assent and agree unto.*
Annus, tempus 365 dierum, & 6 horarum. *a yeare.*
Antes, ab ante, eminentes lapides, sive altiores columnæ, quibus sustinetur fabrica. *the pillars, or sailing staves, that sail over the walls to bear the frame, or the dry stone wall that enclaseth a vineyard, or the first sette or frame of vines.*
Antidotus, medicamentum contra venena datum. *a preservative against poyson.*
Antiæ, mulieris capilli in fronte demissi. *A woman's forelocks.*
Antistes, in aliqua re summus. *President or chief ruler over a woman.*
Anus, vetula. *an old wife.*
Anxur, nomen urbis Italiæ, quæ nunc Tarentina dicitur. *Terracina.*
Aperio, indico, refero, *to open, to shew, or to declare.*
Apes & apis, animal mellificum. *a bee.*
Apiscor, assequor, acquiro. *to obtain.*
Apollo, deus quem Græci Medicum appellant. *the god of wisedom and physick, and of prophecie and the god that carrieth the sun about.*
Appendix, quod alibi adjunctum quasi ex alio pendeat. *an appendix, or an addition to another thing.*
Applico, jungo, advenio, *to apply unto or to arrive.*
Aprodon, nomen invariabile

fol nullo defectum casu. *a Nounsubstantive and, having no termination in all cases.*

Abalis, vasis genus, quo aqua ducitur ad præbendum eam manibus. *a laver, or an ewer.*

Arbor, vel arbos, notæ significationis. *a tree.*

Arcas, ædis Arcadia populus, *the people of Arcadia.*

Arceo, pello, & adverbiare non simus, *to keep away.*

Arcesso, sco, & accuso, *to call, or to accuse, or to go to accuse.*

Arcus, us, quam nostri sequentes triones dixerunt, figuram curvæ. *a sign called the bear, or the wagon.*

Ardeo, ardor, inflammor. *to be hot.*

Argos, oppidi nomen. *a town of the Peninsula of Greece called Peloponnesus.*

Arma, monimenta, scutum, gladius, telum, & ea quibus præliantur, armour, *or any kinds of weapon.*

Aruspex, qui victimas inspicit. *He or she that seeketh destinies by the bowels of beasts.*

As, est libra, id est, duodecim uncias. *a pound of xii ounces, or the whole sum of any thing.*

Assecla, qui assidue & semper aliquem sequitur. *a page, or lacky, or continuall waiter.*

Astu, dolo, fallacia. *by deceit or guile.*

Athanas, nomen viti. *a mans name which she did be sacrificed for her son Phrixus.*

Athenæ, civitas Græciæ, inter Achaiam & Macedoniam. *the city of Athens.*

Athletes, pugil. & luctator. *a champion, or he that striveth for a game.*

Atomus, corpus insecabile. *a mote so small that is cannot be parted.*

Auceps, qui vel quæ aves capit. *a fowler, man or woman.*

Audeo, sum ausus. *to be bold.*

Aveo, cupio. *to desire or covet.*

Averni, lacus Campaniæ prope Baias, quem platoni dicatum opinabantur veteres. *a place in Italy, wherebence they thought was descent into hell.*

Augeo, majus facio, amplifico. *to increase.*

Augur, qui futura præmunciat. *a soothsayer, man or woman.*

Auriga, qui vel quæ currum ducit. *a waggoner, a carman, or a carter.*

Auster, ventus flans à meridie. *the south winde.*

Author, qui vel quæ aliquod opus facit. *the worker or doer of any thing, man or woman.*

Axis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currûs vertitur. *an axletree: and by translation, the straight line that may be imagined from the one pole to the other.*

B

BAcchanalia, Dyonisia, i. Bacchi festa. *the feast of Bacchus.*

Bacchar, herba radicis odoratæ. *an herb that the French men call our ladies gloves.*

Bacchus, deus vini. *the drunken god, the god of wine.*

Baculus, bacillus, & baculum & hinc bacillum, scipio. *a staffe.*

Balneum, locus publicus vel privatus, in quo, aut sanitatis, aut abstergendarum sordium causâ lavamur. *a bath.*

Barathrum, erat locus profundior Athenis, puteo modo vel formâ. *a certain pit by Athens. Now it is taken for hell. It is also the hole where any water runneth, and falleth into the earth.*

Barbiton, instrumentum musicum, quod pulsatur plectro, vel calamo. *shalme, or any like that is plaid on with a quill. It is also* Barbitos, *both masculine and feminine.*

Bellaria, cibi secundæ mensæ. *Junckets.*

Bes, uncia octo. *Eight ounces.*

Bibo, potum haurio, humorem attrabo. *to drink.*

Bidens, instrumentum duorum dentium, vel ovis. *any instrument with two sheeres or a sheep of two yeeld, in the feminine gender.*

Bifrons, habens duas frontes. *he or she that hath a face before and another behinde.*

Bilis, humoris genus. *It is whit this word* atra, *melancholy, or with flava, choler: and being used alone, is the same disease that Cholera is after Cor. Celsus. See* Cholera.

Bombyx, vermis, & pro materia sumitur. *a silk-worm, or silk.*

Bos, notæ est significatio. *an ox, bull, or cow.*

Britannia, insula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *the Isle which is inhabited of Englishmen and Scottish men, called* Britannia major.

Britannia minor, *is Britain in France.*

Bubo, avis nomen, à bovis mugitu, *an owl.*

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexanders great bit horse.*

Byssus, tenuissimi lini genus, *a most fine sort of fine flax, whereof a precious kinde of linen cloth is made. It may be taken for silk also.*

C

CAcoethes, malus mos, *an evil custome, or a like hard to be cured.*

Cadaver, corpus mortuum, *a corse.*

Cado, corruo, præcipitor, vel labor. *to fall, and sometime to happen, to chance.*

Cædo, percutio, ferio, verbero. *to strike or to beat, and sometime to cut or lop, or to prune trees: sometime to kill, to sacrifice, and sometime to breake as cædere jaculum saxis, ictare ferro.*

Cæsio, percussio aut frango. *to smite or break, antiquum verbum, the compounds whereof be in use oftly.* Cæsio *is also read without a diphthong.*

Cælum vel cælũ, extrema mundi determinatio cum sphæris quas ambit ad elementum ignis, heaven, *or with a difference any of the spheres. It signifieth weather also.*

Calco, pede comprimo. *to tread upon*

upon, and by a translation unto the mindt, to despise and set nought by.

Calendæ, dies primus cujusque mensis, the first day of every month.

Caleo, ferveo, calidus sum, to be hot, or to glow.

Callis, via pervia, id est, via trita, a path-way.

Calvo, decipio, frustror. to deceive, to beguile, to trump.

Cals, pes linus, & pro cujusvis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro conglutinantur. a heel, or last end of a race, or line.

Cambio, commuto, to exchange; and of the old writers it is to bow for to flee.

Canalis, per quod aqua confluit in vitis lapide stratis, a channel.

Cancelli, ligna inter se modicis intervallis in transversum instar retis invicem annexa, a lattice, or the lists of a game place, or of a spectacle.

Canis, animal latrabile, & piscis marinus, & signum coeleste. a dog, or a dog fish: a star or a sign in the firmament called canis.

Cano, to sing, to endite poetically, to play upon instruments: sometime it is to praise or prophecy.

Capesso, capio, sive ad capiendum eo, to take, or to go to take: and sometime recipio me, to go: as, Nunc pergam herx imperium exequi, & me demum capessam.

Capio, to take, to delight, to deceive, to chuse, to abide and suffer: as, Capio dolores. to hold, or contain, to invade and catch: as, Navem capimus. to instame with love. And it is highly of such signification as the ablative in that cometh with it.

Capistrum, capitis vinculum, adhibitum ne animalia aufugiant. an halter.

Capital, quod olim sacerdotes gerebant in capite. an ornament that the Nuns were wont to wear upon their head.

Capra, animal á carpendis virgultis dictum, a Goat.

Car, aliquis ex Caria. a man of Caria.

Cardo, quo janua movetur. a hook, or hinge.

Careo, est rem desideratam non habere. to lack, or to be without, and specially such a thing as once we had.

Carex, herba acuta durissima. Sedge.

Caro, quòd anima careat, non solùm de animalibus, sed etiam de piscibus & fructibus. the meate of any thing, but most commonly flesh.

Carpo, á cerpo. to crop, to bite off, or to gather. It is also to ease or to chuse out, and sometime to taunt or rebuke. Carpere viam, to begin a journey. Carpere vitales auras. Carpere lanam. to spin wool. Carpere limum. to hatchel flax. Carpere cibum, to eat.

Casnis, is, reticulum, masc. pro galea, fœm. est cassis, dis, & hæc cassida. a net, or an helmet, in the feminine gender.

Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. the campe, the pavillion, or the army.

Cato, nomen viri. a certaine Romane name.

Caveo, diligentiam adhibeo, provideo, consulo, prospicio ne aliquid præter spem eveniat. to beware, or to be wary and heedfull. Cavere is also to put in assurance and to save harmeless by caution or surelies.

Caulis, in herbis dicitur ipsum robur, sive stipes. a stalk.

Cedo, to give place, to depart, and go away.

Cedrus, arbor ingens & procera. cedar tree.

Cello, See Excello.

Censeo, existimo, puto, arbitror, to deeme, to iudge, to suppose, to think, to tell ones minde. Some take it for to be angry. Censeo is also to be in book of subsidies, or to be rated or valued.

Centum. an hundred.

Centussis, centum librarum. an hundred pound.

Cera, illud quod mollie ex favis expresso remanet. Wax.

Cerno, video, to see and by translation, to perceive and understand. Sometime to decree and appoint, to fight, revenge, or battle, to sever and part, to fight, to goe unto a as, Cernere hæreditatem

Cetus, piscis maximus. a whale.

Cholera, est ventriculi immodica perturbatio, supra & infrà per vomitum facta. the cholick. It is also choler, the hot and dry humour.

Cicer, genus leguminis. ecorsalis Italian pease.

Cieo, turbo, commoveo, to trouble, to shake and stirre, and sometime for Cio, is to call.

Cinis vel ciner, pulvis. ashes.

Ciris, est avis quam alio nomine alaudam dicimus. a larke.

Claudo, obstruo, obtero. to shut or close, to make fast, to stop, or to stay, not to suffer to passe: as Ecce maris magni claudit nos obice pontus.

Clivus, locus molliter arduus, & pro colle ponitur. a bank, a rising: also a little hill.

Clunis, natium tumor. the buttock.

Cluo, splendeo. to shine, to glister: sometime to fight.

Clypeus & clypeum, scuta majora, & propriè pedestria. a buckler.

Cœlum, a graving tools, the skie, that is, as much of the world as is above the elements of fire, which is called æther, or quintum elementum. Cœlum also is taken for the aire: as, In hoc cœlo qui dicitur aër.

Cœno, cœnam sumo. to sup, or to take supper.

Cœpio, pro incipio, antiquum est to begin.

Cognosco, nosco eos qui priùs incogniti erant. to know them which we knew not before: sometime diligently and attentively to consider: or to understand: to search by an inquest, and to sit in judgement.

Collis, mons exiguus. an hill.

Colo, adoro, veneror. to honor or worship with prayer and service, to make much of, to habite, to love. Vitam colere.

Is to trade a life: sometime to plow or till the ground, sometime to deck and trim.

Colus, instrumentum quod pensa continet. *a distaffe or spindle.*

Comes, comitans aut sequens, *a companion by the way either man or woman.*

Comminiscor, fingo, excogito. *to imagine, to feign, to invent and devise, to assay, to bring a matter to the bilefe of that that is not.*

Como, comam compono. *to kemb to dresse the hush with a comb, or to deck and adorn.*

Compago, compactio & conjunctio, *a joynt.*

Compedes, vinculi genus. *a pair of fetters or gyves.*

Conditor, qui aliquid fatit. *a maker or builder.*

Congrus, conger, genus piscis, *a Conger.*

Conjux, maritus vel uxor. *a husband or wife.*

Consulo. *to ask counsell, with an accusative: to give counsell, or provide for, with a dative: to take to good with a genitive: Sometime it is to sit in counsell, and to deliberate, but used plurally, as,* Consulunt senatores.

Coquo cibum, usta aprum reddo. *To dresse meat, to play the Cooke, to prepare and goe about: as* Bellum coquere. *To vexe and trouble: as,* Coquit me cura. *To concoct: to bring our nutriment into a naturall temperature.*

Cor, præcipuum inter viscera, & vitæ sedes, & arteriarum, ac cloris nativi, quo animal regitur, quasi fons quidam & domicilium. *the heart, and sometime it is used for the minde.*

Corbis, vas ex vimineis factum, *a basket.*

Cornua, vel cornum, aut cornu, munimentum capitis quorundam animalium. *a horne. By strong fiction the turnings of riuers be called* Cornua. *It signifieth also the wing of an army, and the end of a thing.*

Cornus, arbor ramos habens duritiæ & rigiditate cornibus similes, fructum circa solstitium ferens, primo candidum, postea sanguineum. *a certain tree unknowne among us.*

Costus, radix magni odoris, *a shrub growing in Arabia, Jury, and Syria, having a very fragrant sauour, the which anciently burned to their gods, as they did Frankincense.*

Coxendix, coxarum vertex, quo femora vertuntur, *the hip.*

Crater, vel cratera, vas amplum cui vinum aut oleum imponimus, *a goblet, or standing peece.*

Crepo, sono, *to cracke. Sometime to complaine, lament, and accuse: as,* Quis post vina gravem pauperiem crepat?

Crepundia, prima munuscula quæ pueris dantur, *all manner of things that are given children in their infancy, as corals, swadling bands, daggers, timbrels, and such like.*

Cres, Crecensis, *a man of Candy.*

Creta, insula est, *the Isle called Candy.*

Crinis, capillus, *haire.*

Crus, pars à genibus usque ad inferiorem pedem, *a leg.*

Crystallus, glacies ex gelu vehementer concreta, *Crystall.*

Cubo, jacio, *to lye, and sometime to be sicke in bed.*

Cucumis, *a cucumer, the which is called also in Latine,* Cucumer.

Culex, vermiculus alatus, *A Gnat.*

Curubo, *the same that cubo is.*

Cunabula, cunæ, *a cradle.*

Cunæ, cunabula, idem.

Cupio, opto, desidero, *to covet, to desire, to lust for: and sometime with a dative, to favour.*

Cupressus, arboris nomen, *a cypresse tree.*

Curculio, animal parvum frumentum corrodens, *a Weesell,*

Cures, oppidi sabini, *a certain name.*

Curro, celeriter eo, gradum præcipito, intenta celeritate viam voro, *to run, and sometimes to flow, that is to run as rivers doe.*

Cuspis, acutior pars hastæ, *the point of a speare, pike, partisan, or any other like.*

Custos, qui vel quæ rem aliquam tuetur & curat, *a keeper, man or woman.*

Cyprus, insula dives, *Cyprus the Isle.*

D

DAma, animal timidum, *A Bucke or a Doe.*

Damno, damno afficio, vel condemno, *to damnage, or to condemne.*

Dedo, in perpetuum do, vel totum fundo, sive in manus & arbitrium do, *to yeeld.*

Defrutum, à deferendo, vinum decoctum ad mediam partem, *Wine sodden to the halfe.*

Dego, ago, *to live.*

Deleo, expungo, propriè lineas aut regulas, *to put out, and to cancell.*

Delicium, oblectamentum quod nobis voluptati est, *the thing wherein we take pleasure.*

Delphin, vel delphinus, vel delphis, piscis maris, & signum cœleste, *a Dolphin.*

Demo, aufero, *to pull away, and to exempt.*

Dens, notum est per similitudinem: capitur pro omni, quo aliquid teri potest, *a tooth.*

Depango, defigo, *to fasten down, and to plant.*

Desidia, ignaviæ vitium. *Idlefulnesse.*

Dico, loquor, nomino, *to speak, or to tell.*

Dies, tempus viginti quatuor horarum, *a day.*

Diffiteor, inficias eo, nego, *to deny.*

Digredior, discedo, *to go from.*

Diligo, amo, *to love.*

Diluo, aquâ vel quovis humore aliquid purgo, *to purge with watering.*

Didymus

Dindymi, Jugum montis Phrygiæ Idæ matri deûm dicatum *the top of Ida the hill by Troy.*
Diphongus, unus duorum vocalium sonus. *a double sound, a diphong.*
Diptotos, nomen flexum duobus in casibus quibuscunque. *a noun declined with two cases whatsoever.*
Diræ, imprecationes, execrationes & inferorum furiæ. *Curses, hawnings, and the furies of hell.*
Disco, capio doctrinam. *to learn.*
Dispesco, separo, dirimo. *to sever.*
Displiceo. *to displease.*
Dominus, imperii, dominii. *Of my right and title. We used not scrupulously to refuse* Ditio *the nominative.*
Divido, partior. *to divide.*
Divitiæ, opes, amplæ fortunæ. *Riches.*
Do, dono. *to give.*
Docco, alicujus rei cognitionem alteri trado. *to teach, and sometimé to shew and to declare, to warne and to ascertain.*
Dodrans, unciæ novem. *Nine ounces.*
Doleo, tristis sum. *to be sorrowfull.*
Domo, mansuetum facio. *to tame.*
Domus, ædificium ad habitandum factum. *an house.*
Duco, notum est. *to tend, to warrant, to account.*
Dulcedo, suavitas. *Sweetnesse.*
Dux, qui vel quæ ducit aliquem. *a guide, man or woman.*

E

Ecquis. *Whether any.*
Edo, comedo. *to eat.*
Edo, i. emitto, & quasi extrudo. *to set out, and to promulgate. and sometimes to exhibite and shew,* ut Edere spectacula. Edere animam *is to die. The significations of it in all other phrases may be reduced to the first signification.*
Edoceo, diligenter docco, absolutè *or perfectly to teach.*
Edita, sunt ultimæ precationes ungurum post finem auspiciorum extra urbem dictæ. *the prayers that Southsayers said, after notice taken of birds flying, before they entred the City.*
Egeo, careo. *to need.*
Elephas, elephantus, animal famâ notum. *an Elephant.*
Elis, civitas Arcadiæ. *a City in Arcadia, or a country in Peloponnesus.*
Emineo, præ aliis apparco, vel excello. *to appear before others, and to passe them.*
Emo, compare, mercor. *to buy.*
Ensis, gladius. *a sword.*
Epasco. *to eat up, to consume with feeding, and to leave nothing.*
Epulum, quasi edipulum, est celebre convivium. *a banquet, or feast.*
Eques, homo equo insidens. *an horseman, or he or she that rideth.*
Eremus, locus desertus. *a desart, or wilderuesse.*
Eripio, extrà rapio. *to pull out.*
Esurio, famem patior. *to hunger.*
Eventus, eventum, quod casu aut fortunâ nobis evenit. *hap, or that that commeth to passe.*
Excludo, extrà claudo. *to shut out.*
Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. *Watchings and wardings.*
Exculpo, perfectè scalpo, vel scalpendo conficio. *to carve, to grave, to cut out, to scratch out as,* Oculum exculpere. *To wrest or wring out: as,* Verum exculpere.
Excurro, extracurro, vel præcurro. *to run out, or to run out before, to amount to a great deal, to make an outrode, or an excursion.*
Exeuso, extra culpam reddo. *to excuse.*
Excutio, rjicio, emitto. *to smite out.*
Exequiæ, funebre officium. *the ceremonies of the buriall.*
Exlex, sine lege vivens. *a lawless man or woman.*
Expergiscor, erigilo. *to awake.*
Experior, tento, vel tentor. *prove, or to be proved.*
Explico, extendo, & declaro. *to stretch out, and to declare.*
Exta, propriè cor, jecur, & pulmo dicuntur. *the entrails.*
Extorris, exul. *a banished man or woman.*
Exul, qui vel quæ exulat. *a banished man or woman.*
Exuo, exolvo, deindo. *to put off, to unclaath.*
Exuviæ, ab exuendo. *the things that we put off.*

F

Facies. *a face.*
Facio, aliquid ago. *to make.*
Facesso, facio, vel eo ad faciendum. *to make, or to go to make.*
Fallo. decipio. *to deceive.*
Fames, edendi cupiditas. *hunger.*
Far. *Once a generall word for any kinde of graine or corne: as* Triticeum far, hordeaceum, siligineum, &c. *But now it signifieth one certaine kinde called* Ador, *which is bread-corne.*
Farcio, Sturo, impleo, pingue facio, sagino. *to stuffe, to fill, to satisfie, and make fat.*
Fas, pium, religiosum & dignum factu. *Law full, right, godly, and worth the doing.*
Fascis, lignorum aut alicujus rei congeries. *a faggot.*
Fasti, libri in quibus totius urbis res populi Romani scriptæ continebantur, & causæ festivitatum explicabantur. *a Register for the order of things, for the whole yeare.*
Fasti dies *were dayes wherein the Judges might give sentence without offence of the gods, with those three solemne words of the law,* do, dico, addico. Nefasti dies *were their vacant dayes.*
Farco, sarmo, consuo. *to sow, and stuffe with.*
Fatisco, deficio, aut deficiger. *to faint, to pine.*
Fatiscor, fessus fum. *to be weary, to faint, and to be weak.*
Faveo, rectè alicui opto. *to favour.*

Fel, purgamentum sanguinis. *the gall.*
Feriæ, dies cessationum ab opere. *Holydaies, or time of pastime vsed.*
Ferio, percutio. *to strike.*
Fero, *to beare or to suffer, to leade or tell, to giue, to reuerse, to aduance, to bring forth, to haue, to take away, to obtaine, to vse aduice: as,* Pompeius tulit ad populum.
Ferveo, valdè caleo. *to be hot.*
Perveſco, calesco. *to wax hot.*
Ficus, arbor vel morbus. *a figtree, or a certaine bile rising in the fundament.*
Fides, constantia in omnibus rebus. *Faith and truth.*
Fido, fiduciam & spem habeo. *to haue trust.*
Figo, *to fasten, to plant, to smite with arrow, or such like.*
Filix, herba sine caule, sine flore, sine semine. *Ferne, whereof there be two kinds, as in Herbaries you shall see.*
Filum, illud subtile quod ex lino nauare trahendo ducitur. *a thread.*
Fimus, stercus & excrementa animalium, quibus agri stercorantur. *Dung. It is also sinum in the neuter gender.*
Findo, diſſeco, diffindo. *to cleaue.*
Fingo, formo. *to fashion.*
Finis, extremitas sive terminus in unaquaque re. *An end.*
Fio, efficior. *to be made.*
Flauco, flauus sum. *to be yellow.*
Flecto, inclino, volvo, duco, moveo. *to bowe, to moue, and to cause to follow.*
Fleo, lacrymor. *to weep.*
Flo, spiro. *to blow.*
Flos, dicitur qui ex arboribus vel herbis colligitur. *a flower.*
Fluo, decurro, propriè ut liquores. *to flow.*
Fodio, terram cruo. *to digge.*
Follis, instrumentum quo attrahitur, atque emittitur ventus. *a paire of bellowes.*
Fons, scaturigo. *a well.*
Forceps, instrumentum quo tenetur aliquid. *a paire of tongs.*
Forfex, instrumentum sartorum, quo aliquid scinditur. *a paire of scissers.*
Fors, fortuna, casus. *Hap.*
Forum, à ferendo, quia lites & venalia illuc feruntur. *the judiciall place, and then it is named* Forum judiciale: *or the markes place, and it called* Forum venale.
Frango, frumpo, destruo. *to breake.*
Frenum vel fraenum, instrumentum quo equum insessor coercet. *a bridle.*
Frico, scalpo. *to rub.*
Frigeo, frigidus sum. *to be cold.*
Frugi, indeclinabile omnis generis, utilis, necessarius, frugalis. *good, profitable, and thriftie.*
Frugis, ejus quod ex terræ fructu in alimoniam vertimus. *Of corne or pulse. Some make the nominatiue hereof* Fruges, *and some* Frux; *the former is not to be misliked.*
Fruor, delectationem & fructum capio, & alor. *to take pleasure, or fruit, and profit of, and to be fed.*
Fuga, fugiendi actus. *Flying, or running away.*
Fugio, vito, currendo relinquo. *to flie from, to auoid.*
Fulcio, sustineo, munio. *to vnderprop, and to shore.*
Fundo, liquefacio vel liquidum spargo. *to melt, or to powre.*
Funis, restis. *a rope.*
Fur, qui vel quæ alteri subtrahit. *a man or woman theefe.*
Furfur, purgamentum farinæ. *Branne, or scurfe.*
Furo, insanio. *to be mad.*
Fustis, baculus. *a club.*

G

GAbii, volscorum urbs. *a towne in Italy seuenty miles from Rome.*
Gallia, Europæ pars, sita intra Pirenæos montes, inter Hispaniam Germaniamque, & duo maria, oceanum Britannicum, & mare nostrum. *France.*
Garamas, Lybiæ incola. *a certain inhabitant of Affrick.*
Gargarus, unus ex collibus montis Idæ. *A very high top of the hill Ida. There is also a towne of that name at the foot of the same hill.*
Gaudeo, lætor, *to reioyce.*
Gelu, proprie glacies. *frost or ice.*
Genu, curvatura qua crus & femur connectuntur. *a knee.*
Gero, porto. *to beare.*
Gibbus & gibber, solidus in dorso tumor. *a iob or bunch.*
Gigas, vir altissimæ staturæ. *a Giant.*
Gigno, genero. *to beget.*
Gingiber, herba in Arabia nascens. *Ginger.*
Glis, animal, muri simile. *a dormouse.*
Gliſco, treſco, augeor, invalesco. *to increase and grow, to wax strong, to wax fat, and much to desire, and sore to couet.*
Gluten, glutinum, aut colla. *glue.*
Gorgon, nomen malieris. *a certain terrible woman.*
Gradior, eo, incedo, progredior. *to go.*
Græcia. *the country of Greece, a great parte of Europe, which is now vnder the Turk.*
Grajugena, Græcus. *a Grecian borne.*
Grando, gutta aquæ in aere congelata. *Hail.*
Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio. *thanks.*
Grex, pecudum multitudo. *A flock.*
Grossus, ficus abortiva, quæ non matreſcit. *a rath ripe fig.*
Grus, ut grues gruere dicuntur. *to cry like a Crane.*
Grus, avis nota. *a Crane.*
Gryps, animal pennatum, omni ex parte leoni simile. *a griffen.*
Gummi, liquor gluinosus, ex arboribus resudans. *gum.*
Gurgulio, pars gutturis à naribus ad pulmonem: vel animal. *the weasand, or a weesel.*

H

HAbeo, possideo, teneo. *to haue.*
Hæreo, arctè alicui rei infigor. *to cleaue vnto.*

Harpa,

qui succedit in hæreditatem alterius. *an heire.*

...ficis qui sibi aqua nutritur. *a herring.*

...rio, extraho humorem, & educo ex profundo aliquo loco. *to draw.*

...ppus, vir illustris & nobilis. *a nobleman, a man of great excellency in worthy facts, and therein more like a god than a man.*

...sperus, serotina stella. *the evening star.*

...nsoclitum, nomen sexus, quam declinationum canones polcunt, flexum. *a word declined otherwise than the base rules of the declensions do require.*

...rus vel hilarus, jocundus, lætus. *merry.*

...ppomanes, virus ab equa cujusdam, vel caruncula in fronte pulli equini, hominem ad libidinem rediigens. *Poyson to procure love withall, or a little piece of flesh growing in the colts forehead, when it is first foaled.*

...rundo, avis notissima. *a swallow.*

...ris, animal ex herinaceorum genere. *a Porcupine.*

...men, noxæ significationis. *a woe or woman.*

...nor vel honos, est reverentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. *honour, worship.*

...rrem, ab horrore, quoniam horreo quam frumento aristæ sunt mordaciores. *Barley.*

...spes, qui vel quæ ad hospitium recipit, aut recipitur, & cupitur pro peregrino. *an host or an hostesse, or a guest, man or woman.*

...stis, inimicus, vel peregrinus. *an enemy.*

...stus, fertilis, abundans, & manu pecoris & hominis. *Pleasant, or a dog, or the nature of any beast.*

...stus, terra humefacta. *the ground.*

...stus, aqua interna. *The crudle.*

Hyems, hyemis. *Winter.*

I

JAceo, decumbo. *to lie.*

Jacio, emitto, ac vi impello. *to cast, to hurle, to lay;* ut Jacere fundamentum or *by translation it is to make a beginning.* Jacio *is sometime to spread abroad by rumour, and sometime to object against one, with an accusative with this preposition* In.

Jaspis, lapis pretiosus. *a green precious stone, whereof there be divers kinds and degrees of divers colours.*

Ico, ferio, percutio. *to strike, to smite,* ut Icere colaphum. Icere foedus, *is to strike up a bargain.*

Icon, imago. *an image.*

Ida, mons altissimus Troici soli. *a hill in the country of Troy.*

Idus, dies qui dividunt mensem. *In March, May, June, and October it is the fifteenth day, in the rest the thirteenth.*

Jecur, hepar. *the liver.*

Ignis, unum ex quatuor elementis. *Fire.*

Illex, qui sine lege vivit. *a lawlesse body, man or woman.*

Imber, agmen aquarum largius ex nubibus effusum. *a shower.*

Imbrex, canalis, vel tegula curva & abtorta, per quam imber desluit. *a gutter-tile.*

Immineo, insto. *to hang over.*

Impetis, violentiæ, invasionis, *Of violence & boisterousnesse.*

Incesso, accuso, impeto. *to accuse, to provoke, to revile, to invade, and enter into.*

Incido, ferio, seco. *to cut, to grave in.*

Incido, in aliquid, vel super aliquid cado. *to fall into by hap, to run into: as* Incidi in errorem. *And sometime to happen, or to chance.*

Incipio, incæpo. *to begin, to take in hand, to enterprise.*

Inculco, eadem sæpius inculcando ingero. *often to repeat.*

Indo, insuno. *to put in.*

Indoles, facilis ingeniorum fortunæ perbitatis. *towardnesse, or likely disposition.*

Inducia, pax in paucos dies. *truce.*

Indulgeo, obsequor. *to set much by, and to give to.*

Inermus, vel inermis, qui armatus non est. *Unarmed.*

Infans, homo per ætatem nondum sciens fati. *a babe.*

Inferiæ, sacrificia quæ inferis solvuntur. *Sacrifice done to spirits in hell. Hence* Inferias facere, *is* Manes sacrificiis placare, *thanks, To celebrate obsites and obsequies.*

Inficias, negationem, & vel dabere quod actor petit, vel commisisse quod accusatur objicit. *a denial, and it followeth only the verb* Eo.

Inficio, intingo, vitio, seu maculo. *to die, or to infect.*

Ingruo, invado, impetum facio, *to give an assaut, and to invade.*

Injussu, absque autoritate, & temere sine justione. *Without bidding.*

Insidiæ, dolosa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. *a lying in wait for, or a deceit.*

Instar, significat vel similitudinem; vel æquiparationem & mensuram. *Like, or as big, or the image.*

Intelligo, capio. *to understand.*

Interpres, qui autoren declarat, aut aliquid ex lingua in linguam transfert. *an interpreter, man or woman, or a translator.*

Invidia, mœror ex alterius prosperitate. *Envie, sorrow for another mans welfare, or ofte the evill will and spight of a man.*

Jocus, est quidam lepor & festivitas in verbis. *A merry scoffe.*

Irascor, irâ ferbulor. *To be angry.*

Ismarus, mons Thraciæ asper & inculus ex una parte, ex alia fertilis vineris & olivetis. *A hill in Thracia so named.*

Iter, itis, actus eundi. *A journey.*

Iubar, lis, vel iubus splendor. *The ſun-beame.*

Iubeo, impero, *to command.*

Iudex, ab vel quæ iudicat. *A Iudge, he or ſhe.*

Iugerum, agri tantum quantum uno pari aut iugo boum, una die arari poteſt. Plinius. *We call it an acre. The authors doe varie in the meaſuring of it: for the commodity of ſ. the nominative and other caſes, we may uſe* iugerum.

Iugum, vertex, ſive cacumen montis. *The top of a hill. It is alſo a yoke, or a yoke of oxen, that is, a couple. By metaphor, it is a ſeruitude or a bondage. It is alſo a weavers beame, or paire of gallowes, ſuch as for ignominy the Romans went under. Tribus haſtis iugum fit, humi fixis duabus, ſuperque eas transuerſa una deligata.*

Iungo, copulo, & quaſi in unum ago. *To ioyne.*

Iuno, dea. Iouis uxor. *The goddeſſe Iupiters wife.*

Iuro, iuramentum facio. *To ſweare.*

Ius quod natura, aut ciuitas, aut gens iubet: & liquor eorum quæ coquuntur. *The law and right: and the broth of any thing ſodden.*

Iuſſu, imperio, iuſſione. *By commandement.*

Iuſta, idem quod exequiæ.

Iuſtitium, iuris dicendi intermiſſio. *No term.*

Iuuenis, qui adoleſcentium exceſſit ætatem. *One come to mans age.*

Iuuentus ætas iuuenilis. *Manlineſſe.*

Iuuo, auxilium do. *To help.*

L

LAbes hiatus, macula, dedecus. *A greate chap, a ſpot, a diſhonour or reproach.*

Labor, vel labos, opera, defatigatio. *Labour and toyl, paines-taking: ſometimes it is miſery, calamity, perill danger, trauell.*

Lac, liccus maternus, quo animalia nutriuntur. *Milk.*

Laceſſo, vexo, incito, provoco. *To trouble, to prouoke.*

Lacio, in fraudem duco. *To allure, or to entice.*

Lactes, faciliora intestina. *The ſmall guts.*

Lacto, lac emitto. vel per blanditias decipio. *to giue milk, or to deceiue.*

Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit riuos. *A lake, a weare, or weyre.*

Lædo, verbo, Lædere aliquem offendo. *to hurt.*

Lælaps, nomen cujuſdam è canibus Actæonis. *One of Actæons dogs called Lælaps for ſpeedy furiouſneſſe. For* Lælaps *ſignifieth a whirlewind, a tempeſt, and a ſtorme.*

Lambo, linguâ lingo. *to lick.*

Lampas, ignis aut ſolis ſplendor. *a fire, or brightneſſe of the ſun, or a lamp.*

Laſiſta, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. *a maſter of defence.*

Laquear, pars ſuperior cubiculi parum convexa. *a vaulted roofe of a parlour.*

Laſer, herba quædam & ſuccus, qui ex culmo laſerpitii exudat, *the herb out of which cometh the juice that the Apothecaries doe call* Aſa dulcis, *and* Bezoe, *or* Belzoin: *the common people call it* Benjamin.

Lateo, abſcondor, non comparco. *to lurk, or lie hidden.*

Lavo, aqua purgo. *to waſh.*

Laurus, genus arboris. *a bay tree.*

Lebes, vas æneum. *a cauldron, or a pan.*

Lecythus, ampulla olearia. *a box for oyle and ointments. It is taken alſo for eloquence in writing.*

Lego, eorum eſt. *to reade.*

Lemures, larvæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *owgobliens, or ſights ſtrights.*

Leo, animal ferox. *Leon.*

Leo, imprimo, (ut ouis) *to imprint, to form.* Abalienare.

Lethum, mors, interitus. *Death.*

Liberi, pignora. *Children. Ioh or one daughter may be called* Liberi; *and ſo may nephewes and their ſuccеſſors.*

Libet, placet. *It pleaſeth.*

Libs, ventus Africus. *the ſouth weſt-winde, by weſt.*

Licet, fas eſt. *It is lawfull.*

Lichen, herba, vel graviſſimi morbi genus. *Liverwort, ſi Apothecaries call it* Hepatica. *It is alſo the kinde of leprie called ſauce flegme.* Latine impetigo.

Lien, ſplen. *the milt.* Dicitur lienis in nominativo.

Ligur, incola liguriæ. *a Native of the country of Liguria.*

Limax, teſtudo, & cochlea teſtacea. *the ſhell'd ſnail, or the dew ſnail.*

Limus, veſtis genus ab umbilico ad pedes, ſen lorum cæſum mollius. *a kinde of garment, or elſe ſlime or mire.*

Lingo, lambo, id eſt, aliquid linguâ molliter tango. *to lick.*

Lino, aliquid alicui rei ſuperinduco. *to daub.*

Linquo, committo, pecco. *to leave, to treſpaſſe.*

Liuter, navicula è cavato arbore facta. *a cock-boat.*

Liquefio, liqueſco. *to be melted.*

Liquor, liqueo. Idem.

Liveo, Lividus ſum, id eſt, ſubdidus. *to be manor ſickly.*

Lixa, coquus in exercitu, vel qui ſequitur quæſtus gratia. *the ſcullion that miniſtreth in an army.*

Locri, urbs in Bruttia. *a town in Italy.*

Locus, proprie illud quod aliquid continet. *a place.*

Logos, ſermo, ratio, verbum. *Speech, reaſon, a word.*

Loquor, verba qualiscunque profero. *to ſpeak.*

Lucco, luccem emitto. *to ſhine.*

Ludo, ludum exerceo, jocor. *play, or to ſport.*

Lues, cum in urbe antiquo ſobrio, aliúdve morbi genus homi-

hominem, aut pecora, aut utrosque corrumpit. *a common disease, or murren.*

Lugeo, *To bewail, to lament a thing, or else resolutely to mourne, and sometime to be a mourner in apparell.*

Lua, solvo, pœnas do. *To return, to pay for.*

Lustra, habitacula ferarum. *Dennes of wilde beasts, or lowthell houses, and petty tipling houses of bawdry.*

Lynx, animal maculosum, acutissimè videns. *One wee call this beast an Ounce.*

M

MAenalus, mons quidam Arcadiæ. *a hill of that name in Arcadia.*

Magnes, lapis ferrum attrahens. *a stone that draweth iron unto it. It is called also Heraclius lapis, or, Sideritis.*

Majores, avi, abavi, proavi, atavi, tritavi, & quicunque ante hos in infinitum. *our auncestors.*

Malim, magis velim. *To will rather.*

Mando, comedo, vel committo. *To eat, or to commit.*

Maneo, fisto, & expecto. *To tarry, or to tarry for.*

Manes, dii inferi inter Numina Averna. *Spirits, or divels.*

Manubiæ, quæ manu capiuntur ab hostibus. *Spoyls taken in warres.*

Manus, membrum notum. *a hand.*

Mapalia, agrestes casæ. *Sheepcotes, or small cottages.*

Mare, pelagus. *The sea.*

Margo, cujusque rei extremitas. *The brinke, skirt of any thing, or the banke of a river, or sea.*

Marmor, lapidis genus. *Marble.*

Mars, deus belli. *The name of the god of war.*

Martyr, testis. *a witnesse, man or woman.*

Mas, vir. *a man.*

Massicus, mons Campaniæ optimi vini ferax. *an hill in that part of Italy that is called Campania, fruitfull of pleasant wines.*

Mater, nota est significatio. *a Mother.*

Medeor, do medelam. *To cure.*

Medicor, medeor. remedium affero. Idem.

Mejo, mingo. *To pisse.*

Mel, liquamen dulce. *Honey.*

Meleager, vel Meleagrus Oenei Aetoliæ regis filius. *a mans name.*

Menda, & mendum, error, erratum. *a fault.*

Menses, mulierum profluvium. *Womans flowres.*

Mensis, tempus Lunæ durinslo confectum. *a moneth.*

Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus sim, qui obtineam præmium, vel pœnam patior. *To deserve.*

Meridies, dies medius. *Noon, or the noonstead.*

Metior, pondero, mensuro, confidero. *To measure.*

Meto, seco, amputo herbam, vel segetem. *To mowe.*

Metuo, timeo. *To fear.*

Metuor, timeor. *To be feared.*

Meus. *Mine.*

Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often with certaine intermissions to shine, and likewise to bee moved, to put forth fingers to him with whom we play: WIL put forth: which is called Micare digitis.*

Miles, qui vel quæ militiam exercet. *a Warriour, a Souldier.*

Minæ, menis incisiones per verba aut signa. *Threatnings.*

Mingo, urinam facio. *To pisse, or to make water.*

Minores, posteri, etiam post trinepotes futuri. *Lower successours.*

Misceo. *To mingle, to serve drinke, sometime to trouble.*

Meserior, misereordiâ afficior. *To take pitty on.*

Mitto, ad aliquem do. *To send.*

Mœnia, muri urbis. *The walls of a towne, and figuratively the towne it self.*

Mœreo, tristor, dolore afficior. *To be heavie, sad, in a dumpe, or mourning.*

Monopodium, nomen unum ferens sed carens omni casu præterquam uno, & eo obliquo. *Noun having one termination and that in an obliqne case.*

Mons, terræ tumor altissimus. *an hill.*

Mordeo, dentibus lædo. *To bite.*

Morior, è vita discedo. *To die.*

Mos, vitæ institutum consuetudine firmatum. *a custome.*

Mulceo, lenio. *to asswage.*

Mulgeo, lacte mammis expresso. *to milke.*

Mulier, quæ non est virgo. *a woman.*

Mulsum, potus ex vino & melle. *a certaine wine confect with honey.*

Multiplico, adaugeo. *to multiply, to increase.*

Munia, onera legi dedita & officia quæ publicè præstantur. *a duty or office.*

Mus, exiguum animal. *a mouse.*

N

NAncisci, acquiro. *to get, and to obtain.*

Nascor, orior, in mundum venio. *to be born.*

Naralis, conditio sanguinis & familiæ. *the degree of blood and genery; as, generosi natales, natales obscuri. It is also taken for yeares.* Sex mihi natales erant. *There were passed sixe yeares. It is also used for the origine, or first spring of things.*

Natalis, dies alicui Natalis. *a birth-day.*

Natrix, serpens aquaticus. *a water serpent that with poyson infecteth the water.*

Natu, ætate partu. *By age, or by birth.*

Neco, quemcunque re te occido. *to kill.*

Necto, ligo. nonjungo. *to knit.*

Nefrens, porcellus per ætatem fabam frangere nondum potens. *a young pigge.*

Negligo, contemno, non curo. *Not to passe on, to contemne.*

Nigreo, niger sio. *to become black.*

Nemo, nullus homo. *No body.*

May

man or woman.
Meo, filum torqueo. *to spinne.*
Mervus, motus, sensusq; instrumentum. *a sturre.*
Mesuet. *Neither of both.*
Nexo, ligo vel necto. *To bind.*
Nidro, splendeo. *to shine.*
Nihil, rei cujusvis privatio. *Nothing.*
Nihilum, rei cujusvis privatio.
Nil, vide nihil.
Nitor, conor, ago sedulò. *To goe about, to endeavour.*
Nitco, est ocularum & aliorum membrorum nisus aliquid conari. *To give a token with the eyes to wink, to endeavour.*
No, nato. *to swim.*
Nocco, malum infero. *To hurt, to harm.*
Noctu, nocte. *By night.*
Nolo, nemo, non volo. *To will.*
Nona quasi novæ, propter initium observationis. Erant autem in Martio, Maio, Junio, & Octobri, seu illi dies qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. *The nones of a month.*
Nosco, rem certam habeo. *To know.*
Noster. *Ours.*
Nostras. *Of our country, still, or fashion.*
Notus, ventus meridionalis, quem nos Austrum appellamus. *The south wind.*
Nubes, vapor humidus sublime egressus. *a cloud.*
Nubo, viro trado. *to be married to a man: for it is in the women's part only.*
Nugæ, cum nihil agimus. *trifles.*
Nullus. *None.*
Nundinum, dies & conventus status rerum mercatui. *A fair.*
Nunc, ad. *verb not much in use: the compounds thereof be commonly received, and it signifieth to mad.*
Nuptiæ, legitima conjunctio maris & fœminæ in vitæ societatem. *Marriage.*
Nurus, filii uxor. *A daughter in law.*
Nycticorax, corvus nocturnus. *A night raven.*

O

OBdo, oppono, sive appono. *to set against.*
Obex, objectum aliquod, vel obstaculum, ut pessulum, serra, *a bar, or stop.*
Obliviscor, è memoria aliquid excidere sino. *to forget.*
Obses, qui vel quæ traditur in fidem alteri. *an hostage, or pledge, man or woman.*
Occido. *to fall or perish, and to be slaine.*
Occido. *to set as the sun sets.*
Occiput, posterior pars capitis. *the hinder part of the head.*
Occludo, claudo. *to shut.*
Occulto, abscondo, abdo. *to hide.*
Occulo, idem.
October, mensis octavus à Martio. *The tenth moneth in our year called October.*
Odo, vel odos, quasi olor, ab oleo: est autem infectus actu. *a savour.*
Oleaster, olea sylvestris. *A certaine shrub like the olive tree, the Greekes call it the wilde olive, or the ground olive, for the lowenesse.*
Oleo, odorem spiro & emitto. *to give a smell, and that two differently, so that the differences be made with bene and male.*
Olfacio, odoror. *to smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive and find, to foresee.*
Omen, augurium quod fit ore. *Haltering and fore-speaking.*
Omnis. *Every one.*
Onus, pondus alicui injunctum. *a burden.*
Onyx, anguis & gemma. *The nail of a mans hand, a precious stone white like a naile, the haw in a mans eye.*
Operio, tego. *to cover.*
Opifex, qui opus facit. *a workman.*
Opis, adminiculi, præsidii. *of aide and help.*
Oppango, circumfigo, circumplanto. *to fasten or to joyn unto, or to plant about.*
Opus, Opuntis, nomen civitatis in Locris, *a towne name in the country of Locris.*
Orbis, circulus mundi, res rotunda. *A globe or a bowle: and thereof the world is called Orbis, because it is every way round like a bowle.*
Ordior, incipio. *To begin, or to commence.*
Ordior, id est, texo. *to weave.*
Oriens, regio orientalis. *the East.*
Orior, nascor, surgo, incipio. *To spring, to rise, to begin.*
Orontes, nomen viri & fluvii, *a mans name, or a certain river in Syria now called Tarsaro.*
Os oris, concavum illud intra quod sunt dentes & lingua. *a mouth.*
Os, ossis, solidamentum corporis durum. *a bone.*
Ostrea, conchæ species. *An Oyster.*
Ovum. *An egge.*

P

PAciscor, pactum facio, convenio. *To make a bargain, to fall to an accord: sometime to promise.*
Palleo, patum albeo, *to be pale.*
Pampinus, vitis ramus. *A vine branch.*
Pando, aperio, patefacio. *to open.*
Pango, paciscor, cano, jungo, plango, figo. *to bargain, to sing, to joyn, to naile, to fasten.*
Panis quo pascimur. *Bread.*
Panther, & panthera, animal quoddam pardo simile. *a certaine beast.*
Papaver, genus herbæ soporiferum. *Poppy.*
Papyrus, charta qua utimur in literis scribendis. *a certain sort of rush, growing in the marish of Egypt, somewhat high, whereof they made a kind of paper, and called it papyrus, whereof our paper now is called likewise.*
Paradisus, locus amœnissimus. *A place of pleasure.*
Parco, abstineo ab ulciscor. *To spare.*
Parens, pater aut mater, avus aut avia. *A father or mother;*

ther, a grandfather or grandmother.
Pareo, obedio. to obey.
Pario, proleм produco. to bring forth.
Parnassus, mons in Phocide duos vertices habens. an hill in Phocis, a country of Greece.
Partio, divido, & quasi partes facio. to part or to divide.
Parturio, cupio aut conor parere. to be toward labour.
Paſco, nutrio to feed, to nourish.
Pastor, nutrior, alor. to be fed.
Passer, avis salacissima. a sparrow.
Patco, apertus sum. to be open.
Patior, sustineo, tolero, to suffer, or to abide.
Patro, aliquid mali committo. to commit some evil.
Patrueles, patruorum filii. Brothers children.
Pareo, timeo. to fear.
Pecten, instrumentum textorum, & dentatum. a combe, or a weavers slay.
Pecto, erno capillos. to comb the haire.
Pecus, udis, oris, omne animal quod sub hominis imperio pabulo terræ pascitur. all cattell.
Pedes, qui pedibus incedit. a footman.
Pecto, ventris crepitum facio. to fart.
Pelagus, mare. the sea.
Pellex, mulier impudica. an harlot.
Pello, ejicio, removeo. to drive, or put away.
Penates, dii domestici; quòd penes nos nati sunt. Houshold gods.
Pendeo, suspensus sum. to be hanged.
Pendo, suspendo, vel pondero, æstimo. to hang, to weigh, to write.
Penis, cauda. a taile, and it the last it was taken for a mans yard.
Penus vel penum, omne esculentum, poculentum, quo homines vescuntur, ut monstrat Varro, a penitus.
Perago, perficio, to finish, and to perfect business.
Percutio, ferio, to smite.
Perdix, avis nota. a partridge.
Perdo, amitto. to lose.
Perduellis, hostis, an enemy in the war.
Pergamus, civitas insignis Asiæ in ditione Trojanorum. the city of the Trojans, otherwise called Ilium, or Ilion.
Pergo, in re procedo, abeo. to go forward.
Perlego, totum lego. Wholly and throughly to reade.
Permissu, permissione, cùm nemo adversatur. By sufferance, with leave and licence.
Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. throughly to beare or suffer.
Perplaceo, valde placeo. to please very much, or throughly to please.
Persis, orientalis regio. the country of Persia.
Pes, ima pars corporis qua graditur. a foot.
Peto, oro, obsecro, volo. to ask.
Phaleræ, ornamenta equorum. horse-trappings.
Pharus, turris altissima in portu quæ lucet navigantibus. a watch-tower.
Phaselus, navicula velox & oblonga. a brigandine.
Philotis, nomen mulieris. a womans name.
Phœnix, avis in oriente, à Phœniceo pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima; in Arabia nascens aquilæ magnitudine. Phœnix the bird.
Phryx, vir Phrygiæ. a Trojan.
Pietas, pius cultus. Godlinesse.
Piget, dolet, seu molestum est. It irketh.
Pingo, formam alicujus rei ductis lineis repræsento. to paint.
Pinso, tundo, panem conficio. to smite with the beak, to beat in a morter, as once they did their grain, and thereof to bake.
Pinus, arbor ait picei generis

nuces ferens eamdem earum magnitudinis, quas Latini pineas vocant. a Pine-tree.
Piper, herba. Pepper.
Piscis, animal quod continuò sub aquâ degit. a fish.
Pix, resina ex arboribus fluens. Pitch.
Placeo, gratus sum. to please.
Plaga, retia rariora ad capiendas feras. hunting nets, or wide meashed nets to take beasts.
Plaudo, manibus percutio, ut gestu lætitiam indico. To clap hands for joy.
Plebs, ve plebes, idem quod vulgus. the comm, or people.
Plecto, supplicio afficio, punio, serio. to punish, to beat.
Pleo, plenum facio. to fill.
Plico, contrabo, & rugas facio. to fold, or to plait.
Plino, aquam demitto. to rain.
Plus, vox incrementi. More.
Polleo, possum, valeo. to be able, to be of power and sometime it is taken for to passe, or to be better, or more profitable.
Pono, colloco, constituo. to set, or to put.
Pons, astes, vel quodvis aliud per quod super aquas transmus. a bridge.
Pontus, mare. the sea.
Portions, ampla domus; propter repentinos imbres deambulationis gratiâ ædificata. a gallery, or an ambulatory.
Porto, peto, to aske, to require.
Postis, latus portæ sive januæ. a post.
Poto, bibo. to drink.
Precordia, quæ extra separant ab inferiore visceum parte. the midriffe.
Præcurro, antecurro, sive cheo, ante eo. to run before.
Prælego, annlego, ut solent præceptores suis discipulis, to be an interpreter, or a reader, and sometimes to cut, or to sayle by.
Præmineo, præcello, to excell others.

Prænestis, nomen urbis, a town in Italy.

Præs, fponſor qui ſe obligat, id eſt, fidejuſſor in lite nummis a jointly.

Præſes, qui vel quæ præſidet. He or ſhe that ſuperintendeth.

Præſul, qui vel quæ præeſt. Idem.

Prandeo, prandium ſumo, vel ante prandium cibum ſumo. To dine.

Precis, precationis, obſecratio nis. Of prayer, of petition.

Premo, to preſſe, to bet againſt, and to wrot, to purſue, and to bet hard at hand with, to drive to hide, to expel, to ſhut, to diſcourage, to hill, &c.

Primitiæ, primi fructus ex agro percepti, qui Deo offerantur. Firſt fruits of a mans grounds, & the firſtlings of any other thing.

Princeps, qui vel quæ principatum obtinet. The Prince, or princeſſe.

Problema, propoſitio interrogationem aliquam habens. A demand.

Prodo, manifeſto. To betray, to make manifeſt.

Proficiſcor, eo aliò. To go forth.

Profuo, multùm ſive multo tempore lavo. To waſh all to waſh.

Prognæo, procul appareo. To hang out to ſight.

Promo, profero, eloquor, to ſet abroach, or to utter.

Promptus, paratè, ſine morâ. With readineſſe, or ſpeed.

Pſallo, cano inſtrumento muſico. To ſing, or to play on an inſtrument.

Puber vel pubes, propriè lanugine quæ maribus decimo quarto anno, fœminis duodecimo oriri vel nascendo incipit. Ripeneſſe of age.

Pudet, pudore afficior. It ſhameth.

Puraſco, exactâ infantiâ puerilem in cho. To waxe a child.

Pugil, qui vel quæ pugnandi artem novit. A champion, man or woman.

Pulvis & Pulver. Duſt. Nomen eſt.

Pumex, lapis cavernoſus. A Pumice ſtone.

Punctus & punctum, minima individuáque linea pars. A prick, or a point, a little center.

Pungo, ſtimulo, more ſum ac acinum infigo. To prick, or ſting.

Puteſcines, & quicunque è motu in putredinem vertus. Matter or cave.

Python, ſerpens è putredine natus. A ſerpent.

Q

QUæro, inveſtigo, interrogo. To ſeek for, to ſearch.

Quatio, moveo, concutio. To ſhake.

Quercus. An oak.

Queror, lamentor. To complain and lament.

Qui, the which.

Quies, vacatio à labore, aut ceſſatio à quovis opere. Reſt, it appertains to the body, Tranquilitas unto the minde.

Quilibet. Every one, or who ſoever you will.

Quini ſico, caput inclino, moveo. To hang the head.

Quiſquiliæ, purgamenta, & quicquid ex arboribus, ſarculorum, ſolitorum, aut florum minutim decidit. things of no weight, things not worthy regard, or chippings.

Quot. How many.

R

RAbula, homo fatilis. A brawler, or a ſmatterer in the law.

Rado, cultro vel quavis re acutâ decerpo. To ſhave.

Ramex, ruptura & diſtentio inteſtinorum. Burſtneſſe.

Rapio, per vim trabo, aufero. To ſnatch away.

Raſtrum, inſtrumentum dentatum, quo utimur in fœnificio ad corradendum fœnum, a rake.

Raucio, raucus ſum. To be hoarſe,

Recido, retrò ſive iterum in eadem cado, to fall backward, or to fall into the ſame again.

Recordor, curſus in mentem revoco. To call to mind again.

Reddo, acceptum vel ablatum reſtituo. To render, or reſtore.

Redoleo, odorem alicujus rei refero, vel multum olco. To beare the ſavour of a thing, or to ſavour ſtrongly, and by metaphor, to reſemble, and to taſte of.

Refringo, iterum frango. To breake open.

Rego, guberno. To rule, or to govern.

Relego, curſus lego. To runne again.

Reminiſcor, recordor, memini. to remember.

Ren, viſcus quoddam. The kidney.

Renuo, refuto, rejicio. To refuſe.

Reor, arbitror, puto. To ſuppoſe.

Repango, diſſolvo, rejungo. To unlooſe, to diſ-ioyne.

Reperio, invenio. To finde.

Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præſes provinciæ à provincialibus accuſatur, ſi quas vi aut dolo expilavit. Of bribery and pillage, or of extortion.

Replico, diſſolvo. To unfold.

Repungo, iterum ſtimulo, vicem reddo. To prick again.

Res, omnia ſive corporalia, ſive incorporalia comprehendi a thing.

Reſcio, curſum percipio. To learne again.

Reſpuo, repudio, ſperno. To refuſe.

Reſtis, funis vel lorum. A rope or a with.

Reſulto, reſilio, revertor, in contrarium ſilio. To rebound.

Rete, inſtrumentum quo piſces capiuntur. A net.

Rex, nota eſt ſignificatio. A King.

Rideo, cachinno. To laugh.

Ringo, os torqueo ut canes. To make an evil-favoured-face like a ſnarling dog, or to vex.

Robur, ſpecies quercûs duriſſimæ. An oak.

Rodo, mordeo, comedo. To gnaw.

Roma, urbs Italiæ quondam à paſtoribus condita, olim gentium

dum domina, cùm floreret, maxima & postrema monarchia. *Rome.*

Ros, humor qui sereno tempore ex alto fluit. *a dew.*

Rostra, templum scuforum judiciale ante curiam Hostiliam, in quo erat pulpitum, ex quo nocionari solebant. *the place where matters are declaimed.*

Rudens, funis nauticus. *a cable rope.*

Rudo, graviter sono ut asinus. *to bray like an asse.*

Rumpo, frango. *to break.*

Ruo, cado. *to fall.*

Rus, locus extra urbem, ubi agri sunt & villæ. *the country.*

S

SAcer, quod venerabile. *Holy.*

Sacerdos, deo dicatus ad sacrificia facienda. *a Priest, or Nun.*

Sacro, deo dedico, sacrum facio. *to dedicate.*

Sal, quo utimur in cibis condiendis. *Salt.*

Salio, salto. *to leap, or to leap as brute beasts doe when the male covereth the female.*

Sallo, sale condio ac conspergo. *to salt, to powder, or to season with salt.*

Salio, *to leap, or to dance.*

Salum, mare, à sapore salis. *the sea.*

Salus, incolumitas, *Health.*

Samnis, nomen gentis. *a Samnite.*

Sancio, firmo, & propriè effuso sanguine per hostiæ immolationem. *to make sure, and to establish.*

Sanguis, cruor qui ex vulnere spargitur. *Blood.*

Sapphirus, pretiosus lapis. *a Sapphire.*

Sapientia, rerum divinarum atque humanarum scientia. *Wisdome.*

Sapio, saporem habeo. *to have a taste.*

Sarcio, pergo, reficio, integrum facio. *to patch and amend.*

Sardonyx. *a certain precious stone.*

Satago, satisago, laboro, sollicitus sum. *to do whatever.*

Satrapa, princeps. *a Prince.*

Scabo, frico. *to scrouch, or rub.*

Scalpo, sculpo, & fodio unguibus ac manibus. *to claw, or to scratch.*

Scando, in altum tendo. *to climbe.*

Scindo, seco, findo. *to cut, or to divide.*

Scio. *to know.*

Scobis & scobs, est id quod ab aliqua materia decidit per serram, terebram, aut limam. *Dust.*

Scribo, qui literas, vel gesta, vel tabellas, & similia scribit alterius nomine. *a scribe, or notarie.*

Scribo, literas formo. *to write.*

Scroba, fossa, aut puteus. *a ditch, or a pit.*

Scurra, qui risum ab auditoribus capit, non habita ratione verecundiæ aut dignitatis. *a scoffer, a jester, or a parasite.*

Secerno, abjungo, sepiro. *to divide, to separate.*

Seco, divido. *to cut.*

Sedeo, quiesco. *to sit.*

Seges, frumentum in spicis. *Corn yet standing.*

Seligo, seorsum colligo. *to gather apart.*

Semis, id est, semias, sex uncias, dimidium assis. *Halfe a pound, or the halfe of any whole sum.*

Senecta vel senectus, setatum status. *Old age.*

Senex, senio confectus. *an old man.*

Senio, quod sex puncta continet. *the sixe point.*

Senium, idem quod senecta.

Sensus, & sensum, organum sentiendi, & quod mente concipitur. *any of the five wits called the senses; or that which the minde conceiveth, called the meaning.*

Sentio, aliquo sensu percipio pro intelligo ponitur. *to perceive by some sense, or to understand.*

Sentis, spina. *a thorn.*

Sepelio, defunctum terræ condo. *to bury.*

Sepio, obstruo, circundo, munio. *to compasse, to hedge.*

Seps, serpens parvus. *a little serpent, after whose stroke the members do rot.*

Sequor, abeuntem subsequor. *to follow.*

Sermo, loquela. *Speech.*

Ser, populus Asiæ. *One of a certain people in Asia called Seres.*

Sero, semino, planto. *to sow, or plant, or to graft: and sometime by translation, to beget. By translation also to say, to rere bella, serere certamina; id est, movere lites & pugnas.*

Serpens, anguis. *a dragon or serpent, or a snake.*

Sibilus, est quidam stridor oris per angustam spiritûs emissionem, inter dentes feré. *an hissing.*

Sido, desedo ad sedendum. *to pitch, or to lie downe.*

Siler, arbor quam vulgò saliceam vocant. *an Osier: with the differences Montanum, it signifieth a simple that the apothecaries do use, in stead called Secchi Masilienſe.*

Silex, lapis durissimus, unde ignis excutitur. *a flint stone.*

Sinapis, & sinapi, herba est semen ferens tantâ acrimoniâ ut lacrymas cieat comedenti. *Senvie, mustard.*

Sindon, velum subtilissimum. *Fine linnen cloth, lawn.*

Singultio, graviter mitto, & singulum emitto. *to sob.*

Sino, permitto. *to suffer.*

Sinus & sinum, genus vasis simosi. *a bowle or dish to drink wine or milke in.*

Siren, monstrum maris. *a Mermaid.*

Siser, herba cujus radix præsertim est in usu. *a Parsnip.*

Sisto, stare facio. *to stand before.*

Sitis, desiderium potionis. *thirst.*

Soboles, successio. *an offspring.*

Socrus, mater vel uxoris mariti. *a mother in law.*

So-

Sodalis, ejuſdem ſortis ſocius. *a fellow.*

Sol, qui Phœbus dicitur. *The Sun.*

Soleo, ſuetus ſum. *to be wont.*

Solium, ſella regia in qua reges jus dicentes ſedebant. *a throne or chaire of eſtate.*

Solvo, quod ligatum erat, diſſolvo, ac enodo. *to looſe.*

Somnus, ſopor, quies, *ſleep.*

Sono, ſonum facio. *to ſound.*

Sorbeo, deglutio quicquam molle. *to ſup.*

Soror, sotum eſt. *a ſiſter.*

Spargo, latè proficio ac paſsim jacto. *to ſprakle or ſprinkle.*

Species, effigies, aromata genus, viſio. *A forme, ſpie, the kind of a thing, or an appearance.*

Specio, video. *to ſee.*

Specus, ſpelunca, unde ſpectare licet. *A denne to wait a prey.*

Sperno, deſpicio, contemno. *to deſpiſe.*

Spinus, agreſtrium prunorum arbor. *a ſloe tree.*

Splen, lien, viſcus quoddam. *The milt.*

Spondeo, ſponte promitto. *To promiſe: and ſometime to beareth.*

Sponſalia, promiſsio ſive ſtipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing, with conditions taken.*

Sponte, naturæ & ingenii proprii. *Of nature, and owne diſpoſition.*

Sterno, pono, colloco, erigo. *To plant, to ſet up: ſometime to depoſe and appoint: ſometime to dedicate, and ſet before.*

Sterno, proſicio in terram. *To throw down or to ſpread.*

Sterto, dormio, ſomnum altum dormiendo capio. *to ſleep till one ſnore.*

Stipis & ſtips pecuniæ genus. quod per capita colligere ſoleas. *A money gathered by the poll, for the uſe of the gods, or for the poore: and therefore it ſignifieth alſo a reward or a profit.*

Stirps, origo progenies, ſoboles. *A ſtock, a tribe, a deſcent: and ſometime it is the body of a tree.* Idem quod truncus.

Sto, erectus ſum, vel maneo. *To ſtand.*

Strepo, ſonum facio. *To make a noyſe.*

Strido, ſtrepitum edo. *To make a noyſe, a whiſſing, or a croaking.*

Strideo, facio ſtridorem ſonum violentum. *To make a great noyſe, or to gnaſh with teeth. It is applyed alſo to wheeles, to doore hookes, to ſerpents, to the ſea, and ſuch other things.*

Stringo, premo, arcto. *to make ſtraight, to pull: ſometime to ſtrike.*

Struo. *To build, to pile up, and ſometime to endeavour, and to get about, or to ſet in array.*

Stultitia, imprudentia, ſtoliditas. *Fooliſhneſſe.*

Suadeo, hortor ad id quod intendo. *to counſell.*

Suber, genus ligni quod nautis, inde eſt ut ſupernatent retia. *A Cork tree.*

Sublego, furto aliquid ſurripio. *Privily to ſtrale away.*

Suboleo, leviter oleo, ſive odoratus ſenſu leviter percipio. *To ſavour or to ſmell a thing a little: and by tranſlation to be eſpied, and to be ſmelled out.*

Suefco, ſoleo. *To be accuſtomed.*

Suſtineo, ſuſtineo, patior. *to ſuſtain or abide.*

Sugo, ſpiritu attrahо ſuccum. *to ſuck.*

Sulmo, oppidum in Brutiis. *A town.*

Sum. *To be.*

Sumo, multum & penè nimium mihi. *to take.*

Supellex, res domeſtica. *Houſehold ſtuffe.*

Suppetiæ, auxilium, ſubſidium. *Aide, help, ſuccour.*

Supplico, humiliter & cum reverentia precor. *to intreat.*

Surgo, erigo me. *to ariſe: ſometime to ſpring or to grow, to increaſe. It is alſo to ariſe by little and little, as things doe in building.*

Sus, animal ſordidum. *A Boar, ſow or hog.*

Synodus, conventus. *A Counſell congregate.*

T

TAceo, fileo, non loquor. *to keep ſilence.*

Tædet, pertæſum eſt, diſplicet. *It irketh or wearieth*

Tænarus, locus umbroſus in radice Maleæ promontorii, Laconiæ juxtæ Spartam civitatem, in quo quia hiatus magnus eſt, & ſtrepitus quaſi progredientium ſentitur, dicerunt veteres per hunc eſſe deſcenſum ad inferos. *A Promontory in Laconia, wherein is an entrance to goe down to hell.*

Tagus, fluvius Luſitaniæ habens arenas aureas. *a certain river in Portugall.*

Talio, vindicta, hoſtimentum. *avengement, or like for like.*

Talpa, animal captum oculis, muri ſimile. *a Mole or Want.*

Tango, percutio. *to touch.*

Tantundem, æquè tantum. *As much.*

Tapes, vel tapetum, vel tapete, id eſt, panni depicti tegimen mitè pictum variis coloribus. *a carpet, or a cloth of Arras.*

Tartarus, demiſsior inferni locus. *Hell.*

Taygetus, mons in Laconide Baccho ſacer, ſub quo Sparta & Amiclæ. *An hill in Lacedemonia where Sparta and Amiclæ the cities doe ſtand.*

Tegeus, vile ſtragulum, matta, ſtipes. *a mat.*

Temno, ſperno. *to deſpiſe.*

Tempe, pulcherrimus ager in Theſſalio quem Peneus alluit. *A very faire field in Theſſalia, moſt pleaſant to beholde, and therefore appellatively*

latterly it may be used for a place of delights, as Paradise *and* Elysium *are. There is also* Tempe *in* Boeotia, *called* Temnessa Tempe: *another in* Sicily, *named for difference* Helorix; *the first is called* Thessalia Tempe.

Tendo, expando. *to stretch, or bend.*

Teneo, apprehendo. *to hold.*

Tepeo, in medio inter calidum & frigidum tum. *To be warm.*

Tepesco, tepidus fio. *to wax hot.*

Ternio, numerus ternarius. *the number of three.*

Tero, commino, consumo, trudo. *to weare by diminishing.*

Tesqua, loca, edita, aspera.

Testis, qui vel quæ testimonium profert. *a witness, man or woman.*

Teucrus, Teucer, nomen proprium Trojanorum regis. *a name of a certain king of Troy.*

Texo, telam struo ac paro. *to weave.*

Theba, nomen quarundam urbium. *the name of a City in Aegypte, and of another in Boeotia: you shall finde also in Authors* Thobe *and* Theba.

Thermæ, loca aquas habentia, aut naturæ sponte calentes, aut fornace calefactas fundendi lavandive usibus servata. *hot bathes.*

Thorax, pectus, & pectoris munimentum. *the breast, and breast-plate.*

Thrax, vir Thraciæ. *a Thracian.*

Thus, incensum libamen quo Deum veneramur, aliquando ipsa arbor. *Frankincense, and the tree.*

Tigillum, tignum, trabs quâ variè disposita domus extruitur. *a rafter.*

Tigris, animal velocissimum & truculentum. *a Tigre.*

Timeo, metuo. *to feare.*

Timor, metus. *a feare.*

Tinnio, lingua vel pedibus vasillo. *to stumble or stammer.*

Tollo, elevo, sublevo. *to lift up, to bring up, as children are by nurses, or else to slay, or take away.*

Tondeo, crines vel lanam seco forcipe. *to clip or shave.*

Tonitrus, & tonitro, nubis ictæ seu potius disruptæ sonus. *thunder.*

Tono, valde sono, ac facio tonitrum. *to thunder.*

Torpeo, languidus sum & remissus. *to be sluggish and weak.*

Torqueo. *to wrest, to wind or turn about, to govern, to spin, to vex and trouble, to whirle, &c.*

Torquis, circulus aureus colli que ornamentum. *a chain to adorn the neck.*

Torrens, fluvius per pluviam collectus. *a lake without spring, begun by rain.*

Torreo, uro, asso. *to roast.*

Tortis, lignum ardens vel adustum. *a fire-brand.*

Tot. *So many, or many.*

Tracto, trabo, vel sæpius trabo. *to pull, and to draw up, or to handle by faire or fraile means.*

Tradoo, in potestatem alterius transfero. *to deliver unto another.*

Trahe, vi ad me rapio ac deco. *to draw.*

Translego, legendo transcurro, ac perlego. *to reade over.*

Tremo, commoveor, agitor. *to tremble.*

Tres. *three.*

Tribus, progenies. *a kindred.*

Tricæ, capilli pedibus pullorum gallinaceorum involuti. *Hairs or feathers wrapped about the feet of chickens, or pigeons, also vain writes.*

Triptoton, nomen quod tribus quibuscunque casibus inflectitur. *a noun declined with three cases.*

Tros, nomen viri. *a Trojan.*

Trudo, manibus pedibusve impello. *to thrust.*

Tu, thou.

Tuber, dictum a tumendo, & priore longâ, terræ callus *a swelling in any thing, a muscle, a vein, or that wherein the pulse is.*

Tueor, defendo. *to defend.*

Tuor, video. *to see.*

Tundo, detundo, pulso. *to beat, or to knock.*

Tussis, vehemens spiritus eruptio, ex qua meatum suum obstruunt exentere conantes. *the cough.*

Tybris, fluvius Italiæ. *Tyber.*

Tybur, oppidum Italiæ.

V

VAdo, eo. *to go.*

Valeo, possum, validus ac sanus sum. *to be in good health, or to be able.*

Valvæ, sunt fores geminas habentes partes in se cocuntes. *a two leaved doore.*

Vannus, *a van to winnow corn with.*

Vas, vadis, vadimonium. *a surety in a matter of debt.*

Vas vasis, instrumentum ad aliquid capiendum idoneum. *a vessell.*

Vates, Poeta, & qui futura prædicit. *a prophet, or a professe.*

Uber. *the adjective signifieth plentifull, abundant, copious: the substantive signifieth a pap, or a dug, or an udder, and sometime it is found for plentifulnesse: as,* Uber agri, *for* Fertilitas agri.

Vectis, instrumentum quo claditur ostium. *a doore-bar.*

Veho, navi, plaustro, quadrupede porto. *to carry.*

Vello, trabo, extirpo. *to pull, or to pluck up.*

Vendo, venundo, aliem. *to sell.*

Veneo, vendo. *to be sold.*

Venio, ad aliquem accedo. *to come.*

Venter, qui à pectore ad pubem terminatur. *a belly.*

Venus, dea amoris & venustatis. *the goddesse of love and beautie.*

Ver, anni pars temperatior. *the spring time.*

Verber, instrumentum longum verberandi. *any thing that*

no beast withall; as rod, whip, mand, or other. It signifieth also the stripe.

Verberis. hoc non videtur decere ullo casu. Vide Verber.

Vergo, tendo, decline, *To bend, incline, or to incline some way.*

Vermis, i vertendo, quia sese torquendo repit. *A worme.*

Verna, ex ancilla domi natus servus. *A bond-man, borne of a bond-woman at home. It is used adjectively for that that is domestical or not strange, as* vinum verna.

Verres, porcus non castratus. *An hogge.*

Verro, purgo, traho. *To sweep.*

Verto, muto, volvo, *To turne, or to change.*

Vervex, mas inter oves, cui adempti sunt testiculi. A *Weather.*

Vescor, utor cibo, & pasco. *To eat.*

Vesper, idem quod Hesperus. *It is called also* Vesperugo, *& is is taken for the evening tide.*

Veto, prohibio. *To forbid.*

Vicem, vicissitudinem. *an interchange when turnes be.*

Video, oculis intueor. *To see.*

Vieo, ligo, seu infecto. *To binde, or to sowe. Hereof* Victores *be called Coopers,* qui vasa vinaria religant.

Vigil, qui vel quæ vigilat. *a watcher, man or woman.*

Vincio, ligo. *To binde.*

Vinco, supero. *To overcome.*

Vindex, qui vel quæ vindicat. *an avenger, man or woman.*

Vir, norum est. *a Man.*

Virgilius, Poeta. *a Poets name.*

Virgo, quæ non est passa virum, *a Virgin.*

Virtus, ars bene recteq; vivendi. *Vertue, or great power.*

Virus, venenum, & gravis odor. *Poyson, or stench.*

Vis, virtus, robur, fortitudo, natura, violentia. *Strength, power, nature, violence.*

Viscum, vel viscus, id est, glutinum ad aucupium. *Birdlime.*

Viso, eo ad videndum. *To go to see.*

Vitrum, materia transluscida quæ ex arena & cinere fit. *Glasse.*

Vivo, vivum ago. *To live.*

Ulciscor, vindico. *To avenge.*

Unguis, duritiei digiterum, tam in avibus, cæterisque bestiis, quam in homine. *a nail, or hoofe, and also an* Vallum.

Vocito, frequenter voco. *Often to call.*

Volo, as, *To flie, or to goe apace: as* Navis volat: Fama volat: *But* volo, vis, *is to will, or to be willing.*

Volvo, verto. *To rowle.*

Vomis, vel vomer, nomen habet quod terram vomat. *The plough-share.*

Vomo, per os ejicio. *To vomit, or to barboak.*

Urgeo, premo, compello. *To thrust.*

Uror ardore aut frigore, nonnunquam aliâ vi læso. *To burne; and by translation, to hurt, or to grieve.*

Utor, usum rei habeo. *To use.*

Vulgus, multitudo ignobilis. *The base and common people.*

Vulpes, animal astutum. *a Fox or a Fixon.*

Uxor, viri conjux. *a wife.*

Finis interpretationis Nominum & Verborum Grammatices Regiæ.

¶ Magister discipulos ad studia literarum cohortans.

VOs ad se, pueri, primis invitat ab annis,
Atque suâ Christus voce venire jubet;
Præmiáque ostendit vobis venientibus ampla:
Sic vos, ô pueri, curat amátque Deus.
Vos igitur læti properate, occurrite Christo,
Prima sit hæc Christum noscere cura Deum.
Sed tamen ut Dominum possis cognoscere Christum,
Ingenuas artes discito, parve puer:
Hoc illi gratum officium est, hoc gaudet honore;
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare nobiscum studium ad commune venite,
Ad Christum monstrat nam schola nostra viam.

Puer ante lectionem.

ÆTerno soboles amata Patri,
Quem vox athere missa mandat unum
Audiríque, colique, Christe, qui nos
Ad te voce jubes venire blandâ,
Affirmans pueros Deo placere;
Da sanctum mihi Spiritum, Magistro
Ut monstrante, viam ingredi; Redemptor,
Ad te quâ liceat venire, possim:
Da cum moribus artibúsque honestis
Sacri dogmata puriora verbi

Addiscam;

Addiscam: sapientiâque & annis
Ut crescens, tibi plurimos & ipse
Olim adducere, quæ facit beatos
Doctrinámque alios docere possim.
Hæc est summa mei capútque voti;
Quod ratum jubeas ut esse, per te
Ipsum, Christe, rogo, tuúmque Nomen,
Æterno soboles amata Patri.

Puer orans ante cibum.

CONditor & rector magni Pater optime mundi,
Huc ades, & donis auxiliare tuis.
Nate Deo, nostræ reparator Christe salutis,
Ut cibus, ut positus sic bene potus alat.
Et tu sancte comes, dux solatórque piorum
Spiritus, huic mensæ mitis adesse velis.
Corpora sic rectè pascentur nostra, nihilque
Languida sic poterit lædere membra mali.

Postcibum.

CORpora qui solito satiâsti nostra cibatu,
Qui satias toto quicquid in orbe manet:
Pasce tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Nostráque cœlesti nectare corda riga.
Quo pariter membris, pariter quoque mente refectis,
Usque tuâ liceat nos bonitate frui;
Tandem etiam placido vectos super æthera cursu,
Inter felices astra tenere choros.

Oratio

CHriſte, Dei aterni ſoboles aterna parentis,
Ex illibata virgine natus homo:
Morte tuâ qui devicta de morte triumphas,
Et peccata tuo ſanguine noſtra lavas:
Ah, vitam largire piis ſine fine beatam,
Qui te cunque fide non dubitante colunt.
O dà peccati tangat mea pectora ſenſus,
Delicti ut pigeat, pœniteátque mei:
Atque petens veniam credam tibi vere profeſſo,
Et ſtudium de te pendeat omne meum:
Te ſolum venerer, tibi diſcam fidere ſoli,
Unicum & agnoſcam te Dominum atque Deum:
Néve tuo à cultu veſanâ mente recedam,
Réſque prior mihi ſit nomine nulla tuo:
Nec me quicquam in vita aut in nece ſeparet abs te;
Sed ſemper famulus ſim maneámque tuus.

AMEN.

